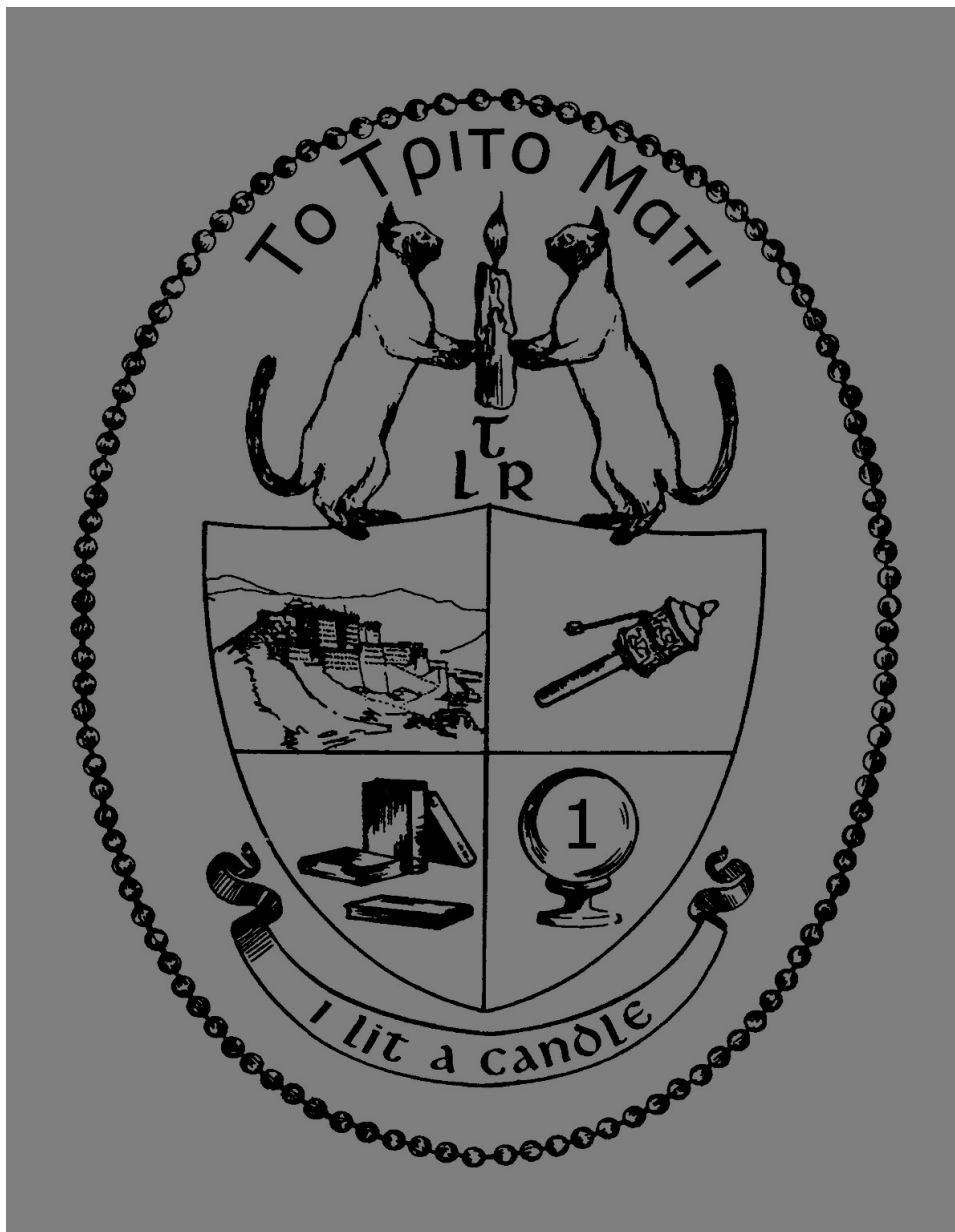

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

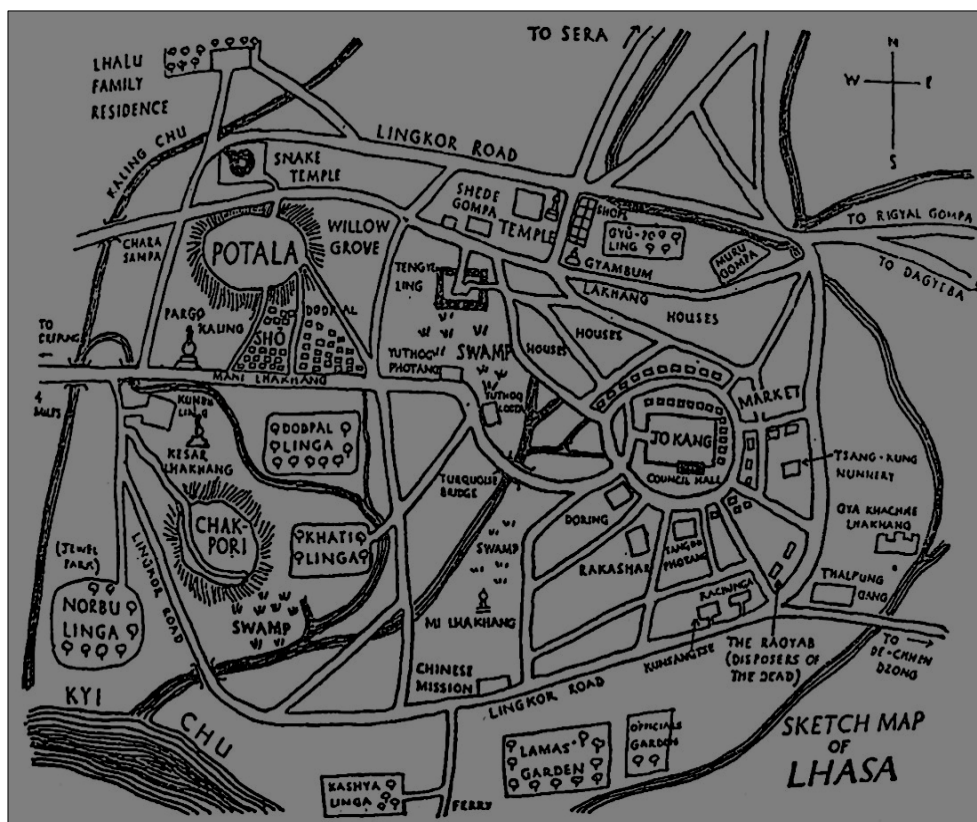

ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΝΑ ΑΝΑΨΕΙΣ ΕΝΑ ΚΕΡΙ
ΠΑΡΑ ΝΑ ΚΑΤΑΡΙΕΣΑΙ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Συγγραφέας.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Οι πρώτες μέρες στο σπίτι.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Το τέλος των παιδικών μου χρόνων.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Οι τελευταίες μέρες στο σπίτι.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Στις πύλες του ναού.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Η ζωή του τσέλα μαθητή.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Η ζωή στο μοναστήρι.....	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Το άνοιγμα του τρίτου ματιού.....	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Η Ποτάλα.....	108
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Στο φράχτη του Άγριου Ρόδου.....	124
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 Θιβετιανές πίστεις και δοξασίες.....	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 Τράππα.....	154
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 Βότανα και Χαρταετοί.....	163
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13 Πρώτη επίσκεψη στο σπίτι.....	189
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 Χρησιμοποιώντας το τρίτο μάτι.....	198
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 Ο μυστικός βορράς και τα Γιέτι.....	212
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16 Ο βαθμός του Λάμα.....	225
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17 Η τελική μύηση.....	245
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18 Θιβέτ αντίο.....	253

Τ. Λομπσανγκ Ράμπτα Το τρίτο Μάτι 1956

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Είμαι ένας Θιβετιανός. Ένας από τούς λίγους που ζουν σε αυτόν τον παράξενο κόσμο. Η γλώσσα και η γραμματική του πρωτότυπου αυτού του βιβλίου δεν έχουν ίσως την καθαρότητα που θα έπρεπε, μα ποτέ δεν διδάχτηκα την Αγγλική γλώσσα συστηματικά. Το φροντιστήριο μου της Αγγλικής, ήταν ένα Γιαπωνέζικο στρατόπεδο συγκέντρωσης, όπου έμαθα τη γλώσσα από Αμερικάνες κι Εγγλέζες αιχμάλωτες. Όσο Καλύτερα μπορούσα. Έμαθα να γράφω χωρίς καμιά βοήθεια. Τώρα Η αγαπημένη μου πατρίδα είναι στα χέρια των Κομμουνιστών όπως το έλεγαν οι προφητείες. Γι αυτόν και μόνο το λόγο άλλαξα το όνομα μου καθώς και τα ονόματα των φίλων μου, θέλοντας να τούς προστατεύσω από τυχόν αντίποινα των εισβολέων. Έχοντας κάνει αιχμάλωτος τόσο των κομμουνιστών όσο και των Γιαπωνέζων, ξέρω από προσωπική εμπειρία το τι μπορούν να κάνουν τα βασανιστήρια. Δε γράφτηκε όμως για τα βασανιστήρια αυτό το βιβλίο, μα για να περιγράψει μία ειρηνόφιλη χώρα, που τόσο πολύ έχει παρανοηθεί στα μάτια του δυτικού κόσμου. Πολλά από όσα γράφω, έτσι μου λένε, δε θα γίνουν πιστευτά. Αυτό είναι δικαίωμα του αναγνώστη, όμως το Θιβέτ είναι μία χώρα άγνωστη, στον υπόλοιπο κόσμο. Κάποιος που έγραψε, για μία άλλη χώρα, ότι οι άνθρωποι εκεί ιππεύουν θαλάσσιες χελώνες, συνάντησε τα ειρωνικά σχόλια όλου του κόσμου. Το ίδιο έγινε και με άλλους που έγραψαν για ψάρια ζωντανά απολιθώματα. Κι όμως αυτά τα τελευταία ανακαλύφθηκαν πρόσφατα κι ένα δείγμα τους μεταφέρθηκε στις Η.Π.Α. Με αεροπλάνο ψυγείο για να μελετηθεί. Κανείς δεν πίστευε ότι κάποτε θα αποδεικνύονταν αληθινοί κι ακριβείς οι άνθρωποι που έγραψαν πρώτοι για αυτά. Το ίδιο θα γίνει και μαζί μου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα
Γραμμένο το έτος του ξύλινου Πρόβατου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΡΕΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Οέ οε τεσσάρων χρόνων και δε μπορεί να μείνει στη ράχη ενός αλόγου! Δε θα γίνεις ποτέ σου άντρας! Τι θα πει ο εύγενής πατέρα σου. Με αυτά, ο γέροντας Τσου έδωσε στο πόνυ και στον άτυχο αναβάτη, ένα δυνατό χτύπημα στα καπούλια και έφτυσε στη σκόνη. Οι χρυσές σκεπές κι οι θόλοι της Ποτάλα έλαμπαν στη δυνατή λιακάδα. Από πιο κοντά, τα γαλανά νερά του ναού του ερπετού ρυτιδώνονταν σημαδεύοντας το πέραςμα των πουλιών. Πιό μακριά στο πέτρινο μονοπάτι ακούγονταν οι φωνές και οι κραυγές των ανθρώπων, που οδηγούσαν τ' αργοκίνητα γιάκ στο ταξίδι τους πέρα από τη Λάσα. Κοντά μας, δονούσε στον αέρα και το στήθος μας το μπμμ, μπμμ, μπμμ από τις μπάσες τρομπέτες, που έπαιζαν εξασκούμενοι μοναχοί μουσικοί στα χωράφια, μακριά απ' τον πολύ κόσμο. Μα δεν είχα καιρό ν' ασχοληθώ με τέτοια καθημερινά, κοινά πράγματα. Στις πλάτες μου έπεφτε το βαρύ καθήκον να μείνω στη ράχη αυτού του διστακτικού πόνυ. Ο Νακίμ όμως είχε άλλα πράγματα στο μυαλό του. Ήθελε να είναι ελεύθερος από τον αναβάτη του, ελεύθερος να βοσκήσει, και το έδειχνε πηδώντας και κλωτσώντας τον αέρα. Ο γέροντας Τσου ήταν ένας βλοσυρός, αυστηρός δάσκαλος. Όλη του τη ζωή ήταν σκληρός και τώρα, σαν παιδαγωγός και δάσκαλος ιππασίας ενός μικρού αγοριού τεσσάρων χρόνων, έχανε συχνά την υπομονή του κάτω από το βάρος των καθηκόντων του. Ήταν ένας από τούς ανθρώπους του Καμ κι είχε εκλεγεί, αυτός και μερικοί άλλοι, για το μέγεθος και τη δύναμή του. Ήταν σχεδόν δύο μέτρα ψηλός και γεροδεμένος. 15

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Οι γυμνασμένοι ώμοι του μεγάλωναν το φαινομενικό του πλάτος. Οι κάτοικοι μιας περιοχής του ανατολικού Θιβέτ είναι ασυνήθιστα ψηλοί και δυνατοί. Υπάρχουν πολλοί που ξεπερνούν τα δύο μέτρα και από αυτούς διαλέγονται οι μοναχοί φρουροί των μοναστηριών. Γέμιζαν τούς ώμους τους με πανιά για να μεγαλώνουν το μέγεθός τους και μαύριζαν το πρόσωπό τους για να φαίνονται πιο άγριοι. Είχαν πάντα μαζί τους μακριά ραβδιά, που δεν καθυστερούσαν να χρησιμοποιήσουν στην πλάτη κάποιου άτυχου κακοποιού. Ο Τσου ήταν κάποτε μοναχός φρουρός και τώρα φρόντιζε ένα πριγκιπόπουλο. Ήταν πολύ άσχημα τραυματισμένος για να περπατά κι έτσι έκανε όλα τα ταξίδια του πάνω στο άλογο. Το 1904 οι Βρετανοί, με το συνταγματάρχη Γιάνγκασμπαντ, προκάλεσαν, με την εισβολή τους στο Θιβέτ, πολλές καταστροφές. Φαίνεται πως νόμιζαν ότι ο ασφαλέστερος τρόπος να εξασφαλίσουν τη φιλία μας, ήταν να βομβαρδίσουν τα σπίτια μας και να σκοτώσουν το λαό μας. Ο Τσου ήταν ένας από τούς υπερασπιστές και μία βόμβα την ώρα της μάχης τίναξε στον αέρα ένα μέρος του αριστερού του μηρού. Ο πατέρας μου ήταν ένα από τα κύρια πρόσωπα της Θιβετιανής κυβέρνησης. Τόσο η οικογένεια του πατέρα μου όσο και της μητέρας μου, ανήκαν στις δέκα ανώτερες οικογένειες κι έτσι ανάμεσα τους οι γονείς μου ασκούσαν σημαντική επιρροή στις κρατικές υποθέσεις. Αργότερα θα μιλήσω με περισσότερες λεπτομέρειες για τη μορφή της κυβέρνησής μας. Ο πατέρας ήταν ένας γεροδεμένος άντρας, και σχεδόν 1,80 ψηλός. Είχε να υπερηφανεύεται για τη δύναμή του. Στα νιάτα του μπορούσε να σηκώσει στα χέρια ένα πόνυ κι ήταν από τούς λίγους εκείνους, που μπορούσαν να παλέψουν και να νικήσουν τούς ανθρώπους του Καμ. Οι Περισσότεροι Θιβετιανοί έχουν μαύρα μαλλιά και σκούρα καστανά μάτια. Ο πατέρας ήταν μία από τις εξαιρέσεις, τα μαλλιά του ήταν καστανά και τα μάτια του γκρίζα. Συχνά και χωρίς εμείς να βλέπουμε κανένα λόγο, παραδινόταν σ' εκρήξεις οργής

Δεν τον βλέπαμε πολύ. Το Θιβέτ περνούσε άσχημους καιρούς. Στην βρετανική εισβολή του 1904 ο Δαλάι Λάμα κατέφυγε στη Μογγολία, αφήνοντας την κυβέρνηση τον πατέρα μου και άλλους να κυβερνούν στη θέση του. 16

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Το 1909 ο Δαλάι Λάμα γύρισε στη Λάσα, αφού επισκέφτηκε το Πεκίνο. Το 1910 οι Κινέζοι, ενθαρρυμένοι από την επιτυχία των Βρετανών, ξεχύθηκαν προς τη Λάσα. Ο Δαλάι Λάμα έφυγε, γι' άλλη μία φορά, προς την. Ινδία. Η κινεζική επανάσταση του 1911 ανάγκασε τούς εισβολείς ν' αφήσουν τη Λάσα, μα όχι πριν κάνουν τρομερά εγκλήματα εναντίον του λαού μας. Ο Δαλάι Λάμα επέστρεψε ξανά στη Λάσα το 1912. Όλο το διάστημα της απουσίας του, εκείνες τις δύσκολες μέρες, ο πατέρας και τα άλλα μέλη της κυβέρνησης είχαν πλήρη την ευθύνη της διοίκησης του Θιβέτ. Η μητέρα συνήθιζε να λέει πως τα νεύρα του πατέρα ποτέ πια δεν ηρέμησαν. Βέβαια δεν είχε καθόλου χρόνο για μας τα παιδιά και ποτέ δε ζήσαμε λίγες στιγμές πατρικής στοργής. εγώ μάλιστα, φαίνεται πως τον ερέθιζα ιδιαίτερα κι έτσι αφέθηκα στη λιγοστή συμπόνοια του Τσου που ανέλαβε, όπως ο πατέρας, να με φτιάξει η να με σπάσει. Ο Τσου θεωρούσε σαν προσωπική προσβολή τη φτωχή μου απόδοση στο πόνυ. Τα μικρά παιδιά της ανώτερης τάξης στο Θιβέτ μαθαίνουν ιππασία πριν καν μάθουν να περπατούν. Η επιδεξιότητα στα άλογα είναι απαραίτητη σε μία χώρα, όπου κανείς δεν κυκλοφορεί με τροχοφόρο κι που όλα τα ταξίδια γίνονται η με τα πόδια η με άλογο. Οι ευγενείς του Θιβέτ εξασκούνται στην ιππασία ώρα με την ώρα, μέρα με τη μέρα. Μπορούσαν να σταθούν όρθιοι στη στενή, ξύλινη σέλα ενός ξέφρενου αλόγου, να πυροβολήσουν πρώτα με τουφέκι έναν κινούμενο στόχο και υστέρτα να πάρουν το τόξο με το βέλος τους. Μερικές φορές ικανοί αναβάτες κάλπαζαν σε σχηματισμούς στις πεδιάδες κι άλλαζαν άλογα πηδώντας από τη μία σέλα στην άλλη. Εγώ, στα τέσσερά μου χρόνια, δυσκολευόμουν να κρατηθώ σε μία σέλα! Το πόνυ μου, ο Νακίμ, ήταν τριχωτό και είχε μία μακριά ουρά. Το μακρόστενο κεφάλι του έκρυβε ένα έξυπνο μυαλό γνώριζε πολλά κι αξιοθαύμαστα τεχνάσματα, για να κάνει ένα διστακτικό αναβάτη να περάσει δύσκολες στιγμές. Ένα από τα πιο αγαπημένα του παιχνίδια ήταν να τρέχει για λίγο, να σταματά απότομα και να χαμηλώνει το κεφάλι του ξαφνικά, 17

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

καθώς εγώ θα κυλούσα αβοήθητος από το λαιμό του, θα τον τίναζε ψηλά κάνοντας με να αναποδογυρίσω ολόκληρος προτού βρεθώ στο χώμα. Τότε, θα στεκόταν και θα με κοίταζε με μεγάλη ικανοποίηση. Οι Θιβετιανοί ποτέ δεν αναγκάζουν τα άλογά τους να τριποδίσουν, γιατί τα πόνυ είναι μικρά και οι αναβάτες θα φαίνονταν πολύ αστείοι. Τις περισσότερες φορές ένα ελαφρό βάδισμα είναι αρκετά γρήγορο και κρατούν αυτόν το ρυθμό πολύ για εξάσκηση. Το Θιβέτ ήταν μία χώρα θεοκρατική. Η πρόοδος του έξω κόσμου δε μας ήταν καθόλου ζηλευτή. Το μόνο που θέλαμε, ήταν να μπορούμε να διαλογιστούμε και να ξεπεράσουμε τούς περιορισμούς της σάρκας. Οι Σοφοί άντρες του λαού μου είχαν από καιρό καταλάβει ότι η δύση εποφθαλμιούσε τα πλούτη του Θιβέτ και ήξεραν πως όταν έρχονται οι ξένοι, φεύγει η ειρήνη. Ή άφιξη τώρα των κομμουνιστών στο Θιβέτ απέδειξε σωστά τα λόγια τους. Το πατρικό μου βρισκόταν στη Λάσα, στην περιοχή που προτιμούσαν οι πλούσιοι, το Λίνγκορ, στην άκρη του δαχτυλιδένιου δρόμου που κάνει τον γύρο της πόλης, κάτω απ' τη σκιά της κορυφής. Υπάρχουν τρεις κυκλικοί δρόμοι και ο εξωτερικός, το Λίνγκορ, χρησιμοποιείται πολύ από προσκυνητές. Τον καιρό που γεννήθηκα, το σπίτι μου, όπως όλα τα σπίτια στη Λάσα, ήταν δύο πατώματα ψηλό από τη μεριά που έβλεπε στο δρόμο. Κανείς δεν πρέπει να κοιτά από ψηλά τον Δαλάι Λάμα, γι' αυτό υπήρχε το όριο των δύο ορόφων. Καθώς όμως Αυτός ο περιορισμός αναφερόταν σε μία μόνο πομπή το χρόνο, πολλά σπίτια διέθεταν μία λυόμενη ξύλινη υπερκατασκευή στις επίπεδες σκεπές τους για έντεκα περίπου μήνες τον χρόνο. Το σπίτι μας ήταν φτιαγμένο από πέτρες, εδώ και πολύ καιρό. Είχε τη μορφή ενός κούφιου τετράγωνου, με μία μεγάλη εσωτερική αυλή. Τα ζώα μας ζούσαν στο ισόγειο κι εμείς στον πάνω όροφο. Είμαστε τυχεροί που διαθέτουμε μία πέτρινη σκάλα, για ν' ανεβαίνουμε, τα περισσότερα Θιβετιανά σπίτια δεν είχαν παρά απλές ξύλινες σκάλες η, όπως στις καλύβες των χωρικών, οδοντωτούς πασσάλους που έβαζαν σε καθημερινό κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητα του ιδιοκτήτη τους. Αυτοί οι πάσσαλοι γίνονταν πράγματι πολύ λείοι με τη χρήση, τα χέρια τα λερωμένα με λίπος από γιάκ το άφηναν στο ξύλο και ο χωρικός που το ξεχνούσε αυτό, βρισκόταν αληθινά πολύ γρήγορα στο κάτω πάτωμα. 18

Το 1910, στη διάρκεια της κινέζικης εισβολής, μέρος από το σπίτι μας

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

καταστράφηκε και ο εσωτερικός τοίχος του κτιρίου έπεσε Ο πατέρας έβαλε να τον ξαναχτίσουν αυτή τη φορά τέσσερα πατώματα ψηλό. Δεν ξεπερνούσε όμως το ύψος του δαχτυλιδιού και δε μπορούσαμε να κοιτάξουμε από ψηλά το Δαλάι Λάμα όταν γινόταν η πομπή, έτσι δεν είχαμε παράπονα. Ή πύλη που οδηγούσε στην κεντρική αυλή μας, ήταν βαριά και μαυρισμένη από τον καιρό. οι Κινέζοι εισβολείς στάθηκαν ανίκανοι να σπάσουν τα στέρεα δοκάρια της κι υποχρεώθηκαν να γκρεμίσουν ένα τοίχο για να μπουν στο σπίτι. Ακριβώς πάνω από την είσοδο ήταν το γραφείο του επιστάτη από εκεί μπορούσε να δει τον κάθε ένα που έμπαινε η έφευγε. Προσλάμβανε και απέλυε προσωπικό και φρόντιζε για την καλή λειτουργία του νοικοκυριού. Εδώ, στο παράθυρό του, καθώς οι τρομπέτες από τα μοναστήρια σήμαιναν τη δύση, έρχονταν οι επαίτες της Λάσα να πάρουν λίγο φαγητό που θα τούς κρατούσε στο σκοτάδι της νύχτας. Όλοι οι σημαντικότεροι ευγενείς φρόντιζαν τούς φτωχούς της περιοχής τους. Συχνά θα έρχονταν και αλυσοδεμένοι κατάδικοι, γιατί λίγες είναι οι φυλακές στο Θιβέτ, που τριγυρνούσαν στους δρόμους παρακαλώντας για το φαγητό τους. Στο Θιβέτ κανείς δεν κοροϊδεύει τούς καταδίκους ούτε τούς θεωρεί παρίες. Καταλαβαίναμε πως οι περισσότεροι μας θα είμαστε στη θέση τους αν μας ανακάλυπταν κι έτσι συμπεριφερόμαστε λογικά σε εκείνους που στάθηκαν άτυχοι. Δεξιά από τον επιστάτη υπήρχαν τα δωμάτια δύο μοναχών αυτοί ήταν οι οικογενειακοί ιερείς και προσεύχονταν καθημερινά, για να είναι θεάρεστες οι πράξεις μας. Οι κατώτεροι ευγενείς είχαν ένα ιερέα, μα η θέση μας απαιτούσε δύο. Πριν από κάθε σημαντική πράξη συμβουλευόμαστε αυτούς τούς ιερείς και ζητούσαμε να κάνουν προσευχές, επικαλούμενοι τη βοήθεια των θεών. Κάθε τρία χρόνια οι μοναχοί γύριζαν στα μοναστήρια τους κι άλλοι έπαιρναν τη θέση τους. Σε κάθε πτέρυγα του σπιτιού μας υπήρχε κι ένα παρεκκλήσι. Λάμπες λίπους έκαιγαν πάντα μπροστά στους από σκαλιστό ξύλο βωμούς. Τα επτά κύπελλα του ιερού νερού καθαρίζονταν και ξαναγεμίζονταν πολλές φορές τη μέρα. 19

Έπρεπε να είναι καθαρά, αφού ίσως κάποτε να κατέβαιναν οι Θεοί να πιουν

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

από αυτά οι ιερείς σιτίζονταν καλά, έτρωγαν το ίδιο φαγητό με την οικογένεια, ώστε να μπορούν να προσεύχονται καλύτερα και να λένε στους θεούς ότι το φαγητό μας ήταν καλό. Στ' αριστερά του επιστάτη ζούσε ο ειδικός στους νόμους, που ασχολία του ήταν να βλέπει αν το σπιτικό ζούσε με σωστό και νόμιμο τρόπο. Οι Θιβετιανοί σέβονται πολύ τούς νόμους κι ο πατέρας έπρεπε να είναι ζωντανό παράδειγμα νομιμόφρονα πολίτη. Εμείς τα παιδιά, ο αδελφός Παλζόρ, η αδελφή Γιασοντάρα κι εγώ, ζούσαμε στην καινούργια πτέρυγα, στην πλευρά του τετραγώνου την πιο απόμακρη από τον δρόμο. Στ' αριστερά μας ήταν ένα παρεκκλήσι, στα δεξιά η αίθουσα του σχολείου όπου πήγαιναν και τα παιδιά των υπηρετών Τα μαθήματά μας κρατούσαν πολύ και κάλυπταν διάφορα θέματα. Ο Παλζόρ δεν κατοίκησε για πολύ στο σώμα του. Ήταν αδύνατος κι αταίριαστος στη σκληρή ζωή που μας επέβαλλαν να ζήσουμε πριν γίνει επτά χρόνον, μας άφησε για να επιστρέψει στη Γη των πολλών ναών. Τη μέρα του θανάτου του η Γιασό ήταν έξι κι εγώ επτά. Ακόμα θυμάμαι πως ήρθαν να τον πάρουν, ενώ αυτός έμενε ακίνητος, ένα άδειο κέλυφος, και πως τον μετέφεραν μακριά οι άνθρωποι του θανάτου, στον τόπο όπου θα έδιναν τα κομμάτια του στα άγρια πουλιά, όπως ήταν το έθιμο. Μένοντας ο μόνος κληρονόμος της οικογένειας, είδα την εκπαίδευση μου να γίνεται ακόμα πιο σκληρή. Ήμουν τεσσάρων χρόνων κι ένας πολύ αδέξιος καβαλάρης. Ο πατέρας ήταν πραγματικά αυστηρός άνθρωπος και σαν πρίγκιπας της εκκλησίας φρόντιζε να έχει ο γιος του σκληρή πειθαρχία και να είναι παράδειγμα ανατροφής στους άλλους. Στη χώρα μου όσο πιο μεγάλη ήταν η θέση της οικογένειας ενός αγοριού, τόσο πιο αυστηρή ήταν η εκπαίδευση του. Μερικοί από τούς ευγενείς είχαν αρχίσει να σκέφτονται πως ίσως θα έπρεπε να είναι πιο εύκολα τα πράγματα, μα όχι ο πατέρας. Εκείνος σκεπτόταν αλλιώς, ένα φτωχό αγόρι δεν είχε καμιά ελπίδα να βρει άνεση όταν θα μεγάλωνε, έτσι έπρεπε να βρίσκει καλοσύνη και φροντίδα, ενώ ήταν ακόμη μικρό. 20

Το αγόρι όμως μιας πλούσιας οικογένειας είχε μπροστά του να χαρεί όλα

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τα πλούτη και τις ανέσεις κι έπρεπε να συναντήσει τη σκληρότητα ενώ ήταν ακόμα παιδί, έτσι ώστε να ξέρει από βάσανα και να δείχνει αργότερα κατανόηση απέναντι στα προβλήματα των άλλων. Αυτή ήταν και η επίσημη τάση στη χώρα. Κάτω από ένα τέτοιο σύστημα κανείς αδύνατος δε μπορούσε να επιζήσει, μα εκείνοι που το κατόρθωναν, μπορούσαν ν' αντέξουν σχεδόν οτιδήποτε. Ο Τσου έμενε σ' ένα δωμάτιο στο ισόγειο, πολύ κοντά στην κύρια πύλη. Για χρόνια τώρα έβλεπε, σαν μοναχός φρουρός, όλων των ειδών τούς ανθρώπους και δε μπορούσε τώρα να ανεχθεί την απομόνωση μακριά από την κίνηση της ζωής. Ζούσε κοντά στους στάβλους, όπου ο πατέρας κρατούσε είκοσι άλογα κι όλα τα πόνα και τα ζώα που βοηθούσαν στις δουλειές. Οι ιπποκόμοι δεν ήθελαν ούτε να βλέπουν τον Τσου, γιατί ήταν τόσο ενοχλητικά πρόθυμος, που έμπαινε στη μέση σε κάθε δουλειάς τους. Όταν ο πατέρας πήγαινε ιππασία, έπρεπε να συνοδεύεται από έξι οπλισμένους άντρες. Φορούσαν όλοι στολή και ο Τσου τριγύριζε πάντα γύρω τους, θέλοντας να βεβαιωθεί πως τα πάντα, από τη στολή ως τον εξοπλισμό τους, ήταν εντάξει. Για κάποιο λόγο αυτοί οι έξι άντρες συνήθιζαν ν' ακουμπούν με τ' άλογά τους σ' ένα τοίχο κι υστέρα, τη στιγμή που εμφανιζόταν ο πατέρας μου με τ' άλογο, θα ορμούσαν μπροστά να τον συναντήσουν. Ανακάλυψα πως αν έγερνα έξω από ένα παράθυρο της αποθήκης, μπορούσα ν' αγγίξω έναν από τούς καβαλάρηδες καθώς καθόταν στα άλογό του. Κάποια μέρα, μη έχοντας τι άλλο να κάνω, πέρασα με μύριες προφυλάξεις ένα σχοινί μέσα από τη γερή δερμάτινη ζώνη του, ενώ εκείνος φρόντιζε τον εξοπλισμό του. Με τις δύο άκρες του έκανα θηλιά και την πέρασα σ' ένα αγκίστρι μέσα από το παράθυρο. Με τη φασαρία και τις φωνές κανείς δε με πρόσεξε. Εμφανίστηκε ο πατέρας μου κι οι καβαλάρηδες όρμησαν προς το μέρος του. Πέντε από αυτούς. Ο εκτός τραβήχτηκε πίσω, πέφτοντας από τ' άλογό του, φωνάζοντάς πως τον άρπαξαν δαίμονες. Ή ζώνη του έσπασε και μέσα στη σύγχυση μπόρεσα να τραβήξω το σχοινί και να φύγω χωρίς να με δει κανείς. Μου έδινε μεγάλη ευχαρίστηση, αργότερα, να λέω. Ωστε κι εσύ επίσης, Νετούκ, δε μπορείς να σταθείς στη ράχη του αλόγου σου!

Οι μέρες μας ήταν αρκετά δύσκολες, μέναμε ξύπνιοι δεκαοχτώ ώρες από τις εικοσιτέσσερις της μέρας. Οι Θιβητιανοί πιστεύουν ότι δεν είναι καθόλου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

σωστό να κοιμάται κάνεις όταν υπάρχει φως, γιατί αν το κάνει, μπορεί να έρθουν και να τον αρπάξουν οι δαίμονες της μέρας. Ακόμα και τα πολύ μικρά μωρά κρατιούνται ξύπνια, από το φόβο των δαιμόνων. Εκείνοι που είναι άρρωστοι, πρέπει επίσης να μην κοιμηθούν και καλούν ένα μοναχό, που αναλαμβάνει να τούς εμποδίσει τον ύπνο. Κανείς δε γλιτώνει από αυτό, και εκείνοι ακόμα που πεθαίνουν, πρέπει να διατηρήσουν τη συνείδηση τους όσο το δυνατό περισσότερο, έτσι ώστε να γνωρίσουν το σωστό δρόμο που πρέπει να πάρουν προς τον άλλο κόσμο, ανάμεσα από τις χώρες που συνορεύουν μ' αυτόν. Στο σχολείο είμαστε υποχρεωμένοι να μελετούμε γλώσσες, Θιβετιανά και Κινεζικά. Τα Θιβετιανά είναι δύο ξεχωριστές γλώσσες, η συνηθισμένη και η τιμητική. Χρησιμοποιούμε τη συνηθισμένη όταν απευθυνόμαστε στους υπηρέτες και σ' εκείνους που ανήκουν σε κατώτερη τάξη, ενώ τη τιμητική στους ίσους ή τούς ανωτέρους μας. Στο άλογο ενός ανωτέρου μας έπρεπε να απευθυνθούμε με τον τιμητικό τρόπο. Ένας υπηρέτης θα απευθυνόταν έτσι στην αυτοκρατορική μας γάτα που διέσχιζε, με κάποιο μυστηριώδη σκοπό, την αυλή μας. Θα καταδεχόταν η αξιότιμη πους πους να έρθει να πει αυτό το τιποτένιο γάλα. Μα όπως κι αν φώναζαν την αξιότιμη πους πους, εκείνη δε θα ερχόταν παρά μόνο όταν το ήθελε. Η αίθουσα του σχολείου μας ήταν αρκετά μεγάλη, κάποτε φιλοξενούσε την ώρα του φαγητού τούς επισκέπτες μοναχούς, μα από τότε που τελείωσαν τα νέα κτίρια, αυτό το ιδιαίτερο δωμάτιο είχε μετατραπεί σε σχολείο του κτήματος. Συνολικά το παρακολουθούσαν κάπου εξήντα παιδιά. Καθόμαστε σταυροπόδι στο πάτωμα, σε ένα τραπέζι, η μακρύ πάγκο, που ήταν σαράντα πέντε εκατοστά ψηλό. Είχαμε γυρισμένες τις πλάτες μας προς το δάσκαλο. Έτσι ώστε να μην ξέρουμε πότε μας κοιτούσε. Αυτό μας έκανε να δουλεύουμε πάντα σκληρά. Το χαρτί στο Θιβέτ είναι χειροποίητο και ακριβό, πολύ ακριβό για να ξοδεύεται από τα παιδιά. Χρησιμοποιούσαμε πλάκες, μεγάλα λεπτά φύλλα κάπου τριάντα επί σαράντα εκατοστά. 22

Τα μολύβια μας ήταν ένα είδος σκληρής κιμωλίας που μπορούσε να βρεθεί στους λόφους Τσού Λά, κάπου τρεισήμισι χιλιάδες μέτρα ψηλότερα απ' την Λάσα, η οποία βρισκόταν ήδη τρεισήμισι χιλιάδες μέτρα πάνω απ' τη θάλασσα. Προσπαθούσα συνήθως ν' αποκτήω τις κοκκινωπές κιμωλίες, μα

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

η αδελφή Γιασό αγαπούσε πάρα πολύ το απαλό κόκκινο. Μπορούσαμε να βρούμε μία αρκετή μεγάλη ποικιλία από χρώματα. κόκκινα, κίτρινα, γαλάζια και πράσινα. Πιστεύω πως μερικά απ' τα χρώματα οφείλονταν στην παρουσία μεταλλευμάτων στο μαλακό σώμα της κιμωλίας. Μα οποιαδήποτε κι αν ήταν η αιτία, είμαστε ευχαριστημένα που τα είχαμε. Ή αριθμητική με ενοχλούσε πραγματικά. Αν ο κάθε ένας από τούς επτακόσιους ογδόντα τρεις μοναχούς έπινε πενήντα δύο κύπελλα Τσάμπα κάθε μέρα, που χωρούσαν το καθένα ένα τέταρτο του κιλού, ποιο θα ήταν το μέγεθος του δοχείου που θα περιείχε το Τσάμπα μιας βδομάδας. Η αδελφή Γιασό μπορούσε να κάνει όλα αυτά τα πράγματα χωρίς να δίνει και μεγάλη σημασία. Εγώ, λοιπόν εγώ δεν ήμουν και τόσο έξυπνος. Όταν όμως φτάσαμε στην ξυλογλυπτική, αισθανόμουν σίγουρος. Ήταν ένα θέμα που μου άρεσε κι όπου μπορούσα να τα καταφέρω αρκετά καλά. Κάθε τυπογραφική εργασία στο Θιβέτ γίνεται από σκαλισμένες ξύλινες πλάκες κι έτσι όλοι θεωρούσαν μεγάλο πλεονέκτημα τη γνώση της ξυλογλυπτικής. Το ξύλο όμως δεν έπρεπε να σπαταλιέται από εμάς τα παιδιά. Ήταν μία ακριβή ύλη, αφού έπρεπε να μεταφερθεί από τη μακρινή Ινδία. Το ξύλο του Θιβέτ ήταν πολύ σκληρό και είχε ακατάλληλες ίνες. Χρησιμοποιούσαμε ένα μαλακό είδος σαπωνόλιθου, που μπορούσε να κοπεί εύκολα μ ένα κοφτερό μαχαίρι. Μερικές φορές χρησιμοποιούσαμε μπαγιάτικο τυρί από γιάκ. Ή απαγγελία των νόμων ήταν ένα πράγμα που ποτέ δεν λησμονιόταν. Γινόταν μόλις μπαίναμε στην αίθουσα και λίγο πριν μας αφήσουν να φύγουμε. Αυτοί οι νόμοι ήταν. Ανταπέδιδε καλό με καλό. Μη Μάχεσαι με ευγενείς ανθρώπους. Διάβαζε τις γραφές και φρόντισε να τις κατανοήσεις. Βοηθά τούς γείτονές σου.²³

Ο νόμος είναι σκληρός με τούς πλούσιους, για να τούς διδάξει κατανόηση και ισότητα. Ο νόμος είναι επιεικής με τούς φτωχούς, για να τούς δείξει συμπάθεια. Πλήρωνε γρήγορα τα χρέη σου για να μην είναι δυνατό να λησμονηθούν ποτέ, είχαν γράψει αυτούς τούς νόμους σε σημαίες, που έμεναν κρεμασμένες στους τέσσερις τοίχους της αίθουσας μας. Όμως η ζωή

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

δεν ήταν μόνο μελέτη και θλίψη παίζαμε το ίδιο σκληρά όπως διαβάσαμε. Όλα τα παιχνίδια μας ήταν σχεδιασμένα, για να μας σκληραγωγήσουν και να μας κάνουν ικανούς να επιβιώσουμε κάτω από τις ακραίες θερμοκρασίες του Θιβέτ. Τα μεσημέρια του καλοκαιριού η θερμοκρασία μπορούσε ν' ανέβει ως τούς σαράντα πέντε βαθμούς Κελσίου, για να πέσει την ίδια καλοκαιρινή νύχτα στους εικοσιδύο υπό το μηδέν. Τον χειμώνα έκανε συχνά ακόμη περισσότερο κρύο. Ή τοξοβολία ήταν καλή διασκέδαση και δυνάμωνε το σώμα. Χρησιμοποιούσαμε τόξα φτιαγμένα από γιου, φερμένο απ' την Ινδία, ενώ μερικές φορές φτιάχναμε σταυρωτά τόξα από θιβετιανό ξύλο. Σαν βουδιστές δε χτυπούσαμε ποτέ ζωντανούς στόχους. Κρυμμένοι υπηρέτες τραβούσαν κάποιο μακρύ σχοινί, κάνοντας να πεταχτεί ένας στόχος προς τα πάνω η προς τα κάτω ποτέ δεν ξέραμε τι να περιμένουμε. Οι περισσότεροι από τούς άλλους μπορούσαν να χτυπήσουν το στόχο, ενώ στέκονταν στη ράχη ενός πόνυ που έφευγε καλπάζοντας. Ποτέ μου δεν τα κατάφερα να μείνω τόσο καιρό σε μία σέλα! Το πήδημα εις μήκος ήταν κάτι το διαφορετικό. Εκεί δε σε απασχολούσε κανένα άλογο. Τρέχαμε όσο μπορούσαμε πιο γρήγορα, κρατώντας ένα κοντάρι τεσσερισήμισι μέτρα κι όταν αποκτούσαμε αρκετή ταχύτητα πηδούσαμε με τη βοήθεια του. Συνήθιζα να λέω ότι οι άλλοι έμεναν τόσο πολύ στις ράχες των αλόγων τους, που δεν τούς έμενε καμιά δύναμη στα πόδια, ενώ εγώ, που έπρεπε να χρησιμοποιώ τα πόδια μου, μπορούσα πραγματικά να πηδήξω. Ήταν ένα αρκετά καλό σύστημα για να περνούμε τούς χειμάρρους και μου έδινε μεγάλη ικανοποίηση να βλέπω εκείνους που προσπαθούσαν να μ' ακολουθήσουν, να πέφτουν ο ένας μετά τον άλλο στο νερό. 24

Ένα άλλο απ' τα παιχνίδια μας ήταν και το περπάτημα με ξυλοπόδαρα. Συνηθίζαμε να ντυνόμαστε σαν γίγαντες και συχνά πολεμούσαμε πάνω σε ξυλοπόδαρα εκείνος που έπεφτε ήταν ο χαμένος. Τα ξυλοπόδαρα τα φτιάχναμε μόνοι μας, δε μπορούσαμε να πεταχτούμε ως το κοντινότερο μαγαζί και να τα ψωνίσουμε. Και τι δεν κάναμε για να πείσουμε τον επιτηρητή της αποθήκης που συνήθως ήταν ο επιστάτης να μας δώσει

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κατάλληλα κομμάτια ξύλου. Έπρεπε να έχουν τη σωστή ένα και να μη σχηματίζουν ρόζους. Έπειτα έπρεπε να βρούμε σφηνοειδή ξύλινα κομμάτια για πατήματα. Καθώς το ξύλο ήταν πολύ σπάνιο για να σπαταλιέται, ήμασταν υποχρεωμένοι να περιμένουμε την εύκαιρα μας και να τα ζητούμε την πιο κατάλληλη στιγμή. Τα κορίτσια και οι νεαρές γυναίκες έπαιζαν ένα είδος πετόσφαιρας. Τρυπούσαν το πάνω μέρος ενός μικρού κομματιού ξύλου και σφήνωναν στο κενό φτερά. Αυτή η σφαίρα κρατιόταν στον αέρα με τα πόδια. Το κορίτσι θα σήκωνε το φόρεμά του τόσο όσο να μπορεί να κλωτσά ελεύθερα κι από κει και πέρα χρησιμοποιούσε μόνο τα πόδια της, αφού το να χρησιμοποιήσει τα χέρια της σήμαινε πως έχανε ένα επιδέξιο κορίτσι μπορούσε να κρατήσει στον αέρα αυτό το ξύλο μέχρι ακόμα και δέκα λεπτά πριν χάσει ένα κτύπημα. Το πιο αγαπημένο όμως σπορ στο Θιβέτ, η τουλάχιστον στην περιοχή του Ου, που είναι το πιο κοσμοπολίτικο τμήμα της Λάσα, είναι το πέταγμα χαρταετών. Αυτό θα μπορούσε να το ονομάσει κανείς εθνικό μας σπορ Μόνο όμως σ' ορισμένο καιρό, ορισμένες εποχές μπορούσαμε να παραδοθούμε στις χαρές του. Πριν από πολλά χρόνια παρατηρήθηκε ότι αν πετάξουν αετοί στα βουνά, έρχονται θυελλώδεις βροχές και αυτό σήμαινε, εκείνες τις μέρες, ότι ήταν θυμωμένοι οι Θεοί της βροχής. Έτσι το πέταγμα των αετών επιτρεπόταν μόνο το φθινόπωρο, που στο Θιβέτ είναι ξηρή εποχή. Ορισμένες φορές το χρόνο αποφεύγουν ακόμα και να φωνάξουν στα βουνά, γιατί η ηχώ από τις φωνές τους θ' αναγκάσει τα υπερφορτωμένα σύννεφα από την Ινδία να ρίξουν πολύ γρήγορα το φορτίο τους, προκαλώντας βροχή σε λάθος τόπο. Τώρα, την πρώτη μέρα του φθινόπωρου, πετούν ένα μεγάλο αετό από τη στέγη της Ποτάλα.

25

Μέσα σε λίγα λεπτά χαρταετοί κάθε σχήματος, μεγέθους κι απόχρωσης κάνουν την εμφάνισή τους πάνω από τη Λάσα, ανεβοκατεβαίνοντας και στριφογυρίζοντας στο δυνατό άνεμο. Αγαπούσα πολύ να πετώ χαρταετό και φρόντιζα ο δικός μου να είναι απ' τούς πρώτους που θα υψώνονταν στους ουρανούς. Ο καθένας έκανε τον χαρταετό του χρησιμοποιώντας συνήθως ένα σκελετό από μπαμπού, που σχεδόν πάντα τον κάλυπτε με το καλύτερο μετάξι. Δε συναντούσαμε καμιά δυσκολία να βρούμε αυτό το

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

τόσο υπέροχο υλικό, γιατί ήταν ζήτημα τιμής για την οικογένεια να είναι ο αετός όσο γίνεται πιο τέλειος. Οι αετοί είχαν σχήμα κουτιού, μα πολύ συχνά τούς βάζαμε ένα κεφάλι άγριου δράκοντα, ουρά και φτερά. Κάναμε μάχες όπου προσπαθούσαμε να ρίξουμε τούς αετούς των αντιπάλων μας. Κολλούσαμε κομμάτια σπασμένου γυαλιού στα σχοινιά των αετών και καλύπταμε μέρος του νήματος με κόλλα πασπαλισμένη σε σπασμένα γυαλιά, ελπίζοντας να μπορέσουμε να κόψουμε τα σχοινιά των άλλων, γκρεμίζοντας έτσι στη Γη τον αετό τους. Μερικές φορές βγαίναμε κλεφτά έξω τη νύχτα κι αμολούσαμε τούς αετούς έχοντας κρύψει στο κεφάλι και το σώμα τους μικρές λάμπες λίπους. Τότε τα μάτια φάνταζαν κατακόκκινα και το σώμα έλαμπε μ' άλλα χρώματα στο νυχτερινό ουρανό. Μας άρεσε ιδιαίτερα να κάνουμε κάτι τέτοιο, όταν περιμέναμε την επιστροφή των τεράστιων καραβανιών των γιακ από την περιοχή Λό Ντζόνγκ. Ή παιδική μας αθωότητα μας έκανε να πιστεύουμε ότι οι αγράμματοι χωρικοί από τα πολύ μακρινά μέρη δε θα είχαν δει ποτέ τους τέτοιες σύγχρονες εφευρέσεις, όπως οι αετοί μας κι ότι θα δοκίμαζαν μεγάλο τρόπο βλέποντάς τους. Ένα από τα τεχνάσματα μας ήταν να βάζουμε τρεις διαφορετικούς σκελετούς στους αετούς μας, με τέτοιο τρόπο που, όταν φυσούσε μέσα τους ο αέρας, να παράγει έναν παράξενο σφυριχτό ήχο. Το παρομοιάζαμε με φλογοβόλους Δράκοντες που ούρλιαζαν τη νύχτα κι ελπίζαμε να έχουν σωτήρια αποτελέσματα στους εμπόρους των γιακ. Δοκιμάζαμε πολλές υπέροχες ανατριχίλες στην πλάτη, καθώς σκεφτόμαστε αυτούς τούς ανθρώπους να τρέμουν φοβισμένοι στα κρεβάτια τους, την ώρα που οι χαρταετοί μας ανεβοκατέβαιναν από πάνω τους. 26

Παρόλο που τότε δεν το ήξερα, το παιχνίδι μου με τούς αετούς έμελλε να με βοηθήσει πολύ αργότερα στη ζωή μου, όταν κάποτε θα πετούσα πραγματικά κι εγώ μαζί τους. Τώρα, με όλη τη ζωντάνια του, δεν ήταν παρά ένα παιχνίδι. Ένα άλλο παιχνίδι μας μπορούσε να γίνει πολύ επικίνδυνο. Κάναμε μεγάλους αετούς πραγματικά τεράστιους, κάπου δύο με δυόμιση μέτρα η κάθε τους πλευρά και με φτερά να εκτείνονται από παντού. Συνηθίζαμε να τούς αφήνουμε στο έδαφος κοντά σ' ένα φαράγγι όπου υπήρχε ένα ιδιαίτερα δυνατό ανοδικό ρεύμα αέρα. Ανεβαίναμε στα πόνα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

μας, με το ένα άκρο του σχοινιού δεμένο γύρω από τη μέση μας, και τρέχαμε όσο πιο γρήγορα μπορούσαν τ' αλογά μας. Ο αετός υψωνόταν στον αέρα και συνεχώς ανέβαινε, ώσπου συναντούσε εκείνο το ιδιαίτερο ρεύμα. Τότε ο αναβάτης αισθανόταν ένα τίναγμα και την άλλη στιγμή βρισκόταν στον αέρα, κάπου τρία μέτρα πάνω από τ' αλογό του, βουλιάζοντας αργά αργά προς τη Γη. Μερικοί φουκαράδες σχεδόν ξεσχίζονταν στα δύο, αν ξεχνούσαν να πάρουν τα πόδια τους απ' τούς αναβατήρες, μα εγώ, που ποτέ μου δεν ήμουν καλός στην ιππασία, μπορούσα πάντα να τ' αφήνω και το να υψώνεσαι είναι ένα υπέροχο αίσθημα. Απερίσκεπτα ριψοκίνδυνος καθώς ήμουν, ανακάλυψα πως αν τραβούσα ένα σχοινί τη στιγμή που υψωνόμουν, πήγαινα ψηλότερα και πως άλλα υπολογισμένα τινάγματα με βοηθούσαν να καθυστερώ για δευτερόλεπτα την πτώση μου. Σε μία τέτοια περίπτωση τινάχτηκα με πολύ ενθουσιασμό, ο άνεμος συνεργάστηκε και μεταφέρθηκα στην επίπεδη σκεπή του σπιτιού ενός χωρικού, όπου φύλαγε τα καύσιμα του χειμώνα. Οι χωρικοί του Θιβέτ ζουν σε σπίτια μ' επίπεδες σκεπές, όπου ένα μικρό παραπέτο κρατά την κοπριά από τα γιακ, την οποία ξεραίνουν για να χρησιμοποιήσουν για καύσιμα. Αυτό το συγκεκριμένο σπίτι δεν ήταν κατασκευασμένο από τις συνηθισμένες πέτρες, αλλά από ξεραμένα τούβλα λάσπης και δεν είχε καμινάδα. Ένα άνοιγμα στη σκεπή χρησίμευε για να φεύγει ο καπνός από τη φωτιά του σπιτιού. Ο ξαφνικός ερχομός του σκοινιού με εμένα κρεμασμένο στην άκρη του αναστάτωσε τα καύσιμα και καθώς σερνόμουν πάνω στη σκεπή, παρέσυρα ένα μεγάλο μέρος απ' αυτά μέσα από το άνοιγμα κάτω, στους δυστυχείς κατοίκους του σπιτιού. 27

Δεν ήμουν ευπρόσδεκτος. Η εμφάνιση μου, μέσα από το άνοιγμα, έγινε δεκτή με ξεφωνητά λύσσας και, αφού ο μαινόμενος ιδιοκτήτης με ξυλοκόπησε άγρια, μ' έσυραν στον πατέρα μου για τη συνέχεια της σωφρονιστικής θεραπείας. Εκείνη τη νύχτα κοιμήθηκα μπρούμυτα! Την άλλη μέρα ανέλαβα το αποκρουστικό έργο να πηγαίνω στους στάβλους, να μαζεύω κοπριά των γιακ, να την πηγαίνω στο σπίτι του χωρικού και να την τοποθετώ πάνω στη σκεπή. Όλα αυτά ήταν πολύ βαριά για ένα παιδάκι έξι χρόνων. Τελικά όμως έμειναν ικανοποιημένοι εκτός από μένα' τα άλλα παιδιά γέλασαν με την καρδιά τους, ο χωρικός είχε διπλά καύσιμα για το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

χειμώνα και ο πατέρας είχε αποδείξει ότι ήταν ένας δίκαιος και αυστηρός άνθρωπος. Εγώ κοιμήθηκα κι αυτή τη νύχτα μπρούμυτα και δεν αισθάνθηκα για μία μέρα τούς πόνους της ιππασίας! μπορεί να σκεφτεί κανείς ότι όλα αυτά ήταν πολύ σκληρά, μα το Θιβέτ δεν είναι τόπος για αδύνατους. Ή Λάσα βρίσκεται γύρω στα τέσσερις χιλιάδες μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας και έχει ακραίες θερμοκρασίες. Άλλες περιοχές είναι ακόμα πιο ψηλά, οι συνθήκες είναι δυσκολότερες και οι αδύναμοι μπορούν πολύ εύκολα να βάλουν σε κίνδυνο τούς άλλους. Για αυτό τον λόγο, κι όχι από σκέτη σκληρότητα, η εκπαίδευση ήταν τόσο αυστηρή. Σε μεγαλύτερα υψόμετρα οι άνθρωποι βύθιζαν τα νεογέννητα μέσα σε παγωμένα ρυάκια, για να δουν αν είναι Αρκετά δυνατά ώστε να τα κρατήσουν στη ζωή. Πολλές φορές είχα δει μικρές πομπές να πλησιάζουν αυτά τα ρυάκια σε ύψος κάπου 5.000 μέτρα πάνω από τη θάλασσα. Στις όχθες η πομπή θα σταματούσε και η γιαγιά θα έπαιρνε το μωρό. Γύρω της θα ήταν συγκεντρωμένη η οικογένεια. Ο πατέρας, η μητέρα και οι στενοί συγγενείς. Ή Γιαγιά θα έγερνε και θα βύθιζε στο νερό το μικρό γυμνό σώμα του μωρού με τέτοιο τρόπο, ώστε μόνο το κεφάλι και το στόμα του να είναι έξω στον αέρα. Στο τσουχτερό κρύο το μωρό αρχικά κοκκίνιζε, έπειτα γινόταν μπλε και οι φωνές της διαμαρτυρίας του σταματούσαν Φαινόταν νεκρό, μα η γιαγιά είχε μεγάλη πείρα σ' αυτά τα θέματα και σιγά σιγά έβγαζαν το μικρούλι από το νερό, το στέγνωναν και το έντυναν. Αν το μωρό επιζούσε, τότε ήταν σαν οι ίδιοι οι Θεοί να είχαν βγάλει την απόφαση αν πέθαινε, τότε είχε γλιτώσει από τα βάσανα αυτής της Γης.28

Αυτός είναι πράγματι ο πιο ευγενικός τρόπος σε μία παγωμένη χώρα. Πολύ καλύτερα που μερικά μωρά πεθαίνουν, παρά να έμεναν σε όλη τους τη ζωή αθεράπευτα ανάπηροι, σε μία χώρα όπου η ιατρική περίθαλψη είναι ανεπαρκής. Με το θάνατο του αδερφού μου, θεωρήθηκε απαραίτητο οι σπουδές μου να γίνουν ακόμα πιο εντατικές, γιατί όταν θα γινόμουν επτά χρόνων, θα έπρεπε να αρχίσω να ασχολούμαι με οποιαδήποτε σταδιοδρομία θα υποδείκνυαν οι αστρολόγοι στο Θιβέτ η αστρολογία αποφασίζει για όλα, από την αγορά ενός γιακ μέχρι ακόμα και τη καριέρα που θα ακολουθήσει κάποιος. Τώρα πλησίαζε ο καιρός, λίγο πριν από τα έβδομα γενέθλιά μου, που η μητέρα θα έκανε μία πραγματικά μεγάλη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

συγκέντρωση, όπου οι ευγενείς και τα υπόλοιπα πρόσωπα της υψηλής κοινωνίας θα ήταν προσκαλεσμένα για να ακούσουν τη μοίρα μου από τούς αστρολόγους. Ή μητέρα ήταν αρκετά παχουλή, είχε ένα στρογγυλό πρόσωπο και μαύρα μαλλιά. Οι γυναίκες του Θιβέτ φορούν στο κεφάλι τους ένα είδος ξύλινου πλαισίου, γύρω από το οποίο τα μαλλιά τυλίγονταν, για να το κάνουν όσο το δυνατό πιο στολισμένο. Αυτά τα πλαίσια ήταν σωστά κομψοτεχνήματα πολλές φορές ήταν από κατακόκκινο λούστρο, στολισμένα με ημιπολύτιμους λίθους και διακοσμημένα με νεφρίτες και κοράλλια. Όταν τα μαλλιά ήταν καλό λαδωμένα, τότε το αποτέλεσμα ήταν πολύ ωραίο. Οι γυναίκες του Θιβέτ χρησιμοποιούν πολύ χαρούμενα φορέματα, με πολλές κόκκινες, πράσινες και κίτρινες αποχρώσεις. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρχε ένα κομμάτι ύφασμα ενός χρώματος με μία ζωννή οριζόντια λωρίδα ενός αντίθετου μα αρμονικού χρωματισμού. Στο αριστερό αυτί κρεμόταν ένα σκουλαρίκι το μέγεθός του ήταν ανάλογο με τη κοινωνική τάξη εκείνης που το φορούσε. Ή μητέρα, αφού ήταν μέλος μιας από τις πιο σημαντικές οικογένειες είχε ένα σκουλαρίκι δεκαπέντε εκατοστά μακρύ. Πιστεύαμε ότι οι γυναίκες έχουν ακριβώς τα ίδια δικαιώματα με τούς άντρες, μα στις υποθέσεις του νοικοκυριού η μητέρα είχε πολύ περισσότερες εξουσίες και ήταν ο αναμφισβήτητος δικτάτορας, ένας αυτοκράτορας που γνώριζε τι ήθελε και πάντοτε το έπαιρνε. 29

Στην αναστάτωση και στην προετοιμασία του σπιτιού και των χώρων για τη συγκέντρωση ήταν πράγματι μέσα στο στοιχείο της. Έπρεπε να γίνουν όλα με τάξη, να δοθούν διαταγές, να παρθουν αποφάσεις για τις νέες εικόνες που θα θάμπωναν τούς γείτονες. Ήταν καταπληκτική σ' όλα αυτά. Έχοντας ταξιδέψει πολλές φορές με τον πατέρα στην Ινδία, στο Πεκίνο και στη Σαγκάη, διέθετε έναν πλούτο ξένων ιδεών. Όταν αποφασίστηκε η ημερομηνία της συγκέντρωσης, γράφτηκαν προσεχτικά οι προκλήσεις από τούς καλόγερους γραφείς, πάνω σε χοντρό, χειροποίητο χαρτί που χρησιμοποιόταν πάντα για σπουδαίας σημασίας ανακοινώσεις. Κάθε πρόσκληση είχε πλάτος τριάντα εκατοστά και μήκος γύρω στα εξήντα έφερε τη σφραγίδα της οικογένειας του πατέρα μα, καθώς και η μητέρα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

ανήκε στους δέκα ανώτερους, έπρεπε και η δική της να βρίσκεται εκεί. Ο πατέρας και η μητέρα είχαν μία κοινή σφραγίδα επί πλέον επομένως, όλες μαζί ήταν τρεις. Τελικά οι προσκλήσεις ήταν έγγραφα πολύ επιβλητικά. Ήσκέψη ότι όλη αυτή η φασαρία γινόταν αποκλειστικά για μένα, μου έφερνε μεγάλο φόβο. Δεν καταλάβαινα ότι εγώ έπαιζα δευτερεύοντα ρόλο και ότι το κοινωνικό γεγονός ήταν αυτό που είχε τη σπουδαιότερη σημασία. Αν μου έλεγαν ότι η μεγαλοπρέπεια της συγκέντρωσης θα πρόσφερε μεγάλο γόητρο στους γονείς μου, αυτό δε θα με καθησύχαζε καθόλου και συνέχιζα να φοβάμαι. Είχαμε προσλάβει ειδικούς αγγελιοφόρους για να μεταφέρουν αυτές τις προσκλήσεις, βάζοντας στη διάθεσή τους καθαρόαιμα άλογα. Ο καθένας τους μετέφερε ένα διχαλωτό ραβδί, στην κορυφή του οποίου έπιαναν την πρόσκληση. Πάνω από αυτήν τοποθετούσαν το θυρεό της οικογένειας. Τα ραβδιά ήταν διακοσμημένα σε χαρούμενο τόνο, με τυπωμένες, προσευχές ν' ανεμίζουν στον άνεμο. Στην αυλή γινόταν πανδαιμόνιο όταν ετοιμάζονταν να ξεκινήσουν, την ίδια στιγμή, όλοι οι αγγελιοφόροι. Οι υπηρέτες βράχνιαζαν φωνάζοντας, τ' άλογα χλιμιντρούσαν και τα τεράστια μαύρα μαντρόσκυλα γαύγιζαν σαν τρελά. Οι άντρες έπιναν την τελευταία στιγμή λίγες γουλιές Θιβετιανής μπύρα κι υστέρτα, καθώς έπεφταν με θόρυβο οι σύρτες κι άνοιγαν μ' υπόκωφο βρόντο οι στέρεες πόρτες της αυλής, ορμούσαν έξω καλπάζοντας, με άγριες φωνές.

30

Στο Θιβέτ οι αγγελιοφόροι παραδίδουν ένα γραπτό μήνυμα, δίνοντας παράλληλα και προφορικές πληροφορίες που μπορεί να είναι αρκετά διαφορετικές. Στις παλιές μέρες οι ληστές συνήθιζαν να στήνουν ενέδρες στους αγγελιοφόρους και να δρουν σύμφωνα με το γραπτό μήνυμα, προσβάλλοντας ίσως έτσι ένα ανυπεράσπιστο σπίτι ή κάποιο καραβάνι. Αυτό οδήγησε στη συνήθεια να γράφεται ένα παραπλανητικό μήνυμα, που συχνά παρέσυρε τούς ληστές σε μέρη όπου μπορούσαν εύκολα να πιαστούν αιχμάλωτοι. Έτσι επιζεί μέχρι σήμερα αυτό το παλιό έθιμο του γραπτού και προφορικού μηνύματος. Ακόμα και τώρα τα δύο μηνύματα θα διαφέρουν, μα πάντα το προφορικό γίνεται αποδεκτό σαν σωστό. Τα πάντα μέσα στο σπίτι ήταν θόρυβος και αναταραχή. Καθάριζαν και έβαφαν

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

από την αρχή τούς τοίχους, έξυναν τα ξύλινα πατώματα και γυάλιζαν τις ξύλινες σανίδες τους, ώσπου έγινε πραγματικά επικίνδυνο να βαδίζεις πάνω τους. Οι ξύλινοι σκαλιστοί βωμοί των κύριων δωματίων καθαρίζονταν και βερνικώνονταν, ενώ νέες λάμπες λίπους αντικαθιστούσαν τις παλιές. Άλλες από τις λάμπες ήταν χρυσές κι άλλες ασημένιες, μα όλες τους τόσο γυαλισμένες, που ήταν δύσκολο να δεις τη διαφορά. Όλη την ώρα η μητέρα και ο αρχιεπιστάτης τριγύριζαν βιαστικοί το σπίτι, παρατηρώντας εδώ, διατάζοντας εκεί και γενικά κάνοντας τούς υπηρέτες να περνούν δύσκολες στιγμές. Είχαμε περισσότερους από πενήντα υπηρέτες εκείνο τον καιρό, μα προσλαμβάνανε κι άλλους για την, τόσο κοντινή πια γιορτή. Υπήρχαν ασχολίες για όλους κι όλοι δούλευαν με μία θέληση. Ακόμα και η αυλή ξυστική, ώσπου να λάμψουν οι πέτρες σαν καινούργιες. Τα κενά ανάμεσα τους γεμίζονταν μ' ένα ειδικό χρωματιστό υλικό, που τόνιζε την εμφάνισή τους. Όταν όλα αυτά έφτασαν στο τέλος τους, οι άτυχοι υπηρέτες καλέστηκαν να εμφανιστούν μπροστά στη μητέρα, που τούς διέταξε να μη φορούν παρά τα πιο καθαρά από τα καθαρά ρούχα. Στις κουζίνες επίσης η δραστηριότητα ήταν τρομακτική εκεί προετοιμάζαν φαγητά σ απίθανες ποσότητες. Το Θιβέτ είναι ένας φυσικός καταψύκτης και οι τροφές μπορούν να διατηρηθούν σχεδόν απεριόριστα. 31

Το κλίμα είναι πολύ, πάρα πολύ ψυχρό και ξηρό. Μα ακόμα κι όταν ανεβαίνει η θερμοκρασία, η ξηρότητα του αέρα κράτα καλές τις τροφές. Το κρέας μπορεί να διατηρηθεί κάπου ένα χρόνο, ενώ τα σιτηρά για αιώνες οι βουδιστές δε σκοτώνουν, έτσι το μόνο κρέας που υπάρχει, προέρχεται από ζώα που έπεσαν από γκρεμούς η που έχασαν τη ζωή τους από ατύχημα. Οι αποθήκες μας είχαν καλά αποθέματα τέτοιου κρέατος. Υπάρχουν σφαγείς στο Θιβέτ, μα ανήκουν σε μία κάστα μiasμένη και οι περισσότεροι ορθόδοξες οικογένειες δεν έχουν καμιά δουλειά μαζί τους. Ή μητέρα είχε αποφασίσει να προσφέρει στους καλεσμένους μας σπάνια κι ακριβή περιποίηση. Ήθελε να τούς δώσει διατηρημένα άνθη ροδόδεντρου. Βδομάδες πριν πολλοί άντρες άφησαν καλπάζοντας την αυλή μας πηγαίνοντας προς τούς πρόποδες των Ιμαλαίων, όπου μεγάλωναν τα πιο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

εκλεκτά ροδόδεντρα. Στη χώρα μας τα φυτά αυτά γίνονται τεράστια κι αποκτούν μία καταπληκτική ποικιλία από χρώματα και ευωδιές. Από τα άνθη μαζεύονται εκείνα που δεν έχουν ωριμάσει ακόμα και πλέκονται προσεκτικά. Προσεκτικά, γιατί η παραμικρή γρατζουνιά θα καταστρέψει τη διατήρησή τους. Ύστερα το κάθε λουλούδι βυθίζεται σε μία μεγάλη γυάλινη κανάτα που περιέχει μέλι διαλυμένο σε νερό. Χρειάζεται μεγάλη φροντίδα, για να μη παγιδευτεί μέσα καθόλου αέρας. Στραγγίζουν τις κανάτες και κάθε μέρα, επί εβδομάδες, τις τοποθετούν στον ήλιο, γυρίζοντας τις τακτικά, έτσι ώστε όλα τα μέρη του φυτού να δεχτούν την αναγκαία ποσότητα φωτός. Το λουλούδι μεγαλώνει αργά αργά και γεμίζει με νέκταρ κατασκευασμένο απ' τη διάλυση του μελιού. Σε μερικούς αρέσει να εκθέτουν στον αέρα το λουλούδι λίγες μέρες πριν φαγωθεί, έτσι ώστε να στεγνώνει και να αποκτά μία σκληράδα, χωρίς όμως να χάνει τίποτα από γεύση η εμφάνιση. Ραντίζουν επίσης με ζάχαρη τα πέταλα, για να θυμίζει χιόνι. Ο πατέρας γκρίνιαζε πάντα για τα τόσα έξοδα. Θα μπορούσαμε ν' αγοράσουμε δέκα γιακ με τα μοσχάρια τους μ' όσα ξόδεψες για αυτά τα όμορφα λουλούδια, έλεγε. Ή απάντηση της μητέρας ήταν τυπικά γυναικεία. Μην είσαι χαζός! Πρέπει να κάνουμε εντύπωση και στο κάτω κάτω το σπίτι είναι δική μου δουλειά. 32

Μια άλλη λιχουδιά ήταν τα περύγια καρχαρία. Αυτά τα έφερναν από την Κίνα, τα έκοβαν φέτες και τα έκαναν σούπα. Κάποιος είχε πει ότι η σούπα από περύγια καρχαρία ήταν το καλύτερο γαστρονομικό έδεσμα του κόσμου. Για μένα πάντως αυτό το υλικό είχε μία φριχτή γεύση κάθε κουταλιά ήταν πραγματικό μαρτύριο, ιδιαίτερα καθώς, τον καιρό που έφταναν στο Θιβέτ, ούτε ο αρχικός ιδιοκτήτης τους, ο καρχαρίας, δε θα τα αναγνώριζε για να εκφραστώ κάπως ήπια, ήταν ελαφρά κομμένα. Αυτό, πάντως, φαίνεται πως τόνιζε τη γεύση σε μερικούς. Ή αγαπημένη μου λιχουδιά ήταν τα ζουμερά τρυφερά βλαστάρια των μπαμπού, που έρχονταν επίσης απ' την Κίνα. Υπήρχαν πολλοί τρόποι να τα μαγειρέψει κανείς, μα εγώ τα προτιμούσα ωμά, με λίγο μόλις αλάτι. Είχα ιδιαίτερη προτίμηση στις πράσινο κίτρινες ακρούλες που μόλις άνοιγαν. Φοβάμαι ότι πολλά βλαστάρια πριν το μαγείρεμα, έχαναν τις ακρούλες τους μ' ένα τρόπο που

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μόνο να μαντέψει κι όχι ν αποδειξει μπορούσε ο μάγειρας. Ήταν κρίμα, γιατί κι ο μάγειρας επίσης είχε τις ίδιες με τις δικές μου προτιμήσεις. Οι Μάγειροι στο Θιβέτ είναι άντρες οι γυναίκες δεν είναι καθόλου καλές στο ν' ανακατεύουν το Τσάμπα η στις ακριβείς αναλογίες οι γυναίκες παίρνουν μία χούφτα απ' αυτό, ένα σβώλο από εκείνο και τ ανακατεύουν ελπίζοντας να βγει εντάξει οι άντρες είναι πιο ακριβείς, πιο προσεκτικοί, άρα και καλύτεροι μάγειροι. Οι γυναίκες τα καταφέρνουν μία χαρά στο ξεσκόνισμα, στις συζητήσεις και, φυσικά, σε λίγα ακόμα πράγματα. Όχι όμως και στο μαγείρεμα του Τσάμπα. Το Τσάμπα είναι το κύριο φαγητό των θιβετιανών. Υπάρχουν άνθρωποι που έζησαν με Τσάμπα και τσάι από το πρώτο ως το τελευταίο γεύμα της ζωής τους. Το φτιάχνουν ψήνοντας τούς κόκκους του κριθαριού, ώσπου να γίνουν εύθραυστοι και να ξανθύνουν. Τότε τούς σπάζουν ώστε να φανεί το αλεύρι τους και το ψήνουν ξανά. Βάζουν έπειτα αυτό το αλεύρι σ' ένα μπολ και προσθέτουν ζεστό τσάι με βούτυρο. Ανακατεύουν το μείγμα, ώσπου να γίνει σφιχτό σαν ζύμη. Αλάτι, βόρακας και λίπος από γιάκ προστίθενται για τη γεύση. Το αποτέλεσμα το Τσάμπα μπορεί να το φτιάξουμε σε πλάκα η σε ψωμάκια, ακόμα και να το πλάσουμε σε διακοσμητικά σχήματα. 33

Το Τσάμπα μόνο του είναι βέβαια μονότονο στη γεύση, μα πραγματικά είναι μία πλήρης, συμπυκνωμένη τροφή που βοηθά να διατηρηθεί η ζωή σε όλα τα ύψη και κάτω απ' όλες τις συνθήκες. Την ώρα που μερικοί από τούς υπηρέτες έκαναν Τσάμπα, άλλοι έφτιαχναν το βούτυρο. Ή μέθοδος που ακολουθούσαν δε θα μπορούσα να τη στηρίξω σε λόγους υγιεινής. Οι καρδάρες μας ήταν μεγάλες σακούλες από δέρμα γίδας, με το τρίχωμα στο μέσα μέρος. Γεμίζονταν με γάλα γίδας η γιάκ κι υστέρα έστριβαν το λαιμό και τον έδεναν, ώστε να μη χάνεται σταγόνα. Ύστερα χτυπούσαν πάνω κάτω όλο το ασκί, ώσπου να φτιαχτεί το βούτυρο. Είχαμε ένα ιδιαίτερο πάτωμα για την κατασκευή του βουτύρου, με πέτρινες προεξοχές κάπου σαράντα πόντους ψηλές. Τα γεμάτα γάλα ασκιά υψώνονταν στον αέρα κι αφήνονταν να πέσουν πάνω σ' αυτές τις προεξοχές, που με τη σειρά τους χτύπαγαν το γάλα. Ήταν πολύ μονότονο να βλέπεις και ν' ακούς κάπου δέκα υπηρέτες να σηκώνουν και να πετούν αυτά τα δοχεία για ώρες

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ολόκληρες. Ακουγόταν τα λαχανιασμένο ά ά, καθώς σήκωναν το ασκιά και το υγρό τσάνκ καθώς τα άφηναν. Κάποτε συνέβαινε να σπάσει κάποιος παλιό η κακομεταχειρισμένο ασκί. Θυμάμαι έναν πραγματικά γεροδεμένο υπηρέτη, που του άρεσε να επιδεικνύει τη δύναμή του. Δούλευε δύο φορές πιο γρήγορα από οποιονδήποτε άλλον, με τις φλέβες του λαιμού του φουσκωμένες από την προσπάθεια. Κάποιος του είπε, γερνάς, Τίμον, δουλεύεις όλο και πιο αργά. Ο Τίμον γρύλισε με θυμό κι άρπαξε το λαιμό του ασκιού στα δυνατά του χέρια. Το σήκωσε ψηλά και το κατέβασε μ' ορμή, αλλά η δύναμή του είχε κάνει το θαύμα της. Το ασκί έπεσε, μα ο Τίμον κρατούσε ακόμα τα χέρια του και το στόμιο του ασκιού στον αέρα. Εκείνο έπεσε φαρδύ πλατύ στις πέτρες του πατώματος. μια στήλη από μισοσχηματισμένο βούτυρο τινάχτηκε στον αέρα. Πήγε και κόλλησε κατευθείαν στο πρόσωπο του Τίμον, που φαινόταν να τα έχει χαμένα. Γέμισε το στόμα του, τα μάτια του, τα αυτιά, τα μαλλιά κι έτρεξε σ' όλο του το σώμα, καλύπτοντας τον με κάπου πενήντα με πενήντα πέντε λίτρα γυαλιστερού λίπους. Σύντομα μπήκε στο δωμάτιο η μητέρα, ειδοποιημένη απ' τον θόρυβο. Ήταν η μόνη στιγμή που τη θυμάμαι να μένει άφωνη. 34

Ίσως να ήταν από το θυμό της για το χάσιμο τόσο βουτύρου, ίσως γιατί σκέφτηκε πως θα πνιγόταν ο κακότυχος υπηρέτης κάτω από τόσο λίπος, μα σύντομα μάζεψε από κάτω το άδειο δέρμα κι άρχισε να κτυπά μ' αυτό το κεφάλι του κακόμοιρου Τίμον. Εκείνος γλίστρησε στο χυμένο βούτυρο κι έπεσε στο πάτωμα. Αδέξιοι εργάτες, όπως ο Τίμον, μπορούσαν να καταστρέψουν το βούτυρο. Αν δεν πρόσεχαν την ώρα που χτυπούσαν τ' ασκιά στις πέτρες, έκαναν να ξεφεύγουν τρίχες από το τρίχωμα του εσωτερικού που αναμιγνύονταν με το βούτυρο. Κανέναν δεν πείραζε αν υπήρχαν καμιά δεκαριά τρίχες στο βούτυρο του, οπωσδήποτε όμως δεν του ήταν ευχάριστο να βρίσκει ολόκληρα στουπιά από αυτές. Τέτοιο βούτυρο φυλασσόταν στην άκρη, για να χρησιμοποιηθεί στις λάμπες η για να δοθεί στους ζητιάνους, που το ζέσταιναν και το στράγγιζαν με ένα κομμάτι ύφασμα. Για τούς ζητιάνους επίσης φυλάγονταν τα λάθος προετοιμασμένα φαγητά. Μα αν ένα σπίτι ήθελε να δείξει στους γείτονες σε τι υψηλό στάνταρτ βρισκόταν, προετοίμαζε πραγματικά καλό φαγητό και το μοίραζε

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

στους ζητιάνους σαν άσχημα φτιαγμένο. Έτσι οι ευτυχισμένοι καλοφαγάδες αυτοί κύριοι μπορούσαν να πάνε μετά στ' άλλα σπίτια, λέγοντας πόσο καλά είχαν φάει. Οι γείτονες θ' ανταποκρίνονταν σ' αυτό, φροντίζοντας να τούς δώσουν κι αυτοί ένα πολύ καλό γεύμα. Υπάρχουν πολλά να ειπωθούν για τη ζωή ενός ζητιάνου στο Θιβέτ. Δεν τούς λείπει ποτέ τίποτα χρησιμοποιώντας τα κόλπα του επαγγέλματος, μπορούν να ζήσουν πραγματικά καλά. Στις περισσότερες ανατολικές χώρες η ζητιανιά δεν είναι καθόλου ατιμωτική πράξη. Πολλοί μοναχοί κινούνται σαν ζητιάνοι από το ένα μοναστήρι στο άλλο. Είναι κάτι το πολύ φυσικό και δε θεωρείται καθόλου χειρότερο από, ας πούμε, τούς εράνους σε μία άλλη χώρα. Εκείνοι που τρέφουν ένα μοναχό στο ταξίδι του, θεωρούνται ότι έκαναν καλή πράξη. Μα και οι ζητιάνοι έχουν τον κώδικά τους. Αν κάποιος δώσει κάτι στο ζητιάνο, αυτός παραμερίζει και δεν ξαναπλησιάζεσαι το δότη παρά μόνο μετά από αρκετό χρόνο. Οι δύο ιερείς που ζούσαν στο σπίτι μας, είχαν κι αυτοί το μερίδιό τους στις προετοιμασίες του μεγάλου γεγονότος. Περιφέρονταν ανάμεσα στα κορμιά των ζώων στις αποθήκες μας κι έλεγαν προσευχές για τις ψυχές που είχαν κατοικήσει αυτά τα σώματα 35

Πιστεύαμε πως, δεν σκοτωνόταν κάποιο ζώο ακόμα κι από ατύχημα και φαγωνόταν, είχαμε κάποιο χρέος απέναντι του. Ξεπληρώναμε αυτό το χρέος βάζοντας έναν ιερέα να προσεύχεται πάνω από το σώμα του ζώου, ελπίζοντας έτσι ότι του εξασφαλίζαμε μία ενσάρκωση σε ανώτερη βαθμίδα στην επόμενη ζωή του στη Γη. Πολλοί μοναχοί στα μοναστήρια και στους ναούς αφιέρωναν όλο τον καιρό τους σε προσευχές για τα ζώα. Οι ιερείς μας είχαν επίσης το καθήκον να προσεύχονται για τα άλογα, πριν από ένα μακρινό ταξίδι, παρακαλώντας να μην κουραστούν υπερβολικά. Σε σχέση μ' αυτό, ποτέ δε χρησιμοποιούσαμε το ίδιο άλογο δύο μέρες συνέχεια. Αν κάποιο άλογο μετέφερε φορτίο η άνθρωπο τη μία μέρα, έπρεπε να ξεκουραστεί την επομένη. Ο ίδιος κανόνας ίσχυε για όλα τα οικιακά ζώα. Και όλα τον ήξεραν. Αν συνέβαινε κάποτε να διαλεχτεί για ιππασία ένα άλογο που το είχαν χρησιμοποιήσει και την προηγούμενη μέρα, εκείνο θα καθόταν ακίνητο κι αρνιόταν να κουνηθεί. Όταν του έβγαζαν τη σέλα, γύριζε να φύγει κουνώντας το κεφάλι του σαν να έλεγε λοιπόν, πόσο χαίρομαι που βγήκε από πάνω μου αυτή η αδικία! Τα γαϊδούρια ήταν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

χειρότερα. Περίμεναν ώσπου να φορτωθούν εντελώς κι υστέρα έπεφταν κάτω και προσπαθούσαν να κυλιστούν πάνω στο φορτίο. Είχαμε τρεις γάτες που δούλευαν ασταμάτητα. Μία από αυτές ζούσε στους στάβλους κι επέβαλλε αυστηρή πειθαρχία στα ποντίκια. Έπρεπε να παίρνουν μύριες προφυλάξεις, για να μένουν ποντίκια κι όχι γατοτροφή. Άλλη ζούσε στην κουζίνα. Ήταν γερασμένη και κάπως βλάκας. Ή μητέρα της είχε τρομάξει από τούς πυροβολισμούς της αποστολής Γιάνγκχάσμπαντ του 1904 και είχε γεννήσει πρόωρα. Αυτή επέζησε μόνο από τα γατάκια. Ή τρίτη ήταν μία αξιοσέβαστη οικοδέσποινα και ζούσε μαζί μας. Ήταν υπόδειγμα μητέρας κι έβαζε τα δυνατά της φροντίζοντας ν' αποτρέψει κάθε πτώση του πληθυσμού των γάτων. Όταν δεν ήταν απασχολημένη με το να φροντίζει τα γατάκια της, συνήθιζε να παίρνει από πίσω τη μητέρα σε κάθε δωμάτιο. Ήταν μικρή και μαύρη και, παρά την πάντα ανοιχτή της όρεξη, έμοιαζε με σκελετό που περπατά. Τα ζώα στο Θιβέτ δεν είναι ούτε καλλωπιστικά πλάσματα ούτε σκλάβοι, είναι όντα που υπηρετούν κάποιο χρήσιμο σκοπό, όντα που έχουν κι αυτά δικαιώματα όπως οι άνθρωποι. Σύμφωνα με τις Βουδιστικές διδασκαλίες όλα τα ζώα, όλα τα πλάσματα, έχουν ψυχές και ξαναγεννιούνται στη Γη σ' όλο και πιο ανώτερες βαθμίδες 36

Γρήγορα έφταναν οι απαντήσεις στις προσκλήσεις μας. Αντρές έρχονταν καλπάζοντας προς τις πύλες μας, κουνώντας τα ραβδιά των αγγελιοφόρων. Ο επιστάτης κατέβαινε από το δωμάτιό του, για να τιμήσει τον αγγελιοφόρο των ευγενών. Εκείνος έπαιρνε από το ραβδί το γραπτό μήνυμα κι έλεγε λαχανιασμένα το προφορικό. Ύστερα άφηνε τα γόνατά του να λυγίσουν κι έπεφτε πολύ θεατρικά στο έδαφος, θέλοντας να δείξει έτσι ότι είχε δώσει όλες τις δυνάμεις του για να παραδώσει το μήνυμα στον οίκο των Ράμπα. Οι υπηρέτες μας έπαιζαν κι αυτοί το ρόλο τους συγκεντρωμένοι γύρω του και κάνοντας παρατηρήσεις. Ο φτωχούλης άνθρωπος, έκανε πραγματικά ένα πολύ γρήγορο ταξίδι. Δίχως αμφιβολία έσπασε τα πόδια του στο τρέξιμο. Ο φτωχούλης, ευγενικός άνθρωπος! Σε μία τέτοια περίπτωση έγινα εντελώς ρεζίλι φωνάζοντας. Ω, δεν είναι έτσι. Τον είδα που ξεκουραζόταν λίγο πιο έξω, για να μπορέσει να έρθει τρέχοντας εδώ. Θα ήταν καλύτερο ν' αφήναμε ένα πέπλο σιωπής να σκεπάσει την οδυνηρή σκηνή που ακολούθησε στο τέλος έφτασε η μέρα εκείνη. Ή μέρα που φοβόμουν περισσότερο απ' οποιοσδήποτε άλλη, τότε που θ' αποφασιζόταν τι δρόμο ν' ακολουθήσω, χωρίς κανείς να με ρωτήσει.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Οι πρώτες ακτίνες του ήλιου ξεπρόβαλαν πάνω από τις μακρινές κορφές, όταν ένας υπηρέτης μπήκε τρέχοντας στο δωμάτιό μου. Τι ακόμα δεν έχεις σηκωθεί, τρίτη Λόμπσανγκ Ράμπα. Εσύ κι αν είσαι υπναράς! Είναι τέσσερις η ώρα και υπάρχουν τόσα που πρέπει να γίνουν. Σήκω! Έσπρωξα την κουβέρτα μου και σηκώθηκα. Αυτή η μέρα για μένα θα έδειχνε το μονοπάτι της ζωής μου. Στο Θιβέτ δίνονται δύο ονόματα, το πρώτο δείχνει τη μέρα της βδομάδας που γεννήθηκε το παιδί. Εγώ γεννήθηκα τρίτη, έτσι τρίτη ήταν το πρώτο μου όνομα. Το άλλο ήταν Λόμπσανγκ κι είχε δοθεί σε μένα από τους γονείς μου. Όμως, αν ένα αγόρι έμπαινε σε μοναστήρι, έπαιρνε άλλο ένα όνομα, το ασκητικό. Άραγε θα αποκτούσα κι εγώ αυτό το όνομα. Μόνο οι ώρες που θα έρχονταν, θα απαντούσαν σ' αυτήν την ερώτηση. Εγώ, μόλις επτά χρόνων, ήθελα να γίνω ένας βαρκάρης, να λικνίζομαι και να γλιστρώ μαζί με τα νερά του ποταμού Τσανγκ Πο, εξήντα χιλιόμετρα μακριά. 37

Αλλά για μία στιγμή το ήθελα πράγματι. Οι βαρκάρηδες είναι άνθρωποι κατώτερης κάστας, γιατί χρησιμοποιούν βάρκες με ξύλινους σκελετούς σκεπασμένους από δέρματα γιάκ. Βαρκάρης κατώτερη κάστα. Όχι! Ήθελα να γίνω ένας επαγγελματίας πιλότος αετών Αυτό ήταν καλύτερο, να είμαι ελεύθερος όπως ο άνεμος, πολύ καλύτερο από το να βρίσκομαι σε μία εξευτελιστική δερμάτινη βάρκα, που θα την παράσερναν τα φουσκωμένα ποτάμια. Ένας πιλότος αετών, ναι, αυτό θα ήθελα να γίνω. Να φτιάχνω υπέροχους αετούς με τεράστια κεφάλια και σπινθηροβόλα μάτια. Σήμερα, όμως, οι αστρολόγοι ιερείς θα είχαν το λόγο. Ίσως τώρα πια να είναι αργά, δε μπορώ να βγω από το παράθυρο και να δραπετεύω Ο πατέρας θα έστελνε γρήγορα τους άντρες να με φέρουν πίσω. Όχι, στο κάτω κάτω ήμουν ένας Ράμπα και έπρεπε να ακολουθήσω τα βήματα της παράδοσης. Ίσως οι αστρολόγοι να έλεγαν ότι θα πρεπε να γίνω ένας πιλότος αετών. Δε μπορούσα λοιπόν να κάνω τίποτε άλλο από το να περιμένω να τους ακούσω 38

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΜΟΥ ΧΡΟΝΩΝ

Ωου! Γιούλκι, θα μου ξεκολλήσεις το κεφάλι μου! Αν δεν σταματήσεις, θα γίνω φαλακρός σαν μοναχός. Ηρέμησε, τρίτη Λόμπσανγκ. Ή κοτσίδα σου πρέπει να είναι ίσια και καλογυαλισμένη, διαφορετικά η αξιότιμη μητέρα σου θα τα βάλει μαζί σου. Μα Γιούλκι, δεν είναι ανάγκη να είσαι απότομος, θα μου ξεβιδώσεις το κεφάλι μου. Ω, δε μπορώ να ασχολούμαι τώρα μ' αυτά βιάζομαι. Έτσι λοιπόν βρισκόμουν καθισμένος από πάτωμα κι ένας σκληρός υπηρέτης έστριβε δυνατά την κοτσίδα μου ταρακουνώντας με ολόκληρο. Κάποτε, αυτό το καταραμένο πράγμα έγινε τόσο άκαμπτο, όπως ένα παγωμένο γιάκ κι έλαμπε σαν το φως του φεγγαριού στα νερά της λίμνης.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Ή μητέρα στριφογύριζε και πηγαينوερχόταν εδώ κι εκεί τόσο γρήγορα, που αισθανόμουν πως είχα πολλές μητέρες. Υπήρχαν διαταγές της τελευταίας στιγμής, τελικές ετοιμασίες και συζητήσεις με πολλή έξαψη. Ή Γιασό, δύο χρόνια μικρότερη από μένα, γύριζε όλο το σπίτι, σαν να ήταν γυναίκα σαράντα χρόνων. Ο πατέρας είχε κλειστεί στο ιδιαίτερο δωμάτιό του, μακριά από αυτή την αναταραχή. Πόσο θα ήθελα να βρισκόμουν μαζί του. Για κάποιο λόγο η μητέρα είχε κανονίσει να πάμε στο Γιόκανγκ τη μητρόπολη της Λάσα. Απ' ότι φαινόταν, έπρεπε να δοθεί κάποιος θρησκευτικός χαρακτήρας στην ατμόσφαιρα των τελευταίων ημερών. Γύρω στις δέκα η ώρα το πρωί στο Θιβέτ δεν υπάρχει Αυστηρός περιορισμός ώρας. Ακούστηκε ο τριπλός ήχος του γκονγκ που μας καλούσε στο σημείο της συνάντησης μας. 39

Όλοι μας ανεβήκαμε σε πόνυ. Ο πατέρας, η μητέρα, η Γιασό, άλλοι πέντε και εγώ που καθόμουν στη ράχη του αλόγου πολύ μαζεμένα. Πήραμε το δρόμο Λίνγκορ, αριστερά από τούς πρόποδες της Ποτάλα. Αυτό είναι ένα βουνό από κτίρια, εκατόν είκοσι μέτρα ψηλό, και έχει μήκος τριακόσια εξήντα μέτρα. Προχωρήσαμε πέρα από το χωριό Σό, πάνω στην πεδιάδα του Κί Τσου ώσπου μισή ώρα αργότερα σταματήσαμε μπροστά στο Γιοχάνγκ. Τριγύρω ήταν μαζεμένα μικρά σπίτια, μαγαζιά και στάβλοι, που γοήτευαν τούς προσκυνητές. Για δεκατρείς αιώνες η μητρόπολη βρισκόταν εδώ και καλωσόριζε τον πιστό. Στο εσωτερικό, τα πέτρινα πατώματα ήταν βαθιά χαρακωμένα από το πέρασμα τόσων πολλών προσκυνητών, που έκαναν με σεβασμό το γύρο του εσωτερικοί κυκλώματος. Ο καθένας τους γύριζε τις εκατοντάδες τούς τροχούς προσευχής καθώς περνούσε, επαναλαμβάνοντας ασταμάτητα το μάντρα **OM MANI PANTME XO'YM**. Τεράστια ξύλινα δοκάρια, μαυρισμένα από το χρόνο, υποστήριζαν τη σκεπή, ενώ η βαριά μυρωδιά από τα θυμιάματα που έκαιγαν συνέχεια, περιπλανιόταν στο χώρο όπως τα ελαφρά καλοκαιρινά σύννεφα στην κορφή ενός βουνού. Στους τοίχους ολόγυρα υπήρχαν χρυσά αγάλματα των θεοτήτων της πίστης μας. Γερά μεταλλικά πλέγματα, με μεγάλα κενά έτσι ώστε να μην εμποδίζουν τη θεά, τα προστάτευαν από εκείνους των όποιων η πλεονεξία ξεπερνούσε το σεβασμό. Από τα πιο δημοφιλή αγάλματα τα περισσότερα ήταν σχεδόν θαμμένα κάτω από μία θάλασσα πολύτιμων λίθων και κοσμημάτων, αφημένων εκεί από τούς ευσεβείς που επιθυμούσαν να τούς γίνει μία χάρη. Ολόχρυσα κηροπήγια κρατούσαν κεριά που έκαιγαν ασταμάτητα. Ή φλόγα τους δεν είχε σβήσει ούτε μία φορά επί δεκατρείς

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

αιώνες. Από σκοτεινά κοιλάματα έρχονταν ήχοι από κουδούνια, γκονγκ και το βαθύ σφύριγμα των κοχυλιών. Κάναμε το γύρο του ναού όπως το επαιτούσε η παράδοση. Αφού τελειώσαμε τις αφιερώσεις μας, συνεχίσαμε προς την επίπεδη σκεπή εδώ μόνο οι λίγοι εκλεκτοί μπορούσαν να φτάσουν' ο πατέρας, σαν ένας από τούς επιστάτες του κράτους, ερχόταν πάντα. 40

Οι μορφές των κυβερνήσεων μας (ναι, πληθυντικός) ίσως έχουν ενδιαφέρον. Επικεφαλής του κράτους και της εκκλησίας, στην τελική Εφετική αυλή, ήταν ο Δαλάι Λάμα. Ο οποιοσδήποτε στη χώρα μπορούσε να του κάνει μία αναφορά. Αν αυτή η αναφορά ή η αίτηση ήταν δίκαιη, η αν είχε γίνει κάποια αδικία, ο Δαλάι Λάμα φρόντιζε να ικανοποιηθεί η αίτηση ή να επιδιορθωθεί η αδικία. Δεν είναι καθόλου παράλογο να πούμε ότι όλοι στη χώρα, ίσως χωρίς εξαίρεση, η τον αγαπούσαν ή τον σέβονταν. Ήταν ένας αυτοκράτορας έκανε χρήση της δύναμης και της κυριαρχίας του, μα ποτέ για δικό του όφελος, μόνο για το καλό της χώρας. Ήξερε για την επερχόμενη Κινέζικη εισβολή των κομμουνιστών, παρόλο που βρισκόταν ακόμη μακριά στο μέλλον. Ήξερε πως θα γινόταν μία προσωρινή έκλειψη της ελευθερίας κι αυτός ήταν ο λόγος που ένας μικρός αριθμός μας εκπαιδεύτηκε ειδικά, έτσι ώστε να μην ξεχαστούν οι τέχνες των ιερέων. Μετά το Δαλάι Λάμα υπήρχαν δύο συμβούλια, αυτός είναι και ο λόγος που έγραψα κυβερνήσεις. Το πρώτο ήταν το εκκλησιαστικό συμβούλιο. Τα τέσσερα μέλη του ήταν μοναχοί βαθμού Λάμα. Έφεραν την ευθύνη, κάτω από την επίβλεψη του Εσώτατου εκείνου, για όλες τις υποθέσεις των μοναστηριών, γυναικείων και αντρικών. Σε αυτούς παρουσιάζονταν όλα τα εκκλησιαστικά θέματα. Ακολουθούσε το συμβούλιο των υπουργών. Αυτό το συμβούλιο είχε τέσσερα μέλη, τρεις λαϊκούς κι έναν κληρικό. Αντιμετώπιζαν τις υποθέσεις εκείνες, που αφορούσαν τη χώρα σαν σύνολο και η ευθύνη τους ήταν να κρατούν δεμένα εκκλησία και κράτος. Δύο επίσημοι, που μπορεί κανείς να τούς ονομάσει πρωθυπουργούς, γιατί αυτό ήταν στην πραγματικότητα, ενεργούσαν σαν σύνδεσμοι ανάμεσα στα δύο συμβούλια και έκαναν γνωστές τις απόψεις τους στον Δαλάι Λάμα. Ήταν πολύ

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

σημαντικά πρόσωπα κατά τη διάρκεια των πολύ αραιών συγκλήσεων της εθνικής αντιπροσωπείας. Αυτό ήταν ένα σώμα κάπου πενήντα αντρών, που αντιπροσώπευαν όλες τις πιο σπουδαίες οικογένειες και μοναστήρια στη Λάσα. Συγκεντρώνονταν μόνο στις πιο δύσκολες καταστάσεις ανάγκης, όπως εκείνη του 1904, τότε που ο Δαλάι Λάμα έφυγε στη Μογγολία και κατέλαβαν τη Λάσα οι Βρετανοί 41

Πολλοί δυτικοί, συνδυάζοντας τα δύο γεγονότα, έχουν την παράξενη εντύπωση πως ο Εσώτατος εκείνος το έβαλε στα πόδια με δειλία. Κι όμως δεν έγινε έτσι. Οι πόλεμοι στο Θιβέτ μπορούν να παρομοιαστούν με μια παρτίδα σκακιού. Το παιχνίδι κερδίζει όποιος πάρει το βασιλιά. Ο Δαλάι Λάμα ήταν ο βασιλιάς μας. Αν έλειπε εκείνος, δεν είχαμε τίποτα για το οποίο να πολεμήσουμε. Ήταν υποχρεωμένος να καταφύγει στην ασφάλεια μιας άλλης περιοχής, για να διατηρηθεί η συνοχή της χώρας. Είναι απλό λοιπόν τι συμβαίνει μ' εκείνους που τον κατηγορούν για οποιασδήποτε μορφής δειλία, δεν ξέρουν για τι πράγμα μιλούν. Ή εθνική αντιπροσωπεία μπορούσε ν' αυξήσει τον αριθμό των μελών της σε τετρακόσιους, όταν έρχονταν όλοι οι αρχηγοί από τις επαρχίες. Υπάρχουν πέντε επαρχίες. Η πρωτεύουσα, όπως συχνά ονομάζεται η Λάσα, ήταν στην επαρχία Ου Τσάνγκ. Το Σιγκάτσε βρίσκεται στην ίδια περιοχή. Το Γκάρτοκ στο δυτικό Θιβέτ, το Τσάνγκ στο βόρειο, ενώ το Καμ και η Λόντζόνγκ είναι αντίστοιχα οι ανατολική και νότια επαρχίες. Με το κύλισμα του χρόνου ο Δαλάι Λάμα αποκτούσε όλο και περισσότερη δύναμη, κάνοντας περισσότερα χωρίς τη βοήθεια των συμβουλίων η της αντιπροσωπείας. Και ποτέ άλλοτε δεν κυβερνήθηκε τόσο καλά η χώρα. Ή θεά από την οροφή του ναού ήταν υπέροχη. Ή πεδιάδα της Λάσα απλωνόταν προς την ανατολή με μία καταπράσινη, θαλερή βλάστηση κι άπειρα δέντρα. Το νερό έλαμπε ανάμεσα τους, καθώς τα ποτάμια της Λάσα κυλούσαν αναζητώντας την ένωσή τους με τον ποταμό Τσάνγκ Πο εξήντα χιλιόμετρα μακριά. Πανύψηλες οροσειρές υψώνονταν από βορρά και νότο, περιβάλλοντας την κοιλάδα μας και κάνοντας την να φαίνεται απομονωμένη από τον υπόλοιπο κόσμο. Στα χαμηλότερα ύψη αφθονούσαν τα μοναστήρια. Ψηλότερα, μικρά ερημητήρια κούρνιαζαν αβέβαια σ' απότομες πλαγιές. Προς τη δύση τα δίδυμα βουνά

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

της Ποτάλα και του Σακπόρι, του γνωστού σαν ναού της ιατρικής. Ανάμεσα στα δύο αυτά βουνά ακτινοβολούσε στο πρωινό φως η δυτική πύλη. Ο ουρανός είχε ένα πορφυρό χρώμα, που τονιζόταν ακόμα πιο πολύ από το καθαρό λευκό του χιονιού στα μακρινά βουνά.⁴²

Ομάδες από αραιά σύννεφα ταξίδευαν ψηλά πάνω απ' τα κεφάλια μας. Πολύ κοντύτερα, στην πόλη την ίδια, αντικρίσαμε την αίθουσα των συμβουλίων, που υψωνόταν στο βορεινό τοίχος της μητρόπολης. Το θησαυροφυλάκιο ήταν αρκετά κοντά, περικυκλωμένο από τούς στάβλους των εμπόρων και την αγορά με το φανταστικό της πλούτο. Όχι πολύ μακριά προς την ανατολή, ένα γυναικείο μοναστήρι στριμωχνόταν προς τα τμήματα των νεκροπομπών. Από τα εδάφη της μητρόπολης ερχόταν ένα ασταμάτητο βουητό από τα πλήθη των επισκεπτών ενός από τα πιο ιερά μέρη του ΒΟΥΔΙΣΜΟΥ ήταν οι φωνές των προσκυνητών που έρχονταν από μακριά, φέρνοντας δώρα, με την ελπίδα ν' αποκτήσουν την αγία ευλογία. Υπήρχαν πολλοί που έφερναν ζώα που είχαν σώσει από από τούς σφαγείς, αγοράζοντας τα με πολύτιμα χρήματα. Ήταν μεγάλη αρετή να σώσεις μία ζωή, είτε ανθρώπου είτε ζώου, κι έφερνε ανάλογη ανταμοιβή. Καθώς μέναμε ακίνητοι κοιτάζοντας την πάντα καινούργια, μα τόσο παλιά σκηνή, ακούσαμε να υψώνονται και να πέφτουν σε ψαλμωδίες φωνές μοναχών, τις βαθιές μπάσες φωνές των γεροντότερων και τις ψιλές των νέων μαθητών. Ύστερα ακούστηκε το κροτάλισμα κι ο βαθύς ήχος των τυμπάνων, μαζί με τις χρυσές φωνές των τρομπετών. Ήχοι μακρόσυρτοι και πνιγμένοι παλμοί, που σε άφηναν με την εντύπωση πως είχες πιαστεί σ' ένα υπνωτικό δίχτυ από συναισθήματα. Πολυάριθμοι μοναχοί γέμιζαν το μέρος, απασχολημένοι με τις διάφορες ασχολίες τους. Άλλοι είχαν κίτρινους κι άλλοι κόκκινους χιτώνες. Οι περισσότεροι είχαν κοκκινόμαυρους μανδύες ήταν οι κανονικοί μοναχοί. Εκείνοι που προέρχονταν από την Ποτάλα, είχαν κίτρινα και βυσσινί χρώματα οι ακόλουθοι έφεραν λευκά και οι μοναχοί φρουροί σκοτεινά βυσσινί. Όλοι, η σχεδόν όλοι, ένα πράγμα είχαν κοινό, αδιάφορο πόσο καινούργιοι ήταν οι χιτώνες τους, είχαν όλοι μπαλώματα, απομιμήσεις των μπαλωμάτων στα ρούχα του Βούδα. Ξένοι

που έχουν δει θιβητιανούς μοναχούς η φωτογραφίες τους, κάνουν συχνά παρατηρήσεις για αυτή την όλο μπαλώματα εμφάνιση αυτά όμως είναι πλέον μέρος της ενδυμασίας. Οι μοναχοί μάλιστα του δώδεκα αιώνων παλιού μοναστηριού Να-Σάρ το κάνουν πιο σωστά, τοποθετώντας μπαλώματα πιο ανοιχτής απόχρωσης.

Οι μοναχοί φορούν τούς κόκκινους χιτώνες του τάγματος υπάρχουν πολλές αποχρώσεις του κόκκινου, που καθορίζονται από τον τρόπο βαφής του μάλλινου υφάσματος. Από το σκοτεινό βυσσινί ως το κόκκινο της φωτιάς, όλα είναι κόκκινο. Ορισμένοι από τούς επίσημους μοναχούς της Ποτάλα μόνο, φορούν χρυσές, χωρίς μανίκια, ζακέτες πάνω απ' τούς κόκκινους χιτώνες τους. Το χρυσό είναι ένα ιερό χρώμα στο Θιβέτ δε χάνει ποτέ τη στιλπνότητά του κι έτσι μένει πάντα αγνό και είναι το επίσημο χρώμα του Δαλάι Λάμα. Ορισμένοι μοναχοί η ανώτερου βαθμού Λάμα που βρίσκονται σε προσωπική επαφή με το Δαλάι Λάμα, επιτρέπεται να φορούν χρυσούς χιτώνες πάνω από τούς συνηθισμένους κόκκινους. Κοιτώντας από τη σκεπή του Τζό Κάνγκ μπορούσαμε να δούμε πολλές φιγούρες με χρυσές ζακέτες και σπάνια κάποιον από τούς ανώτατους επίσημους. Ύψώσαμε το βλέμμα προς τις σημαίες της προσευχής που ανέμιζαν και τούς λαμπερούς θόλους της μητρόπολης. Ο ουρανός φαινόταν όμορφος, κόκκινος, με λίγες νιφάδες από συννεφάκια, λες και κάποιος ζωγράφος είχε σύρει ελαφρά το πινέλο του στον ουράνιο καμβά, γεμισμένο μ' άσπρο χρώμα. Ή μητέρα διέλυσε τη μαγεία. Λοιπόν, χάνουμε τον καιρό μας, ανατριχιάζω στη σκέψη του τι θα κάνουν οι υπηρέτες Πρέπει να βιαστούμε. Έτσι ξεκινήσαμε πάνω στα υπομονετικά μας πόνυ, που βάδιζαν στην οδό Λίνγκχορ, με κάθε βήμα τους να με φέρνει κοντύτερα σ' αυτό που εγώ ονόμαζα ή δοκιμασία και που η μητέρα θεωρούσε σαν τη δική της μεγάλη μέρα. Πίσω στο σπίτι η μητέρα έκανε ένα τελευταίο έλεγχο σ' όσα είχαν γίνει και υστέρα γευματίσαμε παίρνοντας δυνάμεις για τα γεγονότα που έφταναν. Ξέραμε πως σε τέτοιες περιπτώσεις οι επισκέπτες γέμιζαν καλά τα στομάχια τους κι ήταν πολύ ικανοποιημένοι, μα οι φτωχοί οικοδεσπότες έμεναν νηστικοί. Δε θα μας έμενε καθόλου χρόνος να φάμε αργότερα. Κάνοντας πολύ θόρυβο με τα όργανά τους έφτασαν οι μοναχοί μουσικοί

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

και οδηγήθηκαν στον κήπο. Ήταν φορτωμένοι με τρομπέτες, κλαρινέτα, γκονγκ και τύμπανα. Στο λαιμό τους είχαν περασμένα τα κύμβαλα. 44

Μιλώντας ζωνηρά εγκαταστάθηκαν στους κήπους και ζήτησαν μπύρα που θα τούς έφερνε στην κατάλληλη, για τη μουσική τους, διάθεση. Την επόμενη ώρα ακούγαμε φριχτά στριγκλίσματα κι οξείς ήχους από τις τρομπέτες, καθώς οι μονάχοι προετοίμαζαν τα όργανά τους. Μεγάλη αναταραχή ξέσπασε στην αυλή, μόλις φάνηκε να έρχεται ο πρώτος προσκεκλημένος, επικεφαλής μιας ένοπλης ομάδας ιππέων που κράδαιναν σημαίας. Οι πύλες της εισόδου ανοίχτηκαν διάπλατα και οι υπηρέτες μας σχημάτισαν δύο σειρές δεξιά και αριστερά της πύλης, για να υποδεχτούν τούς νεοφερμένους. Ο επιστάτης μας είχε δουλειά να κάνει μαζί με τούς δύο βοηθούς του που μετέφεραν μία συλλογή απ' εκείνα τα μεταξωτά φουλάρια, που χρησιμοποιούνται στο Θιβέτ σαν είδος χαιρετισμού. Υπάρχουν οχτώ ποιότητες φουλαριών και το να παρουσιαστεί το λάθος φουλάρι μπορεί να σήμαινε προσβολή! Ο Δαλάι Λάμα δίνει και δέχεται μόνο τα πρώτης τάξης φουλάρια. Αυτά τα υφάσματα τα ονομάζουμε Κάτα και ο τρόπος με τον οποίο τα παρουσιάζουμε, είναι ο έξης. Αν ο δωρητής ανήκει στην ίδια με τον τιμώμενο τάξη, στέκεται αρκετά πίσω με τα χέρια του τεντωμένα εμπρός. Ο τιμώμενος στέκεται επίσης πίσω μ' απλωμένα χέρια. Ο δωρητής, μετά από μία μικρή υπόκλιση, τοποθετεί το φουλάρι στους καρπούς των χεριών του επισκέπτη του ο οποίος υποκλίνεται, το παίρνει και το υψώνει δείχνοντας έτσι ότι το δέχεται. Ύστερα το αφήνει σ' έναν υπηρέτη. Στην περίπτωση που ο δωρητής δίνει το φουλάρι σ' ένα πρόσωπο πολύ ανώτερό του, Αυτός η αυτή γονατίζει βγάζοντας τη γλώσσα (ένας τρόπος χαιρετισμού στο Θιβέτ όμοιος με το βγάλσιμο του καπέλου στη δύση) και τοποθετεί το Κάτα στα πόδια του τιμώμενου. Σε τέτοιες περιπτώσεις εκείνος τοποθετεί το φουλάρι στο σβέρκο του δωρητή. Στο Θιβέτ τα δώρα, όπως και τα συγχαρητήρια γράμματα, πρέπει πάντα να συνοδεύονται από το κατάλληλο Κάτα. Ή κυβέρνηση χρησιμοποιούσε κίτρινα Κάτα στη θέση των συνηθισμένων άσπρων. Ο Δαλάι Λάμα, αν επιθυμούσε να δείξει τη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μεγάλη εκτίμησή του προς ένα πρόσωπο, τοποθετείτο το Κάτα γύρω από τον λαιμό του προσώπου αυτού, δένοντάς το με ένα κόκκινο μεταξωτό νήμα που έφερε τρεις κόμπους. Αν την ίδια στιγμή έδειχνε τις παλάμες του προς τα πάνω τότε αυτό ήταν πραγματικά πολύ μεγάλη τιμή. 45

Εμείς οι Θιβητιανοί πιστεύουμε ότι ολόκληρη η ιστορία ενός προσώπου είναι γραμμένη στις παλάμες των χεριών και ο Δαλάι Λάμα, δείχνοντας έτσι τα χέρια του, έδινε μία έμπρακτη απόδειξη των φιλικών του προθέσεων προς κάποιον. Στα κατοπινά χρόνια τιμήθηκα δύο φορές με αυτό τον τρόπο. Ο επιστάτης μας στεκόταν στην είσοδο, μ' ένα βοηθό σε κάθε πλευρά. Έπρεπε να υποκλίνεται στους νεοφερμένους, να δέχεται τα Κάτα τους και να τα δίνει στο βοηθό που στεκόταν στ' αριστερά του. Την ίδια στιγμή ο άλλος βοηθός θα του έδινε το σωστό φουλάρι, με το οποίο έπρεπε να ανταποδώσει το χαιρετισμό. Εκείνος θα το έπαιρνε για να το τοποθετήσει στους καρπούς η στον λαιμό (ανάλογα με την τάξη) του επισκέπτη όλα αυτά τα φουλάρια χρησίμευαν πάλι και πάλι. Ο επιστάτης και οι βοηθοί του είχαν πολλή δουλειά. Οι προσκεκλημένοι έφταναν τώρα πολλοί μαζί. Από γειτονικά κτήματα, από την πόλη της Λάσα και από μακρινές περιοχές, πολυάριθμοι επισκέπτες έρχονταν καλπάζοντας στην οδό Λίνγκχορ, στρίβοντας ύστερα στον ιδιωτικό μας δρόμο κάτω από τη σκιά της Ποτάλα. Οι κυρίες που έρχονταν έφιππες από μακρινές αποστάσεις, φορούσαν στο πρόσωπο μία δερμάτινη μάσκα, για να προστατεύσουν το δέρμα από το φορτωμένο με άμμο άνεμο. Συχνά έβλεπε κανείς ζωγραφισμένα αδέξια πάνω στη μάσκα τα χαρακτηριστικά της κατόχου της. Όταν η κυρία έφτανε στον προορισμό της, αφαιρούσε τη μάσκα και τον από δέρμα γιάκ μανδύα της. Μ' εντυπωσίαζαν πάντα οι φιγούρες που ζωγράφιζαν στις μάσκες, όσο ασχημότερη η γεροντότερη ήταν η γυναίκα, τόσο πιο όμορφα και νεανικά ήταν τα χαρακτηριστικά της μάσκας. Το σπίτι ήταν πραγματικά ανάστατο όλο και περισσότερα μαξιλάρια καθίσματα μεταφέρονταν από την αποθήκη στο Θιβέτ δεν χρησιμοποιούμε καρέκλες, μα καθόμαστε σταυροπόδι σε μαξιλάρια που έχουν κάπου είκοσι πέντε πόντους πάχος. Στα ίδια μαξιλάρια πάνω κοιμόμαστε, βάζοντάς τα πολλά μαζί. Μας είναι πολύ πιο άνετα από τις καρέκλες η τα μαλακά κρεβάτια. Δίναμε βουτυρωμένο τσάι στους επισκέπτες μας και τούς οδηγούσαμε σ' ένα

μεγάλο δωμάτιο που είχαμε μετατρέψει σε αναψυκτήριο 46

Εδώ μπορούσαν να διαλέξουν, αναψυκτικά, περιμένοντας έτσι πιο ευχάριστα το γεύμα. Κάπου σαράντα γυναίκες από τις σπουδαιότερες οικογένειες είχαν φτάσει, συνοδευόμενες από τις ακολουθίες τους. Ή μητέρα διασκέδαζε μερικές από αυτές, τη στιγμή που οι άλλες έκαναν βόλτες γύρω στο σπίτι επιθεωρώντας τα έπιπλα και μαντεύοντας την αξία τους. Μου φαινόταν πως είχαμε πλημμυρίσει από γυναίκες όλων των σχημάτων, μεγεθών και ηλικιών. Έκαναν την εμφάνισή τους από τα πιο ασυνήθιστα μέρη και δε δίσταζαν ούτε για μία στιγμή να ρωτήσουν τούς προαστιακούς υπηρέτες τι κόστιζε εκείνο η ποια η αξία του άλλου. Για να μην τα πολυλογούμε, συμπεριφέρονταν όπως όλες οι γυναίκες του κόσμου. Ή αδελφή Γιασό περπατούσε ολόγυρα με καμάρι, φορώντας τα ολοκαίνουργια ρούχα της κι έχοντας τα μαλλιά της φτιαγμένα σύμφωνα με εκείνο που θεωρούσε τελευταία μόδα, μα που φάνταζε στα μάτια μου φριχτό πρέπει να παραδεχτώ όμως πως είμαι πάντα προκατειλημμένος απέναντι στις γυναίκες. Εκείνο που ήταν βέβαιο πάντως, είναι ότι εκείνη τη μέρα φαίνονταν να χώνουν τη μύτη τους παντού. Υπήρχε και κάποια άλλη ομάδα γυναικών που έμπλεκε ακόμα περισσότερο το ζήτημα. Οι γυναίκες της ανώτερη τάξης στο Θιβέτ υποτίθεται πως διέθεταν τεράστια αποθέματα ρουχισμού και κοσμημάτων. Έπρεπε όλα να τα επιδείξουν και καθώς αυτό θα σήμαινε συνεχείς και κουραστικές αλλαγές, ειδικά κορίτσια τα κορίτσια Τσάγκ είχαν προσληφθεί σαν μανεκέν παρέλαβαν τριγύρω με τα ρούχα της μητέρας, κάθονταν κι έπιναν απίθανες ποσότητες βουτυρωμένου τσαγιού κι υστέρα πήγαιναν κι άλλαζαν, φορώντας καινούργια ενδυμασία και κοσμήματα. Πηγαινοέρχονταν ανάμεσα στους επισκέπτες κι ήταν οι βοηθοί οικοδεσποινες της μητέρας στο καθετί. Όλη τη μέρα ίσως και να άλλαζαν ρούχα πέντε η έξι φορές. Οι άντρες έδειχναν περισσότερο ενδιαφέρον για την παράσταση των κωμικών στον κήπο. Είχαμε προσκαλέσει μία ομάδα από ακροβάτες να προσθέσουν λίγο αέρα ευθυμίας στην ατμόσφαιρα. Τρεις απ' αυτούς κρατούσαν ένα κοντάρι κάπου τέσσερα μέτρα μακρύ, ενώ κάποιος άλλος σκαρφάλωνα ως την κορυφή κι έμενε εκεί στηρίζοντας το

κεφάλι του στην άκρη του κονταριού. 47

Ύστερα οι άλλοι τραβούσαν απότομα το ξύλο και τον άφηναν να πέσει. Εκείνος γύριζε στον αέρα και προσγειωνόταν σαν τη γάτα στα πόδια του. Την παράσταση κοίταζαν και μερικά μικρά παιδιά, που έτρεξαν αμέσως σ' ένα απομονωμένο μέρος για να την μιμηθούν. Βρήκαν ένα κοντάρι κάπου δυόμιση μέτρα ψηλό και το πιο τολμηρό από αυτά σκαρφάλωσε ως την κορυφή του. Την άλλη στιγμή όμως βρέθηκε, μ' ένα φρικτό γδούπο, πάνω στα κεφάλια των άλλων. Ευτυχώς όμως που ήταν τόσο ξερά που, εκτός από κάτι τεράστια καρούμπαλα, άλλο κακό δεν έγινε. Σε λίγο εμφανίστηκε και η μητέρα, οδηγώντας και τις υπόλοιπες κυρίες στον κήπο ν' ακούσουν μουσική. Αυτό το τελευταίο δεν ήταν καθόλου δύσκολο οι μουσικοί είχαν πολύ καλά προθερμανθεί με γενναίες ποσότητες Θιβετιανής μπύρας. Η μητέρα ήταν ιδιαίτερα καλοντυμένη για την περίπτωση. Φορούσε μία γκριζοκόκκινη φούστα από μαλλί γιάκ, μακριά ως τον αστράγαλο. Οι ψηλές Θιβετιανές της μπότες ήταν πάλλευκες με βαθυκόκκινες σόλες κι όμορφα διακοσμητικά σειρήτια, επίσης κόκκινα. Ή τύπου μπολερό ζακέτα της είχε ένα κοκκινοκίτρινο χρώμα, που θύμιζε κάπως τον καλογερίστικο μανδύα του πατέρα μου. Αν αυτό το έβλεπα αργότερα, τις μέρες που σπούδαζα ιατρική, θα το είχα περιγράψει σαν ιώδιο πάνω σ' επίδεσμο! Από κάτω φορούσε μία μεταξωτή πορφυρή μπλούζα. Όλα τα χρώματα έδεναν αρμονικά μεταξύ τους κι ήταν προσεκτικά διαλεγμένα να παριστάνουν τις διάφορες αποχρώσεις των μοναχικών στολών. Από τον δεξί της ώμο κατέβαινε ως τη μέση μία μεταξωτή, υφασμένη με χρυσό, ζώνη, που πιανόταν στ' αριστερό μέρος της μέσης από μία ογκώδη ολόχρυση πόρπη. Από τον ώμο ως τη μέση το χρώμα της ήταν κατακόκκινο, για ν' αλλάξει ύστερα σ' ωχρό κίτρινο που βαθμιαία ζωήρεψε, φτάνοντας ως τον ποδόγυρο. Γύρω στο λαιμό της ένα χρυσό νήμα κρατούσε τα σακουλάκια των τριών φυλακτών που ποτέ δεν αποχωριζόταν. Τής είχαν δοθεί στο γάμο της με τον πατέρα. Το ένα προερχόταν από την οικογένεια της, το άλλο από την οικογένεια του πατέρα και το τρίτο, μία τιμή ασυνήθιστη, από τον Δαλάι Λάμα. Φορούσε πολλά κοσμήματα, γιατί οι γυναίκες στο Θιβέτ φορούν κοσμήματα και στολίδια σύμφωνα με την τάξη στην οποία ανήκουν 48

Όλοι περιμένουν από το σύζυγο να αγοράζει τέτοια κοσμήματα κάθε φορά που ανεβαίνει κοινωνικά. Η μητέρα όλες τις προηγούμενες μέρες τις πέρασε φτιάχνοντας τα μαλλιά της εκατόν οχτώ κοτσίδες, τόσες λεπτές όσο είναι το σχοινί από ένα κατσίκι. Το εκατόν οχτώ είναι θιβετιανός ιερός αριθμός και οι γυναίκες που είχαν αρκετά μαλλιά για να φτιάξουν τόσες κοτσίδες, θεωρούνταν πολύ τυχερές. Τα μαλλιά χωρίζονταν σύμφωνα με το στυλ Μαντόνα και στερεώνονταν πάνω σε ένα ξύλινο πλαίσιο, που το φορούσαν στην κορυφή του κεφαλιού σαν καπέλο. Το ξύλο ήταν βαμμένο κόκκινο και στολισμένο με διαμάντια, νεφρίτες και χρυσούς δίσκους. Τα μαλλιά έπεφταν γύρω του, όπως η τριανταφυλλιά που σκαρφαλώνει πάνω στο συρματόπλεγμα. Η μητέρα είχε κρεμασμένη από τ' αυτή της μία κορδέλα κεντημένη με, κοράλλια τόσο βαριά, που έπρεπε να χρησιμοποιεί μία κόκκινη κλωστή για να την υποστηρίξει, διαφορετικά κινδύνευε να σχιστεί ο λοβός της. Το σκουλαρίκι έφθανε σχεδόν μέχρι τη μέση της την κοιτούσαν μαγεμένος, για να δω πως θα κατάφερνε να γυρίσει το κεφάλι της αριστερά! Οι καλεσμένοι μας έκαναν βόλτες, θαύμαζαν τούς κήπους μας η κάθονταν σε ομάδες και συζητούσαν διάφορα κοινωνικά θέματα. Οι γυναίκες, ιδιαίτερα, δεν έκαναν τίποτα άλλο από το να μιλάνε. Μα ναι αγαπητή μου, η κυρία Ντόρινγκ απέκτησε ένα καινούργιο πάτωμα. Χαλίκια, σωστά κομψοτεχνήματα, μ' ένα τέλειο λουστράρισμα. Ακούσατε για κείνων τον νεαρό Λάμα, που μένει με τη κυρία Ρακάσα. Κ,λ.π. Στην πραγματικότητα όμως, όλοι περίμεναν το γεγονός της μέρας. Όλα αυτά δεν ήταν πάρα μία απλή προετοιμασία για τα γεγονότα που θα έρχονταν, όταν οι αστρολόγοι ιερείς θα πρόλεγαν το μέλλον μου και θα έδειχναν το μονοπάτι που θα έπρεπε να πάρω στη ζωή μου. Αυτοί θ' αποφάσιζαν για το επαγγελμα που θ' ακολουθούσα. Καθώς η μέρα προχωρούσε και οι σκιές που μεγάλωναν κάλυπταν όλο και μεγαλύτερα κομμάτια από το χώμα, οι δραστηριότητες των καλεσμένων πήραν πιο αργό ρυθμό. Είχαν όλοι χορτάσει από αναψυκτικά και καθώς τα φαγητά λιγόστευαν, 49

Κουρασμένοι υπηρέτες έφερναν άλλα που κι αυτά με τη σειρά τους εξαφανίζονταν οι μισθωμένοι γελωτοποιοί είχαν κουραστεί και ο ένας πίσω από τον άλλον γλιστρούσαν κρυφά στις κουζίνες, για να ξεκουραστούν και να πιουν λίγη μπύρα. Οι μουσικοί βρίσκονταν ακόμα σε εξαιρετική φόρμα, φυσούσαν τις τρομπέτες τους, χτυπούσαν τα κύμβαλα και τα τύμπανα τους με χαρούμενη διάθεση. Από όλον αυτό τον θόρυβο και την αναταραχή τα πουλιά είχαν τρομάξει κι είχαν αφήσει τις συνηθισμένες τους φωλιές πάνω στα δέντρα. Δεν ήταν όμως μόνο τα πουλιά τρομαγμένα. Οι γάτες, μόλις έφθασαν οι πρώτοι καλεσμένοι, είχαν κρυφτεί αμέσως σε κάποιο σίγουρο καταφύγιο. Ακόμα και τα μεγάλα μαύρα μαντρόσκυλα που φιλούσαν την περιοχή, κάθονταν σιωπηλά, το βαθύ τους γαύγισμα δεν ακουγόταν πια. Τούς είχαν δώσει τόσο φαγητό, που τώρα δε μπορούσαν να φάνε άλλο. Καθώς βράδιαζε, στους φραγμένους κήπους αγόρια έτρεχαν εδώ κι εκεί ανάμεσα στα καλλιεργημένα δέντρα σαν στοιχειά, κουνώντας αναμμένες λάμπες βουτύρου και λιβανιστήρια, πηδώντας στα χαμηλά κλαδιά για μερικές ξέγνοιαστες τρέλες. Σε μερικά σημεία στο χώμα έκαιγε θυμίαμα, τοποθετημένο μέσα σε χρυσά μαγκάλια, που ανάδινε πυκνές στήλες μυρωδάτου καπνού. Τριγύρω, για να τα προσέχουν, βρίσκονταν γριές γυναίκες που γύριζαν με θόρυβο τούς τροχούς της προσευχής, κάθε στροφή έστελνε χιλιάδες προσευχές στα ουράνια. Ο πατέρας βρισκόταν σε μία κατάσταση συνεχούς φόβου! Οι φραγμένοι του κήποι ήταν φημισμένοι σ' όλη τη χώρα για τα πανάκριβα φυτά και τούς θάμνους που είχε φέρει από το εξωτερικό. Τώρα, όλος τόπος, σύμφωνα με τις αντιλήψεις του, έμοιαζε με κάποιο ζωολογικό κήπο που τον διαχειριζόταν κάποιος άσχετος. Έκοβε βόλτες παίζοντας με τα χέρια του και βγάζοντας μικρές κραυγές αγωνίας, όταν κάποιος καλεσμένος σταματούσε κι ακουμπούσε κάποιο μπουμπούκι. Το μεγαλύτερο κίνδυνο διέτρεχαν οι βερυκοκκιές, οι αχλαδιές και οι μικρές μηλιές. Τα μεγαλύτερα και ψηλότερα δέντρα, οι λεύκες, οι ιτιές, τα πεύκα, οι σημύδες και τα κυπαρίσσια ήταν στολισμένα με κορδέλες από σημαίες προσευχής, που κυμάτιζαν απαλά στο ελαφρό απογευματινό αεράκι. Σιγά σιγά η μέρα πέθαινε, καθώς ο ήλιος κρυβόταν πίσω από τις κορφές των Ιμαλαΐων 50

Από τα μοναστήρια ερχόταν ο ήχος από τις τρομπέτες, που αποχαιρετούσαν τη μέρα που πέρασε, ενώ συγχρόνως εκατοντάδες λάμπες βουτύρου άναβαν. Άλλες κρεμάστηκαν από τα κλαδιά των δέντρων, άλλες από το προτεταμένο γείσωμα του σπιτιού και άλλες επέπλεαν στα ήρεμα νερά της διακοσμητικής λιμνούλας. Εκεί, τότε μαζεύονταν, όπως οι βάρκες σε ένα φράγμα άμμου, πάνω στα νούφαρα, τότε κυνηγούσαν τούς κύκνους ψάχνοντας για καταφύγιο κοντά στο νησί. Τότε, ακούστηκε ο βαθύς ήχος ενός γκογκ και όλοι γύρισαν να κοιτάξουν την πομπή που πλησίαζε. Στους κήπους, είχαμε τοποθετήσει μία μεγάλη σκηνή που είχε τη μία πλευρά τελείως ανοιχτή. Μέσα, τέσσερα Θιβετιανά καθίσματα βρίσκονταν πάνω σε μία υψωμένη εξέδρα. Τώρα η πομπή πλησίαζε την εξέδρα. Τέσσερις υπηρέτες μετέφεραν όρθια κοντάρια με μεγάλα φωτεινά σήματα στην κορυφή. Ακολουθούσαν τέσσερις άνθρωποι με ασημένιες τρομπέτες, που έπαιζαν ένα εμβατήριο. Έπειτα ο πατέρας και η μητέρα έφτασαν μέχρι την εξέδρα και ανέβηκαν επάνω στο τέλος έρχονταν δύο πολύ γέροι άντρες από το μοναστήρι του κρατικού μαντείου. Και οι δύο τους ήταν από το Νέρσανγκ και θεωρούνταν οι πιο πεπειραμένοι αστρολόγοι στη χώρα. Ότι κι αν είχαν πει, είχε αποδειχθεί ότι ήταν σωστό. Την προηγούμενη βδομάδα, ο Δαλάι Λάμα τούς είχε καλέσει να προφητέψουν γι' αυτόν. Τώρα θα έκαναν το ίδιο για ένα αγόρι επτά χρόνων. Για μέρες ολόκληρες ήταν απασχολημένοι με τούς χάρτες τους και τούς υπολογισμούς τους. Έκαναν ατέλειωτες συζητήσεις για εκλείψεις, τις επιδράσεις των άστρων αν ήταν καλές η κακές, για τριπλή όψη και για ενάμιση τετράγωνο. Σ' ένα άλλο κεφάλαιό θα μιλήσω για αστρολογία. Δύο μοναχοί μετέφεραν τις σημειώσεις και τούς χάρτες των αστρολόγων, ενώ άλλοι δύο προχώρησαν μπροστά και τούς βοήθησαν να ανεβούν τα σκαλιά της εξέδρας. Στέκονταν δίπλα δίπλα, σαν δύο παλιά φιλντισένια σκαλίσματα. οι ωραίοι χιτώνες τους από κίτρινο Κινέζικο μπροκάρ απλώς υπογράμμιζαν την ηλικία τους. Πάνω στο κεφάλι τους φορούσαν τα ψηλά καπέλα των ιερέων και οι ρυτιδωμένοι τους λαιμοί έμοιαζαν να λιώνουν κάτω από το βάρος.⁵¹

όλοι μαζεύτηκαν τριγύρω και κάθισαν στα μαξιλάρια που έφεραν οι υπηρέτες. Οι συζητήσεις σταμάτησαν και οι άνθρωποι τέντωσαν τ' αυτιά τους ν' ακούσουν τη συριστική και διαπεραστική φωνή του αρχηγού αστρολόγου Λά ντρέ μί τσό νάγκ τσίνγκ, είπε (δηλ. Θεοί, δαίμονες και άνθρωποι συμπεριφέρονται με τον ίδιο τρόπο), έτσι είναι δυνατόν να μαντέψουμε το πιθανό μέλλον. Για μία ώρα συνέχισε να μουρμουρίζει κι έπειτα σταμάτησε για ένα δεκάλεπτο διάλειμμα. Μετά, χωρίς να σταματήσει, για μία ώρα ακόμα περιέγραφε το μέλλον μου. Χά - λέ! Χά -λέ! (εξαιρετικό! Εξαιρετικό!), Φώναζε το συγκεντρωμένο ακροατήριο. Ή προφητεία ήταν η έξης. Το αγόρι των επτά χρόνων έπρεπε να μπει σε μοναστήρι, μετά από ένα μεγάλο άθλο αντοχής, και να εκπαιδευτεί σαν ιερέας χειρούργος. Έπρεπε να υποφέρει μεγάλες ταλαιπωρίες, να ξενιτευτεί και να ζήσει με παράξενους ανθρώπους. Έπρεπε να τα χάσει όλα και να αρχίσει πάλι από την αρχή και τελικά θα ερχόταν η επιτυχία Σιγά σιγά το πλήθος σκορπίστηκε. Αυτοί που είχαν έρθει από μακριά, θα έμεναν τη νύχτα στο σπίτι μας και το πρωί θα έφευγαν. Οι άλλοι θα ταξίδευαν με την ακολουθία τους και με δαυλούς για να φωτίζουν το δρόμο. Συγκεντρώθηκαν στην αυλή, ενώ παντού ακουγόταν η φασαρία από τα πατήματα και οι βραχνές φωνές των ανδρών για μία φορά ακόμα άνοιξε η βαριά πόρτα και η συντροφιά ξεχύθηκε στο δρόμο. Το ποδοβολητό των αλόγων σιγά σιγά έσβηνε στη νύχτα μαζί με τις φωνές των αναβατών και απλώθηκε παντού η σιγαλιά.52

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ**

Μέσα στο σπίτι υπήρχε ακόμα αρκετή αναταραχή. Μεγάλες ποσότητες τσαγιού καταναλώνονταν και το φαγητό εξαφανιζόταν από τούς καλεσμένους που ήθελαν να δυναμώσουν, για να περάσουν τη νύχτα που ερχόταν. Όλα τα δωμάτια ήταν πιασμένα και δεν υπήρχε καθόλου χώρος για μένα. Περιπλανιόμουν, απαρηγόρητα, κλωτσώντας κουρασμένα τις πέτρες κι οτιδήποτε βρισκόταν στον δρόμο μου τίποτε όμως δε μου έφερνε ανακούφιση. Κανείς δε με πρόσεχε οι καλεσμένοι ήταν κουρασμένοι κι ευτυχισμένοι, οι υπηρέτες ήταν εξαντλημένοι κι ευερέθιστοι. Τα άλογα έχουν καλύτερα αισθήματα, μουρμούρισα, θα πάω να κοιμηθώ μαζί τους. οι στάβλοι ήταν ζεστοί και τα χόρτα μαλακά, μα ο ύπνος δεν ερχόταν για αρκετή ώρα. Κάθε φορά που έκλεινα τα μάτια μου και λαγοκοιμόμουν, κάποιο άλογο θα με κτυπούσε η ένας θόρυβος θα ακουγόταν από το σπίτι και θα με ξυπνούσε. Σιγά σιγά οι θόρυβοι σταμάτησαν. Σηκώθηκα, ακούμπησα στον ώμο μου και κοίταξα έξω τα φώτα τρεμόσβηναν στη σκοτεινιά. Στο τέλος δεν υπήρχε τίποτε άλλο εκτός από το ψυχρό, γαλαζωπό φως του φεγγαριού που αντανακλούσαν ολόγυρα οι χιονισμένες βουνοκορφές. Τα άλογα είχαν πια κοιμηθεί, μερικά όρθια στα πόδια τους, άλλα ξαπλωμένα στο πλάι. Έκλεισα τα μάτια μου και κοιμήθηκα κι εγώ. Το επόμενο πρωινό ξύπνησα από ένα δυνατό σκούνημα και μία φωνή που έλεγε. Ξύπνα, τρίτη Λόμπσανγκ. Πρέπει να ετοιμάσω τ' άλογα και συ βρίσκεσαι μέσα στα πόδια μου. Σηκώθηκα και πήρα το δρόμο για το σπίτι μου γυρεύοντας φαγητό. Το σπίτι ήταν άνω κάτω. Οι καλεσμένοι ετοιμάζονταν να φύγουν και η μητέρα γλιστρούσε από παρέα σε παρέα για μερικές τελευταίες λέξεις 53

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Ο πατέρας συζητούσε για τις αλλαγές που θα έκανε στο σπίτι και στους κήπους. Έλεγε σε έναν παλιό του φίλο ότι σκόπευε να φέρει γυαλί από την Ινδία, για να έχουμε στο σπίτι τζάμια στα παράθυρα. στο Θιβέτ δεν υπάρχει γυαλί, δεν κατασκευάζεται στη χώρα μας καθόλου και τα έξοδα της μεταφοράς του από την Ινδία ήταν πράγματι πολύ μεγάλα. Τα Θιβετιανά παράθυρα έχουν πλαίσια, που τοποθετείται κερωμένο ημιδιαφανές χαρτί. Από έξω Υπήρχαν βαριά ξύλινα παραθυρόφυλλα, όχι τόσο για να κρατούν μακριά τούς κλέφτες, όσο για να φυλάνε το εσωτερικό από τη σκόνη που έφερναν οι δυνατοί άνεμοι. Ή σκόνη πολλές φορές ήταν μάλλον μικρά χαλίκια θα περνούσε μέσα από οποιοδήποτε παράθυρο που δεν ήταν καλά προφυλαγμένο. Μπορούσε πάλι, πολύ εύκολα να χαράξει βαθιά τα χέρια και τα πρόσωπα που ήταν εκτεθειμένα και την περίοδο των δυνατών ανέμων τα ταξίδια ήταν πραγματικά υποθέσεις πολύ επικίνδυνες. Οι κάτοικοι της Λάσα συνήθιζαν να κοιτάζουν πολύ προσεκτικά την ψηλότερη κορφή κι όταν αυτή κρυβόταν ξαφνικά μέσα σε μαύρα σύννεφα, τότε όλοι έτρεχαν, ψάχνοντας να βρουν καταφύγιο, προτού ο άνεμος που μαστίγωνε δυνατά, τούς έβρισκε απροφύλακτους. Μα δεν καταλάβαιναν μόνο οι άνθρωποι τον κίνδυνο ακόμα και τα ζώα βρίσκονταν σε επιφυλακή και δεν ήταν πολύ ασυνήθιστο τα άλογα και τα σκυλιά να οδηγούν τούς ανθρώπους στα κατάλληλα καταφύγια. Οι γάτες ποτέ δεν έμεναν εκτεθειμένες σε μία καταιγίδα, ενώ από τα άλλα ζώα τα γιάκ ήταν άτρωτα. Μόλις έφυγε και ο τελευταίος από τούς καλεσμένους, με κάλεσε ο πατέρας για να μου πει. Πήγαινε στην αγορά κι αγόρασε ο,τι σου χρειάζεται. Ο Τσου ξέρει τι πρέπει να έχεις μαζί σου. Σκέφτηκα τι πράγματα θα έπαιρνα. Μία ξύλινη γαβάθα για Τσάμπα, ένα φλιτζάνι και ένα κομπολόι. Το φλιτζάνι θα είχε τρία μικρότερα κομμάτια φτιαγμένα από ασήμι, το πιάτο, το ίδιο το φλιτζάνι και το σκέπασμα. Το κομπολόι θα ήταν ξύλινο και θα είχε εκατόν οχτώ καλογυαλισμένες χάντρες. Ο ιερός αριθμός εκατόν οχτώ δείχνει ακόμα και τα πράγματα που πρέπει ένας καλόγερος να θυμάται. Ξεκινήσαμε, ο Τσου πάνω στο άλογό του, εγώ πάνω στο πόνυ μου. Μόλις βγήκαμε από την αυλή, στρίψαμε δεξιά, περάσαμε την Ποτάλα και το δρόμο του δαχτυλιδιού και στρίψαμε πάλι δεξιά, για να μπούμε στην αγορά. 54

Κοίταζα γύρω μου σαν να έβλεπα την πόλη για πρώτη φορά. Φοβόμουν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

όμως πάρα πολύ ότι την έβλεπα για τελευταία φορά! Τα μαγαζιά ήταν γεμάτα εμπόρους που μόλις τώρα είχαν έρθει στη Λάσα και παζάρευαν τιςπραμάτειες τους. Άλλοι έφεραν τσάι από την Κίνα κι άλλοι υφάσματα από τις Ινδίες. Προχωρήσαμε ανάμεσα στο πλήθος και φθάσαμε στα μαγαζιά που θέλαμε. Κάθε λίγο και λιγάκι ο Τσου θα έστελνε ένα χαιρετισμό σε κάποιον παλιό φίλο περασμένων χρόνων. Έπρεπε ν' αγοράσω έναν κόκκινο υφαντό χιτώνα σε ένα αρκετά μεγάλο νούμερο, όχι μόνον γιατί θα μεγάλωνα, αλλά και για πρακτικούς λόγους. Στο Θιβέτ οι άντρες φορούν τεράστιους χιτώνες που τούς δένουν σφικτά στη μέση. Το πάνω κομμάτι τραβιέται και σχηματίζει μία μικρή σακούλα, όπου ο θιβετιανός τοποθετεί όλα τ' αντικείμενα που πρέπει να έχει μαζί του. Ένας συνηθισμένος μοναχός, για παράδειγμα, θα έχει σ' αυτή τη σακούλα, τη γαβάθα για το Τσάμπα, ένα φλιτζάνι, ένα μαχαίρι, διάφορα φυλαχτά, ένα κομπολόι, λίγο ψημένο κριθάρι και όχι σπάνια μία ποσότητα Τσάμπα. Μα πρέπει να θυμόσαστε πως ένας μοναχός κουβάλα πάνω του όλα όσα έχει ο αυτόν το κόσμο. Ο Τσου επέβλεπε αυστηρά τις μικρές ασήμαντες αγορές μου και μου επέτρεψε να πάρω μόνο τα απολύτως αναγκαία αυτά σε πολύ κατώτερη ποιότητα, όπως ταίριαζε σ' ένα φτωχό μαθητή. Αγοράσαμε σανδάλια με σόλες από δέρμα γιάκ, ένα μικρό δερμάτινο σάκο για ψημένο κριθάρι, μία ξύλινη γαβάθα για Τσάμπα, ξύλινο φλιτζάνι όχι το ασημένιο που ήθελα τόσο πολύ και ένα κοινό μαχαίρι. Αυτά μόνο, μαζί με ένα απλό κομπολόι που έπρεπε να το γυαλίσω μόνος μου, θα ήταν όλα όσα θα είχα. Ο πατέρας ήταν ένας πάμπλουτος εκατομμυριούχος, με τεράστια κτήματα σ' όλη τη χώρα, με κοσμήματα και με άφθονο χρυσάφι. Εγώ όμως όσο θα κρατούσε η εκπαίδευσή μου, αν κι ο πατέρας μου ήταν ζωντανός, θα ήμουν μόνο ένας φτωχός μοναχός. Κοίταξα πάλι το δρόμο, τα διάφορα σπίτια με τα μεγάλα γεισώματα, τα μαγαζιά με τα πτερύγια απ' τούς καρχαρίες και τα σκεπάσματα για σέλες τοποθετημένα πάνω στους πάγκους έξω από τις πόρτες. Άκουσα ακόμα μία φορά τα χαρούμενα πειράγματα των εμπόρων και των αγοραστών που παζάρευαν καλοπροαίρετα τις τιμές. 55

Ο δρόμος ποτέ άλλοτε δεν είχε φανεί πιο ελκυστικός και σκέφτηκα τούς τυχερούς ανθρώπους, που τον έβλεπαν κάθε μέρα και θα συνέχιζαν να τον

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

βλέπουν. Αδέσποτα σκυλιά γύριζαν τριγύρω, μυρίζοντας εδώ κι εκεί, γρυλίζοντας το ένα στ' άλλο, άλογα χλιμίντριζαν ελαφρά περιμένοντας τούς κύριους τους. Τα γιάκ μούγκριζαν βαθιά, καθώς άνοιγαν το δρόμο τους ανάμεσα στο πλήθος των πεζών. Τι μυστήρια καιροφυλακτούσαν πίσω απ' αυτά τα καλυμμένα με χαρτί παράθυρα! Τι θαυμάσια είδη εμπορευμάτων, από όλα τα μέρη του κόσμου, είχαν περάσει μέσα απ' αυτές τις βαριές, ξύλινες πόρτες και τι ιστορίες θα έλεγαν αυτά τα ανοιχτά παραθυρόφυλλα, αν μπορούσαν να μιλήσουν! Τα κοίταζα όλα σαν παλιούς φίλους. Ούτε για μία στιγμή δε σκέφτηκα ότι θα μπορούσα κάποτε να τα ξαναδώ, έστω και σπάνια. Το μυαλό μου ήταν γεμάτο από τα πράγματα που θα ήθελα να είχα κάνει η εκείνα που θα ήθελα να αγοράσω. Την άλλη στιγμή όμως το ονειροπόλημα μου σκόρπισε σε συντρίμμια ένα τεράστιο, απειλητικό χέρι έπεσε βαρύ στο αυτί μου και το έστριψε άγρια, ενώ η δυνατή φωνή του Τσου αντήχησε παντού. Κουνήσου, τρίτη Λόμπσανγκ, κοιμάσαι όρθιος. Δεν ξέρω τι συμβαίνει με τα σημερινά παιδιά. Δεν ήταν έτσι στα χρόνια μου. Δε φαινόταν να έχει και μεγάλη διαφορά για τον Τσου, το αν θα έμενα πίσω χωρίς το αυτί μου η αν θα το κρατούσα ακολουθώντας τον. Έτσι δεν μου έμενε τίποτα άλλο να κάνω από το να κουνηθώ. Σ' όλο τον δρόμο μέχρι το σπίτι ο Τσου πήγαινε μπροστά, μουρμουρίζοντας θυμωμένα για τη σημερινή γενιά, την άχρηστη και τεμπέλικη, που ζει κοιμισμένη. Πάντως η κατάσταση είχε και κάτι καλό, γιατί καθώς στρίψαμε στην οδό Λίνγκχορ, φύσηξε ένας πολύ παγωμένος άνεμος, από τον οποίο μου πρόσφερε καταφύγιο ο μεγάλος όγκος του Τσου. Στο σπίτι, η μητέρα έριξε μία ματιά στα πράγματα που είχα αγοράσει. Προς μεγάλη μου λύπη συμφώνησε ότι ήταν αρκετά καλά. Είχα την κρυφή ελπίδα πως θα τα έβαζε με τον Τσου, λέγοντας πως θα μπορούσα να έχω καλύτερης ποιότητας πράγματα. Έτσι σκορπίστηκαν για μία ακόμα φορά οι ελπίδες μου ν' αποκτήσω ένα ασημένιο φλιτζάνι 56

κι έπρεπε πια να αρκεστώ στο ξύλινο, το κατασκευασμένο στο χέρι στις αγορές της Λάσα. Ακόμα και την τελευταία βδομάδα στο σπίτι δε με άφησαν ήσυχο. Ή μητέρα με τραβούσε μαζί της σ' όλα τα μεγάλα σπίτια

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

της Λάσα, για να υποβάλω τα σέβη μου, ακόμα κι αν δεν ένιωθα κανένα σεβασμό! Ή μητέρα έβρισκε την ευτυχία της στα ταξίδια, το κοινωνικό κουτσομπολιό και τις ευγενικές κουβεντούλες της καθημερινότητας. Εγώ αισθανόμουν πνιγμένος στην ανία όλα αυτά ήταν για μένα γνήσια βασανιστήρια, καθώς σίγουρα δεν είχα γεννηθεί με τα χαρίσματα εκείνα που επιτρέπουν σε άλλους να ανέχονται ευχάριστα τούς ανόητους. Ήθελα να βρίσκομαι έξω, απολαμβάνοντας τις λίγες μέρες που μου απόμεναν. Ήθελα να βρίσκομαι έξω πετώντας τούς αετούς μου, πηδώντας με το κοντάρι μου και κάνοντας τοξοβολία, μα αντί γι αυτά με έσερναν ολόγυρα σαν βραβευμένο γιάκ, επιδεικνύοντας με σε γκρινιάρες γριές, που δεν είχαν τίποτα άλλο να κάνουν όλη τη μέρα, παρά να κάθονται σε μεταξωτά μαξιλάρια, φωνάζοντας έναν υπηρέτη να ικανοποιήσει και τις πιο μικρότερες επιθυμίες τους. Δεν ήταν όμως μόνο η μητέρα που με πλήγωνε τόσο. Ο πατέρας επίσης έπρεπε να επισκεφτεί το μοναστήρι Ντρέμπαγκ και με πήρε μαζί του να δω το μέρος. Το Ντρέμπαγκ είναι το μεγαλύτερο μοναστήρι στον κόσμο, με δέκα χιλιάδες μοναχούς, πανύψηλους ναούς, μικρά πλίνθινα σπίτια και κλιμακωτά κτίρια, που υψώνονταν το ένα πάνω στ' άλλο. Ή κοινότητα αυτή έμοιαζε με περιτειχισμένη πόλη και ήταν αυτάρκης σαν σωστή πόλη. Ντρέμπαγκ σημαίνει λόφος ρυζιού και πράγματι από κάποια απόσταση έμοιαζε με λόφο από ρύζι, καθώς οι πύργοι και οι θόλοι έλαμπαν στο φως. Εκείνες τις στιγμές όμως δεν είχα την κατάλληλη διάθεση να εκτιμήσω τις αρχιτεκτονικές ομορφιές της, ένιωθα δυστυχισμένος, ξέροντας πως χάνω έτσι πολύτιμο χρόνο. Ο πατέρας ήταν απασχολημένος με τον Ηγούμενο και τούς βοηθούς του κι εγώ τριγύριζα παντού σαν αδέσποτο αγρίμι. Έτρεμα από φρίκη, καθώς έβλεπα πως φέρονταν σε μερικούς νέους δόκιμους μοναχούς. Ο λόφος ρυζιού ήταν στην πραγματικότητα επτά μοναστήρια σε ένα επτά διαφορετικά τάγματα, επτά διαφορετικές Σχολές το αποτελούσαν. 57

Ήταν τόσο μεγάλο, που ήταν αδύνατο να διοικηθεί από έναν μόνο άντρα. Δεκατέσσερις ηγούμενοι διοικούσαν κι επέβαλλαν εδώ αυστηρή πειθαρχία. Ένιωσα πολύ ευχαριστημένος, όταν αυτός ο ευχάριστος περίπατος στην ηλιόλουστη πεδιάδα για να θυμηθώ τα λόγια του πατέρα έφτασε στο τέλος

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

του, μα ήμουν ακόμα πιο ευχαριστημένος ξέροντας πως δεν έμελλε να πάω σαν μαθητής ούτε στο Ντρέμπαγκ ούτε στο Σέρα, πέντε χιλιόμετρα βόρεια από τη Λάσα. Κάποτε έφτασε στο τέλος της η βδομάδα. Πήραν τούς αετούς μου και τούς έδωσαν. Τα τόξα μαζί με τα όμορφοστολισμένα βέλη μου τα έσπασαν, δείχνοντας έτσι πως δεν ήμουν πια παιδί και δεν είχα πια ανάγκη από τέτοια πράγματα. Ένιωθα την καρδιά μου να σπάζει μαζί τους, μα αυτό δεν φαινόταν να απασχολεί κανένα. Όταν έπεσε η νύχτα, ο πατέρας έστειλε και με φώναξαν στο δωμάτιό του, με την υπεροχή διακόσμηση και τα παλιά, πολύτιμα βιβλία στους τοίχους. Καθόταν δίπλα στον κυρίως βωμό που βρισκόταν στο δωμάτιό μου και μ' έβαλε να γονατίσω εμπρός του. Έμελλε να ακολουθήσει η τελετή του ανοίγματος του βιβλίου. Μέσα σ' αυτόν τον τεράστιο τόμο, πλάτους ένα και μήκους μισό μέτρο, είχαν καταγράψει όλες οι λεπτομέρειες της ζωής της οικογενείας μας εδώ και αιώνες. Υπήρχαν τα ονόματα εκείνων που στέκονται στις ρίζες της οικογένειας, καθώς και οι πράξεις που τούς επέτρεψαν να γίνουν μέλη της αριστοκρατίας εδώ υπήρχαν καταγραμμένες όλες οι υπηρεσίες που προσφέραμε στη χώρα και τον κυβερνήτη μας. Πάνω στις πανάρχαιες, κιτρινισμένες σελίδες του διάβαζα την ιστορία. Τώρα, για δεύτερη φορά, το βιβλίο βρισκόταν ανοιχτό μπροστά μου. Την πρώτη φορά είχαν καταγράψει τη σύλληψη και γέννησή μου. Εδώ υπήρχαν οι λεπτομέρειες πάνω στις οποίες βάσιζαν τις προβλέψεις τους οι αστρολόγοι, οι πρώτοι αστρολογικοί χάρτες που έγιναν τούς χρόνους της γέννησής μου. Τώρα έπρεπε να υπογράψω εγώ ο ίδιος στο βιβλίο, γιατί αύριο θα άρχιζε μία καινούργια ζωή για μένα, με την είσοδό μου στο μοναστήρι. Τα ολοσκάλιστα ξύλινα καλύμματα μπήκαν και πάλι αργά στη θέση τους. Οι χρυσές πόρτες έκλεισαν πιέζοντας τα βαριά, χειροποίητα φύλλα του χαρτιού από κέδρο.

58

Το βιβλίο ήταν βαρύ, ακόμα και ο πατέρας παραπατούσε κάπως κάτω απ' το βάρος του, καθώς σηκώθηκε να το τοποθετήσει πίσω στη χρυσή προστατευτική του θήκη. Ύστερα, σκύβοντας με σεβασμό, χαμήλωσε τη θήκη μέσα στο βαθύ πέτρινο κοίλωμα κάτω από τον βωμό. Σ' ένα μικρό ασημένιο δοχείο ζέστανε κερί και το έσταξε στο πέτρινο σκέπασμα της

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

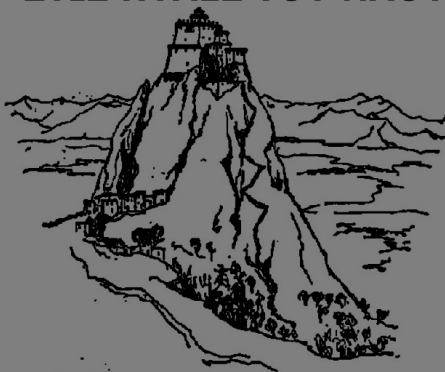
κρυψώνας, σφραγίζοντας το με το σήμα του, έτσι ώστε κανείς να μην ενοχλήσει το βιβλίο. Γύρισε προς το μέρος μου και κάθισε όσο πιο άνετα μπορούσε στα μαξιλάρια του. Με ένα άγγιγμα του γκονγκ δίπλα του ένας υπηρέτης έφερε βουτυρωμένο τσάι. Ακολούθησε μακριά σιωπή, ώσπου ν' αρχίσει να μου μιλά για τη μυστική ιστορία του Θιβέτ μία ιστορία που πήγαινε χιλιάδες και χιλιάδες χρόνια πίσω, μία ιστορία που άρχιζε πολύ πριν τον κατακλυσμό. Μου μίλησε για την εποχή που το Θιβέτ βρεχόταν από τα νερά μιας αρχαίας θάλασσας και πως το αποδεικνυαν αυτό οι ανασκαφές. Ακόμα και τώρα, είπε, οποιοσδήποτε έσκαβε κοντά στη Λάσα, θα έφερνε στο φως απολιθωμένα θαλάσσια ζώα και παράξενα όστρακα Βρέθηκαν επίσης τεχνουργήματα από παράξενα μέταλλα άγνωστης χρησιμότητας. Συχνά συνέβαινε οι μοναχοί που επισκέπτονταν τα σπήλαια της περιοχής, ν' ανακαλύπτουν τέτοια αντικείμενα, που τα έφερναν στον πατέρα. Μου έδειξε μερικά. Ύστερα άλλαξε διάθεση. Ο νόμος το ορίζει, στα παιδιά των ευγενών να δείχνεται αυστηρότητα, ενώ στων φτωχών επιείκεια, είπε. Θα υποστείς μία σκληρή δοκιμασία, πριν σου επιτρέψουν την είσοδο στο μοναστήρι. Μου τόνισε την απόλυτη αναγκαιότητα της τυφλής υπακοής σ' όλες τις προσταγές που θα μου έδιναν. Οι τελευταίες του παρατηρήσεις κάθε άλλο παρά προμήνυαν ένα ήσυχο ύπνο τη νύχτα. Είπε. Για μου, νομίζεις πως είμαι σκληρός κι άκαρδος, το μόνο όμως πράγμα που με νοιάζει, είναι το όνομα της οικογενείας. Τούτο σου λέω, αν αποτύχεις στη δοκιμασία της εισόδου, μη γυρίσεις πίσω. Δε θ' ανήκεις πια σ' αυτήν την οικογένεια. Δίχως να προσθέσει λέξη μου έκανε νόημα να τον αφήσω. Νωρίς εκείνο το βράδυ αποχαιρέτησα την αδελφή Γιασό. Ήταν πολύ αναστατωμένη, γιατί τόσες φορές είχαμε παίξει μαζί και δεν ήταν παρά εννέα χρόνων, ενώ εγώ θα γινόμουν επτά την επομένη μέρα.⁵⁹

Δε μπόρεσα να βρω τη μητέρα. Είχε πάει να κοιμηθεί και δεν μπόρεσα να της πω αντίο. Πήρα μόνος το δρόμο προς το δωμάτιό μου κι έφτιαξα για τελευταία φορά τα μαξιλάρια που έκαναν το κρεβάτι μου. Ξάπλωσα, μα έμεινα ξάγρυπνος. Για πολύ καιρό έμεινα έτσι, με τις σκέψεις μου να τριγυρίζουν γύρω από αυτά που είχε πει ο πατέρας εκείνη τη νύχτα. Σκεφτόμουν το πόσο πολύ αποστρεφόταν τα παιδιά ο πατέρας μου και τη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

φοβερή μέρα που με περίμενε, όταν για πρώτη φορά θα κοιμόμουν μακριά το σπίτι μου. Σιγά σιγά το Φεγγάρι υψώθηκε στον ουρανό. Κάποιο νυχτοπούλι ήρθε φτερουγίζοντας ως το παράθυρό μου. Ψηλά από τη σκεπή ακουγόταν το φλαπ φλαπ από τις σημαίες προσευχής που χτυπούσαν στα ξύλινα κοντάρια τους. Τα μάτια μου έκλεισαν, μα μόλις οι πρώτες ασθενικές αχτίδες του ήλιου ήρθαν να αντικαταστήσουν το φως του φεγγαριού, ένας υπηρέτης με ξύπνησε, δίνοντάς μου μία γαβάθα Τσάμπα κι ένα φλιτζάνι βουτυρωμένου τσαγιού. Καθώς έτρωγα το φτωχό μου πρόγευμα, ο Τσου μπήκε βιαστικός στο δωμάτιο. Λοιπόν, αγόρι μου, είπε, εδώ χωρίζουν οι δρόμοι μας. Δόξα να χει ο καλός θεός για αυτό. Τώρα μπορώ να γυρίσω πίσω στα άλογα μου. Μα κοίταξε να τα καταφέρεις καλά να θυμάσαι όλα όσα σου δίδαξα. Με αυτά έκανε απότομη μεταβολή κι άφησε το δωμάτιο. Παρόλο που τότε δεν το καταλάβαινα, αυτή ήταν η πιο ευγενική μέθοδος. Οι υπερβολικοί συναισθηματισμοί θα το είχαν κάνει πολύ δύσκολο ν' αφήσω το σπίτι μου για πρώτη φορά και για πάντα, καθώς σκεφτόμουν. Αν ερχόταν να με αποχαιρετήσει η μητέρα, θα είχα χωρίς αμφιβολία προσπαθήσει να την πείσω να με αφήσει να μείνω σπίτι. Πολλά παιδιά στο Θιβέτ έχουν κάθε άνεση στην ηλικία μου, μα η δική μου ζωή ήταν σκληρή από κάθε άποψη και η έλλειψη των αποχαιρετισμών οφειλόταν, όπως ανακάλυψα αργότερα, σε διαταγή του πατέρα, έτσι ώστε να μάθω νωρίς στη ζωή πειθαρχία και ν' αποκτήσω σταθερό χαρακτήρα. Τέλειωσα το πρόγευμα μου, έχωσα τη γαβάθα του Τσάμπα και το φλιτζάνι στο μπρος μέρος των ρούχων μου και τύλιξα σ' ένα δέμα μία αλλαξιά κι ένα ζευγάρι μεταχειρισμένες μπότες. Καθώς αφήνουν το δωμάτιό μου, κάποιος υπηρέτης με παρακάλεσε να περπατώ μαλακά, ώστε να μην ξυπνήσω κανέναν από την οικογένεια. Πήρα το διάδρομο που έφερνε στην πόλη. Στον ουρανό σκορπίζονταν τα πρώτα χρώματα της αυγής κι εγώ κατέβηκα τα σκαλοπάτια τραβώντας στο δρόμο μου. Έτσι άφησα το σπίτι μου. Μόνος, φοβισμένος, αποκαρδιωμένος 60

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΣΤΙΣ ΠΥΛΕΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ**

Ο δρόμος οδηγούσε κατευθείαν μπροστά στο μοναστήρι Σακπόρι, το ναό της Θιβετιανής ιατρικής. Μια σχολή πραγματικά σκληρή! Περπάτησα Αρκετά χιλιόμετρα καθώς προχωρούσε η μέρα και, φτάνοντας στην πύλη εισόδου, συνάντησα δύο άλλους που είχαν φτάσει ως εκεί με τον ίδιο σκοπό. Αλληλοκοιταζόμαστε μ' εχθρότητα, μα νομίζω ότι κανείς δεν εντυπωσιάστηκε από εκείνα που έβλεπε στους άλλους. Έτσι αποφασίσαμε πως έπρεπε να μάθουμε από τώρα να ζούμε φιλικά, αφού έμελλε να υποστούμε μαζί την ίδια εκπαίδευση. Για αρκετό καιρό χτυπούσαμε δειλά την πύλη, μα δε γινόταν τίποτα. Τότε ένα από τα παιδιά έσκυψε και πήρε μία μεγάλη πέτρα κάνοντας με αυτήν αληθινά αρκετό θόρυβο, για να τραβήξει την προσοχή. Ένας μοναχός εμφανίστηκε, κουνώντας ένα ραβδί που φάνταζε μεγάλο σαν δέντρο στα τρομαγμένα μάτια μας. Τι ζητάτε, μικροί διάβολοι, φώναξε. Μήπως νομίζετε ότι δεν έχω τίποτα καλύτερο να κάνω από το να ανοίγω την πύλη σε κάτι σαν κι εσάς. Θέλουμε να γίνουμε μοναχοί, απάντησα. Μπα, κι από πότε ζητούν κάτι τέτοιο και οι μαϊμούδες, είπε. Μην το κουνήσετε από εδώ, ο διδάσκαλος των δοκίμων θα έρθει να σάς δει όταν είναι έτοιμος. Ή πόρτα έκλεισε με τόση βία που παραλίγο να πετάξει στο χώμα το ένα από τα παιδιά που, απρόσεκτα, είχε σταθεί πολύ κοντά της. Καθίσαμε στο έδαφος, τα πόδια μας ήταν κουρασμένα από την ορθοστασία. Άνθρωποι πηγαينوέρχονταν στο μοναστήρι. Από κάποιο μικρό δωμάτιο ερχόταν ως εμάς η ευχάριστη μυρωδιά φαγητού, βασανίζοντας μας με τη σκέψη του πως θα ικανοποιούσαμε την όλο και μεγαλύτερη πείνα μας. 62

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Αλίμονο, το φαγητό ήταν τόσο κοντά κι όμως τόσο απρόσιτο! Μετά από πολύ η πύλη άνοιξε με βία κι ένας ψηλόλιγνος άντρας στάθηκε στο άνοιγμα. Λοιπόν, βρυχήθηκε. Τι ζητάτε, αξιοθρήνητα αλητάκια. Θέλουμε να γίνουμε μοναχοί, είπα. Σε καλό μου! Κάγχασε. Τι παλιό υλικό έρχεται στα μοναστήρια τις σημερινές μέρες! Μας έκανε νόημα να μπούμε στο τεράστιο χτιστό περιτείχισμα που αγκάλιαζε τα εδάφη του μοναστηριού. Άρχισε να μας ρωτά τι είμαστε, ποιοι είμαστε, ακόμη και γιατί είμαστε! Βγάλαμε, χωρίς μεγάλη δυσκολία, το συμπέρασμα πως δεν του είχαμε κάνει καμιά εντύπωση. Στον ένα, το γιο ενός βοσκού, είπε. Μπερ γρήγορα κι αν μπορέσεις να περάσεις τις δοκιμασίες σου, θα μείνεις. Στον επόμενο. εσύ! Τι είπες πως είσαι. Γιος ενός σφαγέα. Κάποιου που κόβει σάρκες. Ενός παραβάτη των νόμων του Βούδα. Και τολμάς να έρχεσαι εδώ, τσακίσου γρήγορα μακριά από εδώ, πριν βάλω να σε μαστιγώσουν στο δρόμο. Το κακόμοιρο το παιδί πετάχτηκε και το έβαλε στα πόδια, ξεχνώντας όλη την κούρασή του, καθώς ο μοναχός ξεφώνιζε πίσω του. Έφυγε σαν αστραπή από κοντά μας, σηκώνοντας στο πέρασμά του μικρά συννεφάκια ενοχλημένης σκόνης. Έτσι έμεινα πίσω, μόνος τη μέρα που γινόμουν επτά χρόνων. Ο αποσκελετωμένος μοναχός γύρισε το άγριο βλέμμα του προς το μέρος μου, κάνοντάς με να λιώσω σχεδόν από τον τρόπο μου εκεί που στεκόμουν. Κουνούσε απειλητικά το ραβδί του κι εσύ τι έχουμε εδώ. Ωχώ! Ένας νεαρός πρίγκηπας που θέλει να το ρίξει στη θρησκεία. Πρέπει να δούμε από τι είσαι φτιαγμένος πρώτα, εκλεκτέ μου φίλε. Να δούμε τι είδος γέμισμα έχεις δεν υπάρχει εδώ χώρος για καλοαναθρεμμένα πριγκιπόπουλα. Κάνε σαράντα βήματα πίσω και κάθισε στη στάση του διαλογισμού ώσπου να σου πω και μην κουνήσεις ούτε βλέφαρο! Μ' αυτά έκανε απότομη μεταβολή κι απομακρύνθηκε θλιμμένα μάζεψα από κάτω το φτωχικό μου δέμα κι έκανα τα σαράντα βήματα πίσω. Εκεί κάθισα σταυροπόδι, όπως μου είχε ζητήσει να κάνω. Έμεινα έτσι όλη τη μέρα ακίνητος. Ο άνεμος φυσούσε τη σκόνη πάνω μου, κάνοντάς την να σχηματίζει λόφους στις παλάμες μου, που κρατούσα προς τα πάνω, να κάθεται στους ώμους μου και να βρομίζει τα μαλλιά μου.⁶³

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Καθώς άρχιζε να εξασθενίζει το φως της μέρας ένιωθα όλο και πιο δυνατή την πείνα μου και το λαιμό μου ξερό από τη δίψα, γιατί δεν είχα φάει ούτε πει από το πρώτο φως της αυγής. Περαστικοί μοναχοί, και ήταν πολλοί, δε μου έδιναν σημασία. Αδέσποτα σκυλιά σταματούσαν για λίγο να με μυρίσουν περίεργα κι ύστερα με άφηναν κι αυτά. Μια παρέα από παιδιά πέρασε κοντά μου. Ένα από αυτά πέταξε απρόσεκτα μία πέτρα προς το μέρος μου. Με χτύπησε στο κεφάλι κι έκανε να τρέξει αίμα. Μα δεν κουνήθηκα. Φοβόμουν να το κάνω. Αν αποτύγχαναν σ' αυτή τη δοκιμασία της αντοχής μου, ο πατέρας μου δε θα με άφηνε να μπω σ' αυτό που κάποτε ήταν το σπίτι μου. Πουθενά στον κόσμο δεν υπήρχε τόπος για μένα. Δε μπορούσα να κάνω τίποτα, εκτός από το να μένω ακίνητος, πονώντας σ' όλο το κορμί μου, σε κάθε άρθρωση. Ο ήλιος κρύφτηκε πίσω από τα βουνά κι ο ουρανός σκοτείνιασε. Φάνηκαν φωτεινά τ' άστρα. Από τα παράθυρα του μοναστηριού φάνηκαν χιλιάδες φλογίτσες από τις λάμπες λίπους. Ένας παγωμένος άνεμος σφύριζε ανάμεσα στις ιτιές, κάνοντας τα φύλλα τους να τρέμουν. Ολόγυρά μου υψώθηκαν όλοι εκείνοι οι ασθενικοί ήχοι που κάνουν τούς παράξενους θορύβους της νύχτας. Κρατούσα ακόμα τη στάση μου, κυρίως επειδή ήμουν υπερβολικά μουδιασμένος και φοβισμένος για να κινηθώ. Σύντομα άκουσα τον ελαφρό θόρυβο που έκαναν τα σανδάλια ενός μοναχού καθώς σέρνονταν πάνω στο χαλικόστρωτο μονοπάτι ήταν τα βήματα ενός γέροντα που έψαχνε ψηλαφητά το δρόμο του στο σκοτάδι. Μια μορφή υψώθηκε μπροστά μου, η μορφή ενός γέροντα μοναχού, καμπουριασμένου και ρυτιδωμένου από το πέρασμα τόσων χρόνων σκληρής ζωής. Τα χέρια του έτρεμαν από τα γηρατειά, κάτι που μ' ενδιέφερε και πιο άμεσα, αφού έχυne έτσι το τσάι που μετέφερε στο ένα χέρι. Στο άλλο κρατούσε μία μικρή γαβάθα με Τσάμπα. Μου τα πρόσφερε. Στην αρχή δεν έκανα καμιά κίνηση για να τα πάρω. Μαντεύοντας τις σκέψεις μου είπε. Πάρτα, γιε μου, γιατί μπορείς να κινείσαι τις νυχτερινές ώρες. Έτσι ήπια το τσάι και μετέφερα το Τσάμπα στη δική μου γαβάθα. Ο γέρο-μοναχός είπε. Τώρα κοιμήσου, μα μόλις βγουν οι πρώτες αχτίδες, ξαναπάρε τη στάση σου εδώ στο ίδιο μέρος, γιατί αυτό είναι μία δοκιμασία και όχι ένα άσκοπο βασανιστήριο, όπως ίσως το νομίζεις 64

Μόνο εκείνοι που περνούν αυτή τη δοκιμασία μπορούν να ελπίζουν για

Τ. Λομπσανγκ Ράμπτα Το τρίτο Μάτι 1956

φτάσουν στις ανώτερες βαθμίδες του τάγματος μας. Μ' Αυτά τα λόγια μάζεψε το φλιτζάνι και τη γαβάθα κι απομακρύνθηκα σηκώθηκα και τέντωσα τα πόδια μου, ύστερα ξάπλωσα στο πλευρό μου κι αποτελείωσα το Τσάμπα μου. Ένωθα πια πραγματικά κουρασμένος κι έτσι έσκαψα λίγο στο χώμα για να βολέψω το σώμα μου, έβαλα το δεματάκι μου για προσκεφάλι και κοιμήθηκα. Τα επτά χρόνια της ζωής μου δεν ήταν καθόλου εύκολα χρόνια. Ο πατέρας μου είχε πάντα φερθεί σκληρά, μα παρόλα αυτά, αυτή ήταν η πρώτη μου νύχτα μακριά από το σπίτι, έχοντας περάσει ολόκληρη τη μέρα σε μία θέση, ακίνητος, πεινασμένος, διψασμένος. Δεν είχα ιδέα για το τι με περίμενε την άλλη μέρα η για το τι άλλο θα μου ζητούσαν να κάνω. Μα τώρα πια έμενα να κοιμηθώ μόνος κάτω από τον παγωμένο ουρανό, μόνος, με τον φόβο μου του σκοταδιού, μόνος, με το φόβο μου των ημερών που θα έρθουν. Όταν με ξύπνησε ο θόρυβος μιας τρομπέτας, μου φάνηκε πως μόλις είχα προλάβει να κλείσω τα μάτια μου. Ανοίγοντας τα ανακάλυψα πως ήταν η ψεύτικη αυγή, τότε που το φως τής ερχόμενης μέρας αντανακλάται στους ουρανούς πίσω στα βουνά. Σηκώθηκα βιαστικά και ξαναπήρε τη στάση μου. Σιγά σιγά το μοναστήρι μπροστά μου γέμισε ζωή. Στην αρχή υπήρχε η ατμόσφαιρα μιας κοιμισμένης πόλης, ενός νεκρού, ακίνητου όγκου. Ύστερα ένας ήσυχος αναστεναγμός, όπως όταν ξυπνά κανείς από βαθύ ύπνο, που μεγάλωνε σιγά σιγά φτάνοντας να γίνει, από σιγανό μουρμούρισμα, ένας βαθύς βόμβος σαν κάποιας κυψέλης, μία ζεστή μέρα του καλοκαιριού. Που και που αντηχούσε το κάλεσμα μιας τρομπέτας, σαν σβησμένο κελάδημα κάποιου μακρινού πουλιού και το βαθύ μούγκρισμα του γκονγκ, σαν τις φωνές των βατράχων στα έλη. Καθώς δυνάμωνε το φως, μικρές ομάδες από ξυρισμένα κεφάλια περνούσαν και ξαναγυρνούσαν πίσω από τα ανοιχτά παράθυρα, παράθυρα που φαίνονταν στο σκοτάδι σαν τις άδειες κόγχες ενός ανθρώπινου κρανίου. Ή μέρα γινόταν όλο και φωτεινότερη κι εγώ όλο και πιο μουδιασμένος, μα δεν τολμούσα να κινηθώ δεν τολμούσα να κινηθώ, γιατί αν κινιόμουν και κρινόμουν ανίκανος, δε θα είχα πουθενά να πάω. Ο πατέρας ήταν πολύ σαφής στο σημείο αυτό. 65

Αν το μοναστήρι δεν με ήθελε, τότε ούτε κι εκείνος δε με ήθελε. Μικρές ομάδες από μοναχούς έβγαιναν από διάφορα κτίρια, φροντίζοντας τις

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μυστηριώδεις δουλειές τους. Μικρά αγόρια περπατούσαν τριγύρω, κλωτσώντας κάποτε κάποτε ένα σύννεφο σκόνης και πέτρες προς το μέρος μου η κάνοντας προσβλητικές παρατηρήσεις. Καθώς δεν έβλεπαν καμιά αντίδραση από μέρους μου, κουράζονταν σύντομα από το άκαρπο σπορ τους κι απομακρύνονταν ψάχνοντας για πιο συνεργάσιμα θύματα. Κάποτε ο ήλιος χλόμιασε και πάλι και μέσα στα κτίρια του μοναστηρίου άναψαν ξανά οι λάμπες του λίπους. Σύντομα μόνο το φως των άστρων απάλυνε κάπως το σκοτάδι, γιατί βρισκόμαστε στην εποχή που το Φεγγάρι ανέτειλε αργά όπως λεγόταν, ήταν πολύ νέο και δε μπορούσε να ταξιδέψει γρήγορα. Πλημμύρισα αγωνία μήπως ξέχασαν, μήπως θα περνούσα από κάποια νέα δοκιμασία, όπου θα έμενα χωρίς τροφή. Δεν είχα κουνηθεί ούτε εκατοστό όλη τη μέρα και τώρα ένιωθα έτοιμος να λιποθυμήσω από την πείνα. Ξαφνικά αισθάνθηκα να ζωντανεύει μέσα μου η ελπίδα και παραλίγο να πηδήξω όρθιος. Ακούστηκε ήχος συρσίματος κι είδα μία μαύρη φιγούρα να με πλησιάζει. Μα την άλλη στιγμή είδα ένα τεράστιο μαύρο λυκόσκυλο που έσερνε κάτι μαζί του. Δε με πήρε είδηση, μα συνέχισε τη νυχτερινή αποστολή του, αμέτοχο εντελώς στην κατάστασή μου. Πήρε τις ελπίδες μου μαζί του θα μπορούσα να είχα κλάψει. Για να εμποδίσω τον εαυτό μου να φανεί τόσο αδύνατος, του υπενθύμισα πως μόνο τα κορίτσια κι οι γυναίκες μπορεί να είναι τόσο χαζά. Κάποτε όμως άκουσα τον γέροντα να πλησιάζει. Αυτή τη φορά με κοίταξε με περισσότερη καλοσύνη και είπε. Πάρε τροφή, γιε μου, μα το τέλος δεν ήρθε ακόμα. Υπάρχει και η αυριανή μέρα, πρόσεξε λοιπόν να μην κινηθείς, γιατί τόσοι πολλοί έχουν αποτύχει στην εντέκατη ώρα. Μ' αυτά τα λόγια γύρισε κι απομακρύνθηκε. Ενώ Μιλούσε έπινα το τσάι και μετέφερα το Τσάμπα στη δική μου γαβάθα. Για άλλη μία φορά ξάπλωσα στο χώμα, σίγουρα όχι περισσότερο ευτυχισμένος από όσο χτες. Πριν κοιμηθώ, αναρωτιόμουν πόσο άδικο ήταν όλα, δεν είχα επιθυμήσει να γίνω μοναχός οποιουδήποτε δόγματος, σχήματος και μεγέθους. Μα είχα τόση δυνατότητα εκλογής όση ένα γιακ οδηγημένο με το κοπάδι του σ' ένα βουνίσιο μονοπάτι. Κι έτσι κοιμήθηκα 66

Την επόμενη, την τρίτη μέρα, καθώς στεκόμουν στη στάση του διαλογισμού, μπορούσα να αισθάνομαι τον εαυτό μου να γίνεται όλο και πιο αδύνατος και ζαλισμένος. Το μοναστήρι φαινόταν να κολυμπά σε ένα μιάσμα, που το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

αποτελούσαν τα κτίρια, λαμπερά κόκκινα φώτα, πορφυρένια κομμάτια, πλήθος μοναχών και βουνών. Με μία τεράστια προσπάθεια κατάφερα να ξεφύγω από αυτήν την ξαφνική κρίση της σκοτοδίνης. Ή σκέψη ότι θα μπορούσα τώρα να αποτύχω, μετά από όλα αυτά τα βάσανα που πέρασα, μου έφερνε τρόπο. Οι πέτρες που βρίσκονταν από κάτω μου έμοιαζαν να έχουν γίνει τόσο κοφτερές, όσο ένα μαχαίρι και συνέχισα με τρυπούσαν στα πιο ακατάλληλα μέρη του σώματός μου. Μια στιγμή, απ' τις λίγες που το μυαλό μου ήταν ξεκάθαρο, σκέφθηκα πόσο ευτυχισμένος θα έπρεπε να ήμουν, που δε βρισκόμουν στη θέση μιας κότας που είναι υποχρεωμένη να κάθεται πολύ περισσότερη ώρα για να κλωσήσει τα αυγά της. Ο ήλιος έμοιαζε ακίνητος, η μέρα ατέλειωτη. Τελικά, κάποτε, το φως άρχισε να σβήνει και τ' απογευματινό αεράκι παρέσυρε σ' ένα παιχνίδι το φτερό που έπεσε από το περαστικό πουλί. Για μία φορά ακόμα, μικρά φώτα εμφανίστηκαν στα παράθυρα το ένα πίσω από τ' άλλο. Εύχομαι να πεθάνω αυτή τη νύχτα, σκέφθηκα. Δεν αντέχω άλλο πια. Τότε ακριβώς η ψηλή φιγούρα του διδασκάλου των δοκίμων εμφανίστηκε μακριά στην πόρτα. Έι, εσύ αγόρι, έλα δω, φώναξε. Προσπαθώντας να σηκωθώ στα ξυλιασμένα πόδια μου, κυλίστηκα χάμω με το πρόσωπό μου στο χώμα. Λοιπόν, αν θέλεις να ξεκουραστείς, μπορείς να μείνεις εδώ για μία νύχτα ακόμα. Δεν περιμένω περισσότερο. Άρπαξα γρήγορα το σάκο με τα ρούχα μου και τρικλίζοντας έτρεξα προς το μέρος του. Έμπα μέσα μου είπε, παρακολούθησε τον εσπερινό και έλα να με δεις το πρωί. Μέσα, ήταν ζεστά και υπήρχε παντού η μυρωδιά λιβανιού που με ανακούφιζε οι αισθήσεις μου, οι ακονισμένες από την πείνα, με ειδοποίησαν ότι κάπου κοντά υπάρχει φαγητό και χωρίς να σκεφτώ τίποτε ακολούθησα μία ομάδα που πήγαινε προς τα δεξιά. Φαγητό Τσάμπα, βουτυρωμένο τσάι. Άνοιξα δρόμο κι έφτασα στην πρώτη γραμμή σπρώχνοντας με τέτοιο τρόπο σαν να είχα εξασκηθεί μία ολόκληρη ζωή για να το κάνω. 67

Οι μοναχοί προσπαθούσαν μάταια να με τραβήξουν από την κοτσίδα μου, καθώς μπερδεύομουν ανάμεσα στα πόδια τους, μα εγώ ήθελα φαγητό και τίποτε δε μπορούσε να με σταματήσει. Μόλις έφαγα, αισθάνθηκα κάπως καλύτερα και ακολούθησα το πλήθος στο εσωτερικό του ναού για τον

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

εσπερινό. Ήμουν πολύ κουρασμένος για να καταλάβω τι γινόταν, μα κανένας δε με πρόσεξε. Καθώς οι μοναχοί έβγαιναν ένας ένας από το ναό, γλίστρημα πίσω από μία τεράστια κολόνα, ξάπλωσα στο πέτρινο πάτωμα βάζοντας το σακίδιο μου κάτω από το κεφάλι μου και κοιμήθηκα. Ξύπνησα από έναν τρομακτικό θόρυβο νόμισα πως άνοιξε το κεφάλι μου και δυνατές φωνές. Καινούργιος. Από σπουδαία οικογένεια. Ελάτε να τον σπάσουμε στο ξύλο. Ένας από το πλήθος των μαθητών ανέμιζε τον περισσευούμενο μανδύα μου, που είχε τραβήξει κάτω από το κεφάλι μου, ένας άλλος είχε τις τρίχινες μπότες μου. Μια μαλακή, πηχτή μάζα από Τσάμππα περιέλουσε το κεφάλι μου. Δέχτηκα μία βροχή από χτυπήματα και κλωτσιές μα δεν αντέδρασα καθόλου, γιατί σκέφθηκα πως μπορεί κι αυτά να είναι μέρος της δοκιμασίας, για να δουν αν υπακούω στο δέκατο έκτο νόμο που έλεγε. Να υπομείνεις τα βάσανα και τις πίκρες με υπομονή και γαλήνη. Μια δυνατή φωνή ακούστηκε πίσω μου. Τι συμβαίνει εδώ. Ένας φοβισμένος ψίθυρος. Ω! Ο φαφλατάς βγήκε τσάρκα. Καθώς ξεκολλούσα το Τσάμππα από τα μάτια μου ο αρχηγός των δοκίμων με πλησίασε και με σήκωσε, σέρνοντάς με από την κοτσίδα. Ανάξιε! Ανίκανε! εσύ είσαι ο μελλοντικός αρχηγός. Χα,χα Να κι αυτή, να και τούτη! Πνίγηκα κυριολεκτικά σε μία βροχή από χτυπήματα. Ανάξιε κακομαθημένε, δε μπορείς ούτε τον εαυτό σου να υπερασπιστείς! Τα χτυπήματα δεν είχαν τελειωμό, θυμήθηκα πάλι τα λόγια του γέρου Τσου, όταν με αποχαιρετούσε. Να προστατεύεις τον εαυτό σου. Θυμήσου όλα όσα σ' έχω μάθει. Χωρίς να σκεφτώ τίποτα, γύρισα και έκανα μία μικρή χειρολαβή όπως με είχε μάθει ο Τσου. Ο αρχηγός ξαφνιάστηκε και με ένα βογκητό πόνου πέρασε πάνω από το κεφάλι μου, χτύπησε στο πέτρινο πάτωμα, γλίστρησε πάνω στη μύτη του, που έμεινε πια χωρίς καθόλου δέρμα, και φθάσε στο τέλος της διαδρομής του, όταν το κεφάλι του χτύπησε στην τεράστια κολόνα με ένα δυνατό μπαμ! 68

Ο θάνατος ήρθε για μένα, σκέφθηκα. Τελειώνουν πια τα βάσανά μου. Για μία στιγμή όλα έμοιαζαν να μένουν ακίνητα. Τα παιδιά κρατούσαν την αναπνοή τους. Με ένα δυνατό βογκητό ο ψηλός κοκαλιάρης μοναχός σηκώθηκε στο πόδια του, ενώ αίμα έτρεχε από τη μύτη του. Μα οι φωνές του πόνου ήταν ανακατεμένες με γέλια. Πετάει η σκούφια σου για

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

κοκορομαχίες, ε! Η μήπως είσαι φοβισμένο ποντίκι. Ποίο από τα δύο. Αυτό πρέπει να βρούμε τώρα! Γυρίζοντας είπε σ' ένα ψηλό, άχαρο, δεκατετράχρονο αγόρι εσύ, Νγκάουανγκ, εσύ είσαι ο πιο δυνατός σ' αυτό το μοναστήρι για να δούμε αν ο γιος ενός οδηγού γιακ είναι καλύτερος από το γιο ενός πρίγκηπα στο πάλεμα. Για πρώτη φορά αισθάνθηκα ευγνωμοσύνη για τον Τσου, τον παλιό αστυνόμο μοναχό, στα νιάτα του ήταν πρωταθλήτης στο τζούντο στο Κάαμ. Μου είχε δείξει όπως έλεγε όλα όσα ήξερε. Πολλές φορές χρειάστηκε να αντιμετωπίσω μεγάλους άντρες και σ' αυτήν ειδικά την επιστήμη, όπου η ηλικία η η δύναμη δεν παίζουν σπουδαίο ρόλο, είχα γίνει ικανότατος. Τώρα που ήξερα ότι το μέλλον μου βασιζόταν στα αποτελέσματα αυτού του αγώνα, ήμουν αρκετά ευτυχισμένος. Ο Νγκάουανγκ ήταν δυνατός και γεροδεμένος μα πολύ αδέξιος στις κινήσεις του. Κατάλαβα από την αρχή ότι ήταν συνηθισμένος σε κοινή πάλη, όπου η δύναμή του τον ευνοούσε. Έτρεξε προς το μέρος μου με το σκοπό να με πιάσει από το χέρι και να με ακινητοποιήσει. Τώρα πια, χάρη στον Τσου και στην πολλές φορές σκληρή εκπαίδευσή του, δε φοβόμουν τίποτε. Καθώς ο Νγκάουανγκ έτρεχε, παραμέρισα και έστριψα ελαφρά το χέρι του. Τα πόδια του έπαψαν να τον υπακούν, γλίστρησε, έκανε μισό κύκλο και σωριάστηκε πάνω στο κεφάλι του. Για λίγο έμεινε ξαπλωμένος μουγκρίζοντας, έπειτα σηκώθηκε στα πόδια του και όρμησε πάνω μου. Γρήγορα βρέθηκα στο χώμα και καθώς με διασκέλιζε, άρπαξα το πόδι του και το έστριψα αυτή τη φορά στριφογύρισε ολόκληρος και προσγειώθηκε στον αριστερό του ώμο. Ακόμα όμως δεν ήταν ικανοποιημένος. Έκανε μερικούς κύκλους με πολεμική διάθεση, έπειτα πήδησε στο πλάι και άρπαξε ένα βαρύ θυμιατήρι που το ανέμιζε προς το μέρος μου κρατώντας το από τις αλυσίδες 69

Ένα τέτοιο όπλο είναι αργό, βαρύ και πολύ εύκολα το αποφεύγεις. Πήδηξα πίσω από τα βραδυκίνητα μπράτσα του και πίεσα ελαφρά το δάχτυλό μου τη βάση του λαιμού του, όπως μου είχε δείξει ο Τσου τόσες φορές. Κυλίστηκε χάμω όπως κάποιος βράχος στην πλαγιά τού βουνού, τα δάχτυλά του έπαψαν να τον υπακούσουν, η αλυσίδα αφέθηκε ελεύθερη και

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

το θυμιατήρι κατευθύνθηκε σαν μολύβι προς τούς μοναχούς και το αγόρια που στέκονταν και παρακολουθούσαν. Ο Νγκάουανγκ έμεινε αναίσθητος για μισή ώρα περίπου. Αυτό το ιδιαίτερο άγγιγμα χρησιμοποιείται συχνά για να ελευθερώσει το πνεύμα από το σώμα για το αστρικό ταξίδι και για άλλες ανάλογες περιπτώσεις. Ο διδάσκαλος των δοκίμων ήρθε προς το μέρος μου, με χτύπησε ελαφρά στην πλάτη παραλίγο να σωριαστώ χάμω με αυτό το χτύπημα και έκανε αυτή την κάπως αντιφατική δήλωση. Μπράβο, εσύ είσαι άντρας! Ή απάντηση μου ήταν πολύ τολμηρή τότε θα πρέπει να πάρω λίγο φαγητό ακόμα, κύριε. Χθες έφαγα πολύ λίγο. Αγόρι μου, φάε και πιες όσο θέλεις. Μετά πες σ' έναν από αυτούς τούς αλήτες είσαι ο αρχηγός τους τώρα να σε οδηγήσουν σε μένα. Ο γέρο μοναχός που μου είχε φέρει φαγητό τις μέρες που βρισκόμουν έξω από το μοναστήρι, ήρθε και μου μίλησε. Για μου, τα κατάφερες καλά. Ο Νγκάουανγκ ήταν ο ταύρος των δοκίμων. Τώρα εσύ θα πάρεις τη θέση του, μα να φέρεσαι με ευγένεια και συμπόνοια. Ξέρεις πολλά και καλά πράγματα, πρόσεξε όμως να τα χρησιμοποιήσεις σωστά, ώστε να μην πέσουν σε λάθος χέρια. Τώρα έλα μαζί μου να σου δώσω να φας και να πιεις. Ο διδάσκαλος των δοκίμων με χαιρέτησε φιλικά όταν μπήκα στο δωμάτιό του. Κάθισε, παιδί μου, κάθισε. Θέλω να δω αν είσαι τόσο καλός στη μόρφωση όσο και στη δύναμη, θα προσπαθήσω να σε πιάσω, πρόσεχε λοιπόν! Με ρώτησε έναν απίθανα μεγάλο αριθμό ερωτήσεων που σ' άλλες έπρεπε να απαντήσω γραπτά και σ' άλλες προφορικά. Για έξι ολόκληρες ώρες καθόμαστε αντικριστά πάνω στα μαξιλαράκια μας, όταν στο τέλος μου είπε ότι έμεινε ικανοποιημένος. Ένωθα σαν άδειο ασκί από δέρμα γιακ Σηκώθηκε. Παιδί μου, μου είπε, ακόλουθα με. Θα σε οδηγήσω στο σεβαστό Ηγούμενο. 70

Αυτό είναι μία ασυνήθιστη τιμή, μα θα μάθεις γιατί γίνεται σε εσένα. Έλα. τον ακολούθησα μέσα στους φαρδιούς διαδρόμους, περάσαμε τα θρησκευτικά γραφεία, τούς εσωτερικούς ναούς και τις σχολικές αίθουσες. Ανεβήκαμε τις σκάλες, βρεθήκαμε σε νέο λαβύρινθο διαδρόμων, περάσαμε τις αίθουσες των θεών και τις αποθήκες για τα βότανα. Ακόμη περισσότερες σκάλες, ώσπου, τελικά, βγήκαμε στην επίπεδη οροφή, όπου ήταν χτισμένο

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

το σπίτι του σεβαστού ηγούμενου. Περάσαμε την καλυμμένη με πλάκες χρυσού πόρτα, το άγαλμα του Βούδα, το σύμβολο της ιατρικής και φτάσαμε στο ιδιαίτερο δωμάτιο του σεβαστού ηγούμενου. Υποκλίσου, αγόρι μου, υποκλίσου και κάνε ο,τι κάνω. Σεβαστέ ηγούμενε, αυτό το αγόρι είναι ο Τρίτη Λόμπσανγκ Ράμππα. Λέγοντας αυτά, ο διδάσκαλος των δοκίμων υποκλίθηκε τρεις φορές και ξάπλωσε κάτω στο πάτωμα. Έκανα το ίδιο, έχοντας λαχανιάσει από το φόβο μήπως κάνω κάποιο λάθος. Ο σεβαστός ηγούμενος μας κοίταξε ατάραχα και είπε. Καθίστε. Καθίσαμε πάνω σε μαξιλάρια με τα πόδια σταυρωμένα σύμφωνα με τον Θιβετιανό τρόπο. Για αρκετή ώρα ο σεβαστός ηγούμενος με κοίταζε χωρίς να μιλάει. Κάποτε είπε. Τρίτη Λόμπσανγκ Ράμππα, τα ξέρω όλα για σένα, όλα όσα λένε οι προφητείες. Ή δοκιμασία της αντοχής σου ήταν σκληρή, μα έτσι έπρεπε να γίνει. Το γιατί θα το μάθεις αργότερα, σε μερικά χρόνια. Πρέπει να ξέρεις όμως πως από χίλιους μοναχούς μόνο ένας είναι κατάλληλος για υψηλές αποστολές, για μεγαλύτερη ανάπτυξη οι άλλοι χάνονται, δεν κάνουν παρά τις καθημερινές εργασίες αυτοί είναι οι εργάτες που γυρίζουν τούς τροχούς της προσευχής, χωρίς ν' αναρωτιούνται ποτέ γιατί. Τέτοιοι δε μας λείπουν, εκείνοι που πραγματικά μας λείπουν, είναι οι ικανοί να διατηρήσουν τη γνώση μας, όταν αργότερα θα σκεπάσει τη χώρα μας βαρύ το σύννεφο των ξένων, θα έχεις ιδιαίτερη εκπαίδευση, εντατική, που θα σου δώσει σε λίγα μόνο χρόνια τις γνώσεις που ένας Λάμα αποκτά σε μία ολόκληρη ζωή. Το μονοπάτι θα είναι σκληρό και συχνά οδυνηρό Θα είναι οδυνηρό το να αποκτήσεις σύντομα διορατικές ικανότητες και τα ταξίδια στο αστρικό επίπεδο απαιτούν νεύρα ακλόνητα και μία αποφασιστικότητα σκληρή όπως οι βράχοι. 71

Άκουγα με προσοχή, βάζοντάς τα όλα στο μυαλό μου. Μου φαινόταν τόσο δύσκολα. Δεν ήμουν δα και τόσο ενεργητικός! Συνέχισε εδώ θα εκπαιδευτείς στην ιατρική και την αστρολογία. Θα σε βοηθήσουμε με κάθε μέσο που διαθέτουμε, θα μετεκπαιδευθείς επίσης στις τέχνες του εσωτερισμού. Ο δρόμος σου έχει χαραχτεί, Τρίτη Λόμπσανγκ Ράμππα. Παρόλο που δεν είσαι παρά μόνο επτά χρόνων, σου μιλώ σαν σε άντρα,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

γιατί αυτό αρμόζει στην ανατροφή σου. Έγειρε το κεφάλι του και ο διδάσκαλος των δοκίμων σηκώθηκε και υποκλίθηκε βαθιά. Έκανα το ίδιο και τον ακολούθησα. Δεν έσπασε τη σιωπή, παρά μόνο όταν ξαναφορεθήκαμε στο δωμάτιό του. Αγόρι, θα είσαι υποχρεωμένος να δουλεύεις πάντα σκληρά. Μα θα σε βοηθούμε όπως μπορούμε. Τώρα θα σε πάω να σου ξυρίσουν το κεφάλι. στο Θιβέτ ξυρίζουν το κεφάλι του αγοριού που προορίζεται για ιερέας εκτός από μία τούφα. Αυτή αφαιρείται όταν του δοθεί το ιερατικό του όνομα, το οποίο αντικαθιστά από εκεί και έπειτα το οικογενειακό του. Μα θα μιλήσουμε περισσότερο γι' αυτά αργότερα. Ο διδάσκαλος των δοκίμων με οδήγησε μέσα από πολλούς διαδρόμους σ' ένα μικρό δωμάτιο, το κουρείο. Εκεί μου είπαν να κάτσω στο πάτωμα. Τάμ Τσό, είπε ο διδάσκαλος, ξύρισε το κεφάλι αυτού του αγοριού αφαίρεσε και την τούφα του ονόματος, γιατί του έχει ήδη δοθεί όνομα. Ο τάμ Τσό προχώρησε μπροστά κι άρπαξε μ' όλη τη δύναμή του την κοτσίδα μου. Α, αγόρι μου. Υπέροχη κοτσίδα, καλογυαλισμένη, καλοπεριποιημένη. Πόσο ευχάριστο θα μου είναι να την κουρέψω. Από κάπου παρουσίασε ένα τεράστιο ψαλίδι από εκείνα που χρησιμοποιούσαν οι υπηρέτες μας για να κουρεύουν τα φυτά. Τις, μούγκρισε, έλα και κράτησε την άκρη αυτού του σχοινιού. Ο Τις, ο βοηθός, εκτέλεσε τόσο πιστά τη διαταγή, που παρά λίγο να με σηκώσει από το έδαφος. Δαγκώνοντας τη γλώσσα του και με πολλούς γρυλισμούς, ο Τάμ-Τσό χειρίστηκε το φριχτά στομωμένο ψαλίδι ώσπου να καταστρέψει τελείως την κοτσίδα μου. Κι αυτό δεν ήταν παρά η αρχή. Ο βοηθός έφερε ένα δοχείο ζεστό νερό, τόσο ζεστό που με έκανε να πηδήσω ως το ταβάνι από την αγωνία καθώς το έχυσε στο κεφάλι μου. Τι συμβαίνει, αγόρι. Μήπως κήκες. Του απάντησα πως ναι και το μόνο που είπε ήταν. Δεν πειράζει, θα κάνει ευκολότερο το ξύρισμα 72

Πήρε ένα τρίστομο ξυράφι, που μου θύμιζε έντονα το εργαλείο που είχαμε για να ξύνουμε πατώματα. Κάποτε, υστέρα από μία αιωνιότητα, όπως μου φάνηκε, το κεφάλι μου ήταν απογυμνωμένο τελείως. Έλα μαζί μου, είπε ο διδάσκαλος. Με οδήγησε στο δωμάτιό του και μου παρουσίασε ένα μεγάλο βιβλίο. Λοιπόν, πως θα σε φωνάζουμε. Συνέχισε να μονολογεί κι ύστερα. Α, ναι από τώρα και στο εξής το όνομά σου θα είναι **Τσά-Μίγκ-Δμάρ Λά-Λου**. Για αυτό το βιβλίο, πάντως, θα συνεχίσω να χρησιμοποιώ το πρώτο μου

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

όνομα, καθώς είναι ευκολότερο για τούς αναγνώστες. Ενώ ακόμα αισθανόμουν τόσο γυμνός όσο ένα νεογέννητο αυγό, μ' οδήγησαν σε μία τάξη. Έχοντας περάσει από μία τόσο καλή εκπαίδευση στο σπίτι μου, θεώρησαν ότι ήξερα περισσότερα από τούς συνομήλικούς μου, κι έτσι τοποθετήθηκα στην τάξη των δεκαεφτάχρονων μαθητών. Ένιωθα σαν νάνος στη χώρα των γιγάντων. Όλοι με είχαν δει να αντιμετωπίζω τον Νγκάουανγκ κι έτσι δεν είχα άλλες φασαρίες, αν εξαιρέσουμε το επεισόδιο μ' ένα μεγάλο χαζό αγόρι ήρθε από πίσω μου κι έβαλε τα βρώμικα χέρια του πάνω στο πονεμένο μου κεφάλι. Δεν χρειάστηκε παρά να βάλω τα δάχτυλά μου στην άκρη των αγκώνων του, για να το πετάξω στο πάτωμα να ουρλιάζει από τον πόνο. Δοκιμάστε να σπάσετε και τα δύο χέρια σας ταυτόχρονα και θα δείτε τι εννοώ. Ο Τσου με είχε διδάξει πραγματικά καλά. Όλοι οι δάσκαλοι του τζούντο που συνάντησα στη ζωή μου ήξεραν τον Τσου όλοι συμφωνούσαν ότι ήταν ένας πραγματικός μύστης του τζούντο. Δεν είχα άλλη φασαρία με τούς συμμαθητές μου. Ο δάσκαλός μας, αν και είχε γυρισμένη την πλάτη του προς το μέρος μου όταν μου επιτέθηκε. Ο άλλος, κατάλαβε γρήγορα τι συνέβαινε. Γέλαγε τόσο πολύ με τ' αποτέλεσμα, που μας σχόλασε νωρίς. Ήταν πλέον οκτώμισι το βράδυ κι έτσι μας έμεναν κάπου τρία τέταρτα ελεύθερα πριν από τον εσπερινό στις Εννέα και τέταρτο. Μα η χαρά μου δεν κράτησε πολύ καθώς αφήναμε την αίθουσα, ένας Λάμα μου έκανε νόημα. Πήγα κοντά του και είπε. ακολούθησε με. Το έκανα, απορώντας καινούργια ταλαιπωρία μου επιφυλασσόταν. Μπήκαμε σε μία αίθουσα μουσικής, όπου, περίμεναν κι άλλοι είκοσι νεοσύλλεκτοι σαν κι εμένα τρεις μουσικοί περίμεναν δίπλα στα όργανά τους, ένας στα τύμπανα, άλλος στο γκονγκ κι ο τρίτος σε μία ασημένια τρομπέτα. 73

Ο Λάμα είπε. Θα τραγουδήσουμε για να ξεχωρίσουν οι καλύτερες φωνές για τη χορωδία. Οι μουσικοί άρχισαν, παίζοντας μία πολύ γνωστή μελωδία που ο καθένας μπορούσε να τραγουδήσει. Ύψωσαμε τις φωνές μας. Ο μουσικοδιδάσκαλος ύψωσε τα φρύδια του. Ή απορημένη έκφραση στο πρόσωπό του έδωσε τη θέση της σε μία άλλη πραγματικοί πόνο. Τα χέρια του υψώθηκαν να διαμαρτυρηθούν Σταματήστε, σταματήστε! Φώναξε, ακόμα κι οι Θεοί θα πρέπει ν' ανατριχιάζουν μ' αυτά. Πάλι απο την αρχή και προσέξτε τις φωνές σας! Αρχίσαμε ξανά. Ξανά μας σταμάτησε. Αυτή

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

τη φορά ήρθε κατευθείαν σε μένα. Βλάκα, φώναξε, προσπαθείς να με κοροϊδέψεις. Αυτή τη φορά θα τραγουδήσεις μόνος σου! Ή μουσική άρχισε και πάλι. Ύψωσα μαζί της τη φωνή μου. Μα όχι για πολύ. Ο μουσικοδιδάσκαλος μου έκανε πανικόβλητος νόημα να σταματήσω. Τρίτη Λόμπσανγκ, στα ταλέντα σου δεν περιλαμβάνεται η μουσική. Ποτέ στα πενήντα πέντε χρόνια της ζωής μου δεν έχω ξανακούσει τόσο παράφωνη φωνή. Παράφωνη. Τι λέω! αυτή δεν είναι καν φωνή! Αγόρι μου, δε θα ξανατραγουδήσεις πια. Θα μελετάς άλλα πράγματα την ώρα της μουσικής. Στις λειτουργίες στο ναό δε θα τραγουδάς, γιατί η φωνή σου θα καταστρέψει τα πάντα. Τώρα πήγαινε, άμουςε βάνδαλε! Έφυγα. Τριγύριζα άπραγος, ώσπου άκουσα τις τρομπέτες να αναγγέλλουν την ώρα της τελευταίας λειτουργίας. Χτες τη νύχτα θεέ μου ήταν αληθινά μόλις χτες που μπήκα στο μοναστήρι. Μου φαινόταν τόσο μακρινό. Ένιωθα σαν υπνοβάτης και πεινούσαν. Καλύτερα όμως έτσι, γιατί χορτάτος σίγουρα θα κοιμόμουν. Κάποιος άρπαξε τον χιτώνα μου κι ένιωσα να πετώ στον αέρα. Ένας τεράστιος, αγαθός Λάμα με είχε βάλει στους φαρδύς του ώμους. Έλα, αγόρι, θα αργήσεις στη λειτουργία και τότε έκανες τη τύχη σου. Ξέρεις πως δε θα σου δοθεί δείπνο, αν αργήσεις. Και μα την αλήθεια, είσαι άδειος σαν τύμπανο! Μπήκε στο ναό κουβαλώντας με ακόμα στον ώμο και πήρε τη θέση του ακριβώς πίσω απο εκείνες των παιδιών. Με τοποθέτησε προσεκτικά σ' ένα μαξιλάρι εμπρός του. Κοίταζε εμένα, αγόρι, και κάνε ο,τι κάνω, μα όταν τραγουδώ, εσύ χα! χά! Θα μένεις σιωπηλός. 74

Του ήμουν πραγματικά ευγνώμων για τη βοήθειά του, γιατί τόσο λίγοι άνθρωποι είχαν φανεί καλοί μαζί μου όλοι όσοι με είχαν πλησιάσει στο παρελθόν, είτε μου φώναζαν είτε με κτυπούσαν. Θα πρέπει ν' απομιμήθηκα, γιατί κάποτε ανακάλυψα ξαφνιασμένος πως ο εσπερινός είχε τελειώσει και πως ο μεγάλος Λάμα με είχε μεταφέρει, κοιμισμένο, ως την αίθουσα τού συσσιτίου βάζοντας μπροστά μου λίγο τσάι, Τσάμππα και βρασμένα χορταρικά. Φάε, αγόρι, κι ύστερα πήγαινε να κοιμηθείς, θα σου δείξω που. Για αυτή τη νύχτα μπορείς να κοιμηθείς ως τις πέντε το πρωί. Ύστερα έλα να με βρεις. Αυτό ήταν το τελευταίο πράγμα που άκουσα ως τις πέντε το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

πρωί, τότε που με ξύπνησε κάποιο παιδί που μου είχε φερθεί φιλικά την προηγούμενη μέρα. Ανακάλυψα πως βρισκόμουν σ' ένα μεγάλο δωμάτιο, πάνω σε τρία μαξιλάρια. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είπε να φροντίσω να ξυπνήσεις στις πέντε. Σηκώθηκα και μάζεψα τα μαξιλάρια μου κοντά στον τοίχο, όπως είχα δει να κάνουν οι άλλοι. Όλοι έβγαιναν έξω και το παιδί που ήταν μαζί μου είπε. Πρέπει να βιαστούμε για το πρόγευμα. Ύστερα θα σε οδηγήσω στο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Τώρα ένιωθα κάπως πιο τακτοποιημένος, όχι πως μου άρεσε το μέρος η ότι ήθελα να μείνω. Μα σκεφτόμουν πως, μιας και δεν είχα άλλη εκλογή, το καλύτερο για μένα θα ήταν να έμενα χωρίς μεγάλες φασαρίες. Στο πρόγευμα, ο αναγνώστης φώναζε κάτι από τούς εκατό δώδεκα τόμους του Κάνγκκιουρ, των βουδιστικών γραφών, θα πρέπει να κατάλαβε ότι δεν τον παρακολουθούσα γιατί σε μία στιγμή φώναξε. Εσύ, ο μικρός εκεί πέρα, τι έλεγα τώρα. Γρήγορα! Σαν αστραπή, και χωρίς να σκεφτώ τι έλεγε, απάντησα. Λέγατε, αυτό το παιδί δεν προσέχει, θα το πιάσω! Αυτό ξεσήκωσε πραγματικά πολύ γέλιο και με βοήθησε να κρύψω την απροσεξία μου. Ο αναγνώστης χαμογέλασε σπάνιο γεγονός και εξήγησε πως με είχε ρωτήσει για το κείμενο των γραφών και πως τη γλίτωσα αυτή τη φορά. Σε κάθε γεύμα αναγνώστες στέκονται σε ειδικά ψαλτήρια και διαβάζουν από ιερά βιβλία, δεν επιτρέπεται στους μοναχούς να μιλούν στα γεύματα, ούτε να σκέπτονται το φαγητό. Πρέπει μαζί Με αυτό να χωνεύουν και την ιερή γνώση. 75

Καθόμαστε όλοι σε μαξιλάρια στο πάτωμα και τρώγαμε από ένα τραπέζι κάπου σαράντα πόντους ψηλό. Δεν έπρεπε να γίνεται κανένας θόρυβος στα γεύματα και απαγορευόταν αυστηρά να ακουμπούμε τούς αγκώνες στο τραπέζι. Ή πειθαρχία στο Σακπόρι ήταν πραγματικά σιδερένια. Σακπόρι σημαίνει σιδερένιο βουνό. Στα περισσότερα μοναστήρια υπήρχε μικρή πειθαρχία κι οργάνωση οι μοναχοί μπορούν εκεί να δουλεύουν η να τεμπελιάζουν όπως τούς αρέσει. Ίσως ο ένας στους χίλιους να ήθελε να εξελιχθεί πραγματικά και αυτοί ήταν εκείνοι, που γίνονταν Λάμα, γιατί η λέξη σημαίνει ανώτερος και δεν αναφέρεται σ' όλους ανεξαιρέτως, στο δικό

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μας μοναστήρι η πειθαρχία ήταν σκληρή, καμιά φορά κι άγρια, προοριζόμαστε να γίνουμε ειδικοί, ηγέτες της τάξης μας και για μας η τάξη κι η αυστηρή εκπαίδευση ήταν απόλυτα αναγκαία. Εμείς τα παιδιά δε φορούσαμε τις συνηθισμένες λευκές, ρόμπες των μαθητών, μα τούς κόκκινους χιτώνες των κανονικών μονάχων. Είχαμε επίσης τούς δικούς μας εργάτες, μα αυτοί ήταν απλοί μοναχοί υπηρέτες, που φρόντιζαν το νοικοκυριό του μοναστηριού. Είμαστε όμως όλοι υποχρεωμένοι να κάνουμε τέτοιες δουλειές, ώστε να μη χάνεται η ταπεινότητά μας. Έπρεπε να θυμόμαστε πάντα το παλιό βουδιστικό ρητό. Να είσαι εσύ ο ίδιος το παράδειγμα, κάνε μόνο το καλό, ποτέ κακό, στους άλλους. Ο σεβαστός μας ηγούμενος, ο Λάμα Τσάμ-πα Λα, ήταν τόσο αυστηρός όσο ο πατέρας μου κι απαιτούσε άμεση υπακοή. Ένα από τα ρητά του ήταν. Η ανάγνωση κι η γραφή είναι οι πύλες για όλα τα πράγματα, έτσι είχαμε πάντα πολλά να κάνουμε απ' αυτή την άποψη 76

Ή μέρα μας στο Σακπόρι άρχιζε τα μεσάνυχτα. Καθώς ηχούσε η τρομπέτα του μεσονυχτιού, αντηχώντας στους αμυδρούς φωτισμένους διαδρόμους, κυλούσαμε νυσταγμένοι από τα μαξιλάρια μας, ψηλαφώντας στο σκοτάδι για τούς χιτώνες μας. Κοιμόμαστε όλοι γυμνοί, όπως ήταν η δίχως ψεύτικες ντροπές συνήθεια στο Θιβέτ. Φορούσαμε τούς χιτώνες μας και ξεκινούσαμε, παραχώνοντας τα υπάρχοντά μας στον κόρφο μας. Κατεβαίναμε βιαστικοί τις σκάλες, με όχι και τόσο καλή διάθεση, τέτοια ώρα. Κάπου στις γραφές αναφέρεται. Είναι καλύτερο να αναπαύεσαι με ήσυχο μυαλό, παρά να κάθεται και να προσεύχεσαι όπως ο Βούδας, όταν είσαι θυμωμένος. Συχνά έκανα την ασεβή σκέψη. Λοιπόν, γιατί δεν μπορούμε κι εμείς ν' επαναπαυθούν μ' ήσυχο μυαλό. Αυτό το νυχτερινό ξύπνημα αληθινά με θυμώνει! Μα κανείς δε μου έδινε μία ικανοποιητική απάντηση κι έπρεπε να ακολουθήσω τούς άλλους στην αίθουσα προσευχής. Εδώ αμέτρητες λάμπες πάλευαν να στείλουν το φως τους ανάμεσα στα περιπλανώμενα σύννεφα του καπνού από τα λιβανωτά. Εκεί, στο φως που τρεμόπαιζε, στις πελώριες σκιές, οι γιγαντιαίες ιερές μορφές νόμιζες πως ζωντάνευαν, σκύβοντας λικνιστά σ' απάντηση των ψαλμών μας. Οι εκατοντάδες μοναχοί και τα παιδιά κάθονταν σταυροπόδι σε μαξιλάρια στο πάτωμα, σχηματίζοντας σειρές κατά μήκος της αίθουσας. Κάθονταν αντικριστά ανά δύο σειρές, έτσι ώστε η πρώτη με τη δεύτερη σειρά να είναι πρόσωπο με πρόσωπο, η δεύτερη με την τρίτη πλάτη με πλάτη και ούτω καθεξής. Ψέλναμε τα ιερά τραγούδια μας, που έκαναν χρήση ιδιαίτερων τονικών κλιμάκων. Σ' όλη την ανατολή είναι αντιληπτό ότι οι ήχοι έχουν δύναμη 77

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Όπως ακριβώς μία μουσική νότα μπορεί να σπάσει ένα ποτήρι, έτσι μπορεί κι ένας συνδυασμός από νότες να αποδώσει μεταφυσική δύναμη. Διαβάζονταν επίσης αποσπάσματα από το Κάνγκκιούρ. Ήταν πραγματικά εντυπωσιακό το θέαμα όλων αυτών των εκατοντάδων άντρων, με τούς πορφυρούς χιτώνες και τις χρυσές στολές, να λικνίζονται ψέλνοντας σαν ένας άνθρωπος, μέσα στον ασημένιο ήχο από μικρά κουδουνάκια και τούς παλμούς των τυμπάνων. Γαλάζια σύννεφα θυμιάματος τυλίγονταν ικετευτικά στα πόδια των θεών και συχνά μας φαίνονταν πως, στο αβέβαιο φως, κάποια από τις μορφές μας κοίταζε κατάματα. Ή λειτουργία κρατούσε μία ώρα περίπου κι ύστερα γυρίζαμε στα μαξιλάρια μας του ύπνου ως τις τέσσερις το πρωί. Τότε άρχιζε νέα λειτουργία. Στις πέντε παίρναμε το πρώτο γεύμα, με Τσάμππα και βουτυρωμένο τσάι. Ακόμα κι εδώ ο αναγνώστης διάβαζε φωναχτά τα κείμενά του, με τον επόπτη παρατηρητικό δίπλα του. Σ' αυτό το γεύμα δίνονταν οτιδήποτε νέες διαταγές ή πληροφορίες. Ίσως να χρειαζόταν κάτι το μοναστήρι από τη Λάσα. Τότε φώναζαν τα ονόματα των μοναχών που θα πήγαιναν ως την πόλη, υπηρετώντας τις ανάγκες του μοναστηριού. Ειδική άδεια τούς δινόταν, που ανέφερε πόσο χρόνο έπρεπε να λείψουν και από πόσες λειτουργίες μπορούσαν να λείψουν. Στις έξι το πρωί μαζευόμαστε στις τάξεις μας έτοιμοι για το πρώτο μάθημα της μέρας. Ο δεύτερος από τούς νόμους μας ήταν. Πρέπει να εκτελείς τα θρησκευτικά σου καθήκοντα και να μελετάς. Τότε, με την άγνοια των επτά μου χρόνων, δε μπορούσα να καταλάβω γιατί θα έπρεπε να υπακούμε αυτόν το νόμο, αφού όλοι αψηφούσαν και παραβίαζαν τον πέμπτο που έλεγε. Πρέπει να τιμάς τούς μεγαλύτερους σου κι αυτούς που κατάγονται από ψηλή γενιά. Όλη μου η πείρα όμως μ' έκανε να πιστεύω ότι θα έπρεπε να ντρέπεσαι αν τυχόν η καταγωγή σου ήταν από ψηλή γενιά. Για αυτόν ακριβώς το λόγο εγώ είχα περάσει τόσα πολλά. Δεν περνούσε καθόλου από το μυαλό μου η ιδέα ότι δεν έπαιζε σπουδαίο ρόλο η κοινωνική τάξη μα ο χαρακτήρας του ανθρώπου. Το πρωί στις εννιά η ώρα, οι μελέτες μας σταματούσαν για σαράντα λεπτά και παρακολουθούσαμε μία ακόμα λειτουργία. 78

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Αυτό ήταν ένα διάλειμμα που το δεχόμαστε πολλές φορές με χαρά, αν κι έπρεπε να βρισκόμαστε πάλι στις τάξεις μας στις δέκα παρά τέταρτο. Τότε αρχίζαμε ένα καινούργιο θέμα, που έπρεπε να το μελετήσουμε μέχρι τις μιά η ώρα. Μα κι όταν τελείωναν όλα αυτά, δεν ήμαστε ελεύθεροι να πάμε για φαγητό έπρεπε πρώτα να παρακολουθήσουμε λειτουργία μισής ώρας και έπειτα παίρναμε το Τσάμππα μας και το βουτυρωμένο τσάι. Ακολουθούσε μία ώρα χειρωνακτικής εργασίας, για να εξασκηθούμε, και να μάθουμε να είμαστε ταπεινοί. Είχα την εντύπωση πως τις περισσότερες φορές εγώ ήμουν ο άτυχος που έκανε πάντα ο,τι χειρότερο υπήρχε. Στις τρεις η ώρα μαζευόμαστε όλοι μαζί έξω για μία υποχρεωτική ανάπαυση που κρατούσε μία ώρα. Όλο αυτό το διάστημα δεν έπρεπε ούτε να μιλάμε ούτε να κουνιόμαστε, μα να καθόμαστε τελείως ήσυχα. Αυτό ήταν κάτι που δεν τ' αγαπούσε κανένας, γιατί η ώρα ήταν πολύ μικρή για να κοιμηθούμε και πολύ μεγάλη για να μείνουμε ακίνητοι. Μπορούσαμε τότε, να σκεφτούμε ένα σωρό άλλα πράγματα που θα θέλαμε να κάνουμε! Στις τέσσερις, μετά από αυτή την ανάπαυση, γυρίζαμε πάλι στα μαθήματά μας. Οι πέντε ώρες που ακολουθούσαν ήταν οι χειρότερες της μέρας δεν κάναμε καθόλου διάλειμμα κι όλο αυτό το διάστημα δε μπορούσαμε να φύγουμε από το δωμάτιο για οτιδήποτε χωρίς να υποστούμε τις σοβαρότερες τιμωρίες. Οι δάσκαλοί μας ήταν ελεύθεροι να τιμωρήσουν με τα χοντρά τους μπαστούνια κάθε παραβάτη και μερικοί μάλιστα αντιμετώπιζαν αυτό το έργο με πραγματικό ενθουσιασμό. Μόνο οι πιο απερίσκεπτοι μαθητές ζητούσαν συγγνώμη, τη στιγμή που η τιμωρία τους ήταν αναπόφευκτη. Ήμαστε πια ελεύθεροι στις εννιά η ώρα και μπορούσαμε να φάμε το τελευταίο γεύμα της μέρας που ήταν βουτυρωμένο τσάι και Τσάμππα. Μερικές φορές πολύ σπάνια είχαμε και χορταρικά, δηλαδή ψιλοκομμένα γογγύλια η πολύ μικρά φασόλια. Όλα αυτά ήταν ωμά, μα ήμαστε τόσο πεινασμένοι, που δε μπορούσαμε να τ αρνηθούμε. Κάποια αξέχαστη μέρα, όταν ήμουν οχτώ χρόνων, μας σερβίρισαν χλωρά καρύδια σε ξύδι. Μου άρεσαν πάρα πολύ, γιατί είχα συνηθίσει να τα τρώω σε μεγάλες ποσότητες από το σπίτι. Τότε, είχα προσπαθήσει να πείσω κάποιο άλλο αγόρι να κάνουμε μία ανταλλαγή, θα του έδινα τον χιτώνα που μου περίσσευε και θα μου έδινε τη δική του μερίδα απ' τα καρύδια. 79

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Ο παιδονόμος άκουσε τη συζήτησή μας και με κάλεσε στη μέση της αίθουσας να ομολογήσω την αμαρτία μου. Για τιμωρία της απληστίας μου θα έμενα μία ολόκληρη μέρα χωρίς φαγητό και ποτό και έχασα και το χιτώνα μου, γιατί, όπως μου είπαν, δεν τον είχα καμιά ανάγκη, αφού ήμουν έτοιμος να τον αλλάξω με κάτι που δεν χρειαζόμουν. Στις εννιά και μισή πηγαίναμε όλοι για ύπνο στα μαξιλάρια μας το κρεβάτι όπως το ονομάζαμε. Κανείς δεν καθυστερούσε! Στην αρχή, φοβόμουν ότι δε θα τα έβγαζα πέρα με τις ατέλειωτες ώρες, ότι κάποια στιγμή θα σωριαζόμουν νεκρός η ότι θα έπεφτα να κοιμηθώ και δε θα ξυπνούσα πια. Πότε πότε συνηθίζαμε, εγώ και τα άλλα καινούργια αγόρια, να κρυβόμαστε στις γωνιές για να κλείσουμε λίγο τα μάτια μας. Μετά από λίγο καιρό όμως, συνήθισα και δεν ενδιαφερόμουν καθόλου για το μέγεθος της μέρας. Ήταν λίγο πριν τις έξι το πρωί όταν, με τη βοήθεια του παιδιού που με είχε ξυπνήσει, βρέθηκα μπροστά στην πόρτα του Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Παρόλο που δεν είχα χτυπήσει, μου φώναξε να μπω. Κατοικούσε σ' ένα πολύ ευχάριστο δωμάτιο, στολισμένο με θαυμάσιες εικόνες, άλλες ζωγραφισμένες κατευθείαν στους τοίχους κι άλλες ζωγραφισμένες πάνω σε μεταξωτούς καμβάδες. Πάνω σε χαμηλά τραπέζια υπήρχαν λίγα μικρά αγαλματίδια από σμάλτο, νεφρίτη και χρυσάφι. Ήταν αφιερωμένα σε αρσενικές και θηλυκές θεότητες. Από τον τοίχο κρεμόταν επίσης ένας μεγάλος τροχός της ζωής. Ο Λάμα καθόταν στη στάση του λωτού στο μαξιλάρι του, ενώ σε ένα χαμηλό τραπέζι εμπρός του βρίσκονταν ανοιγμένα μερικά βιβλία, ένα από τα όποια μελετούσε όταν μπήκα. Κάθισε εδώ μαζί μου, Λόμπσανγκ, είπε, έχουμε πολλά να συζητήσουμε μαζί, μα πριν από όλα μία σημαντική, για κάποιον που μεγαλώνει, ερώτηση, είχες αρκετή τροφή και ποτό. Τον βεβαίωσα πως είχα. Ο σεβαστός ηγούμενος είπε ότι μπορούμε να δουλέψουμε μαζί. Αναζητήσαμε την προηγούμενη σου ενσάρκωση και είδαμε ότι ήταν πολύ καλή. Τώρα θέλουμε να αναπτύξουμε και πάλι τις δυνάμεις και ικανότητες που είχες τότε. Θέλουμε, σε διάστημα πολύ λίγων χρόνων, ν' αποκτήσεις περισσότερη γνώση απ' όση κερδίζει ένας Λάμα σ' ολόκληρη τη ζωή του. 80

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Σταμάτησε για λίγο και με κοίταξε σταθερά, ίσια στα μάτια. Ένιωθα το βλέμμα του να με διαπέρνα ολόκληρο. Κάθε άνθρωπος πρέπει να είναι ελεύθερος να διαλέξει το μονοπάτι της ζωής του, συνέχισε, και αν διαλέξεις το σωστό, σε περιμένουν σαράντα χρόνια γεμάτα δοκιμασίες, που θα σε οδηγήσουν όμως σε μία ανώτερη επόμενη ζωή. Το λάθος μονοπάτι θα σου δώσει ανέσεις, καλοπέραση και πλούτη σε αυτή τη ζωή, μα θα σταματήσει την εξέλιξή σου. Εσύ, και μόνο εσύ, μπορείς ν' αποφασίσεις. Σταμάτησε και κάρφωσε τα μάτια πάνω μου. Κύριε, απάντησα, ο πατέρας μου μου είπε ότι αν αποτύγχανα στο μοναστήρι, δε θα μπορούσα να γυρίσω πίσω. Πως λοιπόν θα είχα ανέσεις και καλοπέραση, αφού θα βρισκόμουν χωρίς σπίτι. Και ποιος θα μου δείξει το σωστό μονοπάτι, αν διαλέξω να τα ακολουθήσω. Μου χαμογέλασε κι απάντησε μα ξέχασες ήδη ανακαλύψαμε την προηγούμενή σου ενσάρκωση. Αν διαλέξεις το λάθος μονοπάτι, το μονοπάτι των ανέσεων, θα μείνεις στο μοναστήρι σαν ζώσα ενσάρκωση και σε πολύ λίγα χρόνια θα γίνεις ηγούμενος. Αυτό δε θα είναι καθόλου αποτυχία για τον πατέρα σου! Κάτι στον τρόπο που μιλούσε μ' έκανε να τον ρωτήσω κάτι ακόμα εσείς θα το θεωρούσατε αποτυχία. Ναι, απάντησε, ξέροντας αυτά που ξέρω, θα το θεωρούσα αποτυχία. Και ποιος θα μου δείξει το δρόμο. Εγώ θα είμαι ο οδηγός σου, αν πάρεις το σωστό μονοπάτι, μα εσύ είσαι εκείνος που θα διαλέξει, κανείς δεν πρέπει να επηρεάσει την απόφασή σου. Τον κοίταξα επίμονα Ο,τι έβλεπα μου άρεσε. Ήταν ένας μεγαλόσωμος άντρας με έξυπνα μαύρα μάτια. Ένα πλατύ ανοιχτόκαρδο πρόσωπο και ψηλό μέτωπο. Ναι, μου άρεσαν αυτά που έβλεπα. Παρά τα επτά χρόνια μου είχα ήδη ζήσει μία σκληρή ζωή, συναντώντας πολλούς ανθρώπους κι ήμουν πράγματι ικανός να κρίνω αν κάποιος ήταν καλός η όχι. Κύριε, είπα, θα μου άρεσε να γίνω μαθητής σας και να πάρω το σωστό μονοπάτι. Και πρόσθεσα, με πολλή θλίψη φαντάζομαι, μα και πάλι δε μου αρέσει η σκληρή δουλειά 81

Ξέσπασε σε ένα βαθύ, ζεστό γέλιο. Λόμπσανγκ, Λόμπσανγκ, κανείς από

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μας δε συμπαθεί πραγματικά τη σκληρή δουλειά, μα λίγοι είναι αρκετά ειλικρινείς να το παραδεχτούν. Κοίταξε στα χαρτιά του. Σύντομα θα χρειαστεί να κάνουμε μία μικρή εγχείρηση στο κεφάλι σου, που θα σου αποδώσει γρήγορα διορατικές δυνάμεις. Θα μπορέσουμε έτσι να επιταχύνουμε με τον υπνωτισμό τις σπουδές σου. Θα διδαχθείς πάρα πολλά γύρω από τα μεταφυσικά θέματα, καθώς και από την ιατρική! Ένωθα κάπως απογοητευμένος, περισσότερη σκληρή δουλειά. Μου φαινόταν πως σ' όλα αυτά τα εφτά χρόνια της ζωής μου δεν έκαναν τίποτα άλλο από σκληρή δουλειά και πως δεν υπήρχε παιχνίδι η το πέταγμα των αετών. Ο Λάμα φάνηκε να διαβάζει τις σκέψεις μου Ω μα ναι, νεαρέ μου. Αργότερα θα πετάξεις αετούς, Αλλά τούς πραγματικούς αυτή τη φορά. Αυτούς που ανυψώνουν ανθρώπους. Μα πρώτα θα πρέπει να σχεδιάσουμε όσο το δυνατό καλύτερα τις σπουδές σου. Γύρισε στα χαρτιά του και κάτι έψαξε ανάμεσά τους. Λοιπόν, για να δούμε, εννέα η ώρα ως τη μία. Ναι, αυτό είναι αρκετό για ν' αρχίσουμε κάθε μέρα λοιπόν στις εννέα, αντί να παρακολουθείς τη λειτουργία, θα έρχεσαι εδώ και θα δούμε τι ενδιαφέροντα θέματα μπορούμε να συζητήσουμε. Αρχίζουμε από αύριο. Έχεις κανένα μήνυμα για τον πατέρα και τη μητέρα σου. Θα τούς δω σήμερα, να τούς δώσω την κοτσίδα σου! Ξαφνιάστηκα πολύ με αυτό. Όταν κάποιο αγόρι γίνει δεκτό σε ένα μοναστήρι, του κόβουν την κοτσίδα και του ξυρίζουν το κεφάλι. Ή κοτσίδα αποστέλλεται με ένα μικρό μαθητή στους γονείς του, συμβολίζοντας έτσι την είσοδο του αγοριού στη μοναστική ζωή. Τώρα ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ θα παρέδιδε προσωπικά ο ίδιος την κοτσίδα μου. Αυτό σήμαινε ότι με είχε δεχτεί κάτω από την προσωπική του επίβλεψη, σαν πνευματικό του παιδί. Αυτός ο Λάμα ήταν ένας πολύ σημαντικός, πανέξυπνος άνθρωπος, με μία ζηλευτή φήμη σ' όλο το Θιβέτ. Ήξερα πως κάτω από τη διδασκαλία του δε θα μπορούσα ν' αποτύχω. Εκείνο το πρωί, πίσω στην αίθουσα των μαθημάτων, ήμουν από τούς πιο απρόσεκτους μαθητές. Οι σκέψεις μου ήταν άλλου κι αυτό έδωσε στο δάσκαλο πολύ χρόνο κι ευκαιρίες να γευτεί τη χαρά να τιμωρεί ένα τουλάχιστο μικρό παιδί

82

Ή ανστηρότητα των δασκάλων έμοιαζε να τα κάνει όλα δύσκολα. Μα,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

παρηγορούσα τον εαυτό μου, γι' αυτό ήρθα εδώ, για να μάθω. Αυτός είναι και ο λόγος που ενσαρκώθηκα και πάλι, παρόλο που δε θυμόμουν τι ήταν εκείνο που έπρεπε να μάθω από την αρχή. Στο Θιβέτ υπάρχει μία ακλόνητη πίστη στις μετενσαρκώσεις. Πιστεύαμε ότι όταν κάποιος έφτανε σ' ένα ορισμένο στάδιο στην ανάπτυξή του, γινόταν ικανός να διαλέξει είτε να μεταφερθεί σ' ένα άλλο, διαφορετικό επίπεδο ύπαρξης, είτε να ενσαρκωθεί πίσω στη Γη, για να μάθει κάτι περισσότερο ή για να βοηθήσει τούς άλλους, μπορούσε να συμβεί κάποιος σοφός άντρας, με μία ορισμένη αποστολή στη ζωή, να πεθάνει πριν μπορέσει να συμπληρώσει το έργο του. Σ' αυτή την περίπτωση, πιστεύαμε, μπορούσε να ξαναγυρίσει, για να συμπληρώσει το έργο του, με την προϋπόθεση βέβαια ότι ήταν ωφέλιμοι για τούς άλλους. Πολλοί λίγοι άνθρωποι μπορούσαν ν' ανακαλύψουν τις αρχαίες ενσαρκώσεις τους, γιατί έπρεπε να υπάρχουν ορισμένα σημάδια και ο πολύς κόπος και χρόνος που χρειάζεται για κάτι τέτοιο το εμπόδιζαν. Εκείνοι που είχαν αυτά τα σημάδια, όπως συνέβαινε με μένα, ονομάζονταν ζώσες ενσαρκώσεις. Έπαιρναν την πιο αυστηρή από τις αυστηρές εκπαιδεύσεις όταν ήταν μικροί όπως είχε γίνει για μένα μα όταν γερνούσαν, ήταν πρόσωπα πραγματικά σεβαστά, στην περίπτωσή μου έμελλε να εφαρμοστεί μία ειδική εκπαίδευση, που θα τροφοδοτούσε και θα έφερνε στην επιφάνεια την κρυφή μου γνώση. Το γιατί, δεν το ήξερα τότε! Μια βροχή από κτυπήματα στους ώμους μου μ' έφερε πίσω στην πραγματικότητα της τάξης μ' ένα βίαιο τίναγμα. Βλάκα, ηλίθιε, τεμπέλη! Μήπως τρύπησαν οι Δαίμονες το χοντρό σου κεφάλι. Αυτό είναι κάτι που δε θα μπορέσω ποτέ να κάνω εγώ. Είσαι τυχερός που έφτασε η ώρα της λειτουργίας. Μ' αυτή την παρατήρηση ο έξω φρενών δάσκαλος μου έδωσε μία τελευταία δυνατή ξυλιά, για επιδόρπιο και βγήκε από την αίθουσα. Το παιδί που καθόταν δίπλα μου είπε. Μην ξεχνάς, είναι η σειρά μας να δουλέψουμε στις κουζίνες αυτό τα απόγευμα. Θα είναι μία καλή ευκαιρία να γεμίσουμε με Τσάμπα τα ασκιά μας, ελπίζω. Ή δουλειά στην κουζίνα ήταν σκληρή, οι τακτικοί εκεί πέρα συνήθιζαν να φέρονται σε εμάς τα παιδιά, όπως σε σκλάβους. 83

Και δεν υπήρχε ούτε στιγμή ανάπαυσης μετά από τη δουλειά. Μετά τις δύο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ώρες στην κουζίνα, πηγαίναμε κατευθείαν στην τάξη για μάθημα. Μερικές φορές μας κρατούσαν παραπάνω στην κουζίνα κι αργούσαμε στο μάθημα. Ένας θυμωμένος δάσκαλος μας περίμενε, κάνοντάς μας μία πραγματικά οδυνηρή υποδοχή, χωρίς να μας δώσει καμιά ευκαιρία να εξηγήσουμε το λόγο της καθυστέρησης μας. Ή πρώτη μου μέρα δουλειάς στην κουζίνα παραλίγο να ήταν και η τελευταία μου. Πηγαίναμε όλοι διστακτικοί από τούς πέτρινους διαδρόμους προς τα εκεί. Ένας άγριος μοναχός μας περίμενε στην πόρτα. Εμπρός λοιπόν, τεμπέλικα, άχρηστα κορμιά, φώναξε. Οι πρώτοι δέκα από σάς, κατεβείτε εκεί να συντηρείτε τη φωτιά. Ήμουν ο δέκατος. Κατεβήκαμε πολλά ακόμα σκαλιά. Ή ζεστή ήταν τρομακτική. Μπροστά μας αντικρίσαμε ένα πορφυρό φως, το φως από τις πελώριες φλόγες. Τεράστιοι όγκοι κοπριάς από γιάκ βρίσκονταν ολόγυρα, ήταν τα καύσιμα για τούς φούρνους. Πάρτε αυτά τα σιδερένια φτυάρια κι αρχίστε να δουλεύετε. Τσακιστείτε! Φώναξε ο επικεφαλής μοναχός μα εγώ δεν ήμουν παρά ένα φτωχό επτάχρονο παιδάκι ανάμεσα στους υπόλοιπους της τάξης μου, που κανείς τους δεν ήταν μικρότερος από δεκαεπτά. Μόλις και μετά βίας μπορούσα να σηκώσω το φτυάρι κι όταν τεντωνόμουν να το ρίξω στην φωτιά, άδειασα το φορτίο μου στα πόδια του μονάχου. Εκείνος, μουγκρίζοντας από θυμό, μ' άρπαξε από το λαιμό, με στριφογύρισε με δύναμη και σκόνταψε κάπου. Αυτό με πέταξε με βία προς τα πίσω. Ένας φρικτός πόνος με διαπέρασε, συνοδευόμενος από την αηδιαστική μυρωδιά της καμένης σάρκας. Είχα πέσει πάνω στο πυρωμένο άκρο μιας σχάρας που εξείχε από το φούρνο. Έπεσα ουρλιάζοντας στο πάτωμα, ανάμεσα στις ζεστές στάχτες. Ψηλά στην κνήμη, σχεδόν πάνω στο γόνατο, το πυρωμένο σίδερο είχε ανοίξει καίγοντας το δρόμο του ως το κόκκαλο. Έχω ακόμα την κάτασπρη ουλή, που μ' ενοχλεί ως και τώρα. Από την ίδια ουλή έμελλε αργότερα να μ' αναγνωρίσουν οι Γιαπωνέζοι. Έγινε μεγάλη αναταραχή. Μοναχοί ξεπρόβαλαν τρέχοντας από παντού. Ήμουν πάντα ανάμεσα στις καυτές στάχτες, μα σύντομα με σήκωσαν. Σχεδόν όλο μου το σώμα είχε επιπόλαια εγκαύματα, μα το κάψιμο στο πόδι ήταν αληθινά σοβαρό. Με μετέφεραν γρήγορα σ' ένα Λάμα. 84

Ήταν Λάμα της ιατρικής κι αφιερώθηκε αμέσως στο έργο της σωτηρίας του ποδιού μου. Το σίδερο ήταν σκουριασμένο κι όταν μπήκε στο πόδι μου,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

άφησε στο δρόμο του κομμάτια σκουριάς. Έπρεπε να καθαριστεί τελείως απ' αυτά η πληγή. Αφού έγινε αυτό, τοποθετήθηκαν πάνω της πολλά βότανα σε σκόνη και δέθηκε σφιχτά. Το υπόλοιπο σώμα μου αλείφτηκε με μία κρέμα από βότανα, που ελάφρωσε σημαντικά τον πόνο της φωτιάς. Ένιωθα το πόδι μου να κτυπά, να φουσκώνει κι ήμουν σίγουρος πως δε θα περπατούσα ποτέ πια. Όταν ο Λάμα τέλειωσε το έργο του, φώναξε ένα μοναχό που με μετέφερε σ' ένα μικρό παράμερα δωμάτιο, όπου με ξάπλωσε πάνω σε μαξιλάρι. Ένας γέροντας μοναχός ήρθε και κάθισε στο πάτωμα δίπλα μου, μουρμουρίζοντας προσευχές. Σκεφτόμουν πως ήταν πολύ ωραίο να γίνονται προσευχές για την ασφάλειά μου, αφού είχε συμβεί το ατύχημα. Αποφάσισα επίσης να ζήσω μία καλή ζωή, καθώς είχα πια προσωπική εμπειρία του τι σημαίνει να σε βασανίζουν οι δαίμονες της φωτιάς. Ήρθε στο μυαλό μου μία εικόνα που είχα δει, όπου κάποιος διάβολος βασάνιζε το άτυχο θύμα του ένα μέρος καθ' όλα όμοιο με εκείνο όπου είχα καεί. Θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι οι μοναχοί είναι φριχτοί άνθρωποι, εντελώς το αντίθετο απ' ότι θα τούς περίμενε κανείς. Όμως, τι σημαίνει μοναχοί. Καταλαβαίνουμε τη λέξη όπως όλοι, ένας άντρας που ζει στο μοναστήρι. Όχι κατ' ανάγκη ένα πνευματικό πρόσωπο. Στο Θιβέτ σχεδόν οποιοσδήποτε μπορεί να γίνει μοναχός. Συχνά κάποιο αγόρι στέλνεται να γίνει μοναχός, χωρίς το ίδιο να έχει κάνει καμιά τέτοια εκλογή. Η κάποιος άλλος μπορεί να αποφασίσει κάποτε ότι δούλεψε αρκετά φυλάγοντας πρόβατα κι ότι θέλει να έχει μία σκεπή πάνω απ' το κεφάλι του όταν η θερμοκρασία είναι είκοσι βαθμοί κάτω από το μηδέν. Γίνεται μοναχός όχι από γνήσια, θερμή πίστη, μα για την προσωπική του άνεση. Τα μοναστήρια είχαν μοναχούς σαν το υπηρετικό προσωπικό τους, σαν χτίστες, εργάτες, καθαριστές, σ' άλλα μέρη του κόσμου θα τούς ονόμαζαν υπηρέτες η κάτι ανάλογο. Οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν ζήσει μία σκληρή ζωή, το να δουλεύει κανείς σε υψόμετρο δύο με τρεις χιλιάδες μέτρα, δεν είναι ποτέ εύκολο και συχνά φέρονταν σκληρά σε μας τα παιδιά από απλή ανάγκη κατανόησης η αγάπης 85

Σε μας ο όρος μοναχός ήταν συνώνυμος με το άνθρωπος. Τα μέλη του ιερατείου είχαν πολύ διαφορετικά ονόματα. Ο τσέλα ήταν το αγόρι μαθητής, ένας δόκιμος η ακόλουθος κάποιου Λάμα. Κοντύτερα, σ' εκείνο

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

που ο μέσος δυτικός καταλαβαίνει με τη λέξη μοναχός είναι ο τράππα οι περισσότεροι στο μοναστήρι είναι τράππα. Κι ερχόμαστε στον όρο του οποίου γίνεται πραγματική κατάχρηση στη δύση τον Λάμα. Αν οι τράππα είναι οι χωρίς προσόντα στρατιώτες, τότε ο Λάμα είναι ο αξιωματικός τους. Αν κρίνουμε από τον τρόπο που κρίνουν και γράφουν οι άνθρωποι στη δύση γι' αυτά, θα πρέπει να υπάρχουν περισσότεροι αξιωματικοί από στρατιώτες! Οι Λάμα είναι οι διδάσκαλοι, οι γκουρού, όπως τούς ονομάζουμε. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ έμελλε να γίνει γκουρού μου κι εγώ ο τσέλα του. Μετά τούς Λάμα ήταν οι ηγούμενοι. Δεν ήταν όλοι τους υπεύθυνοι μοναστηριών, πολλοί ανελάμβαναν και γενικά καθήκοντα διοίκησης η κατεύθυναν τις σχέσεις ανάμεσα στα μοναστήρια. Υπήρχαν περιπτώσεις όπου ένας ορισμένος Λάμα ήταν σε θέση ανώτερη από κάποιον Ηγούμενο, αυτό εξαρτιόταν από το τι έκανε. Εκείνοι που ήταν ζώσες ενσαρκώσεις, όπως είχε αποδειχτεί ότι ήμουν εγώ, μπορούσαν να γίνουν ηγούμενοι σε ηλικία δεκατεσσάρων χρόνων αυτό πάλι εξαρτιόταν από το αν θα μπορούσαν να περάσουν τις αυστηρότατες εξετάσεις αυτές οι τάξεις ήταν αυστηρές και πειθαρχημένες, μα ποτέ δε φέρονταν άσπλαχνα οι πράξεις τους ήταν πάντα δίκαιες. Ένα ακόμα παράδειγμα μοναχών μπορούμε να δούμε στον όρο μοναχοί φρουροί. Μοναδικός σκοπός τους ήταν να κρατούν την τάξη και δεν είχαν τίποτα να κάνουν με το τελετουργικό του ναού, εκτός από το ότι ήταν υποχρεωμένοι να παρευρίσκονται, για να βεβαιωθούν ότι όλα ήταν εντάξει. Οι μοναχοί φρουροί ήταν συχνά σκληροί κι άσπλαχνοι, όπως και το υπηρετικό προσωπικό. Κανείς όμως δε θα μπορούσε να καταδικάσει έναν επίσκοπο για την κακή συμπεριφορά του κηπουρού του! Ούτε να περιμένει από τον κηπουρό να είναι άγιος, επειδή δουλεύει με έναν επίσκοπο. Στο μοναστήρι είχαμε μία φυλακή. Δεν ήταν με κανένα τρόπο ένα ευχάριστο μέρος, μα και οι χαρακτήρες αυτών που κλείνονταν εκεί, δεν ήταν καλύτεροι. Η μοναδική εμπειρία που είχα απ' αυτές ήταν όταν χρειάστηκε κάποτε να εξετάσω έναν από τούς φυλακισμένους που είχε αρρωστήσει 86

Αυτό συνέβη την εποχή που ήμουν έτοιμος ν' αφήσω το μοναστήρι. Έξω, στην πίσω αυλή, υπήρχαν μερικά κυκλικά παραπετάσματα, ψηλά κάπου ένα μέτρο. Οι ογκώδεις πέτρες από τις οποίες ήταν φτιαγμένα, ήταν τόσο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

πλατιές όσο και ψηλές. Το άνοιγμα από πάνω το κάλυπταν πέτρινα δικτυωτά, πάχους ανθρώπινου μηρού, διαμέτρου δυόμισι μέτρων. Τέσσερις μοναχοί φρουροί άρπαξαν το κεντρικό δοκάρι και το τράβηξαν στο πλάι. Κάποιος τους έσκυψε και πήρε ένα σχοινί, στην άκρη του όποιου υπήρχε μία ετοιμόρροπη θηλιά. Δεν ένιωθα και πολύ ευχάριστα να τη βλέπω να εμπιστευτώ τον εαυτό μου σ' αυτό. Τώρα, σεβαστέ Λάμα της ιατρικής, είτε ένας, αν περνούσατε το πόδι σας σε αυτό, θα σας κατεβάζανε. Συμμορφώθηκα απρόθυμα. Θα χρειαστείτε κάποιο φως, κύριε, είτε ο μοναχός φρουρός, δίνοντάς μου έναν δαυλό βουτηγμένο στο λίπος. Οι φόβοι μου μεγάλωναν έπρεπε να κρατιέμαι από τα σκοινί κρατώντας ταυτόχρονα τον δαυλό, έτσι που να μην κάψει ούτε μένα ούτε το σχοινί που τόσο αμφίβολα με κρατούσε. Έτσι κατέβηκα προς τα κάτω, επτά η οχτώ μέτρα, κάτω ανάμεσα από τοίχους που γυάλιζαν από την υγρασία, κάτω ως το βρώμικο, πέτρινο πάτωμα. Με το φως του δαυλού μπόρεσα να διακρίνω ένα ανθρώπινο σώμα ακουμπισμένο στον τοίχο, με μία κακή έκφραση. Μια μόνο ματιά ήταν αρκετή, δεν υπήρχε αύρα γύρω του, δεν υπήρχε ζωή. Είπα μία προσευχή για την Ψυχή που περιπλανιόταν ανάμεσα στα επίπεδα της ύπαρξης, έκλεισα τ' άγρια, γουρλωτά μάτια και φώναξα να με τραβήξουν επάνω. Ή δουλειά μου είχε τελειώσει, τώρα πλέον θ' αναλάμβαναν οι νεκροπομποί. Ρώτησα ποιο ήταν το έγκλημά του και μου είπαν ότι ήταν ένας περιπλανώμενος ζητιάνος, που είχε έρθει στο μοναστήρι γυρεύοντας τροφή και καταφύγιο κι υστέρα, τη νύχτα, είχε σκοτώσει ένα μοναχό για τα λιγοστά υπάρχοντά του. Τον συνέλαβαν τη στιγμή που δραπετεύσε και τον έφεραν πίσω στη σκηνή του εγκλήματος, όπου ομολόγησε. Μα όλα αυτά είναι ένας τρόπος ν' αποφύγω την ανάμνηση του ατυχήματος, στην πρώτη μου προσπάθεια να δουλέψω στην κουζίνα. Ή επίδραση των αναλγητικών βοτάνων είχε αρχίσει να περνά και ένιωθα κάτι καυτό να ξεριζώνει το δέρμα μου. 87

Το κέντρισμα στο πόδι μου μεγάλωσε, μου φαινόταν πως σε λίγο θα έσκαγε έβλεπα, στις εικόνες που μου έφερνε ο πυρετός, έναν πυρωμένο δαυλό να σκαλίζει την τρύπα στο πόδι μου. Ο χρόνος κυλούσε αργά. Απ' όλο το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

μοναστήρι ερχόταν ήχοι, ήχοι που άλλους τούς καταλάβαινα κι άλλους όχι. Ο πόνος ξεχυνόταν με βία σε όλο μου το σώμα. Ήμουν ξαπλωμένος μπρούμυτα, μα και από μπροστά ήμουν καμένος από τις στάχτες. Άκουσα ένα ελαφρό σύρσιμο και κάποιος ήρθε και κάθισε δίπλα μου. Μια ευγενική, γεμάτη στοργή φωνή, η φωνή του Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ακούστηκε. Μικρέ μου φίλε, είναι όλα τόσο σκληρά για σένα. Κοιμήσου. Ανάλαφρα δάχτυλα ταξίδεψαν ξανά και ξανά πάνω στη σπονδυλική μου στήλη. Την άλλη στιγμή βυθίστηκα σε ύπνο. Ένας χλωμός ήλιος φώτιζε τα βλέφαρά μου. Άνοιξα τα μάτια μου κι η πρώτη σκέψη που έκανα ήταν ότι κάποιος με κλοτσούσε γιατί είχα παρακοιμηθεί. Προσπάθησα να σηκωθώ, να τρέξω στο ναό, μα ένας πανίσχυρος πόνος με καθήλωσε. Το πόδι μου! Μια παρηγορητική φωνή μίλησε. Μείνε ακίνητος, Λόμπσανγκ, είναι μία μέρα ανάπαυσης για σένα. Γύρισα με δυσκολία το κεφάλι μου και είδα, με μεγάλη έκπληξη, πως βρίσκονται στο δωμάτιο του Λάμα κι εκείνον να κάθεται στο πλάι μου. Είδε το βλέμμα μου και χαμογέλασε. Προς τι η έκπληξη. Δεν είναι σωστό για δύο φίλους να βρίσκονται μαζί, όταν ο ένας τους είναι άρρωστος. Η κάπως σβησμένη μου απάντηση ήταν μα εσείς είστε ένας ανώτερος Λάμα κι εγώ ένα απλό παιδί. Λόμπσανγκ, οι σχέσεις μας ήταν πολύ στενές σε άλλες ζωές. Όμως σ' αυτή τη ζωή δεν το θυμάσαι. Εγώ θυμάμαι και σου λέω ότι είμαστε πολύ στενοί φίλοι στις τελευταίες μας ενσαρκώσεις. Μα πρέπει να ξεκουραστείς και ν' ανακτήσεις τις δυνάμεις σου τώρα. Μην ανησυχείς, θα σώσουμε το πόδι σου. Στο μυαλό μου ήρθε ο τροχός της ύπαρξης και σκέφτηκα την προτροπή στις Βουδιστικές μας γραφές. Του γενναϊόδωρου ο πλούτος ποτέ δεν τελειώνει, ενώ για το μίζερο δε βρίσκεται παρηγορητής. Ας είναι γενναϊόδωρος ο δυνατός προς τον ικέτη 88

Ας κοιτάξει στο μακρύ μονοπάτι, όπου τόσες ζωές αλλάζουν. Γιατί τα πλούτη γυρίζουν όπως οι τροχοί της άμαξας, έρχονται τότε στον ένα, τότε στον άλλο. Ο ζητιάνος του σήμερα, αύριο πρίγκηπας θα γίνει κι ο πρίγκηπας θα καταλήξει επαίτης. Μου ήταν φανερό ότι ο Λάμα, που τώρα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

ήταν ο οδηγός μου, ήταν ένας καλός πραγματικά άνθρωπος, κάποιος τον οποίο μπορούσα ν' ακολουθήσω με όλες μου τις δυνάμεις. Ήταν φανερό πως ήξερε πάρα πολλά γύρω από μένα, πολύ περισσότερα απ' ότι ήξερα εγώ ο ίδιος. Περίμενα ανυπόμονα να σπουδάσω μαζί του κι υποσχόμουν στον εαυτό μου πως κανείς δε θα έχει καλύτερο μαθητή. Κάθε στιγμή το αισθανόμουν καθαρά πως υπήρχε μεγάλη, ισχυρή συγγένεια μεταξύ μας και θαύμαζα τα έργα του πεπρωμένου, που με είχε τοποθετήσει στη φροντίδα του. Γύρισα το κεφάλι μου να κοιτάξω έξω από το παράθυρο. Τα μαξιλάρια όπου κοιμόμουν, είχαν τοποθετηθεί πάνω σ' ένα τραπέζι, έτσι ώστε να μπορώ να βλέπω έξω. Μου φαινόταν πολύ παράξενο να στέκομαι πάνω από το πάτωμα, κάπου ένα μέτρο ψηλά. Ή παιδική μου φαντασία το παρομοίαζε με το πουλί που ξεκουράζεται σ' ένα κλαδί κάποιου δέντρου! Μα είχα πολλά να δω. Μακριά, πάνω από τις χαμηλότερες σκεπές κάτω από το παράθυρο, μπορούσα να δω τη Λάσα ν' απλώνεται κάτω από το φως του ήλιου. Μικρά σπίτια που φαίνονταν νάνοι από την απόσταση, αντανakλούσαν γλυκά χρώματα. Τα ορμητικά νερά του ποταμού Κυ κυλούσαν με φιδίσιους ελιγμούς στην επίπεδη κοιλάδα, περιτριγυρισμένα από το πιο πράσινο από τα πράσινα χορτάρια. Μακριά στον ορίζοντα τα βουνά είχαν μία πορφυρή όψη, στεφανωμένα από πάλλευκο χιόνι. Οι πιο κοντινές βουνοπλαγιές ήταν γεμάτες από χρυσόσκεπα μοναστήρια. Στα αριστερά μας ήταν η Ποτάλα, που ο τεράστιος όγκος της την έκανε να μοιάζει με βουνό. Λίγο προς τα δεξιά βρισκόταν ένα μικρό δάσος, από όπου ξεφύτρωναν ναοί και σχολές. Εκεί βρισκόταν η κατοικία του μέγιστου μάντη του Θιβέτ, ενός σημαντικού κυρίου του οποίου μοναδικό καθήκον στη ζωή ήταν να συνδέει τον υλικό κόσμο με τον άυλο. Μπροστά, στο προαύλιο, μοναχοί όλων των βαθμίδων, πηγαινοέρχονταν. Μερικοί φορούσαν ένα σοβαρό καφέ μανδύα, αυτοί ήταν οι μοναχοί εργάτες 89

Μια μικρή ομάδα παιδιών ήταν ντυμένη στα άσπρα, ήταν μαθητευόμενοι μοναχοί από κάποιο μακρινό μοναστήρι. Υπήρχαν επίσης κι ανώτεροι κληρικοί άλλοι φορούσαν φωτεινούς κόκκινους κι άλλοι πορφυρούς μανδύες. Οι τελευταίοι συχνά έφεραν πάνω τους και χρυσές στολές, που έδειχναν ότι είχαν κάποια σχέση με τη διοίκηση. Ορισμένοι ήταν πάνω σ'

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

άλογα η πόνη. Οι λαϊκοί καβαλίκευαν άλογα οποιουδήποτε χρώματος, μα οι κληρικοί μόνο λευκά. Όλα αυτά όμως έπαιρναν μακριά από το άμεσο παρόν. Εκείνο που πραγματικά με ένοιαζε τώρα, ήταν να γίνω καλά, για να μπορέσω να περπατήσω και πάλι. Θεώρησαν καλύτερο για μένα να σηκωθώ και να κινηθώ μετά από τρεις μέρες. Αισθανόμουν το πόδι μου τρομερά δυσκίνητο και ο πόνος με ξάφνιαζε με την έντασή του. Όλη η περιοχή ήταν κατακόκκινη και η σκουριά που δεν είχε αφαιρεθεί είχε δημιουργήσει πύον. Καθώς δε μπορούσα να περπατήσω αβοήθητος, μου έφτιαξαν ένα δεκανίκι και με αυτό περπατούσα ολόγυρα σαν πληγωμένο πουλάκι. Στο σώμα μου έμεναν ακόμα πολλά εγκαύματα απ' τις ζεστές στάχτες, μα όλα μαζί δεν ήταν τόσο οδυνηρά όσο το πόδι μου. Μου ήταν αδύνατο να καθίσω κι έπρεπε να ξαπλώνω η στο δεξί μου πλευρό η μπρούμυτα. Φυσικά δεν ήταν δυνατό να παρακολουθώ ούτε τις λειτουργίες ούτε τα μαθήματα, έτσι Ο Οδηγός μου, ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, με δίδασκε σχεδόν ασταμάτητα. Φαινόταν πολύ ικανοποιημένος από όσα είχα μάθει στα λίγα χρόνια μου κι έλεγε. Πολλά από αυτά που ξέρεις τα θυμήθηκες, ασυνείδητα, από την τελευταία σου ενσάρκωση.90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Πέρασαν δύο βδομάδες και τα εγκαύματα στο σώμα μου πήγαιναν πολύ καλύτερα. Το πόδι μου δημιουργούσε ακόμα προβλήματα, πάντως όμως υπήρχε κάποια βελτίωση. Ρώτησα αν μπορούσα να ξαναγυρίσω στο κανονικό μου πρόγραμμα, γιατί ήθελα να κινούμαι περισσότερο. Αυτό μου το επέτρεψαν, δίνοντάς μου και άδεια να κάθομαι μ' όποιο τρόπο μπορούσα, ακόμη και να ξαπλώνω μπρούμυτα. οι Θιβητιανοί κάθονται σταυροπόδι σ' αυτό που ονομάζουμε στάση του λωτού, μα η πληγή στο πόδι μου έκανε εντελώς αδύνατη τέτοια στάση. Το πρώτο απόγευμα που ανέλαβα κανονικά πρόγραμμα, δούλεψα στα μαγειρεία. Ή δουλειά μου ήταν να κρατώ έναν πίνακα και να λογαριάζω πόσες σακούλες κριθάρι ψήνονταν κάθε φορά. Απλωναν το κριθάρι στο πέτρινο, πυρωμένο πάτωμα του φούρνου. Από κάτω ήταν οι φλόγες που με είχαν κάψει. Αφού απλωνόταν καλά, έκλεινε η πόρτα. Ενώ ψηνόταν αυτή η φουρνιά, βαδίζαμε σ' ένα διάδρομο ίσαμε ένα δωμάτιο, όπου σπάζαμε το ψημένο από άλλοτε κριθάρι. Εκεί υπήρχε μία δεξαμενή από πέτρα, σε σχήμα κώνου, κάπου δυόμιση μέτρα διάμετρο στο πλατύτερο σημείο της. Ή εσωτερική επιφάνεια είχε σκαλιστεί, ώστε να συγκρατεί τούς κόκκους από το κριθάρι. Μια μεγάλη πέτρα, επίσης σε σχήμα κώνου, ταίριαζε εύκολα στο εσωτερικό της δεξαμενής. Είχε σαν άξονα ένα πανάρχαιο δοκάρι, πάνω στο οποίο ήταν στερεωμένα άλλα μικρότερα, σαν τις ακτίνες του τροχού. Χύναμε το ψημένο κριθάρι μέσα στη δεξαμενή κι ύστερα, μοναχοί και παιδιά πάλευαν με τις ακτίνες, για να γυρίσουν την πέτρα, που ζύγιζε πολλούς τόννους. Δεν ήταν και τόσο δύσκολο από τη στιγμή που θ' άρχιζε να κινείται. 91

Γυρίζαμε τότε όλοι γύρω, τραγουδώντας. Ήταν μία από τις σπάνιες

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

περιπτώσεις, όπου μπορούσα να τραγουδήσω ελεύθερα! Ήταν πραγματικά φριχτό να προσπαθούμε να ξεκινήσουμε την πεισματική πέτρα. Όλοι έπρεπε να βοηθούν για ν' αρχίσει να κινείται. Κι όταν άρχιζε, φροντίζαμε όλοι να μη σταματήσει. Νέες ποσότητες ψημένου κριθαριού ρίχνονταν μέσα, καθώς οι ήδη σπασμένοι κόκκοι έπεφταν από τη βάση του τριβείου. Όλοι αυτοί μαζεύονταν κι απλώνονταν σε ζεστές πέτρες, για να ψηθεί ξανά. Αυτό ήταν η βάση για το Τσάμπα. Το κάθε παιδί κρατούσε πάνω του Τσάμπα αρκετό για μία βδομάδα, η καλύτερα, κρατούσε αρκετό ψημένο και σπασμένο κριθάρι για μία βδομάδα. Την ώρα των γευμάτων χύναμε από τις δερμάτινες σακούλες μας λίγο από αυτό στις γαβάθες μας. Ύστερα προσθέταμε βουτυρωμένο τσάι κι ανακατεύαμε με τα δάχτυλα μας, ώσπου η μάζα να γίνει σαν ζύμη. Τότε το τρώγαμε. Την επόμενη μέρα έπρεπε να βοηθήσουμε στην ετοιμασία του τσαγιού. Πηγαίναμε σ' ένα άλλο μέρος της κουζίνας, όπου βρισκόταν ένα τσουκάλι που χωρούσε κάπου εκατόν πενήντα γαλόνια νερό. Άλλοι είχαν φροντίσει να το τρίψουν με άμμο και τώρα γυάλιζε σαν καινούργιο. Νωρίτερα εκείνη τη μέρα το είχαν μισογεμίσει με νερό, που τώρα έβραζε μ' ατμούς. Ή δουλειά μας ήταν να φέρνουμε τούβλα τσαγιού και να τα σπάσουμε. Το κάθε τούβλο ζύγιζε κάπου εφτά μ' οχτώ κιλά και είχε φτάσει ως τη Λάσα από τα ορεινά μονοπάτια, που οδηγούσαν στην Κίνα και την Ινδία. Πετούσαμε τα σπασμένα κομμάτια στο νερό που έβραζε. Κάποιος μοναχός πρόσθετε ένα τούβλο αλάτι και κάποιος άλλος σόδα. Όταν όλα έβραζαν ξανά, πρόσθεταν μεγάλες ποσότητες καθαρισμένου βουτύρου και το όλο μείγμα έβραζε επί ώρες. Το αποτέλεσμα ήταν μία τροφή με πολύ καλή θρεπτική αξία, που μαζί με το Τσάμπα ήταν αρκετό να συντηρήσει τη ζωή. Το τσάι κρατιόταν πάντα ζεστό και όταν τέλειωνε το ένα τσουκάλι, ετοιμαζόταν άλλο. Το χειρότερο μέρος της παρασκευής αυτού του τσαγιού ήταν η συντήρηση της φωτιάς. Ή κοπριά των γιάκ που χρησιμοποιούσαμε σαν καύσιμο αντί για ξύλο, στεγνώνεται ώσπου να σχηματίσει πλάκες. Ή ποσότητά τους είναι ανεξάντλητη. Όταν παίρνει φωτιά, αφήνει σύννεφα ολόκληρα καυστικού βρωμερού καπνού. 92

Οτιδήποτε έρχεται σ' επαφή μ' αυτόν τον καπνό πάντοτε μαυρίζει. Το ξύλο φτάνει κάποτε να μοιάζει μ' έβενο και τα πρόσωπα που μένουν πολύ

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

εκτεθειμένα σ' αυτόν, σημαδεύονται σιγά σιγά από γεμισμένους κάπνα πόρους. Έπρεπε να βοηθούμε σ' όλες αυτές τις ταπεινές εργασίες, όχι γιατί έλειπαν τα εργατικά χέρια, αλλά για να μην υπάρχουν διακρίσεις. Πιστεύουμε ότι ο μοναδικός εχθρός είναι ο άνθρωπος που δεν ξέρεις αν δουλέψεις στο πλευρό ενός ανθρώπου, αν του μιλήσεις και τον μάθεις, τότε παύει να είναι εχθρός. Στο Θιβέτ μία μέρα κάθε χρόνο όλοι όσοι έχουν εξουσία, αφήνουν τις δυνάμεις τους και ο κάθε υποτακτικός τους μπορεί να πει ακριβώς αυτό που σκέφτεται. Αν κάποιος ηγούμενος ήταν σκληρός όλο το χρόνο, το μαθαίνει τότε κι αν η κριτική είναι δίκαιη καμιά τιμωρία δε μπορεί να επιβληθεί. Είναι ένα σύστημα που λειτουργεί καλά και που σπάνια επιτρέπει καταχρήσεις. Αποτελεί ένα μέσο δικαιοσύνης απέναντι στους ισχυρούς και δίνει στις κατώτερες τάξεις το αίσθημα πως, στο κάτω κάτω, έχουν κι αυτές κάποιο λόγο. Υπήρχαν πολλά θέματα για μελέτη στις αίθουσες διδασκαλίας. Καθόμαστε σε σειρές στο πάτωμα. Όταν μας μιλούσε ο δάσκαλος, η όταν έγραφε στον πίνακα, στεκόταν μπροστά μας. Μα όταν εμείς δουλεύαμε στα μαθήματά μας περπατούσε πίσω μας κι έτσι έπρεπε να δουλεύουμε σκληρά πάντα, καθώς δεν ξέραμε πότε μας έβλεπε και πότε όχι! Κρατούσε ένα πολύ χοντρό ραβδί και δε δίσταζε να το χρησιμοποιήσει σ' οποιοδήποτε μέρος του κορμιού μας έβρισκε πρόχειρο. Ωμοι, χέρια, πόδια η το πιο ορθόδοξο μέρος δεν είχε καμιά σημασία για τους δασκάλους που φαίνονταν να πιστεύουν ότι όλα ήταν το ίδιο. Μελετούσαμε πολλά μαθηματικά, γιατί ήταν απαραίτητα στις αστρολογικές εργασίες. Ή αστρολογία μας δεν ήταν μία υπόθεση τύχης, μα στηριζόταν σ' αρχές επιστημονικές. Έσπρωχναν άφθονη αστρολογία στο μυαλό μου, γιατί ήταν αναγκαία στην ιατρική. Είναι καλύτερα να θεραπεύεις κάποιον σύμφωνα με τον αστρολογικό του τύπο, παρά να δίνεις ένα φάρμακο στην τύχη, ελπίζοντας πως αφού θεράπευσε κάποιον άλλο, ίσως να κάνει και σ' αυτή την περίπτωση. Υπήρχαν μεγάλοι πίνακες στους τοίχους που αφορούσαν την αστρολογία κι άλλοι που έδειχναν εικόνες διαφόρων βοτάνων. 93

Αυτοί οι τελευταίοι άλλαζαν κάθε βδομάδα και περίμεναν από μας να είμαστε απόλυτα εξοικειωμένοι με την εμφάνιση όλων των φυτών.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Αργότερα φεύγαμε σ' αποστολές για να μαζέψουμε βότανα, μα δε μας επέτρεπαν να πάμε πριν να έχουμε αποκτήσει πολύ πιο πλατιές γνώσεις, έτσι ώστε να είμαστε, πέρα από κάθε αμφιβολία, ικανοί να διαλέξουμε τις σωστές ποικιλίες. Αυτές οι συλλεκτικές αποστολές που γίνονταν το φθινόπωρο, ήταν ένας πολύ δημοφιλής τρόπος ανάπαυσης από τη ρουτίνα της μοναστικής ζωής. Μερικές φορές μία τέτοια αποστολή κρατούσε και τρεις μήνες κι έφερνε τα μέλη της στα υψίπεδα, μία περιοχή σκεπασμένη από πάγους, έξι με επτά χιλιάδες μέτρα πάνω από τη θάλασσα, όπου πίδακες θερμού νερού διέκοπταν τη μονοτονία του πάγου, δημιουργώντας καταπράσινες κοιλάδες. Εδώ μπορούσε κανείς να ζήσει μία εμπειρία ίσως μοναδική στον κόσμο. Κινούμενος σαράντα με πενήντα μόλις μέτρα μπορούσε να φτάσει, από μία θερμοκρασία έξι βαθμών Κελσίου υπό το μηδέν, σε μία θερμοκρασία σαράντα και άνω βαθμών πάνω από το μηδέν. Αυτές οι περιοχές ήταν αρκετά ανεξερεύνητες, από άλλους εκτός από μας τούς μοναχούς. Ή θρησκευτική μας καθοδήγηση ήταν πολύ εντατική κάθε πρωί έπρεπε να απαγγείλουμε τούς νόμους και τα βήματα της μέσης οδού. Αυτοί οι νόμοι ήταν.

1. Να έχεις πίστη στους αρχηγούς του μοναστηριού και της χώρας.
2. Να τηρείς τα θρησκευτικά σου καθήκοντα και να μελετάς σκληρά.
3. Να τιμάς τούς γονείς σου.
4. Να σέβεσαι τούς ενάρετους.
5. Να τιμάς τούς μεγαλύτερους κι όσους κατάγονται από ψηλή γενιά.
6. Να βοηθάς την πατρίδα σου.
7. Να είσαι πάντοτε τίμιος κι ειλικρινής.
8. Να σέβεσαι τούς φίλους και συγγενείς.
9. Να χρησιμοποιείς με τον καλύτερο τρόπο το φαγητό και τα πλούτη.
10. Να ακολουθείς το παράδειγμα των καλών ανθρώπων.⁹⁴

11. Να δείχνεις ευγνωμοσύνη και να ανταποδίδεις την καλοσύνη.
12. Να κρίνεις όλα τα πράγματα με δικαιοσύνη.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

13.Να είσαι ελεύθερος από ζήλια και φθόνο.

14.Να αποφεύγεις τα σκάνδαλα.

15.Να είσαι ευγενικός στις πράξεις και στα λόγια σου και να μην κάνεις κακό σε κανέναν.

16.Να υπομείνεις τα βάσανα και τις πίκρες με υπομονή και γαλήνη.

Μας έλεγαν συνέχεια ότι αν κανείς ήταν υπάκουος σ' αυτούς τούς νόμους, σ' όλη του τη ζωή δε θα υπήρχαν αγώνες και φασαρίες. Το μοναστήρι μας ήταν γνωστό για την αυστηρότητά του και τη σκληρή του εκπαίδευση. Πολλοί μοναχοί έρχονταν από τ' άλλα μοναστήρια, μα σε λίγο έφευγαν και αναζητούσαν λιγότερο σκληρές συνθήκες ζωής. Όλους αυτούς τούς θεωρούσαμε ότι ήταν αποτυχημένοι, ενώ εμείς ήμαστε οι επίλεκτοι. Πολλά μοναστήρια δεν είχαν νυχτερινές λειτουργίες, οι μοναχοί πήγαιναν για ύπνο το βράδυ και έμεναν στα κρεβάτια τους μέχρι την αυγή. Σε μας έδιναν την εντύπωση ότι ήταν μαλθακοί κι αδύνατοι και, αν και γκρινιάζουμε για τη ζωή μας, θα κάναμε ακόμα μεγαλύτερη φασαρία, αν το πρόγραμμά μας άλλαζε και πέφταμε και μεις στο χαμηλό επίπεδο των άλλων. Ο πρώτος χρόνος ήταν ιδιαίτερα σκληρός. Σ' αυτήν την περίοδο, όλοι όσοι αποτύγχαναν, έφευγαν από το μοναστήρι. Μόνο οι δυνατοί μπορούσαν να επιζήσουν στις παγωμένες κορφές, όπου αναζητούσαμε βότανα και, τελικά, οι άντρες από το Σακπόρι ήταν οι πιο κατάλληλοι. Πολύ σωστά οι οδηγοί μας αποφάσισαν να διώξουν αυτούς που δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν, προτού με τη συμπεριφορά τους βάλουν σε κίνδυνο τούς άλλους. Όλο τον πρώτο χρόνο εργαζόμαστε χωρίς σχεδόν καθόλου ανάπαυση, χωρίς παιχνίδια και διασκέδασεις. Κάθε λεπτό που μέναμε ξύπνιοι, το αφιερώναμε είτε στη μελέτη είτε στις άλλες δουλειές που μας επέβαλλαν. Ένα από τα πράγματα για το οποίο αισθάνομαι ακόμα ευγνωμοσύνη, είναι ο τρόπος που μας έμαθαν να αποστηθίζουμε. Οι περισσότεροι Θιβετιανοί έχουν καλή μνήμη, μα εμείς που θα γινόμαστε ιατροί μοναχοί, έπρεπε να γνωρίζουμε τα ονόματα και την ακριβή περιγραφή πάρα πολλών βοτάνων, καθώς επίσης πως να τα συνδυάζουμε και να τα χρησιμοποιούμε. 95

Έπρεπε να μάθουμε αρκετά πράγματα γύρω από την αστρολογία και να μπορούμε κάθε στιγμή να απαγγέλλουμε όλα τα ιερά μας βιβλία. Μία

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

μέθοδος εξάσκησης της μνήμης είχε αναπτυχθεί μέσα στους αιώνες. Φανταζόμαστε ότι βρισκόμαστε σε ένα δωμάτιο γεμάτο από χιλιάδες συρτάρια. Το κάθε ένα είχε μία καθαρή επιγραφή και από τη θέση που ήμασταν μπορούσαμε με μεγάλη ευκολία να τις διαβάσουμε όλες. Όταν, λοιπόν, μαθαίνουμε κάτι καινούργιο, έπρεπε να το ταξινομήσουμε και μας έλεγαν να πηγαίνουμε με τη φαντασία μας στο δωμάτιο, να ανοίγουμε το κατάλληλο συρτάρι και να βάζουμε μέσα αυτό που μάθαμε. Έπρεπε όλη αυτή η σκηνή να είναι πολύ καθαρή μέσα στο μυαλό μας, να βλέπουμε ότι μαθαίναμε και την ακριβή θέση του συρταριού με λίγη εξάσκηση ήταν εκπληκτικά εύκολο να μπαίνουμε με τη φαντασία μας στο δωμάτιο, να ανοίγουμε το συρτάρι και να βγάζουμε έξω ο,τι χρειαζόμαστε. Οι δάσκαλοί μας έκαναν μεγάλες προσπάθειες να μας βοηθήσουν να αποκτήσουμε καλό μνημονικό. Πολλές φορές μας κατατρόπωναν με ερωτήσεις μόνο και μόνο για να δοκιμάσουν αν τα καταφέρνουμε καλά. Οι ερωτήσεις ήταν τελείως άσχετες μεταξύ τους κι έτσι δε μπορούσαμε να τις συνδέσουμε και να βοηθηθούμε καθόλου. Πολλές φορές μας ρωτούσαν για σκοτεινές σελίδες από τα ιερά βιβλία και ξαφνικά έφευγαν από αυτό το θέμα και πήγαιναν στη βοτανολογία. Αν δεν θυμώσουν κάτι, τότε είχες διαπράξει μία ασυγχώρητη παράβαση και η τιμωρία σου ήταν ένα πολύ γερό χέρι ξύλο. Ποτέ δεν μας άφηναν πολύ χρόνο να προσπαθήσουμε να θυμηθούμε τι θα έπρεπε να απαντήσουμε. Ο δάσκαλος ρωτούσε. Εσύ, εκεί κάτω, θέλω να μου πεις την πέμπτη γραμμή της δέκατης όγδοης σελίδας του εβδόμου τόμου του Κάνγκκιούρ. Άνοιξε το συρτάρι και λέγε. Αν δεν μπορούσε κανείς να απαντήσει μέσα σε δέκα δευτερόλεπτα, τότε ήταν καλύτερα να μην απαντήσει καθόλου, γιατί η τιμωρία θα ήταν ακόμη χειρότερη, αν υπήρχε έστω και το πιο μικρό λάθος. Ήταν όμως, ένα πολύ καλό σύστημα που μας βοηθούσε να εξασκήσουμε τη μνήμη μας. Δεν ήταν εύκολο να χρησιμοποιούμε βιβλία γιατί είχαν συνήθως πενήντα εκατοστά μήκος και ένα μέτρο πλάτος και δεν ήταν τίποτε άλλο από ελεύθερα φύλλα χαρτιού φυλαγμένα μέσα σε ξύλινα καλύμματα. 96

Στα χρόνια που ακολούθησαν η καλή μου μνήμη ήταν ο καλύτερος βοηθός μου. Τούς πρώτους δώδεκα μήνες δεν μας άφηναν να απομακρυνθούμε απ'

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

τον χώρο του μοναστηριού. Όσοι δεν υπάκουαν, δεν μπορούσαν πια να γυρίσουν πίσω, όσο κι αν το ήθελαν. Αυτός ήταν ένας κανόνας που εφαρμοζόταν μόνο στο Σακπόρι, γιατί η πειθαρχία ήταν τόσο μεγάλη που υπήρχε φόβος, αν μας επιτρέπαμε την έξοδο, να μη γυρίζαμε πάλι. Παραδέχομαι πως εγώ ο ίδιος θα το είχα βάλει στα πόδια, αν είχα κάποιο μέρος να πάω. Όταν πέρασε όμως ο πρώτος χρόνος συνηθίσαμε. Στην αρχή δεν μας επέτρεπαν να παίζουμε κανένα παιχνίδι, όλη την ώρα δουλεύαμε και ειδικά αυτός ο τρόπος ζωής έκανε τούς πιο αδύνατους και τούς ανίκανους να ακολουθήσουν αυτή τη σκληρή πειθαρχία και να απομονωθούν. Μετά απ' αυτούς τούς σκληρούς πρώτους μήνες, όλοι μας είχαμε ξεχάσει πως να παίζουμε. Οι διασκεδάσεις και οι ασκήσεις μας είχαν σαν σκοπό να μας σκληραγωγήσουν και να μας φανούν χρήσιμες σ' όλη την υπόλοιπη ζωή. Διατηρούσα την παλιά αγάπη μου να βαδίζω πάνω σε ξυλοπόδαρα και τώρα μπορούσα να ασχοληθώ λίγο μαζί της. Στην αρχή παίζαμε με ξυλοπόδαρα που μας ανέβαζαν σχεδόν στο ύψος του σώματός μας μα σιγά σιγά, καθώς περνούσε ο καιρός, αρχίσαμε να χρησιμοποιούμε άλλα ψηλότερα που έφθαναν περίπου τα τρία μέτρα. Πάνω σ' αυτά κάναμε βόλτες στην αυλή με καμάρι, κοιτάζαμε απ' τα παράθυρα και γενικά κάναμε πολύ μεγάλη φασαρία. Δε χρησιμοποιούσαμε κανένα μπαστούνι για να ισορροπούμε όταν θέλαμε να σταματήσουμε σε ένα ορισμένο τόπο, τότε ταλαντευόμαστε πάνω στα πόδια μας σαν να προσπαθούσαμε να σημειώσουμε την ώρα. Δεν υπήρχε κίνδυνος να πέσεις κάτω, αν είχες τα νεύρα σου λίγο τεντωμένα. Πολλές φορές κάναμε μάχες πάνω σε ξυλοπόδαρα. Δύο ομάδες από παιδιά, συνήθως από δέκα άτομα η κάθε μία, στέκονταν αντιμέτωπες σε απόσταση περίπου είκοσι πέντε μέτρων και όταν δινόταν το σύνθημα έπεφτε η μία πάνω στην άλλη, βγάζοντας άγριες κραυγές, προσπαθώντας να φοβίσουμε τούς δαίμονες του ουρανού. Όπως έχω πει, βρισκόμουν σε μία τάξη που είχε μεγαλύτερα παιδιά από μένα και στο σώμα και στην ηλικία. Αυτό ήταν κάτι που μ' ευνοούσε πολύ όταν οι άλλοι περπατούσαν με βαριά βήματα και δύσκολα, 97

εγώ μπορούσα και τρύπωνα ανάμεσα τους και πότε έσπρωχνα, πότε τραβούσα κάποιον, ώστε τούς έκανα όλους και παραπατούσαν. Δεν ήμουν το ίδιο καλός και πάνω στη ράχη ενός αλόγου, μα όταν ήταν να βασιστώ

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

στις δικές μου δυνάμεις για να σταθώ όρθιος η να πέσω κάτω, τότε τα κατάφερνα αρκετά καλά. Τα ξυλοπόδαρα τα χρησιμοποιούσαμε, εμείς τ' αγόρια, για να περάσουμε ρυάκια. Με αυτόν τον τρόπο μπορούσαμε να περπατήσουμε ανάμεσα στα νερά και ν' αποφύγουμε έναν μεγάλο κύκλο, που θα έπρεπε να κάνουμε μέχρι να βρούμε τα ρηχά. Θυμάμαι κάποτε που θέλησα να περάσω ένα ρυάκι, έφθασε μέχρι τη μέση μου. Τότε ακριβώς άκουσα πίσω μου βήματα. Ένας άντρας ερχόταν τρέχοντας από το μονοπάτι κι έριξε μία γρήγορη ματιά στο μικρό αγόρι που περνούσε το ρυάκι. Βλέποντας, λοιπόν, ότι το νερό μόλις κι έφθανε τη μέση μου, σκέφθηκε. Α! Ναι, εδώ είναι ένα πέρασμα. Ακούστηκε ένα απότομο σπλας κι ο άντρας εξαφανίστηκε τελείως. Ακολούθησε μία αναταραχή στα νερά και το κεφάλι του βγήκε πάλι στην επιφάνεια, ενώ τα χέρια του αρπάχτηκαν απελπισμένα από την άχθη και σιγά σιγά τραβήχτηκε στη ξηρά. Οι βλαστήμιες που ακολούθησαν, ήταν πραγματικά τρομερές και το αίμα μου πάγωσε όταν άκουσα τις απειλές του για την τιμωρία μου. Έτρεξα βιαστικά στην απέναντι όχθη και όταν κατάφερα κι έφθασα, σκέφθηκα ότι ποτέ άλλοτε δεν είχα ταξιδέψει πάνω σε ξυλοπόδαρα τόσο γρήγορα. Ένας κίνδυνος που υπήρχε για τα ξυλοπόδαρα, ήταν ο άνεμος που φυσούσε σχεδόν πάντα στο Θιβέτ. Πολλές φορές παίζαμε στην αυλή, πάνω στα ξυλοπόδαρα, και πάνω στην έξαψη του παιχνιδιού ξεχνούσαμε τον άνεμο και απομακρυνόμαστε από τον τοίχο που μας προφύλαγε. Τότε, με ένα φύσημα κυμάτιζαν οι χιτώνες μας και γινόμαστε όλοι ένας σωρός από πόδια, χέρια και ξυλοπόδαρα. Ευτυχώς υπήρχαν λίγα δυστυχήματα. Είχαμε μάθει από τη διδασκαλία του τζούντο πως να πέφτουμε χωρίς να χτυπάμε καθόλου. Καμιά φορά γεμίζαμε από μαυρίλες και γδέρναμε τα γόνατά μας, μα δεν δίνουμε και μεγάλη σημασία σ' αυτά τα ψιλοπράγματα. Υπήρχαν βέβαια μερικοί που μπερδεύονταν με την ίδια τους τη σκιά, μερικοί αδέξιοι που δεν κατάφερναν να μάθουν ποτέ πως να πέφτουν και πολλές φορές κέρδιζαν ένα σπασμένο πόδι η χέρι. 98

Υπήρχε κάποιος που μπορούσε, ενώ περπατούσε, να σταματήσει και να κάνει μία πλήρη περιστροφή ανάμεσα στα δύο ξύλα. Φαινόταν να κρατιέται με τα χέρια του από τα ξυλοπόδαρα, να βγάζει τα πόδια του από τα πατήματα και ν' αφήνει το σώμα του να διαγράψει μία ολόκληρη στροφή.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Τα πόδια του πετάγονταν προς τον ουρανό, ψηλά πάνω από το κεφάλι του και κάθε φορά έπεφταν κάτω, πάνω στα πατήματα. Μπορούσε να το επαναλαμβάνει συνέχεια, χωρίς να χάνει σχεδόν ποτέ το πάτημα η να αλλάζει το ρυθμό του βήματος του. Πηδούσα κι εγώ στα ξυλοπόδαρα, μα την πρώτη φορά που δοκίμασα, χτύπησα άσχημα στα πατήματα, εκείνα ξεκόλλησαν στη στιγμή και δεν άργησα να βρεθώ στο έδαφος. Μετά από αυτό δεν ξεχνούσα ποτέ να ελέγξω αν ήταν καλά δεμένα τα πατήματα. Λίγο πριν κλείσω τα οχτώ μου χρόνια ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είπε ότι οι αστρολόγοι είχαν προβλέψει ότι η πρώτη μέρα μετά τα όγδοα γενέθλιά μου θα ήταν πολύ ευνοϊκή για το άνοιγμα του τρίτου ματιού. Αυτή η προοπτική όμως δεν με ανησυχούσε καθόλου, ήξερα ότι εκείνος θα βρίσκεται κοντά μου και του είχα απόλυτη εμπιστοσύνη όπως τόσο συχνά μου έλεγε, όταν θα άνοιγε το τρίτο μάτι μου, θα γινόμεναι ικανός να βλέπω τους ανθρώπους όπως πραγματικά είναι. Για μας το σώμα δεν ήταν παρά ένα κέλυφος ενεργοποιημένο από τον ανώτερο εαυτό μας, τον Υπερνόου, που φανερώνεται τόσο έντονα όταν κοιμάται κανείς, η αφήνει αυτή τη ζωή. Πιστεύουμε ότι ο άνθρωπος τοποθετείται στο αδύναμο φυσικό σώμα, με σκοπό να πάρει νέα μαθήματα, ακολουθώντας έτσι το μονοπάτι της πνευματικής εξέλιξης. Όταν κοιμάται ο άνθρωπος, επιστρέφει σε ένα διαφορετικό επίπεδο ύπαρξης. Όταν ξαπλώνει να ξεκουραστεί, το πνεύμα αποχωρίζεται από το φυσικό σώμα και, καθώς έρχεται ύπνος, πετά μακριά του. Το πνεύμα κρατά επαφή με το φυσικό σώμα χάρη στην αργυρή χορδή που μένει ανέπαφη ως το θάνατο. Τα όνειρα που βλέπει κανείς, είναι εμπειρίες του πνεύματος σ' αυτό το άλλο επίπεδο. Όταν το πνεύμα ξαναγυρίζει στο σώμα, το σοκ του ξυπνήματος θολώνει την ανάμνηση του όνειρου, εκτός κι αν κανείς έχει ειδική εκπαίδευση. Φαίνεται λοιπόν εξαιρετικά απίθανο να ονειρεύεται κανείς στην κατάσταση της εγρήγορσης. Μα αργότερα θ' ασχοληθώ πιο λεπτομερέστερα με το θέμα, όταν θα αναφέρω τις δικές μου σχετικές εμπειρίες 99

Η αύρα που περιβάλλει το σώμα και που οποιοσδήποτε μπορεί να εκπαιδευτεί να βλέπει κάτω από κατάλληλες συνθήκες, δεν είναι ναι παρά η αντανάκλαση της ζωικής δύναμης που καίει στο εσωτερικό. Πιστεύουμε ότι αυτή η δύναμη είναι ηλεκτρική, της ίδιας φύσης όπως το φως. Σήμερα, στη δύση, οι επιστήμονες μπορούν να καταγράψουν και να μετρήσουν τα

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

ηλεκτρικά εγκεφαλικά κύματα. Εκείνοι που κοροϊδεύουν αυτά τα πράγματα, δεν έχουν παρά να θυμούνται αυτό, όπως επίσης και την κορώνα του ήλιου. Εκεί τεράστιες φλόγες τινάζονται εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά από τον ηλιακό δίσκο. Ο μέσος άνθρωπος δε μπορεί να δει αυτή την κορώνα, μα όταν συμβεί ολική έκλειψη είναι ορατή σ' οποιονδήποτε κάνει τον κόπο να κοιτάξει. Δεν έχει λοιπόν καμιά σημασία αν οι άνθρωποι το πιστεύουν η όχι. Ή δυσπιστία δε θα εξαφανίσει την κορώνα του ήλιου, θα είναι πάντα εκεί. Έτσι συμβαίνει και με την ανθρώπινη αύρα ήταν αυτή η αύρα, ανάμεσα σ' άλλα πράγματα, που θα γινόμεν ικανός να βλέπω μετά το άνοιγμα του τρίτου Ματιού

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ
ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΜΑΤΙΟΥ**

Κάποτε έφτασαν και τα γενέθλια μου κι εκείνη τη μέρα ήμουν ελεύθερος, ελεύθερος από μαθήματα και λειτουργίες. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είπε νωρίς το πρωί. Φρόντισε να περάσεις μία διασκεδαστική μέρα, Λομπσανγκ, θα έρθουμε να σε δούμε το σούρουπο. Ήταν πολύ ευχάριστα να τεμπελιάζω, ξαπλωμένος στη λιακάδα. Λίγο πιο κάτω μου μπορούσα να δω την Ποτάλα, με τις σκεπές της να αστράφτουν. Πίσω μου τα γαλανά νερά του Νόρμπου Λίνγκα η του πάρκου του πετραδιού, με έκαναν να εύχομαι να βρίσκoνται σε μία μικρή βαρκούλα, ταξιδεύοντας πάνω τους. Βορειότερα, μπορούσα να δω ομάδα έμπορους, που περνούσαν στην απέναντι όχθη του Κυί Τσου. Πόσο γρήγορα πέρασε εκείνη η μέρα! Με το θάνατο της μέρας γεννήθηκε η νύχτα και πήγα προς το μικρό δωμάτιο όπου έπρεπε να μείνω. Σύντομα ακούστηκε το μουρμουρητό από τις μαλακές μπότες πάνω στον πέτρινο διάδρομο από έξω και τρεις Λάμα μεγάλου βαθμού μπήκαν στο δωμάτιο. Έβαλαν μία κομπρέσα από βότανα στο κεφάλι μου και την έδεσαν σφιχτά. Όταν προχώρησε η νύχτα ήρθαν ξανά κι ένας απ' αυτούς ήταν ο Μινγκυάρ Ντόνταπ. Αφαίρεσαν προσεκτικά την κομπρέσα, καθάρισαν και στέγνωσαν το μέτωπό μου. Ένας μεγαλόσωμος Λάμα κάθισε πίσω μου και πήρε το κεφάλι μου στα γόνατά του. Ο δεύτερος Λάμα άνοιξε ένα κουτί, βγάζοντας από μέσα ένα όργανο φτιαγμένο από γυαλιστερό ατσάλι. Έμοιαζε με σουβλί, μόνο που αντί για κυκλικό άξονα είχε άλλον σε σχήμα U, σε κάποιο σημείο του οποίου υπήρχαν μικρά δοντάκια, ολόγυρα στην άκρη του. 101

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Ο Λάμα κοίταξε για λίγο σιωπηλός το εργαλείο και Υστέρα το έβαλε στη φλόγα μιας λάμπας για να το αποστειρώσει. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ πήρε τα χέρια μου και είπε. Θα σε πονέσει πολύ, Λόμπσανγκ, και δεν μπορεί να γίνει, παρά μόνο όταν έχεις πλήρη συνείδηση. Δε θα κρατήσει πολύ, προσπάθησε λοιπόν να μείνεις όσο πιο ακίνητος μπορείς. Μπορούσα να δω διάφορα όργανα αραδιασμένα έξω και μία ολόκληρη συλλογή από διαλύματα βοτάνων και σκέφτηκα. Λοιπόν, Λόμπσανγκ αγόρι μου, ο,τι είναι να σου κάνουν θα στο κάνουν, με τον ένα η τον άλλο τρόπο και το μόνο που σου μένει να κάνεις, είναι να μείνεις ήσυχος! Ο Λάμα με το εργαλείο κοίταξε τούς άλλους και είπε. Έτοιμοι. Ας αρχίσουμε τώρα, ο ήλιος έφτασε στη δύση του. Πίεσε το εργαλείο στο κέντρο του μετώπου μου κι άρχισε να στρέφει τη λαβή. Για μία στιγμή, με διαπέρασε η αίσθηση ότι κάποιος με τρυπούσε μ' αγκάθια. Ο χρόνος έμοιαζε ακίνητος. Δεν υπήρχε κανένας πόνος καθώς το εργαλείο περνούσε μέσα από τις σάρκες μου και το δέρμα μου, μα τινάχτηκα λίγο καθώς η άκρη χτύπησε το κόκκαλο μου. Πίεσε λίγο περισσότερο κι άρχισε να το γυρίζει ελαφρά, ώστε τα μικρά δοντάκια να πριονίσουν το κόκκαλο του μετώπου. Ο πόνος δεν ήταν καθόλου οδυνηρός, υπήρχε μόνο μία πίεση και μία μικρή ενόχληση. Έμεινα τελείως ακίνητος, γιατί ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ βρισκόταν δίπλα μου και με κοιτούσε προσεχτικά προτιμούσα να πεθάνω παρά να φωνάξω η να κάνω κάποια απότομη κίνηση. Ο Λάμα πίστευε σε μένα, όπως κι εγώ σ' αυτόν και ήξερα πως ο,τι έλεγε η έκανε, ήταν σωστό. Τώρα, παρακολουθούσε μ' αγωνία κι είχε μία μικρή ζάρα στις γωνιές των χειλιών του. Ξαφνικά ακούστηκε ένα ανεπαίσθητο σκρατς και το εργαλείο διαπέρασε το κόκκαλο. Αμέσως, ο επιδέξιος χειριστής σταμάτησε την περιστροφή, μα συνέχισε να κρατάει σταθερά τη λαβή, ενώ ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ του έδινε ένα μικρό καθαρό κομμάτι ξύλου, που το είχαν επεξεργαστεί με φωτιά και βότανα για να το κάνουν σκληρό όπως τ' ατσάλι. Το κομμάτι τοποθετήθηκε στο υ του εργαλείου και γλιστρώντας ελαφρά βρέθηκε στην τρύπα του μετώπου μου. Τότε ο χειρουργός Λάμα απομακρύνθηκε για λίγο, για να μπορέσει ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ να σταθεί μπροστά μου και να δει όλη την εξέλιξη της εγχείρησης κι όταν ο τελευταίος έκανε μία χειρονομία συγκατάνευσης, άρχισε, με μεγάλη προσοχή, να σπρώχνει το κομμάτι του ξύλου όλο και πιο βαθύτερα. 102

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

Ξαφνικά ένιωσα στη βάση της μύτης μου ένα οξύ γαργάλημα που σε λίγο υποχώρησε και έδωσε τη θέση του σε διαπεραστικές μυρωδιές που δεν μπορούσα να καθορίσω. Μετά, ακολούθησε ένα περίεργο αίσθημα σαν να με έσπρωχναν ή σαν να έσπρωχνα κάποιον πάνω σ' έναν ελαστικό τοίχο. Απότομα είδα μιαν εκτυφλωτική λάμψη κι εκείνη τη στιγμή ακούστηκε η φωνή του Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ που έλεγε. Σταματήστε. Για λίγο ο πόνος ήταν έντονος, σαν κάψιμο από φλόγες. Σιγά σιγά ελαττωνόταν, εξαφανίστηκε και τη θέση του πήραν χρωματιστές σπείρες και μικρές σφαίρες πυρακτωμένου καπνού. Το μεταλλικό εργαλείο τραβήχτηκε έξω προσεχτικά, ενώ το κομμάτι του ξύλου θα έμενε εκεί για δύο ή τρεις βδομάδες κι όλον αυτό τον καιρό θα έπρεπε να μείνω σ' αυτό το μικρό δωμάτιο μέσα στο σκοτάδι. Κανένας δε θα μπορούσε να με δει, εκτός από τούς τρεις Λάμα που θα συνέχιζαν να με διδάσκουν κάθε μέρα. Μέχρι να βγει το ξύλο, το φαγητό μου και το ποτό μου θα περιοριζόνταν στο ελάχιστο. Όταν λοιπόν το μικρό κομμάτι είχε δεθεί στερεά στη θέση του, ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ γύρισε και μου είπε. Τώρα είσαι ένας από μας, Λόμπσανγκ. Σ' όλη την υπόλοιπη ζωή σου θα βλέπεις τούς ανθρώπους όπως είναι στην πραγματικότητα κι όχι όπως παρουσιάζονται στις καθημερινές τους παρέες. Ήταν μία πολύ περίεργη εμπειρία να βλέπω αυτούς τούς άντρες να είναι τυλιγμένοι με χρυσές φλόγες. Μόνο πολύ αργότερα κατάλαβα ότι οι αύρες τους ήταν χρυσές, γιατί η ζωή τους ήταν αγνή και καθαρή κι ότι στους περισσότερους ανθρώπους είναι τελείως διαφορετικές. Καθώς η νέα μου αίσθηση αναπτυσσόταν κάτω απ' την επιδέξια καθοδήγηση των Λάμα, ήμουν σε θέση να διακρίνω ότι υπήρχαν κι άλλες ακτινοβολίες που εκτείνονταν πέρα από την εσωτερική αύρα. Σε λίγο καιρό μπορούσα να διακρίνω την κατάσταση της υγείας ενός ανθρώπου απ' τα χρώματα και την ένταση της αύρας. Καταλάβαινα πότε κάποιος έλεγε αλήθεια η ψέματα από τις διακυμάνσεις των χρωμάτων της. Αλλά το αντικείμενο της διορατικότητά μου δεν ήταν μόνο τ' ανθρώπινο σώμα. Μου είχαν δώσει έναν Κρύσταλλο, που ακόμα τον έχω, και έκανα καθημερινή εξάσκηση στη χρήση του. 103

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Δεν υπάρχει τίποτε το μαγικό στο κοίταγμα των κρυστάλλων. Είναι απλά όργανα. Όπως ακριβώς ένα τηλεσκόπιο, ένα μικροσκόπιο μπορούν αόρατα στο γυμνό μάτι αντικείμενα να τα κάνουν ορατά χρησιμοποιώντας φυσικούς νόμους, έτσι και τα κρύσταλλα δεν είναι τίποτε παρά πάνω από μία συγκεντρωτική εστία για το τρίτο μάτι, με το οποίο μπορεί να εισχωρήσει κανείς μέχρι το υποσυνείδητο κάποιου ατόμου και να κρατήσει σωστά στη μνήμη του κάθε λεπτομέρεια που θα συναντήσει. Το Κρύσταλλο πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στο άτομο που το χρησιμοποιεί. Μερικοί εργάζονται καλύτερα με ορυκτό Κρύσταλλο, άλλοι προτιμούν μία σφαίρα από γυαλί, άλλοι ένα δοχείο με νερό ή έναν καθαρό μαύρο δίσκο. Άσχετα, όμως, από το μέσον που χρησιμοποιείται, οι αρχές είναι οι ίδιες. Στην πρώτη βδομάδα το δωμάτιο έμεινε σχεδόν σε τέλειο σκοτάδι. Την επόμενη βδομάδα όμως άφησαν λίγες ασθενικές αχτίδες να το φωτίσουν, που γίνονταν όλο και πιο πολλές καθώς έφτανε στο τέλος της. Τη δέκατη εβδομή μέρα το δωμάτιο λουζόταν από άπλετο φως και οι τρεις Λάμα ήρθαν μαζί για ν' αφαιρέσουν το κομμάτι του ξύλου. Ήταν πολύ απλό. Την προηγούμενη νύχτα είχαν αλείψει όλο το κεφάλι μου μ' ένα διάλυμα βοτάνων. Το πρωί οι Λάμα ήρθαν κοντά μου και, όπως πρώτα, ο ένας τους πήρε το κεφάλι μου στα γόνατά του. Ο χειρουργός έπιασε με τη βοήθεια ενός οργάνου την άκρη του ξύλου που προεξείχε. Ένωσα ένα ξαφνικό δυνατό τίναγμα κι αυτό ήταν όλο. Το ξυλάκι είχε βγει. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ έβαλε λίγη σκόνη από βότανα πάνω στην πολύ μικρή ούλη που άφησε το ξύλο και μου το έδειξε. Είχε γίνει μαύρο σαν έβενος τον χρόνο που ήταν στο κεφάλι μου. Ο χειρουργός Λάμα στράφηκε σ' ένα μικρό λιβανιστήρι και τοποθέτησε πάνω του το ξύλο μαζί με διαφόρων ειδών αρώματα. Ο καπνός απ' αυτό το μείγμα, καθώς ανέβαινε ήρεμα ψηλά, σημάδευε το τέλος του πρώτου σταδίου της μύησης μου. Εκείνη τη νύχτα κοιμήθηκα με το κεφάλι μου πιασμένο σ' ένα ανεμοστρόβιλο σκέψεων πως άραγε θα φαινόταν ο Τσου, τώρα που έβλεπα διαφορετικά. Ο πατέρας, η μητέρα, τι εμφάνιση θα είχαν άραγε. Μα ακόμα δεν υπήρχε απάντηση σε τέτοιες ερωτήσεις. Το άλλο πρωί οι Λάμα ήρθαν ξανά και με εξέτασαν προσεκτικά.¹⁰⁴

Μου είπαν ότι μπορούσα πια να πάω έξω με τούς άλλους, αφιερώνοντας

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

όμως το μισό μου χρόνο στο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, που θα με δίδασκε μ' εντατικές μεθόδους. Το υπόλοιπο μισό θα περνούσε παρακολουθώντας τα μαθήματα και τις λειτουργίες στο ναό, όχι τόσο για να μάθω κάτι παραπάνω, μα για να διατηρήσω, ανακατεύοντας τις δύο εμπειρίες, μία ισορροπημένη θεώρηση του κόσμου. Λίγο αργότερα θα με δίδασκαν και με υπνωτικές μεθόδους επίσης. Για τη στιγμή όμως εκείνο που με ενδιέφερε περισσότερο, ήταν το φαΐ. Τις τελευταίες δεκαοχτώ μέρες έπαιρνα τροφή ίσα για να συντηρηθώ στο κρεβάτι και τώρα σκόπευα να την αναπληρώσω. Άφησα βιαστικά το δωμάτιο, μ' αυτή τη σκέψη στο μυαλό μου. Στον διάδρομο είδα να με πλησιάζει μία ανθρώπινη μορφή τυλιγμένη σε γαλαζωπούς καπνούς, απ' όπου ξεπρόβαλαν φλόγες θυμωμένου κόκκινου. Άφησα μία τρομαγμένη φωνή και γύρισα τρέχοντας πίσω στο δωμάτιο. Οι άλλοι κοίταξαν μ' έκπληξη την τρομαγμένη μου έκφραση. Κάποιος άνθρωπος έχει αρπάξει φωτιά στο διάδρομο, είπα. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ έτρεξε έξω και σύντομα γύρισε πίσω χαμογελώντας. Λόμπσανγκ, Αυτός που είδες ήταν ένας θυμωμένος καθαριστής. Ή αύρα του φαίνεται σαν γαλαζωπός καπνός γιατί δεν είναι πνευματικά εξελιγμένος και οι γλώσσες του κόκκινου γεννιούνται από τον θυμό του. Τώρα λοιπόν πήγαινε να βρεις την τροφή που τόσο πολύ θέλεις.

Ήταν θαυμάσιο να συναντώ τα παιδιά που ήξερα τόσο καλά, που δε γνώριζα όμως καθόλου. Τώρα μπορούσα, ρίχνοντάς τους μία ματιά, να καταλάβω τις πραγματικές τους σκέψεις, τη γνησιότητα της φιλίας τους, τη ζήλια μερικών, ακόμα και την αδιαφορία άλλων. Δεν ήταν έτσι απλά όμως, να βλέπω χρώματα και να τα ξέρω όλα. Έπρεπε να εκπαιδευτώ για να καταλαβαίνω τι σήμαιναν αυτά τα χρώματα. Ο Οδηγός μου κι εγώ καθόμαστε σε ένα απομονωμένο θάλαμο, απ' όπου μπορούσαμε να παρατηρούμε εκείνους που έμπαιναν από την κύρια πύλη. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου έλεγε. Αυτός που έρχεται, βλέπεις Λόμπσανγκ εκείνο το χρωματιστό νήμα που πάλλεται πάνω από την καρδιά του. Αυτή η απόχρωση και η δόνηση δείχνουν πως έχει προσβληθεί από μία πνευμονική αρρώστια, η, ίσως για κάποιον νεοφερμένο έμπορο κοίταξε αυτόν, πρόσεξε τις κινούμενες λουρίδες, τις φλόγες που αναβοσβήνουν. 105

Ο έμπορος αδελφός μας νομίζει πως θα μπορέσει να ξεγελάσει τους χαζούς μοναχούς, Λόμπσανγκ, θυμάται πως το έχει ήδη κάνει παλιότερα. Πόσο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

χαμηλά σκύβουν οι άνθρωποι για χρήματα! Καθώς μας πλησίαζε ένας ηλικιωμένος μοναχός, ο Λάμα είπε. Πρόσεξε πολύ αυτόν τον γέροντα, Λόμπσανγκ. εδω έχουμε έναν αληθινά αγιο άνθρωπο, έναν αγιο όμως που ακολουθεί γράμμα προς γράμμα τις γραφές μας. Βλέπεις ότι σε μερικά σημεία λείπει το κίτρινο από το φωτοστέφανο. Αυτό δείχνει ότι δεν έχει ακόμα εξελιχθεί αρκετά, ώστε να είναι ικανός να σκέφτεται για τον εαυτό του αβοήθητος. Έτσι γινόταν, μέρα με τη μέρα. Πιό συχνά χρησιμοποιούσαμε τις δυνάμεις του τρίτου ματιού για τούς άρρωστους, είτε τούς σωματικά άρρωστους είτε τούς πνευματικά. Κάποιο βράδυ ο Λάμα μου είπε. Αργότερα θα σου δείξουμε πως να κλείνεις το τρίτο μάτι με τη θέλησή σου, γιατί θα σου είναι αληθινά οδυνηρό να βλέπεις ασταμάτητα τις ανθρωπινές κακίες. Προς το παρόν χρησιμοποίησε το συνέχεια, όπως κάνεις με τα φυσικά σου μάτια. Ύστερα θα σε εκπαιδεύσουμε να το κλείνεις και να τ' ανοίγεις όπως μπορείς και κάνεις με τα άλλα μάτια. Πριν από πολλά χρόνια, σύμφωνα με τούς μύθους μας, όλοι οι άντρες και οι γυναίκες μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν το τρίτο μάτι. Τις μέρες εκείνες οι Θεοί περπατούσαν πάνω στη Γη κι ανακατεύονταν με τούς ανθρώπους. Η ανθρωπότητα ονειρευόταν να αντικαταστήσει τούς θεούς και προσπάθησε να τούς σκοτώσει, ξεχνώντας πως εκείνο που μπορούσε να δει ο άνθρωπος, οι Θεοί το έβλεπαν καλύτερα. Σαν τιμωρία κλείστηκε το τρίτο μάτι όλων των ανθρώπων. Επί χιλιετίες τώρα, λίγοι άνθρωποι γεννιούνται με την ικανότητα να βλέπουν διορατικά. Αυτοί όμως μπορούν να κάνουν χίλιες φορές πιο ισχυρή αυτή τη δύναμή τους με την κατάλληλη άσκηση, όπως έκανα εγώ. Πρέπει να φέρεται κανείς με φροντίδα και σεβασμό σ' αυτή τη δύναμη, όπως και σε κάθε σπάνιο ταλέντο. Ο σεβαστός ηγούμενος με φώναξε κοντά του μία μέρα και μου είπε. Γιε μου, έχεις τώρα πια αυτή την ικανότητα, μία ικανότητα που οι περισσότεροι στερούνται. Χρησιμοποίησε τη μόνο για το καλό, ποτέ για προσωπικό σου κέρδος. Καθώς θα περιπλανιέσαι σε άλλες χώρες, θα συναντήσεις ανθρώπους που θα θέλουν να σε κάνουν να συμπεριφέρεσαι όπως οι μάγοι στα παραμύθια. 106

Απέδειξε μας αυτό, απόδειξέ μας εκείνο, θα σου λένε. Μα τούτο σου λέω, γιε μου, πως δεν πρέπει να γίνει έτσι. Αυτή η ικανότητα είναι για να βοηθούμε τούς άλλους, όχι για να πλουτίζουμε εμείς οι ίδιοι. Ο,τι και να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

βλέπεις και θα βλέπεις πολλά μην τα αποκαλύπτεις, αν είναι να βλάψουν τούς άλλους η να επηρεάσουν το μονοπάτι τους στη ζωή. Γιατί ο άνθρωπος, γιε μου, πρέπει να διαλέγει μόνος του το μονοπάτι του και ο,τι κι αν του πεις, εκείνος θα τραβήξει το δικό του δρόμο. Ναι, να βοηθάς τα βάσανα και τις αρρώστιες των άλλων, μα να μη λες ποτέ κάτι που μπορεί να αλλάξει το μονοπάτι ενός ανθρώπου. Ο σεβαστός ηγούμενος ήταν ένας πολύ σοφός άντρας και είχε κάτω από τις προσωπικές του ιατρικές φροντίδες το Δαλάι Λάμα. Πριν τελειώσει η ακρόασή μου, μου είπε ότι σε λίγες μέρες θα έρχονταν να με ζητήσουν αγγελιοφόροι του Δαλάι Λάμα, ο οποίος ήθελε να με δει. Θα πήγαινα, μαζί με το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, σαν επισκέπτης στην Ποτάλα, για λίγες βδομάδες.¹⁰⁷

Το πρωί κάποιας δευτέρας ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είπε ότι η ημερομηνία της επίσκεψής μας στην Ποτάλα είχε ορισθεί. Θα πηγαίναμε στο τέλος της βδομάδας. Πρέπει να εξασκηθούμε, Λόμπσανγκ, ώστε η προσέγγισή μας να είναι τέλεια. Έμελλε να παρουσιαστώ στον Δαλάι Λάμα και η προσέγγισή μου έπρεπε να είναι ακριβώς η σωστή. Σ' ένα μικρό ναό κοντά στο σχολείο μας υπήρχε ένα άγαλμα του Δαλάι Λάμα σε φυσικές διαστάσεις. Πήγαμε εκεί κι υποθέσαμε πως είμαστε σε ακρόαση στην Ποτάλα. Παρατήρησε τι θα κάνω εγώ πρώτα, Λόμπσανγκ. Μπες στην αίθουσα όπως τώρα, με το βλέμμα κάτω. Περπάτησε ως εδώ, κάπου ενάμιση μέτρο από τον Δαλάι Λάμα. Βγάλε τη γλώσσα σου σε χαιρετισμό και πέσε στα γόνατα. Τώρα πρόσεξε. Βάλε έτσι τα χέρια σου και σκύψε εμπρός. Μια φορά, άλλη μία και μία τρίτη. Γονάτισε, με το κεφάλι σου σκυφτό και τοποθέτησε το μεταξωτό φουλάρι στα πόδια του, όπως εγώ τώρα. Ξαναπήρε τη θέση σου, πάντα με το κεφάλι σκυφτό, έτσι ώστε να μπορέσει να βάλει το φουλάρι στον λαιμό σου. Μέτρησε από μέσα σου ως το δέκα, έτσι ώστε να μη δείξεις αδικαιολόγητη βιασύνη, ύστερα σήκω όρθιος και περπάτησε προς τα πίσω ως το πιο κοντινό ελεύθερο μαξιλάρι. Τα παρακολουθούσα όλα αυτά καθώς μου τα έδειχνε ο Λάμα με την ευχέρεια που του έδινε η μακροχρόνια πρακτική. Μία μόνο προειδοποίηση εδώ, πριν αρχίσεις να περπατάς προς τα πίσω, ρίξε μία γρήγορη, φευγαλέα ματιά στη θέση του κοντινότερου μαξιλαριού. Δεν θα 'θελα να μπερδευτείς σ' αυτό και να αναγκαστείς να επιστρατεύσεις όλη σου την επιδεξιότητα για να σώσεις το κεφάλι σου από άσχημο πέσιμο. Είναι πολύ εύκολο να παραπατήσει κανείς στην έξαψη της στιγμής. 108

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Δείξε μου λοιπόν τώρα ότι και συ μπορείς να το κάνεις. Βγήκα από το δωμάτιο κι ο Λάμα χτύπησε τα χέρια του καλώντας με μέσα. Βιάστηκα να μπω, μα λίγο πιο κει με σταμάτησε. Λόμπσανγκ! Λόμπσανγκ! Ξεκινάς γι' αγώνα δρόμου μήπως. τώρα, επανέλαβε το, μα πιο αργά, συγκράτησε τη βιασύνη σου λέγοντας από μέσα μου. **OM MANI PANTME XO'YM** έτσι θα μπεις στο δωμάτιο σαν αξιοπρεπής νεαρός ιερέας, αντί σαν άλογο που φεύγει βιαστικό στην πεδιάδα Τσάνγκ Πό. Πήγα έξω κι αυτή τη φορά μπήκα όσο πιο ήρεμα μπορούσα, βαδίζοντας προς το αγάλμα. Έπεσα στα γόνατα, με τη γλώσσα έξω σε Θιβετιανό χαιρετισμό. Οι τρεις υποκλίσεις μου θα πρέπει να ήταν παραδείγματα τελειότητας. Ήμουν περήφανος γι' αυτές. Μα, σε καλό μου! Είχα ξεχάσει το φουλάρι! Για μία ακόμα φορά πήγα έξω, αρχίζοντας τα όλα από την αρχή. Αυτή τη φορά τα ικανά όλα σωστά και τοποθέτησα το τελετουργικό φουλάρι στα πόδια του αγάλματος. Περπάτησα προς τα πίσω και κατάφερα να καθίσω στη στάση του λωτού χωρίς να παραπατήσω. Τώρα ερχόμαστε στην επόμενη φάση. Θα πρέπει να κρατάς κρυμμένο στο αριστερό σου μανίκι το ξύλινο κύπελλο σου, γιατί θα σου δοθεί τσάι όταν καθίσεις. Το κρατούν έτσι, σφηνωμένο ανάμεσα στο μανίκι και το χέρι. αν είσαι λίγο προσεκτικός, θα μείνει στη θέση του. Ας εξασκηθούμε σ' αυτό, χωρίς όμως να ξεχνούμε και το φουλάρι. Κάθε πρωί αυτής της βδομάδας τα επαναλαμβάνουμε όλα απ' την αρχή, ώστε να μπορέσω να τα κάνω αυτόματα. Στην αρχή το κύπελλο έπεφτε και κυλούσε στο πάτωμα καθώς υποκλινόμουν, μα σύντομα έμαθα να το χειρίζομαι με ευκολία. Την παρασκευή έπρεπε να παρουσιάσω στον σεβαστό Ηγούμενο, για να δείξω ο,τι είχα μάθει. Είπε ότι οι κινήσεις μου ήταν φόρος τιμής στη διδασκαλία του αδελφού μας Μινγκυάρ Ντόνταπ. Το επόμενο πρωί, μέρα Σάββατο, κατεβήκαμε από το λόφο μας περπατώντας απέναντι, προς την Ποτάλα. Το μοναστήρι μας ανήκε στον οργανισμό της Ποτάλα, παρόλο που βρισκόταν σ' ένα ξεχωριστό λόφο κοντά στα κυρίως κτίρια. Ήταν γνωστό σαν ναός της ιατρικής και σαν ιατρική σχολή. Ο σεβασμός μας ηγούμενος ήταν ο μοναδικός προσωπικός γιατρός του Δαλάι Λάμα, 109

όχι και τόσο ζηλευτή θέση, γιατί η δουλειά του δεν ήταν να θεραπεύσει μία αρρώστια. Αλλά να κρατήσει υγιή τον ασθενή του. Οτιδήποτε πόνοι η

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ανωμαλίες λοιπόν αποδίδονταν σε δίκια του αποτυχία. Και παρόλα αυτά, δεν μπορούσε να ξετάσει τον Δαλάι Λάμα όποτε το ήθελε, μα έπρεπε να περιμένει να τον καλέσουν, πράγμα που γινόταν όταν ο Εσώτατος εκείνος ήταν άρρωστος! Μα αυτό το Σάββατο δε σκεφτόμουν τις ανησυχίες του γιατρού, αρκετές ήταν οι δικές μου. Στους πρόποδες του λόφου μας στραφήκαμε προς την Ποτάλα κι ανοίξαμε το δρόμο μας ανάμεσα στα πλήθη αχόρταγων περιηγητών και προσκυνητών. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι είχαν έρθει από όλα τα μέρη του Θιβέτ, για να δουν την κατοικία του Εσώτατου εκείνου, όπως ονομάζουμε το Δαλάι Λάμα. Εάν κατόρθωναν έστω και μία ματιά να του ρίξουν, γύριζαν πίσω νιώθοντας αποζημιωμένοι για όλα τα βάσανα και τα μακρινά τους ταξίδια. Μερικοί από τούς προσκυνητές είχαν ταξιδέψει επί μήνες πεζοί, για να επισκεφτούν αυτά τα άγια των αγίων. Έβρισκε κανείς αγρότες, ευγενείς από μακρινές επαρχίες, βοσκούς, έμπορους κι άρρωστους που ήλπιζαν να θεραπευτούν εδώ στη Λάσα. Συνωστίζονταν όλοι από δρόμο κάνοντας με τα πόδια τα δέκα χιλιόμετρα γύρω στους πρόποδες της Ποτάλα. Μερικοί περπατούσαν στα τέσσερα, άλλοι ξάπλωναν μπρούμυτα στο έδαφος, σηκώνονταν και ξαναξάπλωναν, προχωρώντας έτσι κάθε φορά με το μήκος του σώματος τους. Άλλοι όμως, οι άρρωστοι κι οι ανάπηροι, βάδιζαν κουτσαίνοντας με την υποστήριξη φίλων η με δεκανίκια. Μικροπωλητές έβλεπες παντού. Άλλοι πουλούσαν ζεστό βουτυρωμένο τσάι, που έβραζε πάνω σ' ένα φορητό μαγκάλι, άλλοι κάθε είδους φαγητά. Αρκετοί πουλούσαν κοσμήματα και φυλακτά ευλογημένα από μία άγια ενσάρκωση. Γέροι πουλούσαν τυπωμένα ωροσκόπια στους εύπιστους. Λίγο πιο κάτω από το δρόμο μία ομάδα εύθυμων αντρών προσπαθούσε να πουλήσει χειροποίητους τροχούς προσευχής σαν ενθύμια από την Ποτάλα. οι γραφείς ήταν επίσης άφθονοι. Με ορισμένη αμοιβή έγραφαν ένα χαρτί που αποδείκνυε ότι ο πελάτης τους είχε επισκεφτεί τη Λάσα και τούς ιερούς της τόπους. Για κανέναν από αυτούς όμως δεν είχαμε χρόνο, ο σκοπός μας ήταν η Ποτάλα. Η ιδιωτική κατοικία του Δαλάι Λάμα ήταν στο ψηλότερο σημείο του κτιρίου, γιατί κανείς δεν έπρεπε να ζει ψηλότερα. 110

Μια τεράστια πέτρινη σκάλα ανεβαίνει ως εκείνη την κορφή, από το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

εξωτερικό μέρος του κτιρίου. Έμοιαζε περισσότερο σαν δρόμος από σκαλοπάτια παρά σαν απλή κλίμακα. Πολλοί από τούς ανώτερους αξιωματούχους οδηγούσαν τα άλογά τους ως επάνω, για να αποφύγουν το περπάτημα. Συναντήσαμε πολλούς από αυτούς καθώς ανεβαίναμε. Σε κάποιο σημείο, αρκετά ψηλά, ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ σταμάτησε κι έδειξε προς τα κάτω. Εκεί βρίσκεται το παλιό σου σπίτι, Λόμπσανγκ, όλοι οι υπηρέτες δουλεύουν στην αυλή. Ακολούθησα το βλέμμα του κι ίσως είναι καλύτερα να αφήσω κρυμμένο αυτό που ένιωσα. Ή μητέρα μόλις έβγαινε έξω με την ακολουθία της από υπηρέτες. Έβλεπα ακόμα και τον Τσου. Όχι, οι σκέψεις μου τότε πρέπει να μείνουν δικές μου. Ή Ποτάλα είναι ένας αυτάρκης δήμος πάνω σ' ένα μικρό βουνό. Από εδώ κατευθύνονται όλες οι εκκλησιαστικές και κοσμικές υποθέσεις του Θιβέτ. Το κτίριο, η ομάδα των κτιρίων, είναι η ζωντανή καρδιά της χώρας, η εστία όλων των σκέψεων κι ελπίδων. Μέσα σ' αυτούς τούς τοίχους βρίσκονται θησαυροφυλάκια που κρύβουν τούβλα χρυσού, σάκους ολόκληρους από πετράδια και παράξενα αντικείμενα από τις παλαιότερες εποχές. Τα σημερινά κτίρια δεν είναι παρά τριακόσια πενήντα χρόνια παλιά, μα είχαν χτιστεί πάνω στα θεμέλια ενός παλιότερου παλατιού. Πολύ πριν από αυτό υπήρχε ένα οχυρωμένο φρούριο στην κορυφή του βουνού. Βαθιά μέσα στην καρδιά του βουνού που είναι ηφαιστειακής προέλευσης, υπάρχει ένα πελώριο σπήλαιο, με ακτινωτούς διαδρόμους ολόγυρά του και μία λίμνη στο ένα του άκρο. Μόνο λίγοι, οι πολύ εκλεκτοί λίγοι, το έχουν επισκεφτεί η ξέρουν για την ύπαρξή του. Μα έξω, κάτω από τον πρωινό ήλιο, ανεβαίναμε αργά τα σκαλοπάτια. Από παντού ακουγόταν ο θόρυβος των τροχών της προσευχής το μοναδικό είδος τροχού που υπήρχε στη χώρα, γιατί μία παλιά προφητεία έλεγε πως όταν θα έρθουν οι τροχοί στο Θιβέτ θα πεθάνει η ειρήνη. Φτάσαμε κάποτε και στην κορυφή όπου οι γίγαντες φρουροί άνοιξαν διάπλατα τη χρυσή πύλη, βλέποντας τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, που ήξεραν τόσο καλά. Συνεχίσαμε ν' ανεβαίνουμε ως τη ψηλότερη κορυφή, όπου υπήρχαν και οι τάφοι των προηγούμενων ενσαρκώσεων του Δαλάι Λάμα και η τωρινή του κατοικία. 111

Ένα μεγάλο παραπέτασμα σε χρώμα καστανό, από μαλλί γιάκ, κάλυπτε την είσοδο. Τραβήχτηκε στο πλάι από τούς φρουρούς μόλις μας είδαν να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

πλησιάζουμε και βρεθήκαμε σ' ένα τεράστιο προθάλαμο, με πράσινους πορσελάνινους δράκοντες σαν φύλακες. Πολύτιμα χαλιά κρέμονταν από τούς τοίχους, απεικονίζοντας θρησκευτικές σκηνές κι αρχαίους μύθους. Πάνω σε χαμηλά τραπέζια υπήρχαν αντικείμενα που κάθε συλλέκτης θα ζήλευε, μικρά αγαλματίδια πολυάριθμων θεοτήτων της μυθολογίας και διακοσμητικά από σμάλτο. Σε ένα ράφι, δίπλα σε κάποια πύλη, βρισκόταν τοποθετημένο το βιβλίο των ευγενών κι ευχόμεουν να μπορούσα να τ' ανοίξω και να δω το όνομα της οικογένειάς μου εκεί, να πάρω λίγο θάρρος, γιατί αυτή τη μέρα, σ' αυτό το μέρος, ένιωθα πολύ μικρός κι ασήμαντος. Στα οχτώ μου χρόνια είχα εντελώς απαλλαγεί από αυταπάτες κι αναρωτιόμουν γιατί ήθελε να με δει ο ανώτατος όλων στη χώρα. Ήξερα πως κάτι τέτοιο ήταν πολύ ασυνήθιστο κι ήμουν της γνώμης πως πίσω του κρυβόταν ακόμα περισσότερο σκληρή δουλειά, σκληρή δουλειά η νέες δοκιμασίες. Ένας Λάμα με πορφυρό χιτώνιο και χρυσή στολή μιλούσε με τον Οδηγό μου. Ο τελευταίος φαινόταν να είναι πολύ γνωστός εδώ και τον ακολουθούσα παντού. Άκουσα ή αγιότητα του έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον και θα ήθελε να μιλήσει ιδιαίτερα στο μαθητή σας. Ο Οδηγός μου γύρισε προς το μέρος μου και είπε. Είναι καιρός να μπεις μέσα, Λόμπσανγκ. Θα σου δείξω την πόρτα κι υστέρα θα μπεις μόνος. Φαντάσου πως δεν είναι παρά μία ακόμα πρόβα, όπως κάναμε όλη τη βδομάδα. Έβαλε το χέρι του γύρω ατούς ώμους μου και με οδήγησε προς την πόρτα, ψιθυρίζοντας. Δεν υπάρχει τίποτα που να σ' ανησυχεί εμπρός. Σπρώχνοντάς με ενθαρρυντικά στην πλάτη στάθηκε παράμερα κοιτώντας με. Μπήκα από την πόρτα και εκεί, στην άλλη άκρη ενός μεγάλου δωματίου, βρισκόταν ο Εσώτατος εκείνος, ο δέκατος τρίτος Δαλάι Λάμα. Καθόταν σ' ένα μεταξωτό μαξιλάρι βαθυκίτρινου χρώματος. Ή ενδυμασία του ήταν η ίδια μ' ενός κανονικού Λάμα, μα στο κεφάλι του φορούσε ένα ψηλό κίτρινο καπέλο με πτερύγια που έπεφταν ως τούς ώμους του. Μόλις άφηνε κάποιο βιβλίο. 112

Σκύβοντας το κεφάλι μου προχώρησα προς το μέρος του, σταματώντας κάπου ενάμιση μέτρο μακριά του. Εκεί έπεσα στα γόνατα και προσκύνησα τρεις φορές. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είχε βάλει στο χέρι το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μεταξωτό φουλάρι λίγο πριν μπω και τώρα το τοποθέτησα στα πόδια του Εσώτατου εκείνου. Έσκυψε μπροστά κι έβαλε το δικό του πάνω στα χέρια μου, αντί, όπως συνηθιζόταν, γύρω από το λαιμό μου. Ή καρδιά μου έτρεμε τώρα, έπρεπε να περπατήσω προς τα πίσω ως το κοντινότερο μαξιλάρι και είχα δει πως όλα ήταν αρκετά μακριά, κοντά ατούς τοίχους. Ο Δαλάι Λάμα μίλησε για πρώτη φορά. Εκείνα τα μαξιλάρια είναι πολύ μακριά για να πας ως εκεί περπατώντας προς τα πίσω, γύρισε και φέρε ένα κοντά, ώστε να μπορούμε να μιλήσουμε. Έτσι κι έκανα. Βάλε το μαξιλάρι εδώ μπροστά μου και κάθισε. Αφού κάθισα, μίλησε. Λοιπόν, νεαρέ μου, έχω ακούσει πολλά θαυμαστά πράγματα για σένα. Είσαι εκ γενετής διορατικός και το άνοιγμα του τρίτου ματιού δυνάμωσε αυτές σου τις ικανότητες. Έχω εδώ τα στοιχεία της τελευταίας σου ενσάρκωσης, όπως επίσης και τις προφητείες των αστρολόγων. Θα συναντήσεις μεγάλες δυσκολίες στην αρχή, μα θα κερδίσεις πολλά στο τέλος, θα βρεθείς σε πολλές ξένες χώρες, χώρες που ούτε καν ξέρεις ότι υπάρχουν τώρα. Θα συναντήσεις θάνατο και καταστροφές και κακία τόση, όση δε θα μπορούσες ποτέ να φανταστείς. Ο δρόμος θα είναι μακρύς και δύσκολος, μα στο τέλος θα τον στεφανώσει η επιτυχία, όπως είναι γραμμένο. Δεν ήξερα γιατί μου τα έλεγε όλα αυτά, που μου ήταν γνωστά λέξη προς λέξη, από τότε που έκλεισα τα επτά μου χρόνια. Ήξερα καλά πως θα μάθαινα ιατρική και χειρουργική στο Θιβέτ κι ότι θα πήγαινα υστέρα στην Κίνα, να σπουδάσω από την αρχή τα ίδια θέματα. Μα ο Εσώτατος εκείνος μιλούσε ακόμα, προειδοποιώντας με να μη φανερώσω τις ασυνήθιστες δυνάμεις μου ούτε να μιλώ για το εγώ και την Ψυχή όταν θα βρίσκομαι στο δυτικό κόσμο. Έχω επισκεφτεί την Ινδία και την Κίνα και σ' αυτές τις χώρες μπορεί κανείς να συζητήσει τις ύψιστες αλήθειες, μα έχω επίσης συναντήσει πολλούς από τη δύση. Οι άξιες τους δεν είναι όπως οι δικές μας, λατρεύουν το εμπόριο και το χρυσό. Οι επιστήμονες τους λένε. Δείξτε μας την Ψυχή, παρουσιάστε την, αφήστε την στα χέρια μας, να τη ζυγίσουμε και να τη δοκιμάσουμε με οξέα. 113

Πείτε μας την μοριακή της κατασκευή, τις χημικές της αντιδράσεις. Αποδείξεις, αποδείξεις, μας λείπουν οι αποδείξεις, θα σου πουν, χωρίς να καταλαβαίνουν πως η αρνητική τους στάση και η φιλυποψία τους είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια στο να βρουν αποδείξεις. Μιας πάρουμε λίγο τσάι.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπτα Το τρίτο Μάτι 1956

Χτύπησε ελαφρά ένα γκονγκ δίνοντας μία παραγγελία στον Λάμα που εμφανίστηκε. Εκείνος ήταν σύντομα πίσω φέρνοντας τσάι και ειδικές τροφές που είχαν μεταφερθεί από την Ινδία. Ενώ τρώγαμε, ο Εσώτατος εκείνος μιλούσε, λέγοντάς μου για την Κίνα και την Ινδία. Μου είπε ότι από μένα ήθελε να μελετώ πραγματικά σκληρά, πως θα διαλέξει ειδικούς δασκάλους για μένα. Δεν μπόρεσα να συγκρατηθώ και ξέσπασα. Ω! Κανείς δεν μπορεί να ξέρει περισσότερα από το διδάσκαλο μου, τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ! Ο Δαλάι Λάμα με κοίταξε για μία στιγμή κι υστέρα έγειρε πίσω το κεφάλι του και γέλασε δυνατά. Ασφαλώς κανείς άλλος δεν θα του είχε ποτέ μιλήσει έτσι, ιδιαίτερα όταν αυτός ο άλλος ήταν ένα οχτάχρονο παιδί. Φαινόταν να το εκτιμά. Ώστε νομίζεις ότι ο Μινγκυάρ Ντόνταπ είναι καλός, έτσι δεν είναι. Πες μου τι πραγματικά σκέφτεσαι γι' αυτόν, νεαρέ μου κόκκορα! Κύριε! Απάντησα, μου είπατε ότι έχω εξαιρετικές διορατικές δυνάμεις. Λοιπόν, ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είναι ο καλύτερος άνθρωπος που έχω δει ποτέ. Ο Δαλάι Λάμα γέλασε ξανά και κτύπησε το γκονγκ δίπλα του. Ζητείστε από τον Μινγκυάρ να έρθει, είπε στο Λάμα που απάντησε στο κάλεσμά του. Σε λίγο έκανε την εμφάνισή του Ο Οδηγός μου και υποκλίθηκε στον Εσώτατο εκείνο. Πάρε ένα μαξιλάρι και κάθισε Μινγκυάρ, είπε ο Δαλάι Λάμα. Αυτός ο νεαρός μαθητής σου μόλις τώρα μου έκανε μία περιγραφή του χαρακτήρα σου με την οποία συμφωνώ απόλυτα. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ κάθισε δίπλα μου και ο Δαλάι Λάμα συνέχισε. Ανέλαβες όλη την ευθύνη για την εκπαίδευση του Λόμπσανγκ Ράμπτα. Ακολούθησε τον δρόμο που θέλεις και θα έχεις από μένα κάθε βοήθεια που θα ζητήσεις. Εγώ, προσωπικά, θα τον καλέσω εδώ αρκετές φορές. Έπειτα, γύρισε σε μένα και είπε. Νεαρέ μου, έκανες καλή εκλογή. Ο οδηγός σου είναι ένας καλός φίλος από τις παλιές μέρες και ένας πραγματικός κύριος της απόκρυφης γνώσης. 114

Συζητήσαμε για λίγο ακόμα, μετά σηκωθήκαμε, υποκλιθήκαμε και φύγαμε από το δωμάτιο. Κατάλαβα ότι ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ήταν κατά βάθος πολύ ευχαριστημένος με μένα και με την εντύπωση που έκανα στον Δαλάι Λάμα. Θα μείνουμε εδώ για λίγες μέρες και θα μπορέσουμε να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

επισκεφτούμε μερικά τμήματα των κτιρίων που είναι πολύ γνωστά, μου είπε. Μερικοί διάδρομοι και δωμάτια που βρίσκονται πολύ χαμηλά, δεν έχουν ανοιχτεί τα τελευταία διακόσια χρόνια. Μέσα σ' αυτούς τούς χώρους θα μάθεις πολλά γύρω από τη Θιβητιανή ιστορία. Μας πλησίασε ένας Λάμα ακόλουθος (στην κατοικία του Δαλάι Λάμα δεν υπήρχαν ακόλουθοι κατώτερου βαθμού) και μας είπε ότι θα είχαμε στη διάθεσή μας δύο δωμάτια στην κορυφή του κτιρίου κι αν θέλαμε θα μπορούσε να μας οδηγήσει σ' αυτά. Σε λίγο μπροστά στα πόδια μου απλωνόταν ολόκληρη η Λάσα και η κοιλάδα. Κάθισα για μερικές στιγμές και κοίταξα εκστατικός αυτή την υπέροχη θέα. Ή αγιότητα του, είπε ο Λάμα, έχει δώσει τις απαραίτητες οδηγίες, ώστε να πηγαίνετε όπου θέλετε και να μην είναι κλειστή για σας καμιά πόρτα. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είπε ότι θα έπρεπε να ξαπλώσω για λίγο. Ή πληγή στ' αριστερό μου πόδι με πονούσε ακόμα αρκετά και περπατούσα με μεγάλη δυσκολία, κουτσαίνοντας. Για μερικές μέρες, στην αρχή, φοβόμαστε όλοι ότι θα έμενα σ' όλη μου τη ζωή ανάπηρος. Μετά από μιας ώρας ξεκούραση ήρθε Ο Οδηγός μου φέρνοντας μαζί του τσάι και φαγητό. Ωρα να γεμίσουμε το στομάχι μας, Λόμπσανγκ. Τρώνε καλά εδώ μέσα, ας φροντίσουμε λοιπόν να επωφεληθούμε κι εμείς. Δεν χρειάζονται δεύτερη πρόσκληση. Όταν τελειώσαμε, ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μ' οδήγησε σ' ένα δωμάτιο στην άλλη άκρη της επίπεδης στέγης. Εδώ, με μεγάλη μου έκπληξη, διαπίστωσα ότι τα παράθυρα δεν είχαν λαδωμένο ύφασμα, μα ήταν γεμάτα από κάτι ανύπαρκτο, όμως ορατό. Τέντωσα το χέρι μου κι άγγιξα με μεγάλη προσοχή το περίεργο τίποτα. Ήταν κάτι κρύο, τόσο κρύο όσο ο πάγος και πολύ γλιστερό. Τότε ξαφνικά κατάλαβα. Γυαλί! Δεν είχα δει ποτέ πριν αυτό το υλικό με τη μορφή φύλλου. Παλιά χρησιμοποιούσαμε αδιαφανή, χοντρά, χρωματισμένα γυαλιά στους σπάγκους των αετών μας, μα τούτα εδώ ήταν σαν καθαρό νερό.¹¹⁵

Και δεν ήταν μόνο αυτό. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ άνοιξε το παράθυρο και πήρε έναν χάλκινο σωλήνα, που έμοιαζε με εξάρτημα από σάλπιγγα, καλυμμένο με δέρμα. Τράβηξε το σωλήνα και εμφανίστηκαν τέσσερα κομμάτια, το ένα μέσα από το άλλο. Γέλασε όταν είδε την έκφραση του προσώπου μου, έπειτα έσπρωξε τη μία άκρη απ' το σωλήνα έξω απ' το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

παράθυρο και την άλλη την πλησίασε στο πρόσωπό του. Ά! Θα παίξει τώρα κάποιο όργανο, σκέφτηκα. Τελικά όμως δεν έβαλε το σωλήνα στο στόμα του, μα τον πλησίασε κοντά σ' ένα μάτι του. Κάτι έφτιαξε και μετά μου είπε. Κοίταξε, Λόμπσανγκ. Κοίταξε με το δεξί σου μάτι, κλείνοντας τ' αριστερό. Ακολούθησα τη συμβουλή του και σχεδόν έμεινα λιπόθυμος από την κατάπληξη. Ένας άντρας με τ' άλογό του περπατούσε πάνω στο σωλήνα κι ερχόταν προς το μέρος μου. Πήδηξα στο πλάι και κοίταξα τριγύρω. Δεν υπήρχε κανείς στο δωμάτιο εκτός απ' το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, που τρανταζόταν ολόκληρος από τα γέλια. Τον κοίταζα γεμάτος υποψία, φοβόμενοι μήπως με είχε μαγέψει. Ή αγιότητα του είπε ότι είσαστε απόλυτος κύριος της απόκρυφης γνώσης, είπα, μα είναι ανάγκη να κοροϊδεύετε έτσι ένα μαθητή σας. Ένα καινούργιο κύμα γέλιου τον κατέλαβε και μου έκανε νόημα να κοιτάξω πάλι. Έσκυψα με μεγάλη ανησυχία κι Ο Οδηγός μου γύρισε το σωλήνα για να δω κάποια άλλη θέα. ένα τηλεσκόπιο! Ποτέ στη ζωή μου δεν είχα δει κάτι παρόμοιο. Ποτέ δεν πρόκειται να ξεχάσω την εικόνα εκείνου του άντρα που περπατούσε με τ' άλογό του προς το μέρος μου. Αυτή τη σκηνή τη θυμάμαι πολύ συχνά, όταν κάποιος δυτικός λείει αδύνατο! Όταν του αναφέρουν κάτι γύρω απ' την απόκρυφη γνώση. Τότε, όλη αυτή η κατάσταση ήταν αδύνατο για μένα. Ο Δαλάι Λάμα στο γυρισμό του από την Ινδία είχε φέρει μαζί του μερικά τηλεσκόπια και του άρεσε πολύ να κοιτάζει μ' αυτά τη γύρω περιοχή. Εδώ πάλι, στο ίδιο δωμάτιο, κοίταξα για πρώτη φορά έναν καθρέφτη και δεν αναγνώρισα το φοβερό πλάσμα που είδα. Απέναντι μου βρισκόταν ένα μικρό, χλωμό αγόρι που είχε μία μεγάλη κόκκινη πληγή στο μέτωπό του και μία αναμφίβολα τεράστια μύτη. Είχα δει κι άλλες φορές τον εαυτό μου στο νερό, μα τώρα ήταν τόσο καθαρά όλα. Από τότε, σ' όλη την υπόλοιπη ζωή μου δεν ασχολήθηκα ποτέ άλλοτε με τούς καθρέφτες. 116

Μπορεί να σκεφτεί κανείς ότι το Θιβέτ ήταν μία περίεργη χώρα χωρίς γυαλί, τηλεσκόπιο ή καθρέφτες, μα οι κάτοικοί του δεν ήθελαν τέτοια πράγματα. Ένα άλλο που δε θέλαμε ήταν οι τροχοί, που κατασκευάζονται για την ταχύτητα και τον υποτιθέμενο πολιτισμό. Είχαμε πολύ καταλάβει πως μέσα στο άγχος και στη βιασύνη της βιομηχανοποιημένης ζωής δεν υπάρχει χρόνος για τα πνευματικά θέματα. Ο υλικός μας κόσμος είχε αναπτυχθεί με

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

πολύ αργό ρυθμό με αποτέλεσμα όλη η προσοχή μας να έχει στραφεί στην εσωτερική γνώση και αυτή να φροντίζουμε να τελειοποιήσουμε. Εδώ και πολλές χιλιάδες χρόνια ξέραμε την αλήθεια για τη διορατικότητα, την τηλεπάθεια και τούς άλλους κλάδους της μεταφυσικής αν και είναι απόλυτα αληθινό ότι πολλοί Λάμα μπορούν να καθίσουν γυμνοί στο χιόνι και μόνο με τη σκέψη τους να το λιώσουν, όμως ποτέ δε γίνεται κάποια επίδειξη μόνο και μόνο για να ευχαριστηθούν όσοι ζητούν να δουν περίεργα φαινόμενα. Πολλοί Λάμα που είναι κύριοι της απόκρυφης γνώσης, μπορούν πολύ εύκολα να ανυψωθούν, μα δεν επιδεικνύουν τις δυνάμεις τους μπροστά σε άμαθης θεατές. Στο Θιβέτ, ο δάσκαλος πάντοτε εξετάζει αν ο μαθητής του είναι κατάλληλα έτοιμος, ώστε να δεχθεί τέτοιες δυνάμεις. Είναι επομένως πολύ φυσικό ότι, καθώς ο δάσκαλος πρέπει να είναι σίγουρος για το ηθικό περιεχόμενο του μαθητή του, οι μεταφυσικές δυνάμεις ποτέ δε χρησιμοποιούνται καταχρηστικά, αφού μόνο οι σωστοί και ακέραιοι άνθρωποι τις διδάσκονται. Αυτές οι δυνάμεις δεν είναι κάτι το μαγικό, είναι μόνο το αποτέλεσμα της χρήσης των φυσικών νόμων. Στο Θιβέτ υπάρχουν άνθρωποι που μπορούν να αναπτυχθούν μόνο μέσα σε μία ομάδα, ενώ άλλοι πρέπει ν' αποσυρθούν στη μοναξιά. Στην τελευταία περίπτωση, ζουν όλη σχεδόν τη ζωή τους μέσα σ' ένα ερημικό κελί σε κάποιο απόμακρο μοναστήρι. Το κελί είναι συνήθως ένα μικρό δωμάτιο χτισμένο στην πλαγιά ενός βουνού, με χοντρούς πέτρινους τοίχους που δεν αφήνουν κανένα ήχο να περάσει. Ο ερημίτης μπαίνει μέσα με τη θέλησή του και η είσοδος χτίζεται. Δεν υπάρχει κανενός είδους φως, ούτε έπιπλα, τίποτε μέσα σ' αυτό το πέτρινο κουτί. Μια φορά τη μέρα, του δίνουν φαγητό μέσα από μία μικρή, αδιαπέραστη από το φως και τούς ήχους σχισμή. 117

Εδώ, ο ερημίτης μένει για τρία χρόνια, τρεις μήνες και τρεις μέρες. Διαλογίζεται γύρω από τη φύση της ζωής και τη φύση του ανθρώπου. Για κανένα λόγο δε μπορεί ν' αφήσει αυτό το κελί με το φυσικό του σώμα. Το τελευταίο μήνα της παραμονής του μία πολύ μικρή τρύπα ανοίγεται στην οροφή, που αφήνει να περάσει μία πολύ μικρή αχτίδα φωτός. Σιγά-σιγά η τρύπα αυτή μεγαλώνει και ο ερημίτης αρχίζει πάλι να συνηθίζει το φως, διαφορετικά μόλις θα έβγαине έξω θα τυφλωνόταν αμέσως. Τις πιο πολλές

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

φορές αυτοί οι άντρες γυρίζουν πίσω στο κελί τους μετά από λίγες βδομάδες και μένουν εκεί για την υπόλοιπη ζωή τους. Δεν είναι όμως, όπως θα μπορούσε κανείς να υποθέσει, ανάξιες άγονες υπάρξεις. Ο άνθρωπος είναι πνεύμα, ένα δημιουργήμα ενός άλλου κόσμου και όταν κατορθώσει να ελευθερωθεί από τα δεσμά αυτού του σώματος, τότε μπορεί να ταξιδέψει στον κόσμο σαν πνεύμα και να βοηθηθεί από τη σκέψη. Οι σκέψεις, όπως το ξέρουμε πολύ καλά στο Θιβέτ, είναι κύματα ενέργειας. Ή όλη είναι ενέργεια συμπυκνωμένη. Ή σκέψη, όταν κατευθύνεται σωστά και συμπυκνώνεται μερικά, μπορεί να μετακινήσει αντικείμενα. Ή σκέψη, πάλι, όταν ελέγχεται με κάποιο άλλο τρόπο, παίρνει τη μορφή τηλεπάθειας και μπορεί να πείσει ένα άτομο που βρίσκεται σε κάποια απόσταση, να κάνει μία ορισμένη πράξη. Είναι πολύ δύσκολο να το πιστέψει κανείς αυτό, τη στιγμή που ζούμε σ' έναν κόσμο που δέχεται σαν κάτι το πολύ συνηθισμένο να μιλάει ένας άνθρωπος από το μικρόφωνο και να καθοδηγεί τον πιλότο ενός αεροπλάνου, που δεν βλέπει καθόλου το έδαφος, να προσγειωθεί μέσα από μία πυκνή ομίχλη. Με λίγη εκπαίδευση και χωρίς καθόλου σκεπτικισμό ο άνθρωπος θα μπορούσε να κάνει το ίδιο με την τηλεπάθεια χωρίς να χρειάζεται να χρησιμοποιεί ένα μικρόφωνο που δεν είναι σίγουρο ότι πάντα λειτουργεί σωστά. Ή δική μου εσωτερική ανάπτυξη δεν περιελάμβανε αυτή την παρατεταμένη απομόνωση μέσα στο τέλειο σκοτάδι. Πήρα μία άλλη μορφή, που δε μπορούν να την ακολουθήσουν όλοι οι άλλοι που ζητούν να γίνουν ερημίτες. Ή εκπαίδευσή μου απέβλεπε σε έναν ορισμένο σκοπό και την επέβλεπε ο ίδιος ο Δαλάι Λάμα. Πολλά πράγματα τα διδάχθηκα με την ύπνωση και με κάποια άλλη μέθοδο, που δε μπορεί να γραφεί σ' ένα βιβλίο τέτοιου είδους. 118

Είναι αρκετό να πω ότι μου δόθηκε πολύ περισσότερη φώτιση από ότι ένας ερημίτης αποκτά σ' ολόκληρη τη ζωή του. Ή επίσκεψη στην Ποτάλα είχε κάποια σχέση με τα πρώτα στάδια αυτής της εκπαίδευσης, μα για όλα αυτά θα γράψω αργότερα. Ήμουν κατενθουσιασμένος με αυτό το τηλεσκόπιο και το χρησιμοποίησα πάρα πολύ, για να κοιτάξω τους χώρους που γνώριζα τόσο καλά. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου εξήγησε με κάθε λεπτομέρεια τις αρχές της λειτουργίας του, ώστε κατάλαβα ότι δεν υπήρχε τίποτε το μαγικό, μα απλά και μόνο συνηθισμένοι νόμοι της φύσης. Μου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

δόθηκαν εξηγήσεις όχι μόνο για το τηλεσκόπιο, μα και γύρω από το κάθε φαινόμενο που μπορεί να μην καταλάβαινα, ώστε δεν ήταν δυνατόν πια να έλεγα μα είναι μαγικό! Και να μην άκουγα ότι οι απλοί φυσικοί νόμοι είχαν κι εδώ τη θέση τους. Κάποτε, ο Λάμα Μινγκκυάρ Ντόνταπ με οδήγησε σε ένα τελείως σκοτεινό δωμάτιο και μου είπε. Κάθισε τώρα εδώ, Λόμπσανγκ, και κοίτα εκείνον τον άσπρο τοίχο. Έπειτα έσβησε τη φλόγα από τη λάμπα βουτύρου και κάτι έκανε στο εξώφυλλο από το παράθυρο. Αμέσως εμφανίστηκε μπροστά μου πάνω στον τοίχο μία εικόνα της Λάσα και μάλιστα ανάποδη! Ξεφώνισα με έκπληξη βλέποντας τούς άντρες, τις γυναίκες και τα γιάκ να περπατούν ανάποδα. Ή εικόνα τρεμόπαιξε ξαφνικά κι ευθύς όλα ήρθαν στη θέση τους. Ή εξήγηση για την κάμψη των ακτίνων του φωτός με ξάφνιασε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο πως μπορούσε κανείς να κάμψει το φως. Μου είχαν δείξει πως σπάνε οι στάμνες κι άλλα πήλινα δοχεία με μία άηχη σφυρίχτρα. Αυτό ήταν κάτι πράγματι απλό και δεν άξιζε να το σκεφτείς για δεύτερη φορά, μα να κάμψεις το φως! Δε μπορούσα να καταλάβω τίποτε και τελικά έφεραν από το άλλο δωμάτιο μία μηχανή, που είχε μία λάμπα και διάφορα ξύλινα χωρίσματα για να κρύβουν με κατάλληλο τρόπο το φως της. Τότε, μπόρεσα και είδα τις ακτίνες να κάμπτονται και τίποτε πια δε μου προκαλούσε έκπληξη. Οι αποθήκες της Ποτάλα ήταν ασφυκτικά γεμάτες με θαυμάσια αγάλματα, αρχαία βιβλία και υπέροχες τοιχογραφίες θρησκευτικών θεμάτων. Οι ελάχιστοι δυτικοί που έχουν δει μερικές από αυτές τις θεωρούν άσεμνες. 119

Παριστάνουν ένα ανδρικό κι ένα γυναικείο πνεύμα στενά αγκαλιασμένο και δεν είναι καθόλου μα καθόλου ανήθικες και ποτέ ένας θιβετιανός δε θα τις έβλεπε με τέτοιο μάτι. Μ' αυτές τις δύο γυμνές αγκαλιασμένες φιγούρες θέλουν να μεταδώσουν την έκσταση που ακόλουθη την ένωση της γνώσης και της σωστής ζωής. Παραδέχομαι ότι είχα τρομάξει υπερβολικά, όταν είδα ότι οι χριστιανοί λατρεύουν σαν σύμβολά τους ένα βασανισμένο άντρα καρφωμένο πάνω σ' έναν σταυρό. Είναι κρίμα που προσπαθούμε να κρίνουμε ανθρώπους άλλων χωρών με τα δικά μας μέτρα. Εδώ και πολλούς αιώνες φθάνουν στην Ποτάλα, από διάφορες χώρες, δώρα για τον εκάστοτε Δαλάι Λάμα. Όλα αυτά έχουν αποθηκευτεί σε δωμάτια και τώρα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

είχα την ευκαιρία να τα δω όλα και να κάνω μερικές σκέψεις γύρω από την ψυχολογία των ανθρώπων που έστειλαν τέτοια δώρα. Ήταν μία πολύ ωραία άσκηση γύρω απ' τα κίνητρα του κάθε ανθρώπου. Μετά, έλεγα τις εντυπώσεις που είχα κερδίσει απ' το αντικείμενο και Ο Οδηγός μου μου διάβαζε από ένα βιβλίο την πραγματική ιστορία και τι έγινε μετά. Ήμουν πολύ ευτυχισμένος που μου έλεγε τόσο συχνά. Πάλι έχεις δίκιο, Λόμπσανγκ προχωρείς πολύ σωστά. Πριν φύγουμε από την Ποτάλα, επισκεφθήκαμε μία από τις υπόγειες στοές. Μου είχαν πει ότι μπορούσαν τώρα να δω μία, μα τις υπόλοιπες θα τις έβλεπα αργότερα. Πήραμε αναμμένους δαυλούς και κατεβήκαμε, προσεχτικά, ατέλειωτα σκαλιά, γλιστρώντας μέσα από λείους πέτρινους διαδρόμους. Έμαθα πως αυτές οι στοές είχαν γίνει από έκρηξη ηφαιστείου πριν από αμέτρητους αιώνες. Πάνω στους τοίχους υπήρχαν περίεργα διαγράμματα και σχέδια με σκηνές τελείως άγνωστες. Ήθελα πάρα πολύ να δω εκείνη τη λίμνη που μου είχαν πει πως απλώνεται για ολόκληρα χιλιόμετρα στο τέλος μιας από τις στοές. Τελικά, μπήκαμε μέσα σ' ένα διάδρομο που γινόταν όλο και πιο πλατύς, μέχρι που ξαφνικά το φως από τούς δαυλούς μας δε μπορούσε να φθάσει στην οροφή. Μετά από λίγα μέτρα, βρεθήκαμε στην άκρη της λίμνης. Ήταν μαύρη κι ακίνητη κι αυτή η σκοτεινιά την έκανε ακόμα πιο απρόσιτη έμοιαζε περισσότερο με ένα άπατο πηγάδι παρά με λίμνη ούτε ένα κυματάκι δεν τάραζε την επιφάνεια, ούτε ένας ήχος δεν έσπαγε τη σιγαλιά. 120

Ο βράχος που στεκόμαστε πάνω του, ήταν κι αυτός κατάμαυρος, μα το φως απ' τούς δαυλούς μας τον έκανε να σπινθηροβολεί. Πάρα πέρα, στον τοίχο, υπήρχε μία περίεργη έντονη γυαλάδα. Πλησίασα προσεκτικά κι είδα ότι σ' εκείνο το σημείο υπήρχε μία πλατιά ζώνη χρυσού, που είχε μήκος γύρω στα τεσσεράμισι με έξι μέτρα και έφθανε από το λαιμό μου μέχρι τα πόδια μου. Φαίνεται ότι κάποτε η μεγάλη ζέστη είχε αρχίσει να λιώνει το χρυσάφι από τα βράχια και όταν αργότερα κρύωσε σχηματίστηκαν μικροί σβόλοι, όπως είναι το χρυσάφι λίπος των καντηλιών. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ έσπασε τη σιωπή. Αυτή οι λίμνη φθάνει μέχρι τον ποταμό Τσάνγκ-πό, κάπου εβδομήντα χιλιόμετρα μακριά από εδώ. Πριν από πολλά πολλά χρόνια μία ομάδα από μοναχούς που αγαπούσαν την περιπέτεια, έκανε μία

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ξύλινη σχεδία με κουπιά για να μπορεί να κινείται. Έβαλαν πάνω της πολλούς δαυλούς κι απομακρύνθηκαν από την ακτή. Για χιλιόμετρα ολόκληρα κωπηλατούσαν, ερευνούσαν μέχρι που έφθασαν σ' έναν τεράστιο χώρο όπου δε μπορούσαν να δουν ούτε τοίχους ούτε οροφή. Συνέχισαν να γλιστρούν ανάμεσα από τα νερά ήρεμα χωρίς να ξέρουν τι δρόμο θα έπρεπε να ακολουθήσουν. Άκουγα, ζώντας με τη φαντασία μου τη σκηνή. Ο Λάμα συνέχισε. Είχαν χαθεί και δεν ήξεραν ποιόν δρόμο έπρεπε να ακολουθήσουν για να προχωρήσουν και ποιόν για να γυρίσουν πίσω. Ξαφνικά η σχεδία κλονίστηκε, ακολούθησε το φύσημα του ανέμου που έσβησε τούς δαυλούς τους, αφήνοντάς τους στο τέλειο σκοτάδι, τότε κατάλαβαν ότι η εύθραυστη σχεδία τους βρισκόταν στη διάθεση των δαιμόνων του νερού. Γύριζαν γύρω γύρω σαν σβούρα χωρίς σταματημό. Οι μοναχοί, ζαλισμένοι κι άρρωστοι, προσπάθησαν να κρατηθούν από τα σχοινιά που έδεναν τα ξύλα της σχεδίας. Το ρεύμα, όμως, ήταν πάρα πολύ ισχυρό και τα κύματα τούς σκέπαζαν και τούς έβρεχαν ολόκληρους. Η ταχύτητα αυξήθηκε και με τρόπο κατάλαβαν ότι βρίσκονταν στα χέρια κάποιου τεράστιου γίγαντα που τούς οδηγούσε στο χαμό. Πόσος χρόνος πέρασε δε μπορούσαν να ξέρουν. Δεν υπήρχε κανένας φως, το σκοτάδι ήταν απόλυτο ποτέ η επιφάνεια της Γης δεν το έχει γνωρίσει. Κάποια στιγμή, ακούστηκαν μερικά απαίσια τριξίματα, ένιωσαν μία τεράστια πίεση που, σχεδόν, τούς έλιωνε, η σχεδία διαλύθηκε και οι ίδιοι βρέθηκαν κάτω από το νερό. 121

Μερικοί κατάφεραν και κράτησαν αέρα στα πνευμόνια τους, άλλοι δεν ήταν τόσο τυχεροί. Σε λίγο, εμφανίστηκε το φως, πρασινωπό και αβέβαιο. Οι μοναχοί στριφογύριζαν μέσα στο ρεύμα, μα τελικά βγήκαν έξω στη λαμπερή λιακάδα. Δυό μόνο απ' αυτούς κατάφεραν να φθάσουν στην ακτή, μισοπνιγμένοι και καταματωμένοι. Δεν υπήρχε κανένα ίχνος από τούς άλλους τρεις. Για ώρες ολόκληρες έμειναν ξαπλωμένοι ανάμεσα στη ζωή και στο θάνατο. Κάποτε, ο ένας βρήκε λίγες δυνάμεις να σηκωθεί και να κοιτάξει γύρω του. Έκπληξη του ήταν τόσο μεγάλη, που παραλίγο να λιποθυμήσει πάλι. Πέρα μακριά μπορούσαν κι έβλεπαν την Ποτάλα και γύρω τους υπήρχαν πράσινα λιβάδια όπου έβοσκαν μερικά γιάκ. στην αρχή σκέφτηκαν πως είχαν πεθάνει κι ότι αυτός θα πρέπει να ήταν ένας

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

θιβετιανός παράδεισος. Τότε άκουσαν βήματα πίσω τους και γυρίζοντας είδαν ένα βοσκό που τούς κοιτούσε περίεργα. Είχε δει τα επιπλέοντα συντρίμμια από τη σχεδιά και είχε έρθει να τα μαζέψει. Με αρκετή προσπάθεια οι δύο μοναχοί κατάφεραν να τον πείσουν ότι είναι πράγματι μοναχοί κι επειδή οι χιτώνες τους ήταν σχισμένοι δέχθηκε να πάει στην Ποτάλα για να τούς φέρει βοήθεια. Από εκείνη τη μέρα πολύ λίγα πράγματα έχουν γίνει για την εξερεύνηση της λίμνης, μα ξέρουμε ότι υπάρχουν νησάκια λίγο πιο μακριά απ' εκεί που φθάνει το φως των δαυλών μας. Ένα από αυτά έχει εξερευνηθεί, Αλλά το τι βρέθηκε θα το μάθεις αργότερα, όταν θα έχεις μυηθεί. Καθώς τα σκεφτόμουν όλα αυτά, ένωσα μία μεγάλη επιθυμία να εξερευνήσω εγώ ο ίδιος τη λίμνη με μία σχεδιά. Ο οδηγός κοιτούσε προσεχτικά την έκφρασή μου ξαφνικά, ξέσπασε σε γέλια και μου είπε. Ναι, θα ήταν πράγματι ωραίο να την εξερευνούσες, Αλλά γιατί να καταστρέφουμε τα σώματά μας, αφού μπορούμε να κάνουμε την ερευνά με το αστρικό μας ταξίδι! Μπορείς, Λόμπσανγκ, μπορείς. Σε λίγα χρόνια θα είσαι σε θέση να επισκεφτείς αυτή τη λίμνη μαζί μου και θα συμβάλεις και εσύ με τη σειρά σου στις γνώσεις που ήδη έχουμε. Αλλά τώρα, αγόρι μου, πρέπει να μελετάς. Να μελετάς και για τούς δύο μας! Οι δαυλοί μας άρχισαν να τρεμοσβήνουν και μου φάνηκε ότι σε λίγο θα ψηλαφούσαμε στα τυφλά μέσα στη σκοτεινιά των διαδρόμων. 122

Καθώς φεύγαμε από τη λίμνη, σκέφθηκα πόσο ανόητοι ήμαστε, που δεν είχαμε πάρει άλλους δαυλούς. Εκείνη τη στιγμή ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ πλησίασε κάποιο τοίχο και τον ψαχούλεψε λίγο. Από κάποιο κρυμμένο κοίλωμα έβγαλε μερικούς δαυλούς και τούς άναψε από εκείνους που τώρα, σχεδόν, είχαν σβήσει. Φυλάμε εδώ πέρα μερικούς, Λόμπσανγκ, μου είπε, γιατί θα ήταν δύσκολο να βρούμε το δρόμο μας στα σκοτεινά ας πηγαίνουμε τώρα. Συνεχίσαμε το δρόμο μας πάνω στους απότομους διαδρόμους σταματώντας για λίγο να ξεκουραστούμε και να κοιτάξουμε τα σχέδια στους τοίχους. Δε μπορούσα να τα καταλάβω, παρουσίαζαν γίγαντες και κάτι περίεργες μηχανές που ξεπερνούσαν τη δική μου φαντασία. Κοιτάζοντας τον Οδηγό μου, είδα καθαρά ότι γνώριζε καλά και τα σχέδια και τις στοές. Ήξερα ότι η γνωριμία μου με την Ποτάλα δε θα τέλειωνε εδώ,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

θα έκανα κι άλλες επισκέψεις, υπήρχε κάποιο μυστήριο σ' όλα αυτά και ποτέ δε δέχομαι να υπάρχουν μυστήρια που να μην προσπαθώ να τα εξιχνιάσω. Δεν άντεχα στην ιδέα ότι θα περνούσα χρόνια ολόκληρα ψάχνοντας να βρω μία λύση, αφού ήξερα ότι η απάντηση ήταν κοντά μου, έστω κι αν οι κίνδυνοι ήταν τεράστιοι. Οι σκέψεις μου διακόπηκαν. Λόμπσανγκ! Μουρμουρίζεις σαν γέρος. Λίγα σκαλιά έχουμε ακόμα και μετά θα βρεθούμε πάλι στο φως. Θα ανεβούμε στη σκεπή να σου δείξω με το τηλεσκόπιο το μέρος που βγήκαν εκείνοι οι Μοναχοί από το νερό. Όταν βρισκόμαστε στη σκεπή, αναρωτήθηκα γιατί δεν πηγαίναμε να δούμε μόνοι μας, με τα ίδια μας τα μάτια το χώρο εκείνο. Εξήντα χιλιόμετρα δεν είναι μεγάλη απόσταση. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είπε ότι δεν υπάρχει τίποτε το περίεργο που αξίζει να δούμε, όλα τα δείχνει το τηλεσκόπιο. Το άνοιγμα της λίμνης ήταν κάτω από το επίπεδο του νερού και δεν υπήρχε τίποτε που να σε κάνει να διακρίνεις ακριβώς την τοποθεσία, εκτός από μερικά δέντρα που έδωσε διαταγή να φυτευτούν εκεί η προηγούμενη ενσάρκωση του Δαλάι Λάμα.¹²³

Το επόμενο πρωινό αρχίσαμε να ετοιμαζόμαστε με την ησυχία μας για την επιστροφή από Σακπόρι. Για μας η επίσκεψη στην Ποτάλα ήταν ένα μικρό διάλειμμα. Πριν φύγουμε, έτρεξα στη σκεπή και κοίταξα για τελευταία φορά τη χώρα μέσα από το τηλεσκόπιο. Είδα στην κορφή, στο Σακπόρι, ένα μικρό μαθητή που διάβαζε ξαπλωμένος και κάθε τόσο πετούσε μικρά χαλίκια στα φαλακρά κεφάλια των μοναχών, στην αυλή. Μέσα από το γυαλί μπορούσα να δω την πονηρή έκφραση στο πρόσωπό του καθώς έσκυβε και κρυβόταν από τούς ξαφνιασμένους μοναχούς. Αισθάνθηκα ξαφνικά πολύ άσχημα, όταν συνειδητοποίησα ότι σίγουρα ο Δαλάι Λάμα θα με είχε δει να κάνω παρόμοια παιχνίδια. Αποφάσισα, στο μέλλον, να περιορίσω τις δραστηριότητές μου σ' εκείνα τα κτίρια που δε φαίνονται από την Ποτάλα. Ήρθε η ώρα όμως να φύγω. Έπρεπε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους τούς Λάμα που βοήθησαν, ώστε να γίνει η μικρή παραμονή μας ευχάριστη, ιδιαίτερα τον επιστάτη του ίδιου του Δαλάι Λάμα που είχε φροντίσει να έχω στη διάθεσή μου φαγητά από την Ινδία. Εκτός όμως από όλα αυτά, μου είχε δώσει και ένα αποχαιρετιστήριο δώρο, που δεν άργησα και πολύ να το φάω. Έπειτα καλά προετοιμασμένοι, πήραμε το δρόμο πάλι πίσω για το σιδερένιο βουνό. Όταν είχαμε απομακρυνθεί αρκετά, ακούσαμε κάτι φωνές και φασαρίες και οι μοναχοί που περνούσαν μας έλεγαν να κοιτάξουμε πίσω μας. Σταματήσαμε και ένας λαχανιασμένος μοναχός ήρθε τρέχοντας προς το μέρος μας και τραύλισε κάτι στο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ.124

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Περίμενε με εδώ, Λόμπσανγκ, δε θα αργήσω πολύ, είπε ο οδηγός μου. Λέγοντας αυτά γύρισε και πήρε πάλι τον ίδιο δρόμο που θα έβγαζε στην Ποτάλα. Μην ξέροντας τι να κάνω, άρχισα να φέρνω βόλτες και να θαυμάζω τη θέα, κοιτάζοντας το παλιό μου σπίτι. Σε μία στιγμή γύρισα και παρά λίγο να σωριαστώ κάτω, καθώς είδα τον πατέρα μου με το άλογο του, να έρχονται προς το μέρος μου. Τον κοίταζα επίμονα κι όταν κι η δική του ματιά έπεσε πάνω μου, τότε το κάτω του σαγόνι τρεμόπαιξε λίγο. Ένωσα ανείπωτο πόνο βλέποντας πως με αγνόησε και συνέχιζε αδιάφορος το δρόμο του. Πατέρα! Φώναξα μόλις με προσπέρασε. Δε μου έδωσε καμιά σημασία και απομακρύνθηκε. Ένωσα τα μάτια μου να καίνε, άρχισα να τρέμω και σκέφτηκα ότι θα εξευτελιζόμουν δημόσια, μπροστά στα σκαλιά της Ποτάλα, αν συνέχιζα. Συγκεντρώνοντας όλη τη δύναμη που είχα μέσα μου κι είχα περισσότερη από ότι μπορούσα να φανταστώ ίσιωσα την πλάτη μου και γύρισα το κεφάλι μου να δω κάποιο άλλο τοπίο της Λάσα. Μετά από μισή ώρα περίπου ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ήρθε προς το μέρος μου, έχοντας μαζί του άλλο ένα άλογο. Ανέβα, Λόμπσανγκ, πρέπει να πάμε γρήγορα στη Σέρα. Ένας από τούς ηγούμενους έπαθε ένα άσχημο δυστύχημα. Είδα μία βαλίτσα δεμένη στη σέλα κι υπέθεσα πως ήταν ο εξοπλισμός του οδηγού μου. Ξεχυθήκαμε καλπάζοντας στην οδό Λίνγκχορ, αφήνοντας πίσω το παλιό μου σπίτι, ανοίγοντας δρόμο ανάμεσα σε προσκυνητές κι επαίτες, χωρίς διάκριση. Δεν αργήσαμε καθόλου να φτάσουμε το μοναστήρι σέρα, όπου μας περίμεναν οι μοναχοί. Πηδήξαμε από τα άλογά μας, κουβαλώντας ο καθένας μας από μία βαλίτσα κι ένας ηγούμενος μας οδήγησε σ' ένα δωμάτιο, όπου βρήκαμε ένα γέροντα ξαπλωμένο ανάσκελα. Το πρόσωπο του είχε το χρώμα του μολυβιού κι η δύναμη της ζωής τρεμόσβηνε επικίνδυνα. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ζήτησε βραστό νερό, που ήταν ήδη έτοιμο, κι έριξε μέσα του ορισμένα βότανα. Ενώ εγώ τα ανακάτευα, ο Λάμα εξέτασε το γέροντα που είχε θρυμματισμένο από πτώση κρανίο. Ένα κομμάτι κόκαλου είχε μετακινηθεί τόσο, ώστε να εξασκεί πίεση στον εγκέφαλο. Όταν το υγρό είχε κρνώσει αρκετά, υγράναμε μ' αυτό το κεφάλι του γέροντα κι Ο Οδηγός μου καθάρισε με το ίδιο τα χέρια του. 125

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Πήρε ένα κοφτερό μαχαίρι από τη βαλίτσα του κι έκοψε σε σχήμα U τη σάρκα ως το κόκκαλο. Ή αιμορραγία ήταν ελάχιστη, τα βότανα την εμπόδιζαν. Βάλαμε στην πληγή λίγο ακόμα διάλυμα και καθαρίσαμε το κομμάτι της σάρκας εκεί. Ύστερα, με πολλή προσοχή, ο Λάμα εξέτασε την περιοχή και βρήκε το σημείο όπου είχε σπάσει το κόκκαλο και εισχωρούσε βαθύτερα από το κανονικό στην εγκεφαλική κοιλότητα. Είχε από πριν τοποθετήσει πολλά εργαλεία σε απολυμαντικό διάλυμα και τώρα πήρε από κει δύο ασημένιες βελόνες που κατέληγαν στο ένα τους άκρο σε μικρές οδοντωτές λάμες. Με άπειρη φροντίδα έσπρωξε τη λεπτότερη Λάμα μέσα στο μεγαλύτερο άνοιγμα που άφηνε το σπασμένο κόκκαλο και την κράτησε ακίνητη, χρησιμοποιώντας και τη δεύτερη βελόνα για να πιάσει σταθερότερα το κόκκαλο. Απαλά, πολύ απαλά, έσπρωξε προς τα πάνω το κομμάτι εκείνο του κόκαλου, ώσπου ήρθε λίγο πιο πάνω από την κανονική του θέση. Το κράτησε εκεί με τη βελόνα κι είπε. Δώσε μου τώρα το δοχείο με τα εργαλεία, Λόμπσανγκ. Το πήγα κοντά του έτσι ώστε να μπορεί να πάρει ο,τι ήθελε. Πήρε ένα απίθανο μικρό ασημένιο καρφί, μία αόρατη σχεδόν τριγωνική σφήνα. Αυτή την τοποθέτησε στο άνοιγμα ανάμεσα στο σπασμένο κόκκαλο και τα υπόλοιπα κόκαλα του κρανίου. Αργά αργά το πίεσε λίγο προς τα μέσα. Κινήθηκε ελάχιστα και πίεσε λίγο ακόμα. Τώρα πια είχε έρθει στο κανονικό του επίπεδο. Θα δέσει στη σωστή θέση και το ασήμι, σαν αδρανές μέταλλο, δε θα προκαλέσει καμιά ζημιά. Έβαλε ακόμα λίγο διάλυμα βοτάνων στην περιοχή και τοποθέτησε προσεκτικά στη θέση του το κομμάτι της σάρκας που είχε αρχικά κόψει. Εκεί το έραψε με βρασμένες τρίχες από ουρά αλόγου και κάλυψε την περιοχή της εγχείρησης με μία κρέμα βοτάνων, που συγκρατιόταν στη θέση της από ένα βρασμένο ύφασμα. Από τη στιγμή που ο εγκέφαλος του γέροντα ηγούμενου ανακουφίστηκε από την πίεση, η δύναμη της ζωής γινόταν όλο και πιο δυνατή. Βάλαμε στην πλάτη του μαξιλάρια σηκώνοντας έτσι αρκετά ψηλά το κεφάλι του. Καθάρισα τα εργαλεία με καινούργιο διάλυμα βοτάνων, τα στέγνωσα πάνω σε βρασμένο ύφασμα και τα έβαλα προσεκτικά πίσω στις δύο θήκες. Καθαρίζα τα χέρια μου όταν άνοιξαν τρεμοπαίζοντας τα μάτια του γέροντα. 126

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Ένα αχνό χαμόγελο ζωγραφίστηκε στα χείλη του, καθώς είδε το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ να σκύβει από πάνω του. Ήξερα ότι μόνο εσύ μπορούσες να με σώσεις, γι' αυτό έστειλα το τηλεπαθητικό μου μήνυμα στην κορυφή. Το έργο μου δεν έχει τελειώσει ακόμα και δεν είμαι έτοιμος ν' αφήσω το σώμα μου. Ο Οδηγός μου τον κοίταξε προσεχτικά κι απάντησε. Θα γίνεις γρήγορα καλά. Δε θα αισθάνεσαι καλά για λίγες μέρες, θα έχεις δύο τρεις πονοκέφαλους, μα όταν όλα τελειώσουν, θα μπορέσεις ν' αφιερωθείς στην εργασία σου. για λίγες μέρες θα πρέπει κάποιος να προσέχει τον ύπνο σου, ώστε να μη γείρεις προς τα πίσω. Μετά από τρεις-τέσσερις μέρες δε θα χρειάζεται ν' ανησυχείς για τίποτα. Είχα πάει στο παράθυρο και κοιτούσα έξω. Ήταν πολύ ενδιαφέρον να βλέπεις πως ήταν η ζωή σ' ένα άλλο μοναστήρι. Ο Οδηγός μου ήρθε κοντά και μου είπε. ήσουν καλός, Λόμπσανγκ, θα κάνουμε καλή ομάδα μαζί. Έλα τώρα μαζί μου να σου δείξω αυτή την κοινότητα, είναι πολύ διαφορετική από τη δικιά μας. Αφήσαμε το γέροντα Ηγούμενο στις φροντίδες ενός Λάμα και βγήκαμε στο διάδρομο. Οι χώροι δε φαίνονταν να είναι τόσο καθαροί, όσο στο Σακπόρι και η πειθαρχία ήταν χαλαρότερη. Οι μοναχοί έμοιαζαν να περιφέρονται όπως τούς άρεσε. Οι ναοί, σε σύγκριση με τούς δικούς μας, έμοιαζαν απεριποίητοι, ακόμα και τα θυμιάματα ήταν λιγότερο αρωματικά. Παρέες παιδιών έπαιζαν στις αυλές στο Σακπόρι θα δούλευαν σκληρά τέτοια ώρα. Οι περισσότεροι από τούς τροχούς της προσευχής έμεναν ακίνητοι. Εδώ κι εκεί μόνο καθόταν κάποιος γέρος μοναχός και τούς γύριζε, μα πουθενά δεν έβρισκα την τάξη, καθαριότητα και πειθαρχία που είχα συνηθίσει να θεωρώ κάτι το απόλυτα φυσιολογικό. Ο Οδηγός μου είπε. Λοιπόν, Λόμπσανγκ, θα ήθελες να μείνεις εδώ, να ζήσεις την εύκολη ζωή τους. Όχι, δε θα το ήθελα, μου φαίνεται πως υπάρχουν πολλοί άγριοι εδώ, είπα. Γέλασε. Επτά χιλιάδες άγριοι! Είναι πάντα η θορυβώδης μειοψηφία που ντροπιάζει ολόκληρη τη σιωπηλή πλειοψηφία. 127

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Μπορεί να είναι έτσι, απάντησα, μα εγώ δε θα ονόμαζα ποτέ αυτό το μέρος άγριο Ρόδο. Με κοίταξε χαμογελώντας. Πιστεύω πως είσαι πρόθυμος να αναλάβεις να φέρεις την πειθαρχία σ' όλους αυτούς μόνος κι αβοήθητος. Ήταν γεγονός ότι το μοναστήρι μας είχε την αυστηρότερη πειθαρχία από όλα. Τα περισσότερα ήταν πράγματι πολύ χαλαρά κι αν οι μοναχοί ήθελαν να τεμπελιάζουν, απλώς τεμπέλιαζαν και κανείς δεν έλεγε τίποτε. Ή σέρα η ο φράκτης του άγριου Ρόδου όπως λέγεται πραγματικά, απέχει πέντε χιλιόμετρα από την Ποτάλα κι ανήκει σ' ένα σύμπλεγμα μοναστηριών γνωστών σαν οι τρεις θρόνοι. Το Ντρέμπανγκ είναι το μεγαλύτερο από τα τρία, με περισσότερους από δέκα χιλιάδες μοναχούς. Ή σέρα έρχεται δεύτερη με κάπου επτάμισι χιλιάδες μοναχούς, ενώ το Γκέντεν είναι το τρίτο με έξι χιλιάδες μόλις. Το καθένα είναι ένας πλήρης δήμος με δρόμους, σχολές, ναούς και όλα τα βοηθητικά κτίρια που πρέπει να διαθέτει μία πόλη. Στους δρόμους περιπολούν οι άνθρωποι από το Καμ. Χωρίς αμφιβολία, σήμερα θα περιπολούν Κινέζοι στρατιώτες! Το Σακπόρι είναι μία μικρή κοινότητα, μα πολύ σημαντική. Σαν ναός της ιατρικής ονομαζόταν τότε θρόνος της ιατρικής μάθησης και αντιπροσωπευόταν στα κυβερνητικά συμβούλια. Στο Σακπόρι διδασκόμαστε μία τέχνη που θα ονομάσω τζούντο. Αυτή είναι η μοναδική γνωστή στους δυτικούς λέξη, που πλησιάζει κάπως αυτό που θέλω να πω. Ή Θιβητιανή περιγραφή της τέχνης αυτής σαν Σάνγκ-Θρου-κίόμ-πά τύ ντέ-πό λέ-λά-πό. Δε μπορεί να μεταφραστεί, όπως δε μπορεί να μεταφραστεί κι ο τεχνικός όρος άμαρέ. Το γνωστό τζούντο είναι μία στοιχειώδης μορφή του συστήματός μας. Αυτό δε διδάσκεται σ' όλα τα μοναστήρια, μα εμείς στο Σακπόρι το μαθαίναμε, ώστε ν' αποκτήσουμε αυτοέλεγχο, να είμαστε ικανοί να αναισθητοποιούμε άλλους για ιατρικούς σκοπούς και για να μπορούμε να ταξιδεύουμε με ασφάλεια ως τα πιο άγρια μέρη της πατρίδας μας. Σαν Λάμα γιατροί ταξιδεύαμε σχεδόν παντού. Ο γέρο-Τσου ήταν ένας πραγματικός δάσκαλος της τέχνης, ο καλύτερος ίσως γνώστης της σ' όλη τη χώρα και μου είχε διδάξει όλα όσα ήξερε γιατί του άρεσε να κάνει σωστά τη δουλειά του. 128

Οι περισσότεροι ξέρουν τις βασικές λαβές και χτυπήματα, μα εγώ τα ήξερα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

από τεσσάρων χρόνων. Πιστεύουμε πως αυτή η τέχνη πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο για αυτοάμυνα κι αυτοέλεγχο και ποτέ για προσωπική προβολή η κέρδος. Νομίζουμε πως ο πραγματικά δυνατός μπορεί να είναι ευγενικός, ενώ ο αδύνατος κι αβέβαιος για τον εαυτό του καυχιέται κι επιδεικνύεται. Το τζούντο αυτό βοηθούσε στο να στερήσουμε από κάποιο πρόσωπο τη συνείδησή του όταν, για παράδειγμα, βάζαμε στη θέση τους σπασμένα κόκαλα η βγάζαμε δόντια. Χάρη σ' αυτό δεν υπάρχει πόνος στις εγχειρήσεις, ούτε επικίνδυνες επιπλοκές. Μπορεί κανείς να αναισθητοποιηθεί πριν καταλάβει καλά-καλά τι γίνεται και μπορεί να ξυπνήσει ώρες η δευτερόλεπτα αργότερα χωρίς καμιά δυσάρεστη παρενέργεια. Μου έκανε πάντα εντύπωση πως, αν αναισθητοποιούσαμε ένα πρόσωπο τη στιγμή που μιλούσε, μόλις συνερχόταν, θα συνέχιζε την πρόταση του στο σημείο ακριβώς που διακόπηκε, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Εξαιτίας των φανερών κινδύνων που έκρυβε το ανώτερο αυτό σύστημα, αυτό και ο στιγμιαίος υπνωτισμός διδάσκονταν σ' εκείνους μόνο που μπορούσαν να περάσουν τις πιο αυστηρές δοκιμασίες του χαρακτήρα. Μα ακόμα και τότε έπρεπε να δημιουργηθούν μέσω του υπνωτισμού αναστολές, που θα εμπόδιζαν κάθε κατάχρηση αυτών των δυνάμεων. στο Θιβέτ ένα μοναστήρι δεν είναι μόνο ο τόπος όπου ζουν άντρες με πνευματικές κλίσεις, μα μία ολόκληρη αυτοδύναμη πόλη, μ' όλες τις ευκολίες και τούς τρόπους της. Είχαμε θέατρα όπου παίζονταν παραδοσιακά και θρησκευτικά έργα. Οι μουσικοί ήταν πάντα έτοιμοι να μας διασκεδάσουν και ν' αποδείξουν ότι πουθενά άλλου δεν βρίσκονταν τόσο καλοί οργανοπαίκτες. Όσοι από τούς μοναχούς είχαν χρήματα, μπορούσαν ν' αγοράσουν τροφή, ρουχισμό και βιβλία από τα καταστήματα. Εκείνοι που ήθελαν να φυλάξουν τα χρήματα τους, τα κατέθεσαν στο μοναστικό αντίστοιχο μιας τράπεζας. όλες οι κοινότητες, σ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου, έχουν τούς παραβάτες των νόμων τους. Στα μοναστήρια μας αυτοί συλλαμβάνονταν από τούς φρουρούς μοναχούς και παρουσιάζονταν σε δικαστήριο όπου έβρισκαν πραγματική δικαιοσύνη αν κρίνονταν ένοχοι, έπρεπε να εκτίσουν την ποινή τους στη φυλακή του μοναστηριού. 129

Υπήρχαν σχολεία όλων των ειδών για κάθε τύπο ευφυΐας. Τα έξυπνα παιδιά

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

έβρισκαν κάθε βοήθεια στο δρόμο τους, μα σε όλα τα μοναστήρια εκτός από το Σακπόρι οι νωθοί αφήνονταν να ξοδέψουν στον ύπνο και τα όνειρα τη ζωή τους. Πιστεύαμε πως δε μπορεί κανείς να επηρεάσει τη ζωή του άλλου και πως ο,τι δεν το μάθει τώρα, θα αναγκασόταν να το μάθει στην επόμενη ενσάρκωση στο Σακπόρι όμως τα πράγματα ήταν διαφορετικά κι αν κάποιος έμενε πίσω, ήταν αναγκασμένος να φύγει και ν' αναζητήσει καταφύγιο κάπου άλλου όπου υπήρχε λιγότερη πειθαρχία. Όσοι από τούς μοναχούς μας αρρώσταιναν, έβρισκαν πολύ καλή περιποίηση, υπήρχε νοσοκομείο σε κάθε μοναστήρι και τούς ασθενείς φρόντιζαν μοναχοί εκπαιδευμένοι στην ιατρική και τη στοιχειώδη χειρουργική. Οι πιο άσχημες περιπτώσεις θεραπεύονταν από ειδικούς, όπως ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Πολύ συχνά από τότε που άφησα το Θιβέτ, γελώ με τις ιστορίες των δυτικών, που λένε ότι οι Θιβετιανοί πιστεύουν ότι ο άντρας έχει την καρδιά του στο αριστερό μέρος και η γυναίκα στο δεξί. Είχαμε ασχοληθεί αρκετά με την ανατομία, ώστε να ξέρουμε την αλήθεια. Διασκέδαζα επίσης πολύ με τις ιστορίες μερικών για τούς βρωμερούς Θιβετιανούς μαθητευόμενους γιατρούς. Φαίνεται πως οι συγγραφείς τέτοιων ιστοριών δεν έχουν ποτέ ασχοληθεί με μερικά πολιτισμένα μέρη, στην Αγγλία και την Αμερική, όπου οι τοπικοί πολίτες αρκούνται στις υπηρεσίες κάποιας γειτόνισσας. Είμαστε πράγματι βρώμικοι μερικές από τις γυναίκες μας, για παράδειγμα, βάζουν πούδρες στα πρόσωπά τους κι αναγκάζονται να σημαδέψουν τη θέση των χειλιών τους ώστε να μην αστοχήσει κανείς! Άλλες φορές βάζουν κάτι στα μαλλιά τους για να γυαλίζουν η για ν' αλλάξουν χρώμα. Φτάνουν ακόμα να βγάζουν τα φρύδια τους και να βάζουν τα νύχια τους, σημάδια σίγουρα πως οι γυναίκες του Θιβέτ είναι βρώμικες κι εκφυλισμένες. Μα ας ξαναγυρίσουμε στη μοναστική μας κοινότητα συχνά είχαμε επισκέπτες, πότε εμπόρους, πότε άλλους μοναχούς. Έβρισκαν πρόθυμη φιλοξενία στο ξενοδοχείο του μοναστηριού και μάλιστα πλήρωναν γι' αυτήν! Δεν ήταν όλοι οι μοναχοί άγαμοι. 130

Μερικοί ήταν της γνώμης πως η μοναχική ευδαιμονία δεν πρόσφερε το κατάλληλο πνευματικό πλαίσιο για διαλογισμό. Αυτοί μπορούσαν να

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

ενταχθούν σ' ένα ιδιαίτερο μοναχικό τάγμα όπου επιτρεπόταν ο γάμος. Διακριτικό του τάγματος ήταν ο κόκκινος σκούφος. Μα αυτοί αποτελούν τη μειοψηφία. Το τάγμα των αγάμων, με διακριτικό τον κίτρινο σκούφο, είναι η άρχουσα τάξη της θρησκευτικής ζωής. Στα μικτά μοναστήρια μοναχοί και μοναχές δούλευαν ο ένας πλάι στον άλλο σε μία θαυμαστά ήρεμη κοινότητα και τις περισσότερες φορές η ατμόσφαιρα εκεί δεν ήταν τόσο σκληρή όσο σ' ένα καθαρά αντρικό μοναστήρι. Ορισμένα μοναστήρια είχαν τα δικά τους τυπογραφεία, ώστε να μπορούν να τυπώνουν τα ίδια τα βιβλία τους. Και το χαρτί επίσης κατασκευαζόταν εκεί. Αυτό το τελευταίο δεν ήταν καθόλου μία υγιεινή απασχόληση, γιατί ένα είδος φλοιού δέντρου που χρησιμοποιείται στην κατασκευή του χαρτιού, είναι εξαιρετικά δηλητηριώδες. Κι ενώ αυτό εμποδίζε κάθε έντομο να καταστρέψει το Θιβετιανό χαρτί, είχε άσχημα αποτελέσματα πάνω στους μοναχούς κι αυτοί που δούλευαν σ' αυτή την τέχνη, έκαναν συχνά παράπονα για ισχυρούς πονοκεφάλους κι άλλα χειρότερα. Οι μεταλλικοί τυπογραφικοί χαρακτήρες ήταν άγνωστοι στο Θιβέτ. Όλες οι σελίδες σχεδιάζονταν πάνω σε κατάλληλο ξύλο κι υστέρα ξύνονταν έτσι, ώστε τα μέρη που έμελλε να τυπωθούν, να εξέχουν πάνω από την επιφάνεια του υπόλοιπου ξύλου. Αυτοί οι ξύλινοι πίνακες ήταν περίπου ενενήντα πόντους πλατείς κι είχαν πάχος σαράντα πέντε πόντους, ώστε να φαίνεται καθαρά κάθε λεπτομέρεια. Αν κάποιος πίνακας είχε έστω και ένα μηδαμινό λάθος, αχρηστευόταν. Οι σελίδες ενός Θιβετιανού βιβλίου δεν είναι όπως οι σελίδες αυτού του βιβλίου, που έχουν μήκος μεγαλύτερο από το πλάτος τους χρησιμοποιούσαμε φαρδιές και κοντές σελίδες και δεν τις δέναμε ποτέ μεταξύ τους. Τα διάφορα άδετα φύλλα έμεναν στερεωμένα ανάμεσα σε σκαλιστά ξύλινα καλύμματα. Στο τύπωμα, άφηναν σ' ένα επίπεδο μέρος το σκαλισμένο ξύλινο πίνακα με το περιεχόμενο μιας σελίδας, ενώ ένας μοναχός κυλούσε ένα κύλινδρο βουτηγμένο στο μελάνι πάνω σ' όλη την επιφάνεια, φροντίζοντας να κατανεμηθεί ομοιόμορφα. Ένας άλλος μοναχός έπαιρνε ένα φύλλο χαρτί και το άπλωνε γρήγορα πάνω στον πίνακα, τη στιγμή που κάποιος τρίτος ήταν έτοιμος μ' ένα κύλινδρο να πιέσει τη σελίδα πολύ καλά πάνω στο ξύλο. 131

Ένας τέταρτος μοναχός σήκωνε την τυπωμένη σελίδα και την έδινε σ' ένα μαθητευόμενο, που την τοποθετούσε παράμερα. Πολύ λίγα φύλλα έβγαιναν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μουτζουρωμένα κι αυτά ποτέ δεν γίνονταν βιβλίο, αλλά έμεναν για την πρακτική εξάσκηση των μαθητευόμενων. Στο Σακπόρι είχαμε σκαλισμένους ξύλινους πίνακες κάπου εκατόν ογδόντα εκατοστά ψηλούς κι εκατόν είκοσι εκατοστά φαρδιούς. Εκεί βρίσκονταν σχεδιασμένες ανθρώπινες φιγούρες και τα διάφορα όργανα του σώματος. Από αυτούς τούς πίνακες τυπώνονταν χάρτες, που έπρεπε εμείς να χρωματίσουμε. Είχαμε αστρολογικούς χάρτες επίσης. Οι χάρτες πάνω στους όποιους γράφαμε τα ωροσκόπια, ήταν τετράγωνοι με πλευρές κάπως μεγαλύτερες από μισό μέτρο. Αυτοί ήταν χάρτες των ουρανών τη στιγμή της σύλληψης και της γέννησης ενός προσώπου. Στα κενά του χάρτη τοποθετούσαμε τις πληροφορίες που βρίσκαμε στους προσεκτικά προετοιμασμένους μαθηματικούς πίνακες που εκδίδαμε. Αφού κοιτάξαμε ολόγυρα το μοναστήρι του Άγριου Ρόδου και αφού, στην περίπτωσή μου, το συγκρίναμε από όλες τις μεριές με το δικό μας, ξαναγυρίσαμε στο δωμάτιο, για να δούμε και πάλι τον γέροντα Ηγούμενο. Στις δύο ώρες της απουσίας μας η κατάσταση του είχε πολύ βελτιωθεί και μπορούσε πλέον να βλέπει και ν' ακούει καθαρά γύρω του. Έδειχνε ιδιαίτερη, προσοχή στο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, με τον οποίο φαινόταν να έχει δεσμούς ισχυρούς. Ο οδηγός μου είπε. Πρέπει να φύγουμε τώρα, γι' αυτό αφήνω εδώ για σένα αυτή τη σκόνη από βότανα, θα δώσω όσες οδηγίες χρειάζονται στον υπεύθυνο ιερέα, καθώς θα φεύγουμε. Πήρε από τον σάκο του τρεις μικρές πέτσινες θήκες και τις άφησε στο πλάι του γέροντα. Γι' αυτόν ήταν σαν να είχε δίπλα του τη ζωή αντί το θάνατο. Μπροστά στην πύλη βρήκαμε ένα μοναχό να κρατά δύο αποκρουστικά ζωηρά πόνυ. Είχαν καλά τραφεί κι αναπαυθεί κι ήταν πια ανυπόμονα να καλπάσουν. Δεν ήμουν όμως εγώ. Και ευτυχώς που ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ συμμερίστηκε τη διάθεσή μου. Το άγριο Ρόδο απέχει κάπου τρεισήμισι χιλιόμετρα από το κοντινότερο σημείο της οδού Λίνγκχορ. Δεν βιαζόμουν καθόλου να δω το παλιό μου σπίτι. 132

Ίσως ο οδηγός μου να διάβασε τη σκέψη μου γιατί είπε. Θα διασχίσουμε το δρόμο προς την οδό των καταστημάτων. Δεν βιαζόμαστε, το αύριο είναι μία

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

νέα μέρα που δεν είδαμε ακόμα. Κοίταζα σαν μαγεμένος τα καταστήματα των Κινέζων έμπορων, ακούγοντας τις ψιλές φωνές τους να διαλαλούν και να παζαρεύουν τις τιμές. Στην απέναντι ακριβώς πλευρά του δρόμου τους υπήρχε ένα σύμβολο της αθανασίας του εγώ και πίσω από αυτό υψωνόταν προς τούς ουρανούς ένας αστραφτερός ναός, όπου κατευθύνονταν πλήθη μοναχών από την κοντινή Σέντε Γκόμπα. Σε λίγα λεπτά βρεθήκαμε κοντά στις ατέλειωτες σειρές από τα σπίτια που κολλούσαν το ένα στο άλλο σαν να ζητούσαν προστασία στη σκιά του Τζό Κάνκ. Α! Σκέφτηκα, την τελευταία φορά ήμουν εδώ ένας ελεύθερος άνθρωπος, όχι μαθητευόμενος μοναχός. Πόσο θα 'θελα να ήταν όλα ένα όνειρο και να ξυπνούσα τώρα! Κατεβήκαμε αργά το δρόμο και στρίψαμε δεξιά, τραβώντας για τη γέφυρα Τυρκουάζ. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ γύρισε και μου είπε. Ώστε δε θέλεις να γίνεις μοναχός. Είναι όμως μία όμορφη ζωή, ξέρεις. Στο τέλος αυτής της βδομάδας η ομάδα του έτους θα φύγει για να μαζέψει βότανα. Δεν θα 'θελα να πας αυτή τη φορά. Θα είναι καλύτερα να μελετάς μαζί μου, ώστε να είσαι ικανός να υποστείς τις δοκιμασίες που είναι αναγκαίο να περάσει ένας τράππα όταν θα είσαι δώδεκα χρόνων. Σχεδιάζω να σε πάρω μαζί μου σε μία ειδική αποστολή στα υψίπεδα, όπου θα ψάξουμε για πολύ σπάνια βότανα. Εκείνη τη στιγμή αφήναμε το χωριό Σό και πλησιάζαμε το πάρκο Κάλινγκ, τη δυτική πύλη της κοιλάδας της Λάσα. Κάποιος ζητιάνος κουλουριάστηκε στη ρίζα του τείχους. Ω! Σεβαστέ άγιε Λάμα της ιατρικής, παρακαλώ άφησέ μου τις αρρώστιες μου, γιατί πως αλλιώς θα μπορέσω να ζήσω. Ο οδηγός μου φαινόταν λυπημένος καθώς περνούσαμε την πύλη. Είναι τόσοι πολλοί αυτοί οι ζητιάνοι, Λόμπσανγκ, τόσο αναίτια πολλοί. Σ' αυτούς οφείλεται το άσχημο όνομα της χώρας μας στο εξωτερικό. Στην Ινδία και την Κίνα, όπου συνόδευσα τον Εσώτατο εκείνο, οι άνθρωποι μιλούν για τούς ζητιάνους της Λάσα, μην καταλαβαίνοντας πως πολλοί από αυτούς είναι πλούσιοι. 133

Ίσως όταν εκπληρωθεί η προφητεία του έτους της ατσάλινης τίγρης (1950) οι Κινέζοι εισβάλουν στο Θιβέτ ν' αναγκαστούν κι αυτοί να δουλέψουν. Εσύ κι εγώ δε θα είμαστε για να το δούμε, Λόμπσανγκ. Εσύ θα βρίσκεσαι σε

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Ξένες χώρες, εγώ πίσω στις ουράνιες πεδιάδες. Με πλημμύριζε απέραντη θλίψη να σκέπτομαι πως ο αγαπημένος μου Λάμα θα με άφηνε κάποτε, θα άφηνε αυτή τη ζωή. Τότε ακόμα δεν καταλάβαινα πως η ζωή πάνω στη Γη δεν είναι παρά μία αυταπάτη, ένας τρόπος δοκιμασίας, ένα σχολείο. Ξεπερνούσε τις δυνατότητές μου η γνώση της πραγματικά ανθρώπινης συμπεριφοράς απέναντι σ' εκείνους που περιστοιχίζονταν από τις δυστυχίες. Τώρα πια είμαι αντάξιός της! Στρίψαμε αριστερά προς την οδό Λίνγκχορ, περνώντας το Κούντου Λίνγκ, και στρίβοντας πάλι αριστερά πήραμε το δικό μας δρόμο, που οδηγούσε ψηλά στο σιδερένιο βουνό. Ποτέ δεν κουραζόμουν να κοιτάζω τούς χρωματισμένους βράχους που κάλυπταν τη μία πλευρά του βουνού μας. Ολόκληρη η πλαγιά ήταν καλυμμένη από ανάγλυφα και εικόνες θεοτήτων. Μα η μέρα έφτανε στο τέλος της και μας έλειπε ο χρόνος. Καθώς ακριβαίναμε, σκέφτηκα τούς συλλέκτες βοτάνων. Κάθε χρόνο μία ομάδα άφηνε το Σακπόρι, πηγαίνοντας να μαζέψει βότανα στους γύρω λόφους. Τα βότανα ξεραίνονταν και αποθηκεύονται σ' αεροστεγείς σακούλες. Εκεί, στους λόφους, ήταν μία από τις μεγαλύτερες αποθήκες φαρμάκων της φύσης. Πραγματικά όμως πολύ λίγοι είχαν πάει στα υψίπεδα, όπου υπήρχαν πράγματα πολύ παράξενα για να μιλήσει κανείς γι' αυτά. Ναι, αποφάσισα, δεν θα μου ήταν και πολύ δυσάρεστο να αναβάλω την επίσκεψη στους λόφους αυτό το χρόνο και να μελετήσω σκληρά, ώστε να είμαι έτοιμος να συνοδέψω την αποστολή στα υψίπεδα, όταν θα το αποφάσιζε ο Λάμα Μινγκκυάρ Ντόνταπ. Οι αστρολόγοι είχαν πει ότι θα περνούσα τις εξετάσεις με την πρώτη προσπάθεια, μα ήξερα πως έπρεπε να μελετήσω σκληρά για να γίνει κάτι τέτοιο. Ήξερα πως η προφητεία το είχε σαν προϋπόθεση! Το πνευματικό μου επίπεδο ήταν τουλάχιστο ισοδύναμο με ενός δεκαοχτάχρονου, γιατί πάντα ανακατευόμουν μ' ανθρώπους πολύ μεγαλύτερους μου, που τούς ανταγωνιζόμουν μ' επιτυχία.¹³⁴

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ
ΘΙΒΕΤΙΑΝΕΣ ΠΙΣΤΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΕΣ**

Ίσως να είχε κάποιος ενδιαφέρον να έδινε εδώ μερικές λεπτομέρειες από τον τρόπο ζωής μας. Ή θρησκεία μας είναι μία μορφή βουδισμού, μα δεν έχει ιδιαίτερο όνομα. Αναφερόμαστε σ' αυτή σαν ή θρησκεία και στους πιστούς σ' αυτήν σαν οι εσωτερικοί. Εκείνους που ανήκουν σ' άλλες θρησκείες, τούς λέμε ξένους. Ή πλησιέστερη νοηματική λέξη, που είναι ήδη γνωστή στη δύση, είναι ο λαμαϊσμός. Διαφέρει από το βουδισμό, στο ότι η δική μας πίστη είναι μία θρησκεία ελπίδας και πίστης στο μέλλον. Ο βουδισμός μοιάζει στα μάτια μας αρνητικός, μία θρησκεία απελπισίας. Και βεβαίως δε νομίζουμε ότι ένας παντογνώστης πατέρας βλέπει και προστατεύει τον καθένα, όπου κι αν βρίσκεται. Πολλοί σοφοί έχουν σχολιάσει με την πολυμάθεια τους τη θρησκεία μας. Πολλοί μας καταδίκασαν, τυφλωμένοι από τη δίκια τους πίστη, που δεν τούς άφηγε να δουν και να καταλάβουν κάποια άλλη άποψη. Μερικοί μας έχουν πει ακόμα και σατανιστές, τόσο ξένοι τούς είναι οι τρόποι μας. Οι περισσότεροι από αυτούς τούς συγγραφείς έχουν βασίσει τις γνώμες τους σ' ο,τι διηγήσεις έχουν ακούσει ή στα γραφτά άλλων. Είναι πιθανό πολλοί λίγοι να έχουν πραγματικά μελετήσει για λίγες μέρες τις πίστες μας και να έχουν νιώσει ύστερα πως τα ξέρουν όλα και πως είναι ικανοί να γράψουν βιβλία πάνω σ' αυτό το θέμα, ερμηνεύοντας και αποκαλύπτοντας εκείνο που οι σοφότεροι των σοφών μας ξοδεύουν μία ολόκληρη ζωή ν' ανακαλύψουν. Φανταστείτε τις διδασκαλίες ενός βουδιστή ή ινδουιστή που ξεφύλλισε για μία δύο ώρες τις σελίδες της χριστιανικής βίβλου και Προσπάθησε ύστερα να εξηγήσει όλα τα αμφιλεγόμενα σημεία του χριστιανισμού! 135

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Κανείς από αυτούς τούς συγγραφείς για το λαμαϊσμό δεν πέρασε την παιδική του ηλικία σ' ένα θιβητιανό μοναστήρι μελετώντας τα ιερά βιβλία. Αυτά τα βιβλία είναι μυστικά και είναι μυστικά, γιατί δεν δίνονται σε κανένα που κυνηγά την άκοπη, εύκολη και φτηνή σωτηρία. Εκείνοι που ζητούν την παρηγοριά κάποιας τελετουργίας, ένα είδος αυτό ύπνωσης, μπορεί να τα έχουν, αν αυτό θα τούς βοηθήσει. Μα τότε δεν πρόκειται γι αναζήτηση της υπέρτατης αλήθειας, μα για παιδιάστικες αυταπάτες. Μερικοί μπορεί να βρίσκουν πολύ βολική την ιδέα πως μπορεί ελεύθερα κανείς ν' αμαρτάνει και πως, όταν πια οι τύψεις γίνουν αφόρητες, ένα κάποιο δώρο στον κοντινότερο ναό θα πλημμυρίσει με τόση ευγνωμοσύνη τούς θεούς, που η άφεση θα είναι βέβαια άμεση και θα σβήσει όλες τις προηγούμενες αμαρτίες, έτσι ώστε να είναι πάλι ελεύθερος να κάνει καινούργιες. Υπάρχει ένας θεός, ένα υπέρτατο Ον. Τι σημασία έχει το όνομα που θα του δώσουμε. Ο θεός είναι ένα γεγονός. Οι Θιβητιανοί που έχουν μελετήσει τις πραγματικές διδασκαλίες του Βούδα, δεν προσεύχονται ποτέ για προσωπικές χάρες η συγχώρεση, μα μόνο εύχονται να βρίσκουν δικαιοσύνη από τον άνθρωπο. Ένα υπέρτατο Ον, σαν πραγματικά δίκαιη φύση, δε θα μπορούσε ποτέ να δείξει έλεος σε κάποιον, αγνοώντας κάποιον άλλον, γιατί κάτι τέτοιο δε θα ήταν, δίκαιο. Το να προσεύχεται κανείς για προσωπικές χάρες, υποσχόμενος χρυσό η λιβάνι αν εισακουστεί η προσευχή, αφήνει να εννοηθεί πως τη σωτηρία την κερδίζει ο πλειοδότης και πως ο θεός έχει ανάγκη από χρήματα και μπορεί να λαδωθεί. Ο άνθρωπος μπορεί να φανεί σπλαχνικός απέναντι στον άνθρωπο, μα το κάνει πολύ σπάνια το υπέρτατο Ον μόνο δικαιοσύνη μπορεί ν' αποδώσει. Είμαστε αθάνατες ψυχές. Οι προσευχή μας. **Ομι! Μανι Παντμέ Χούμ!** Συχνά μεταφράζεται κατά γράμμα σαν δόξα στο κόσμημα του λωτού! Από εμάς εκείνοι που προχωρούν πιο βαθιά ξέρουν πως το πραγματικό νόημα είναι. Δόξα στον Υπερνόου του ανθρώπου! Δεν υπάρχει θάνατος. Όπως κανείς αφήνει τα ρούχα του στο τέλος της μέρας, έτσι και η Ψυχή αφήνει το σώμα όταν αυτό κοιμάται. 136

Όπως πετάμε μία φορεσιά όταν παλιώσει η σχιστεί, έτσι και η Ψυχή

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

απορρίπτει το σώμα όταν φθαρεί η πληγωθεί. Ο θάνατος είναι γέννηση. Το να πεθαίνεις δεν είναι τίποτε άλλο από το να γεννιέσαι σε κάποιο άλλο επίπεδο ύπαρξης. Ο άνθρωπος, η μάλλον το πνεύμα του ανθρώπου, είναι αιώνιο. Το σώμα δεν είναι παρά το προσωρινό ένδυμα που ντύνει την Ψυχή διαλεγμένο σύμφωνα με το έργο που περιμένει το πνεύμα στη Γη. Ή εξωτερική εμφάνιση δεν έχει σημασία. Σημασία έχει η Ψυχή που κλείνει μέσα της. Ένας μεγάλος προφήτης μπορεί να εμφανιστεί σαν κακόμοιρος φτωχός πως αλλιώς θα μπορούσε κανείς να μετρήσει καλύτερα την ελεημοσύνη των ανθρώπων! Ενώ κάποιος που είχε πολύ αμαρτήσει σε προηγούμενες ζωές μπορεί να εμφανιστεί σαν αμέριμνος πλούσιος. Ο τροχός της ζωής αντιπροσωπεύει για μας την αλληλουχία της γέννησης, της ζωής σε κάποιο κόσμο, της επιστροφής στην πνευματική κατάσταση και της καινούργιας γέννησης σε διαφορετικές περιστάσεις, κάτω από νέες συνθήκες. Μπορεί κάποιος να υποφέρει πολλά στη ζωή του. Αυτό δε σημαίνει αναγκαστικά ότι πληρώνει τις αμαρτίες κάποιας περασμένης του ζωής. Μπορεί αυτός να είναι ο γρηγορότερος και σωστότερος τρόπος να διδαχθεί ορισμένα πράγματα. Ή αληθινή εμπειρία είναι πολύ καλύτερος δάσκαλος από τα λόγια και τις ιστορίες. Μπορεί κάποιος που αυτοκτονεί, να ξαναγεννηθεί ώστε να ζήσει τα χρόνια που του έμεναν από την πρώτη του ζωή, μα αυτό δε σημαίνει πως όλοι όσοι πεθαίνουν νέοι η ενώ είναι ακόμα μωρά, ήταν πριν αυτόχειρες, ο τροχός της ζωής ισχύει για όλους, ζητιάνους, βασιλιάδες, άντρες και γυναίκες, έγχρωμους και λευκούς. Ο τροχός δεν είναι παρά ένα σύμβολο βέβαια, μα παρουσιάζει πολύ καθαρά τα πράγματα σ' εκείνους που δεν είχαν το χρόνο να μελετήσουν βαθύτερα το θέμα. Δεν μπορεί να εξηγήσει κανείς τις Θιβητιανές πίστες σε μία η δύο παραγράφους. Οι κανγκιούρ, οι Θιβητιανές γραφές, αποτελούνται από εκατό βιβλία και πλέον πάνω σ' αυτά τα θέματα, μα ακόμα κι έτσι δε θεωρούνται εξαντλημένα. Υπάρχουν πολλά ακόμα βιβλία κρυμμένα σε μακρινά μοναστήρια, προσιτά μόνο στους μύστες. Για αιώνες τώρα οι λαοί της ανατολής γνωρίζουν τις διάφορες απόκρυφες δυνάμεις και τούς νόμους τους, και ξέρουν πως είναι κάτι το φυσικό. 137

Αντί να προσπαθούν ν' αποδείξουν πως τέτοιες δυνάμεις είναι ανύπαρκτες,

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

επειδή δε μπορούν να ζυγιστούν ούτε να αντιδράσουν με οξέα, οι επιστήμονες κι ερευνητές της ανατολής προσπάθησαν ν' αυξήσουν τον έλεγχό τους πάνω σ' αυτούς τούς φυσικούς νόμους. Οι μηχανισμοί της διορατικότητας, για παράδειγμα, δε μας ενδιέφεραν, εκείνο που μας ενδιέφερε ήταν το αποτελέσματά της. Πολλοί αμφισβητούν τη διορατικότητα μοιάζουν με εκ γενετής τυφλούς, που υποστηρίζουν πως η όραση είναι κάτι το αδύνατο, γιατί αυτοί δεν είχαν ποτέ την εμπειρία της και γιατί αυτοί δε μπόρεσαν ποτέ να καταλάβουν πως είναι δυνατό να γίνεται ορατό ένα μακρινό αντικείμενο, τη στιγμή που δεν υπάρχει καμιά επαφή ανάμεσα σε αυτό και τα μάτια! Όλοι οι άνθρωποι έχουν αύρες, χρώματα που περιβάλλουν το σώμα τους, και από την ένταση και τις αποχρώσεις αυτών των χρωμάτων μπορούν οι έμπειροι στην τέχνη να βγάλουν συμπεράσματα για την υγεία, την αξιοπιστία και το στάδιο της πνευματικής εξέλιξης του φορέα τους. Ή αύρα είναι η ακτινοβολία της εσωτερικής ζωικής δύναμης, του εγώ η της ψυχής. Γύρω από το κεφάλι υπάρχει μία άλω, ένα φωτοστέφανο, που είναι επίσης μέρος της δύναμης. Όταν έρθει ο θάνατος, το φως αυτό σβήνει καθώς το εγώ αφήνει το σώμα ταξιδεύοντας προς το επόμενο στάδιο της ύπαρξής του. Γίνεται φάντασμα. Περιπλανιέται για λίγο, ζαλισμένο ίσως από το σοκ του ξαφνικού αποχωρισμού του από τα δεσμά του σώματος. Ίσως να μην καταλαβαίνει ακριβώς τι συμβαίνει. Αυτό εξηγεί το γιατί στο προσκέφαλο των ετοιμοθάνατων παραστέκονται πάντα οι Λάμα, για να πληροφορήσουν το εγώ σχετικά με τα διάφορα στάδια που θα περάσει. Αν λησμονηθεί να γίνει κάτι τέτοιο, το πνεύμα μπορεί να μείνει αιχμάλωτο της Γης από επιθυμίες της σάρκας. Είναι καθήκον των ιερέων να σπάσουν αυτούς τούς δεσμούς. Σε κανονικά διαστήματα κάναμε μία λειτουργία καθοδήγησης των πνευμάτων. Ο θάνατος δε φοβίζει τούς Θιβετιανούς, μα πιστεύαμε πως μπορεί κανείς να ευκολύνει το πέρασμά του από αυτή στην επόμενη ζωή, παίρνοντας ορισμένες προφυλάξεις. Είναι αναγκαίο να σκέφτεται κανείς όσο πιο καθαρά μπορεί, ακολουθώντας με τη σκέψη του καθορισμένη πορεία. 138

Ή λειτουργία γινόταν σ' ένα ναό μπροστά σε τριακόσιους περίπου μοναχούς. Στο κέντρο του ναού καθόταν κυκλικά, πρόσωπο με πρόσωπο,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μία ομάδα από πέντε περίπου τηλεπαθητικούς Λάμα. Καθώς οι μοναχοί, οδηγημένοι από έναν Ηγούμενο, έψελναν, οι Λάμα προσπαθούσαν να διατηρήσουν τηλεπαθητική επαφή με περιπλανώμενες ψυχές. Καμιά μετάφραση των Θιβετιανών προσευχών δε μπορεί να τις αποδώσει με ακρίβεια, μα θα κάνω μία προσπάθεια. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας** όλοι εσείς που περιπλανιέστε δίχως οδηγό στα σύνορα των κόσμων. Οι νεκροί και οι ζωντανοί ζουν σε κόσμους χωριστούς. Που μπορεί κανείς να δει τα πρόσωπά τους και να ακούσει τις φωνές τους. Το πρώτο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει στο δρόμο που δείχνουμε ένα περιπλανώμενο φάντασμα. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας** όλοι εσείς που περιπλανιέστε, αυτός εδώ είναι ο κόσμος της αυταπάτης και η ζωή δεν είναι παρά ένα όνειρο. Όλα όσα γεννιούνται, πρέπει να πεθάνουν. Μόνο ο δρόμος του Βούδα οδηγεί στην αιώνια ζωή. Το τρίτο ραβδί του λιβανιού ανάβεται για να καλέσει στο δρόμο που δείχνουμε ένα περιπλανώμενο φάντασμα. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας** όλοι εσείς οι παντοδύναμοι, εσείς που είχατε ποτάμια και βουνά κάτω από τούς θρόνους σας. Οι βασιλείες σας δεν κράτησαν παρά μία στιγμή και τα παράπονα των λαών σας ποτέ δεν έπαψαν. Στη Γη κυλάει ποτάμι το αίμα και τα φύλλα στα δέντρα μαραίνονται από τούς αναστεναγμούς των καταπιεσμένων. Το τέταρτο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει να οδηγηθούν τα πνεύματα των βασιλιάδων και δικτατόρων. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας** όλοι εσείς οι πολεμιστές που σκοτώσατε και πληγώσατε, που αφανίσατε λαούς, που είναι τώρα οι στρατοί σας. Ή Γη μουγκρίζει κι αγριόχορτα φυτρώνουν στα πεδία των μαχών. Το πέμπτο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει να οδηγηθούν τα πνεύματα των στρατηγών και πολεμάρχων.¹³⁹

Ακουστέ τις φωνές των ψυχών μας όλοι εσείς οι καλλιτέχνες κι οι μελετητές των γραμμάτων, όλοι όσοι δουλέψατε ζωγραφίζοντας και γράφοντας.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπτα Το τρίτο Μάτι 1956

Μάταια ξοδεύατε την όραση και το μελάνι σας. Καμιά ανάμνηση δεν υπάρχει πίσω σας και οι ψυχές σας πρέπει να συνεχίσουν. Το έκτο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει να οδηγηθούν τα πνεύματα των καλλιτεχνών και των γραμματισμένων. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας**, εσείς όμορφες παρθένες και κυρίες αριστοκράτισσες, εσείς που η νιότη σας ήταν σαν ένα ολόδροσο ανοιξιιάτικο πρωινό. Μετά τα φιλιά των εραστών έρχεται το ράγισμα της καρδιάς. Το φθινόπωρο κι ύστερα έρχεται ο χειμώνας, δέντρα και λουλούδια ξεφτίζουν όπως η ομορφιά, χαλούν και γίνονται άχαροι σκελετοί. Το έβδομο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει τα πνεύματα από τις παρθένες και τις κυρίες τις αριστοκράτισσες, ώστε να οδηγηθούν μακριά από τα δεσμά του κόσμου. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας** όλοι οι ζητιάνοι κι οι κλέφτες κι όλοι εσείς που εγκληματήσατε και δε μπόρεσε τώρα να βρείτε ανάπαυση. Ή Ψυχή σας τριγυρίζει χωρίς φίλους από κόσμο και μέσα σας δεν κρύβετε καθόλου δικαιοσύνη. Το όγδοο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει όλα τα πνεύματα που έχουν αμαρτήσσει και τώρα παραπλανιούνται μόνα. **Ακούστε τις φωνές των ψυχών μας**, πόρνες, γυναίκες της νύχτας, και όλοι όσοι υποφέρετε τις αμαρτίες των άλλων και περιπλανιέστε τώρα μόνοι σε τόπους άγνωστους. Το ένατο ραβδί του λιβανιού ανάβεται, για να καλέσει τα πνεύματα σας, ώστε να ελευθερωθούν από τα δεσμά του κόσμου. Μέσα στο φορτωμένο θυμίαμα σκοτάδι του ναού, το τρεμουλιαστό φως από τις λάμπες λίπους έκανε ζωντανές σκιές να χορεύουν πίσω από τις χρυσές εικόνες. Ή ατμόσφαιρα ηλεκτριζόταν από την ένταση, καθώς οι τηλεπαθητικοί Λάμα προσπαθούσαν να διατηρήσουν επαφή μ' εκείνους που είχαν αφήσει αυτό τον κόσμο, μένοντας όμως ακόμα δεμένοι μαζί του.140

Μοναχοί με πορφυρούς χιτώνες κάθονταν σε σειρές αντικριστά, δίνοντας τον τόνο στη λιτανεία των νεκρών, ενώ κρυμμένα τύμπανα χτυπούσαν στο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ρυθμό της ανθρώπινης καρδιάς. Από άλλα μέρη του ναού, όπως και σ' ένα ζωντανό σώμα, έρχονταν οι θόρυβοι των εσωτερικών οργάνων, το κελάρυσμα του αίματος και ο αέρας στους πνεύμονες. Καθώς συνεχιζόταν η τελετουργία, δίνοντας οδηγίες σ εκείνους που άφησαν αυτή τη ζωή. Οι ρυθμοί των διάφοροι ήχων άλλαζαν, γίνονταν πιο αργοί, ώσπου στο τέλος έρχονταν οι ήχοι του πνεύματος που άφηνε το σώμα. Μια πάλη, μία λαχανιασμένη αναπνοή και σιωπή. Ή σιωπή που έρχεται με το θάνατο. Μέσα σ' αυτήν τη σιωπή γινόταν αντιληπτό, ακόμα και στους ελάχιστα τηλεπαθητικούς, ότι άλλα όντα ήσαν παρόντα, περιμένοντας, ακούγοντας. Βαθμιαία κι ενώ συνεχιζόταν η τηλεπαθητική καθοδήγηση, η ένταση χαμήλωνε καθώς τα ανήσυχα πνεύματα περνούσαν στο επόμενο στάδιο του ταξιδιού τους. Ακράδαντα πιστεύουμε ότι ξαναγεννιόμαστε μετά το θάνατο, ξανά και ξανά. Μα όχι αποκλειστικά σ' αυτή τη Γη. Υπάρχουν εκατομμύρια άλλοι κόσμοι και ξέρουμε ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς κατοικούνται οι κάτοικοί τους μπορεί να έχουν μορφές πολύ διαφορετικές από τις δικές μας και πολλοί ξένοι πολιτισμοί είναι ανώτεροι του γήινου. Εμείς στο Θιβέτ ποτέ δεν νομίσαμε ότι ο άνθρωπος είναι η ανώτερη και πιο εξευγενισμένη μορφή στην αλυσίδα της εξέλιξης. Πιστεύουμε ότι κάπου άλλου στο σύμπαν υπάρχουν μορφές ζωής πολύ ανώτερες από εμάς, που δε ρίχνουν άτομο βόμβες. Στο Θιβέτ έχω δει πολλά κείμενα που περιγράφουν παράξενα πλοία στους ουρανούς. Ο λαός τα ονόμαζε άρματα των θεών. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου είπε πως μία ομάδα από Λάμα είχε κάποτε τηλεπαθητική επικοινωνία με αυτούς τούς θεούς, που είπαν ότι παρατηρούσαν τη Γη, περίπου όπως εμείς οι άνθρωποι κοιτούμε τα άγρια θηρία στο ζωολογικό κήπο. Πολλά έχουν ειπωθεί για την ανύψωση. Είναι δυνατή, όπως έχω διαπιστώσει εγώ ο ίδιος, μα χρειάζεται πολλή εξάσκηση. Πάντως, αφού υπάρχει ένα πολύ απλούστερο σύστημα, το αστρικό ταξίδι, δεν υπάρχει ανάγκη να ασχοληθεί κανείς με την ανύψωση. Το αστρικό ταξίδι είναι ευκολότερο κι ασφαλέστερο. Οι περισσότεροι Λάμα μπορούν να το κάνουν, όπως μπορεί να το κάνει κι οποιοσδήποτε έχει την υπομονή που χρειάζεται για να μάθει την όμορφη αυτή τέχνη.¹⁴¹

Όταν δεν κοιμόμαστε, το εγώ μένει περιορισμένο στο φυσικό σώμα και είναι αδύνατο να αποχωριστεί από αυτό, εκτός κι αν είναι κανείς ειδικά εκπαιδευμένος. Όταν κοιμόμαστε μόνο το φυσικό σώμα ξεκουράζεται, το

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

πνεύμα ξεφεύγει από τον κόσμο αυτό και συνήθως πηγαίνει στον πνευματικό κόσμο, όπως ακριβώς ένα παιδί γυρίζει στο πατρικό του σπίτι μετά από μία μέρα στο σχολείο. Το εγώ και το φυσικό σώμα διατηρούν επαφή μέσω της αργυρής χορδής, που έχει άπειρο μήκος. Το σώμα μένει ζωντανό όσο καιρό μένει ανέπαφη η αργυρή χορδή στο θάνατο η χορδή σπάζει, καθώς το πνεύμα γεννιέται σε μία άλλη ζωή στον πνευματικό κόσμο, όπως ακριβώς κόβεται ο ομφάλιος λώρος του νεογέννητου, για να αποχωριστεί από τη μητέρα του. Ή γέννηση, για ένα μωρό, σημαίνει θάνατο της ασφαλισμένης ζωής που ζούσε μέσα στο σώμα της μητέρας του. Ο θάνατος, για ένα πνεύμα, είναι νέα γέννηση στον πιο ελεύθερο πνευματικό κόσμο. Ενώ η αργυρή χορδή είναι ανέπαφη, το εγώ είναι ελεύθερο μόνο όταν κοιμάται κανείς και μόνο οι ειδικά εκπαιδευμένοι μπορούν να το ελευθερώνουν και συνειδητά. Τα ταξίδια του πνεύματος παράγουν τα όνειρα, που μεταδίδονται μέσω της αργυρής χορδής. Καθώς τα λαμβάνει το φυσικό μυαλό μας, τα λογικοποιεί ώστε να ταιριάζουν με τη φυσική ζωή μας και τις απόψεις μας. Στον κόσμο τού πνεύματος δεν υπάρχει χρόνος ο χρόνος είναι μία καθαρά φυσική σύλληψη κι έτσι συμβαίνει πολλές φορές μακρινά και περίπλοκα όνειρα να φαίνονται ότι συμβαίνουν σ' ένα κλάσμα του δευτερολέπτου. Ίσως να μην υπάρχει άνθρωπος, που να μην είχε κάποτε ένα όνειρο όπου συνάντησε και μίλησε μ' ένα πρόσωπο που βρισκόταν μακριά, ίσως πέρα από ωκεανούς. Μπορεί να δόθηκε τότε κάποιο μήνυμα κι όταν ξυπνά έχει κανείς την αόριστη εντύπωση πως κάτι έπρεπε να θυμηθεί. Συχνά θυμάται τη συνάντηση και δεν είναι εκπληκτικό να έχει νέα από αυτό το πρόσωπο λίγο καιρό μετά το όνειρο. Σ' εκείνους που τούς λείπει η εξάσκηση, συχνά παραμορφώνεται η ανάμνηση του όνειρου και το αποτέλεσμα είναι ασύνδετοι παραλογισμοί η εφιάλτες. Στο Θιβέτ ταξιδεύουμε πολύ με την αστρική προβολή όχι με την ανύψωση κι ελέγχουμε κάθε στιγμή του ταξιδιού μας. 142

Το εγώ είναι έτσι φτιαγμένο, που μπορεί ν' αφήσει το φυσικό σώμα, παρόλο που μένει πάντα δεμένο μαζί του με την αργυρή χορδή. Μπορεί κανείς να ταξιδέψει έτσι όπου θέλει, τόσο γρήγορα όσο σκέφτεται. Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν την ικανότητα για τέτοια ταξίδια, πολλοί μάλιστα έχουν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

δοκιμάσει να τα κάνουν, και όντας απαίδευτοι, δοκίμασαν ισχυρό σοκ. Ίσως σχεδόν όλοι να νιώσατε κάποτε την αίσθηση του να κλείνουν απαλά τα βλέφαρά σας και ύστερα, φαινομενικά χωρίς κανένα λόγο, ξυπνάτε βίαια από ένα ξαφνικό, δυνατό τίναγμα. Αυτό συμβαίνει από μία πολύ γρήγορη εξωτερίκευση του εγώ, ένα βίαιο αποχωρισμό του φυσικού από το αστρικό σώμα. Αυτό συστέλλει την αργυρή χορδή και το αστρικό σώμα τραβιέται πίσω στο φυσικό του όχημα. Ένα πολύ χειρότερο αίσθημα δοκιμάζει κανείς, όταν έχει ταξιδέψει και επιστρέφει. Το αστρικό σώμα πετά αρκετά μέτρα πάνω από το φυσικό, σαν μπαλόνι δεμένο με σπάγκο. Κάτι, ίσως κάποιος εξωτερικός θόρυβος, το αναγκάζει να επιστρέψει στο φυσικό σώμα υπερβολικά γρήγορα. Το σώμα ξυπνά ξαφνικά έχοντας το τρομερό συναίσθημα ότι μόλις έπεσε από κάποιο γκρεμό. Το αστρικό ταξίδι, κάτω από πλήρη έλεγχο και με πλήρη συνειδητότητα, μπορεί να επιτευχθεί σχεδόν από οποιονδήποτε. Χρειάζεται εξάσκηση, μα πάνω απ' όλα, στα πρώτα στάδια, απαιτείται να είναι κανείς μόνος του, χωρίς να υπάρχει ο φόβος ότι θα τον διακόψει κανείς. Αυτό το βιβλίο δεν είναι εγχειρίδιο μεταφυσικής και δεν υπάρχει ανάγκη να δώσω οδηγίες γύρω από το αστρικό ταξίδι, μα θα πρέπει όμως να τονίσω πως μπορεί να είναι μία πολύ άσχημη εμπειρία, εκτός κι αν έχει κανείς κατάλληλο δάσκαλο. Κανείς πραγματικός κίνδυνος δεν υπάρχει, μα διακινδυνεύει ο αρχάριος πολλά σοκ και συναισθηματικές διαταραχές αν επιτρέψει στο αστρικό σώμα να επιστρέψει η ν' αφήσει το φυσικό όταν αυτά τα δύο βρίσκονται σε ασυμφωνία. Οι καρδιοπαθείς δε θα πρέπει ποτέ να δοκιμάσουν την αστρική προβολή. Ενώ στην ίδια την προβολή δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος, υπάρχει πάντα η πιθανότητα να ενοχλήσει κάποιος το σώμα τους η τη χορδή τους. 143

Το σοκ που θα ακολουθούσε μπορεί να ήταν μοιραίο για κάποιο καρδιακό και θα προξενούσε αληθινή αναστάτωση, καθώς το εγώ θα ήταν υποχρεωμένο να ξαναγεννηθεί, για ν' αποτελειώσει τη ζωή που του έμενε πριν μπορέσει να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο της εξέλιξής του. Εμείς οι Θιβητιανοί πιστεύουμε ότι ο καθένας, πριν από την πτώση του ανθρώπου,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

είχε την ικανότητα να κάνει αστρικά ταξίδια, να βλέπει διορατικά, να μιλά τηλεπαθητικά και να ανυψώνει το σώμα του. Ή δική μας ερμηνεία της πτώσης είναι ότι ο άνθρωπος έκανε κατάχρηση των απόκρυφων δυνάμεων και τις χρησιμοποίησε για προσωπικά οφέλη αντί σαν μέσο για την εξέλιξη ολόκληρης της ανθρωπότητας. Εκείνες τις πρώτες μέρες η ανθρωπότητα μιλούσε τηλεπαθητικά με την ανθρωπότητα. Οι τοπικές φυλές είχαν η κάθε μία το δικό της είδος προφορικού λόγου που χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά μεταξύ τους. Ο τηλεπαθητικός λόγος ήταν, φυσικά, με τη σκέψη και θα μπορούσε να γίνει κατανοητός από όλους, αδιάφορο ποια ήταν η τοπική τους γλώσσα. Όταν η δύναμη της τηλεπάθειας χάθηκε με την κατάχρηση, ήρθε η Βαβέλ! Δεν έχουμε μία μέρα όπως η Κυριακή των δυτικών. Τις αντίστοιχες μέρες τις ονομάζουμε αγίες μέρες και τηρούνται την όγδοη και δέκατη πέμπτη κάθε μήνα. Τότε γίνονται ιδιαίτερες λειτουργίες και οι μέρες θεωρούνται ιερές και κανείς δε δουλεύει κανονικά. Οι ετήσιες γιορτές μας, μου έχουν πει, αντιστοιχούν κάπως με τις χριστιανικές, μα οι γνώσεις που έχω για τις τελευταίες. Δεν είναι αρκετές για να μου επιτρέψουν σχόλια. Οι δικές μας γιορτές είναι. Τον πρώτο μήνα που αντιστοιχεί κάπως με το Φεβρουάριο, από την πρώτη την τρίτη μέρα, γιορτάζουμε το Λόγκσαρ. Αυτό, στο δυτικό κόσμο, θα ονομαζόταν νέο έτος. Είναι μεγάλη ευκαιρία για παιχνίδια και θρησκευτικές λειτουργίες. Ή μεγαλύτερη τελετή όλου του έτους γίνεται από την τέταρτη ως τη δέκατη πέμπτη μέρα, αυτές είναι οι μέρες που ονομάζουμε ικέτιδες μέρες. Το θιβητιανό όνομά τους είναι μόν λάμ. Αυτή η τελετή αποτελεί πραγματικά το αποκορύφωμα του θρησκευτικού και κοσμικού έτους. Τη δέκατη πέμπτη μέρα του ίδιου μήνα γιορτάζουμε την επέτειο της σύλληψης του Βούδα. Δεν είναι μία μέρα ξέγνοιαστων παιχνιδιών, μα μία μέρα σοβαρής ευχαριστήριας προσευχής.¹⁴⁴

Όταν ο μήνας φτάνει στο τέλος του, στις είκοσι επτά, έχουμε μία γιορτή θρησκευτική και μυθική συγχρόνως. Είναι η τελετή του ιερού ξίφους. Με αυτή τελειώνουν τα γεγονότα του πρώτου μήνα. Το δεύτερο μήνα που αντιστοιχεί κάπως με το Μάρτιο, υπάρχουν λιγοστές μόνο γιορτές. Την εικοστή ενάτη μέρα του γίνεται το κυνήγι και η εξορία του δαίμονα της

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κακοτυχίας. Ο τρίτος μήνας, Απρίλιος, έχει επίσης πολύ λίγες δημόσιες γιορτές. Τη δέκατη πέμπτη μέρα του έχουμε την επέτειο της αποκάλυψης. Με το ξημέρωμα της όγδοης μέρας του τέταρτου μήνα, Μάιου κατά το δυτικό ημερολόγιο, γιορτάζουμε την επέτειο της απάρνησης του κόσμου από το Βούδα. Αυτό, όπως το καταλαβαίνω, μοιάζει με τη χριστιανική τεσσαρακοστή. Έπρεπε να ζούμε ακόμα πιο αυστηρά τις μέρες της απάρνησης. Ή δέκατη πέμπτη μέρα ήταν η επέτειος του θανάτου του Βούδα. Τη θεωρούσαμε σαν επέτειο όλων εκείνων που είχαν αφήσει αυτή τη ζωή. Μέρα όλων των ψυχών ήταν ένα άλλο της όνομα. Εκείνη τη μέρα ανάβαμε τα ραβδιά του λιβανιού καλώντας τα πνεύματα που περιπλανιόνταν δεμένα στη Γη. Φυσικά αυτά δεν είναι παρά οι μεγαλύτερες γιορτές, υπήρχαν κι άλλες μικρότερης σημασίας μέρες, που έπρεπε να τηρηθούν και να γίνουν λειτουργίες, μα δεν έχουν αρκετή σημασία ώστε να καταγράφουν εδώ. Την πέμπτη μέρα του Ιουνίου, εμείς οι Λάμα της ιατρικής έπρεπε να παρακολουθήσουμε ειδικές τελετές σε άλλα μοναστήρια. Οι τελετές ήταν ευχαριστήριες για τις υπηρεσίες των μοναχών γιατρών, του τάγματος των οποίων ιδρυτής ήταν ο Βούδας. Εκείνη τη μέρα κανείς δεν έκανε έλεγχο για τυχόν λάθη μας, μα την επόμενη δίνουμε λόγο στους ανωτέρους μας για ο,τι φαντάζονταν ότι είχαμε κάνει! Ή επέτειος της γέννησης του Βούδα έπεφτε την τέταρτη μέρα του έκτου μήνα, Ιουλίου. Τότε γιορτάζαμε επίσης το πρώτο κήρυγμα του νόμου. Ή γιορτή της συγκομιδής γινόταν την όγδοη μέρα του όγδοου μήνα, Οκτώβριο. 145

Επειδή το Θιβέτ είναι μία χώρα με πολύ ξηρό κλίμα, εξαρτιόμαστε πολύ περισσότερο από τούς ποταμούς μας παρά από τις βροχές οι βροχοπτώσεις ήταν πολύ αραιές, έτσι συνδυάζαμε τη γιορτή της συγκομιδής με μία γιορτή της βροχής, αφού αν δεν έφερναν νερό οι ποταμοί, δε θα μας έδινε και τίποτα η Γη. Την εικοστή δεύτερη μέρα του ενάτου μήνα, Νοέμβριου, γινόταν ο εορτασμός της θαυμαστής καθόδου του Βούδα από τούς ουρανούς.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Τον επόμενο μήνα, την εικοστή πέμπτη μέρα, είχαμε το πανηγύρι των λυχνιών. Τα τελικά θρησκευτικά γεγονότα του έτους γίνονταν την εικοστή ένατη και τριακοστή μέρα του δωδέκατου μήνα, που σύμφωνα με το δυτικό ημερολόγιο αποτελεί ένωση των Ιανουάριο και Φεβρουάριο. Τότε γιορτάζαμε την απομάκρυνση του παλαιοί χρόνου και προετοιμαζόμαστε για τον καινούργιο. Το ημερολόγιό μας διαφέρει πράγματι από το δυτικό. Χρησιμοποιούμε έναν εξηντατριάχρονο κύκλο, όπου το κάθε έτος έχει το όνομα ενός από τούς συνδυασμούς δώδεκα ζώων και πέντε στοιχείων. Το νέο έτος αρχίζει το Φεβρουάριο. Παρουσιάζω εδώ το ημερολόγιο των ετών για τον παρόντα κύκλο που άρχισε το 1927.

- 1927 Το έτος του λαγού της φωτιάς
- 1928 Το έτος του δράκοντα της Γης
- 1929 Το έτος του φιδιού της Γης
- 1930 Το έτος του σιδερένιου άλογου
- 1931 Το έτος του σιδερένιου πρόβατου
- 1932 Το έτος του πυθικού του νερού
- 1933 Το έτος του πουλιού του νερού
- 1934 Το έτος του ξύλινου σκύλου
- 1935 Το έτος του ξύλινου χοίρου
- 1936 Το έτος του ποντικού της φώκιας
- 1937 Το έτος του βοδιού της φωτιάς
- 1938 Το έτος του τίγρη της Γης
- 1939 Το έτος του λαγού της Γης
- 1940 Το έτος του σιδερένιου δράκοντα
- 1941 Το έτος του σιδερένιου φιδιού
- 1942 Το έτος του άλογου του νερού
- 1943 Το έτος του πρόβατου του νερού 146

- 1944 Το έτος του ξύλινου πιθήκου
- 1945 Το έτος του ξύλινου πουλιού
- 1946 Το έτος του σκύλου της φωτιάς
- 1947 Το έτος του χοίρου της φωτιάς
- 1948 Το έτος του ποντικού της Γης
- 1949 Το έτος του βοδιού της Γης
- 1950 Το έτος του σιδερένιου τίγρη

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

1951 Το έτος του σιδερένιου λαγού

1952 Το έτος του δράκοντα του νερού

1953 Το έτος του φιδιού του νερού

1954 Το έτος του ξύλινου άλογου

1955 Το έτος του ξύλινου πρόβατου

1956 Το έτος του πιθήκου της φωτιάς

1957 Το έτος του πουλιού της φωτιάς

1958 Το έτος του σκυλιού της Γης

1959 Το έτος του χοίρου της Γης

1960 Το έτος του σιδερένιου ποντικού

1961 Το έτος του σιδερένιου βοδιού και ούτω καθ' έξης.

Μέρος της πίστης μας είναι και η πεποίθηση ότι το μέλλον μπορεί να προλεχθεί. Για μας η με οποιοδήποτε μέσο μαντεία είναι μία επιστήμη και είναι ακριβής σαν επιστήμη. Πιστεύουμε στην αστρολογία. Για μας οι αστρολογικές επιρροές δεν είναι παρά κοσμικές ακτίνες που χρωματίζονται η αλλάζουν από τη φύση του σώματος που τις αντανακλά στη Γη. Ο καθένας θα συμφωνήσει πως αν διαθέτουμε μία κάμερα κι ένα λευκό φως, μπορούμε να πάρουμε τη φωτογραφία κάποιου αντικειμένου. Βάζοντας διάφορα φίλτρα πάνω από φακό της μηχανής η πάνω στη φωτεινή πηγή μπορούμε να πετύχουμε διάφορα εφέ πάνω στην τελική φωτογραφία. Μπορούμε να πάρουμε ορθοχρωματικές, παγχρωματικές η υπέρυθρες εικόνες, για ν' αναφέρω λίγα μόνο από όσα μπορούμε να πετύχουμε. Οι άνθρωποι επηρεάζονται με όμοιο τρόπο από τις διάφορες κοσμικές ακτινοβολίες που πέφτουν πάνω στην ιδιαίτερη χημική και ηλεκτρική προσωπικότητα του καθενός.¹⁴⁷

Ο Βούδας είπε. Η αστρονομία και η αστρολογία, η πρόγνωση τυχερών η άτυχων γεγονότων με σημεία αστρικά, οι μαντείες για το καλό και το κακό, όλα αυτά απαγορεύονται. Μα μία μεταγενέστερη προσταγή σε ένα από τα ιερά βιβλία λέει. Η δύναμη εκείνη που είναι σε λίγους δοσμένη από τη φύση και για την οποία τόσοι πόνοι και βάσανα υποφέρονται, αυτή μπορεί να χρησιμοποιείται. Καμιά ψυχική δύναμη δεν πρέπει να χρησιμοποιείται όμως για προσωπικό όφελος, για γήινες φιλοδοξίες η σαν απόδειξη της ύπαρξης

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τέτοιων δυνάμεων. Έτσι μόνο μπορούν να προστατευθούν εκείνοι που τις στερούνται. Η απόκτηση του τρίτου ματιού μου είχε στοιχίσει πολύ πόνο και είχε δυναμώσει τη δύναμη που διέθετα από τη φύση μου. Μα θα ξαναγυρίσουμε στο άνοιγμα του τρίτου ματιού σ' ένα επόμενο κεφάλαιο. Εδώ θα μιλήσω περισσότερο για την αστρολογία, αναφέροντας και τα ονόματα τριών διακεκριμένων Άγγλων που είδαν να επαληθεύεται μία αστρολογική προφητεία. Από το 1027 όλες οι μεγάλες αποφάσεις στο Θιβέτ παίρνονται με τη βοήθεια της αστρολογίας. Η εισβολή των Άγγλων στη χώρα μου το 1904 είχε ακριβώς προλεχθεί. Η προφητεία εκείνη έλεγε. Το έτος του ξύλινου δράκοντα. Το πρώτο μέρος του χρόνου προστατεύει το Δαλάι Λάμα, μα μετά εμφανίζονται οπλισμένοι εχθρικοί ληστές. Υπάρχουν πολλοί εχθροί, θλίψη και προβλήματα θα έρθουν με τα όπλα και ο λαός θα πολεμήσει. Στο τέλος του έτους ένας ειρηνόφιλος ρήτορας θα δώσει τέλος στον πόλεμο. Αυτά γράφτηκαν πριν από το έτος 1850 και αφορούν το έτος 1904, τον πόλεμο του ξύλινου δράκοντα. Ο διοικητής των βρετανικών δυνάμεων συνταγματάρχης Younghusband είδε την προφητεία στη Λάσα. Κάποιος κύριος L. A. Waddell, επίσης του βρετανικού στρατού, είδε την τυπωμένη προφητεία το έτος 1902. Ο κύριος Τσάρλς Μπέλ που πήγε αργότερα στη Λάσα, είδε επίσης την προφητεία. Ορισμένα άλλα γεγονότα που είχαν με ακρίβεια προλεχθεί ήταν. 1910, Κινεζική εισβολή στο Θιβέτ 1911, Κινεζική επανάσταση και σχηματισμός της εθνικιστικής κυβέρνησης τέλος του 1911, διωγμός των Κινέζων από το Θιβέτ 1914, πόλεμος ανάμεσα στη Αγγλία και Γερμανία 1933, αναχώρηση από αυτή τη ζωή του Δαλάι Λάμα 1935, επιστροφή του Δαλάι Λάμα στη νέα ενσάρκωση 148

Του 1950, κακές δυνάμεις θα επιδράσουν στο Θιβέτ. Οι Κινέζοι κομμουνιστές εισέβαλαν στο Θιβέτ τον Οκτώβριο του 1950. Ο κύριος Μπέλ, αργότερα λόρδος Τσάρλς Μπέλ, είδε όλες αυτές τις προφητείες στη Λάσα. Στην δικιά μου περίπτωση, όλα όσα προμαντεύτηκαν για το μέλλον μου, βγήκαν αληθινά. Ιδιαίτερα τα βάσανα. Η επιστήμη γιατί για επιστήμη πρόκειται της προετοιμασίας ενός ωροσκοπίου είναι ένα θέμα, που δε μπορεί να χωρέσει στις λίγες διαθέσιμες σελίδες ενός βιβλίου τέτοιου είδους. Με λίγα λόγια, πρόκειται για την καταγραφή ενός χάρτη του ουρανού,

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

όπως ήταν την ώρα της σύλληψης και της γέννησης. Ή ακριβής ώρα της γέννησης πρέπει να είναι γνωστή και αυτή η ώρα πρέπει να μετασχηματιστεί σε αστρική ώρα, που είναι κάτι το πολύ διαφορετικό όπου τις διαφορές στην ώρα ανάλογα με το γεωγραφικό μήκος. Καθώς η ταχύτητα της Γης στην τροχιά της είναι εξακόσια ογδόντα χιλιόμετρα το δευτερόλεπτο, θα δούμε ότι ανακρίβεια, έστω και μικρή, αλλοιώνει φοβερά το αποτέλεσμα. Στον ισημερινό η ταχύτητα περιστροφής της Γης είναι δύο χιλιάδες χιλιόμετρα την ώρα. Ο κόσμος γέρνει κατά την περιστροφή του και ο βόρειος πόλος προηγείται του νότιου κατά έξι χιλιάδες χιλιόμετρα το Φθινόπωρο, ενώ την Άνοιξη η θέση αντιστρέφεται. Το γεωγραφικό μήκος του τόπου της γέννησης είναι λοιπόν μεγάλης σημασίας. Όταν προετοιμαστούν οι χάρτες, εκείνοι που έχουν την αναγκαία μόρφωση, μπορούν να ερμηνεύσουν το νόημά τους. Οι αλληλεπιδράσεις των πλανητών μεταξύ τους πρέπει να εκτιμηθούν και να υπολογιστεί η επίδρασή τους στον ιδιαίτερο χάρτη. Προετοιμάζουμε ένα χάρτη για τη στιγμή της σύλληψης, ώστε να ξέρουμε τις επιρροές που είχαν την περισσότερη δύναμη τις πρώτες πρώτες στιγμές της ύπαρξης κάποιου προσώπου. Ο χάρτης για τη στιγμή της γέννησης δείχνει τις επιρροές που δέχτηκε το άτομο τη στιγμή της εισόδου του στον κόσμο. Για να μάθουμε το μέλλον, προετοιμάζουμε ένα χάρτη για το χρόνο για τον οποίο θέλουμε να κάνουμε πρόβλεψη και τον συγκρίνουμε με τούς προηγούμενους χάρτες. Μερικοί λένε. Μα μπορείτε πράγματι να προβλέψετε ποιος νικήσει την κούρσα στον ιππόδρομο. Η απάντηση είναι όχι! Κάτι τέτοιο δε γίνεται ακόμα κι αν κάναμε το ωροσκόπιο κάθε ανθρώπου, κάθε αλόγου και κάθε αναβάτη σε αυτή την κούρσα.¹⁴⁹

Κλειστά μάτια και κορώνα γράμματα είναι η καλύτερη μέθοδος για τέτοιες προβλέψεις. Μπορούμε να πούμε αν κάποιος θα γίνει καλά από κάποια αρρώστια, αν ο Τομ θα παντρευτεί τη Μαίρη και αν θα ζήσουν από και ύστερα ευτυχισμένοι, μα όλα αυτά αφορούν άτομα. Μπορούμε επίσης να πούμε πως αν η Αγγλία και η Αμερική δεν προσπαθήσουν να ελέγξουν τον κομμουνισμό, πόλεμος θα ξεσπάσει το έτος του ξύλινου δράκοντα, το οποίο, σ' αυτόν τον κύκλο, είναι το 1964. Αν αυτές οι χώρες μείνουν αδρανείς, τότε κατά το τέλος του αιώνα η γη θα γίνει μία πολύ ελκυστική έκθεση πυροτεχνημάτων για τούς τυχόν παρατηρητές στην Αφροδίτη και

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τον Άρη. Ένα επίσης σημείο που φαίνεται να προβληματίζει τούς δυτικούς, είναι το ζήτημα της ανίχνευσης των περασμένων ζώων κάποιου ανθρώπου. Εκείνοι που δεν έχουν καμιά ικανότητα σ' αυτά τα ζητήματα, λένε πως δε μπορεί να γίνει όπως ακριβώς ένας ολότελα κουφός μπορεί να λέει. Δεν ακούω κανένα ήχο, άρα ήχος δεν υπάρχει. Είναι δυνατό να βρει κανείς τι ήταν στο παρελθόν. Χρειάζεται χρόνο και πολλή δουλειά με χάρτες και υπολογισμούς. Κάποιος που στέκεται σ' ένα αεροδρόμιο, μπορεί να αναρωτιέται για το ποια πτήση ανήγγειλαν τελευταία, ποιο αεροσκάφος θα φτάσει τώρα. Οι θεατές μπορεί ίσως να μαντέψουν, μα το προσωπικό στον πύργο ελέγχου, με τις ειδικές του γνώσεις, ξέρει με σιγουριά. Κι ένας συνηθισμένος θεατής που διαθέτει μία λίστα των αεροσκαφών κι ένα καλό χρονοδιάγραμμα μπορεί να μάθει μόνος του τις αφίξεις. Έτσι μπορούμε κι εμείς ν ανακαλύψουμε τις περασμένες ενσαρκώσεις. Θα χρειαζόταν τουλάχιστον ένα βιβλίο ακόμα για να ξεκαθαριστεί όλη αυτή η διαδικασία κι έτσι θα ήταν άχρηστο να ασχοληθούμε βαθύτερα με το θέμα τώρα. Θα ήταν ίσως ενδιαφέρον να αναφέρουμε τι θέματα καλύπτει η Θιβετιανή αστρολογία. Χρησιμοποιούμε δεκαεννέα σύμβολα στους δώδεκα αστερισμούς. Αυτά τα σύμβολα δείχνουν. Προσωπικότητα και τάσεις ιδιοτέλειας οικονομικά, πως μπορεί κανείς να χάσει η να κερδίσει χρήματα σχέσεις, μικρά ταξίδια, πνευματικές και συγγραφικές ικανότητες 150

Περιουσία και οι συνθήκες στο τέλος της ζωής παιδιά, απολαύσεις και προοπτικές αρρώστιες, δουλειά και μικρά ζώα οικογένεια, γάμος, εχθροί και δίκες κληρονομίες μακρινά ταξίδια και ψυχικά θέματα επάγγελμα και τιμές φιλίες και φιλοδοξίες προβλήματα, εμπόδια και βαθύτερες θλίψεις. Μπορούμε επίσης να πούμε κατά προσέγγιση το χρόνο και κάτω από ποιες συνθήκες θα συμβούν τα ακόλουθα. Έρωτας, ο τύπος του προσώπου και ο χρόνος της συνάντησης γάμος, τότε και πώς θα συμβεί πάθος, οι ξαφνικοί οι αναβρασμοί καταστροφή, πως θα συμβεί και αν θα συμβεί μοίρα θάνατος, τότε και πως φυλακή η άλλες μορφές περιορισμού ασυμφωνία, συνήθως οικογενειακοί η επαγγελματικοί καυγάδες πνεύμα, το στάδιο της

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

πνευματικής εξέλιξης που θα επιτευχθεί. Παρόλο που κάνω συχνά αστρολογικές προβλέψεις, βρίσκω την ψυχομετρία και την παρατήρηση του κρυστάλλου πολύ πιο γρήγορες και εξίσου αποτελεσματικές μεθόδους. Πρέπει να τις προτιμά μάλιστα κανείς, όταν δεν τα καταφέρνει με τούς λογαριασμούς! Ή ψυχομετρία είναι η τέχνη του να αντιλαμβάνεσαι περασμένα γεγονότα από διάφορα αντικείμενα. Ο καθένας έχει ως ένα βαθμό αυτή την ικανότητα. Πολλοί μπαίνουν σε μία εκκλησία η παλιό ναό, στοιχειωμένο από το πέρασμα του χρόνου, και λένε. Τι ήσυχη, γαλήνια ατμόσφαιρα! Μα όταν οι ίδιοι άνθρωποι επισκέπτονται τον τόπο κάποιου φοβερού εγκλήματος, λένε. Δεν μου αρέσει καθόλου εδώ, υπάρχουν φαντάσματα, πάμε να φύγουμε! Ή παρατήρηση του κρυστάλλου είναι κάπως διαφορετική. Το γυαλί, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, δεν είναι παρά ένας φακός εστίασεως για τις ακτίνες του τρίτου ματιού που λειτουργεί με Τον ίδιο τρόπο όπως εστιάζονται οι ακτίνες x πάνω σε μία φθορίζουσα οθόνη. 151

Δεν υπάρχει τίποτα το μαγικό, είναι θέμα απλής χρησιμοποίησης των νόμων της φύσης. Στο Θιβέτ έχουμε μνημεία των νόμων της φύσης. Τα γλυπτά μας σύμβολα, των οποίων το μέγεθος ποικίλλει από ενάμιση έως τεσσερισημίσι μέτρα σε ύψος, είναι σύμβολα ανάλογα με το σταυρό η μία εικόνα. Μπορεί να τα δει κανείς παντού στο Θιβέτ. Στο χάρτη της Λάσα φαίνονται πέντε τέτοια σύμβολα και μεγαλύτερο είναι το πάρκο Κάλινγκ, που είναι και μία από τις πύλες της πόλης. Τα σύμβολα αυτά έχουν σχήμα κώνου, που στηρίζεται πάνω σ' ένα στέρεο παραλληλεπίπεδο. Ή βάση αυτή συμβολίζει το στέρεο θεμέλιο της Γης. Πάνω σ' αυτό αναπαύετε η υδάτινη σφαίρα, στεφανωμένη από τον κώνο της φωτιάς. Στην κορυφή αυτού του κώνου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

βρίσκεται ο δίσκος του αέρα και ψηλότερα το εύθραυστο πνεύμα αιθέρας που περιμένει ανυπόμονο ν' αφήσει αυτόν τον υλικό κόσμο. Ο δρόμος για το κάθε στοιχείο είναι τα σκαλοπάτια της γνώσης. Όλο το σύνολο συμβολίζει τη Θιβετιανή πίστη. Ερχόμαστε στη Γη με τη γέννησή μας. Όσο ζούμε ανεβαίνουμε η προσπαθούμε να ανέβουμε, τα σκαλιά της γνώσης. Κάποτε σώνεται η αναπνοή μας και μπαίνουμε στον κόσμο του πνεύματος. Ύστερα από κάποιο διάλειμμα ξαναγεννιόμαστε, να διδαχτούμε νέο μάθημα. Ο τροχός της ζωής συμβολίζει τον ατέλειωτο κύκλο της γέννησης ζωής θανάτου πνεύματος γέννησης ζωής και ούτω καθ' ἑξῆς. Πολλοί φλογεροί σπουδαστές κάνουν το σοβαρό λάθος να νομίζουν πως πιστεύουμε σ' εκείνες τις τρομερές κολάσεις, που απεικονίζονται μερικές φορές στον τροχό. Λίγοι αγράμματοι άγριοι μπορεί να πιστεύουν, αλλά όχι εκείνοι που έχουν πάρει τη φώτιση. Μήπως οι χριστιανοί πιστεύουν πραγματικά ότι όταν πεθάνουν ο σατανάς και η παρέα του. Αρχίζουν το σούβλισμα και το ψήσιμο. Πιστεύουν μήπως ότι όταν πάνε στον άλλο τόπο οντάς μέλη της μειοψηφίας, κάθονται πάνω σ ένα σύννεφο με το νηκτικό τους παίρνοντας μαθήματα άρπας. Πιστεύουμε ότι μαθαίνουμε πάνω στη Γη, ότι πάνω στη Γη έχουμε τις τιμωρίες μας. Ο άλλος τόπος, για μας, είναι εκεί όπου πηγαίνουμε όταν είμαστε έξω από το σώμα μας, εκεί όπου μπορούμε να συναντήσουμε άλλα όντα που βρίσκονται κι αυτά έξω από το σώμα τους. 152

Αυτό δεν είναι πνευματισμός. Είναι αντίθετα μία πίστη ότι, κατά τη διάρκεια του ύπνου η μετά το θάνατο, είμαστε ελεύθεροι να περιπλανηθούμε σε αστρικά επίπεδα. Ο όρος που χρησιμοποιούμε για να περιγράψουμε τα ανώτερα από αυτά τα επίπεδα είναι η Γη του χρυσού φωτός. Είμαστε βέβαιοι πως όταν βρίσκεται κανείς στο αστρικό επίπεδο μετά το θάνατο η όταν κοιμάται, μπορεί να συναντήσει εκείνους που αγαπά, γιατί έχει μία αρμονία μαζί τους. Δε μπορεί κανείς να συναντήσει εκείνους που αντιπαθεί, γιατί αυτό θα ήταν μία κατάσταση δυσαρμονίας και τέτοιες συνθήκες δε μπορούν να υπάρξουν στη Γη του χρυσού φωτός. Όλα αυτά τα πράγματα θα τα αποδείξει ο χρόνος, μα είναι πολύ κρίμα που οι αμφιβολίες και ο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

υλισμός των δυτικών εμπόδισαν την επιστήμη από το να ερευνηθεί σωστά. Πολλά πράγματα θεωρήθηκαν γελοία στο παρελθόν, για να αποδειχθούν σωστά με το πέρασμα των χρόνων. Το τηλέφωνο, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, τα αεροπλάνα και τόσα άλλα.¹⁵³

Είχα αφιερώσει όλο το νεανικό μου ενθουσιασμό στο να περάσω τις εξετάσεις με την πρώτη προσπάθεια. Καθώς πλησιάζει η μέρα που θα έκλεινα τα δώδεκα μου χρόνια, επιβράδυνα βαθμιαία τον ρυθμό μου, γιατί οι εξετάσεις άρχισαν την επόμενη μέρα των γενεθλίων μου. Τα περασμένα χρόνια ήταν γεμάτα από εντατικές μελέτες. Αστρολογία, ιατρική με βότανα, ανατομία, θρησκευτική ηθική, ακόμα και πως ν' αναμιγνύω σωστά τα διάφορα μύρα. Ή Θιβετιανή και Κινεζική γλώσσα, με ιδιαίτερη φροντίδα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

στην καλλιγραφία και μαθηματικά. Λίγος χρόνος έμενε για παιχνίδια και το μοναδικό παιχνίδι για το οποίο μας έμενε χρόνος, ήταν το τζούντο, γιατί και σ' αυτό έπρεπε να περάσουμε σκληρές εξετάσεις. Περίπου τρεις μήνες πριν τις εξετάσεις ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είχε πει. Μην αγωνίζεσαι με τόσες πολλές επαναλήψεις, Λόμπσανγκ, δεν πετυχαίνεις παρά να μπουκώνεις τη μνήμη σου. Άφησε τον εαυτό σου ήρεμο, όπως είσαι τώρα, και οι γνώσεις θα βρίσκονται κοντά σου. Κάποτε έφτασε κι εκείνη η μέρα. Στις έξι το πρωί εγώ και δεκαπέντε άλλοι υποψήφιοι παρουσιαστήκαμε στην αίθουσα εξετάσεων. Κάναμε μία μικρή λειτουργία ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη ατμοσφαίρα και υστέρα, για να βεβαιωθούν οι εξεταστές μας ότι κανείς μας δεν είχε υποκύψει σε τίποτα ανίερους πειρασμούς, έπρεπε να γδυθούμε και να ψάξουν τα ρούχα μας. Ύστερα μας δίνονταν νέοι χιτώνες. Ο αρχιεξεταστής μας οδήγησε έξω από το μικρό ναό όπου είχαμε συγκεντρωθεί στην αίθουσα των κλειστών κουβουκλίων. Αυτά ήταν πέτρινα κουτιά, δύομισι μέτρα ψηλά, μήκους τρία, πλάτους ένα και ογδόντα. Έξω από τα κουτιά περιπολούσαν συνέχεια μοναχοί φρουροί.

154

Οδηγούσαν τον καθένα από μας σ' ένα κουβούκλιο κι έκλειναν την πόρτα, κλειδώνοντας και σφραγίζοντας την. Όταν όλα τα κουβούκλια είχαν σφραγιστεί, από ένα μικρό άνοιγμα στον τοίχο μας δόθηκε γραφική ύλη και το πρώτο ερωτηματολόγιο. Μας έφερναν επίσης βουτυρωμένο τσάι και Τσάμππα. Ο μοναχός που τα έφερνε μας είπε ότι μπορούσαμε να φάμε Τσάμππα τρεις φορές τη μέρα και τσάι όσο συχνά θέλαμε. Ύστερα μας άφησαν μόνους ν' απαντήσουμε στο πρώτο μας θέμα. Μας δινόταν ένα θέμα τη μέρα για έξι μέρες κι έπρεπε να δουλέψουμε πάνω σ' αυτό από το πρώτο φως της αυγής ως το σκοτάδι της νύχτας. Οι θάλαμοι μας δεν είχαν σκεπή κι έτσι φωτιζόμαστε από το φως της κυρίως αίθουσας. Μένουμε συνέχεια στους ιδιαίτερους θαλάμους μας, για κανένα λόγο δεν μας επιτρεπόταν να τούς αφήσουμε. Καθώς το φως άρχιζε να εξασθενίζει κάποιος μοναχός εμφανιζόταν στο άνοιγμα και ζητούσε τα χαρτιά μας. Έπειτα κοιμόμαστε ως το επόμενο πρωί. Από την προσωπική μου εμπειρία μπορώ να πω πως ένα ερωτηματολόγιο που χρειάζεται δεκατέσσερις ώρες για να καλυφθεί με απαντήσεις, σίγουρα δοκιμάζει τις γνώσεις και τα νευρά του υποψήφιου. Τη νύχτα της έκτης μέρας οι γραπτές εξετάσεις πήραν τέλος.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Μείναμε στους θαλάμους μας εκείνη τη νύχτα, γιατί το πρωί έπρεπε να τούς καθαρίσουμε και να τούς αφήσουμε όπως τούς βρήκαμε. Το υπόλοιπο της μέρας ήταν ολόκληρο δικό μας να κάνουμε ο,τι θέλουμε. Τρεις μέρες μετά, όταν είχε ελεγχθεί η γραπτή μας εργασία και είχαν ανακαλυφθεί οι αδυναμίες μας, μας καλούσαν, έναν έναν, μπροστά στους εξεταστές. Εκείνοι μας έκαναν ερωτήσεις βασισμένες μόνο στ' αδύνατα μας σημεία. Αυτό κρατούσε όλη εκείνη τη μέρα. Το επόμενο πρωί και οι δεκαέξι έπρεπε να παρουσιαστούμε στην αίθουσα όπου διδασκόμαστε τζούντο. Αυτή τη φορά θα εξεταζόμαστε στις γνώσεις που είχαμε για τις λαβές, τα κλειδώματα, τα χτυπήματα και τον αυτοέλεγχο. Ο καθένας μας πάλευε μ' άλλους τρεις υποψήφιους. Οι ανίκανοι έφευγαν γρήγορα από τη μέση. Σύντομα εξουδετερώθηκαν όλοι οι άλλοι και στο τέλος, μόνο και μόνο χάρη στην πρώιμη εκπαίδευση μου στα χέρια του Τσου, έμεινα μοναδικός νικητής. Τουλάχιστον πέρασα πρώτος στις εξετάσεις Τζούντο! 155

Και αυτό το όφειλα στην εκπαίδευση που είχα από μικρός, την οποία τότε θεωρούσα άδικη και κτηνώδη. Μας άφηναν την επόμενη μέρα να ξεκουραστούμε από τις σκληρές μέρες των εξετάσεων και τη μεθεπόμενη μαθαίναμε τα αποτελέσματα. Εγώ και τέσσερις άλλοι περάσαμε. Θα γινόμαστε λοιπόν τώρα τράππα, η γιατροί ιερείς. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, τον οποίο δεν είχα δει καθόλου όλες αυτές τις μέρες, με κάλεσε στο δωμάτιό του. Με κοίταξε λάμποντας από χαρά. Πήγες πολύ καλά, Λόμπσανγκ. Είσαι πρώτος στον κατάλογο. Ο σεβαστός ηγούμενος έχει στείλει μία ειδική αναφορά στον Εσώτατο εκείνο. Ήθελε να προτείνει να σου δοθεί αμέσως ο βαθμός του Λάμα, μα δεν τον άφησα. Είδε την αρκετά πονεμένη μου έκφραση κι εξήγησε. Είναι πολύ καλύτερα να μελετήσεις και να περάσεις τις εξετάσεις με τις δυνάμεις σου. Αν σου δοθεί ο βαθμός, θα χάσεις πολύ χρόνο εκπαίδευσης, εκπαίδευσης που θα σου είναι απαραίτητη αργότερα. Πάντως μπορείς να εγκατασταθείς στο διπλανό από το δικό μου δωμάτιο, γιατί σίγουρα θα περάσεις τις εξετάσεις όταν έρθει η ώρα τους. Μου φαινόταν πολύ λογικό να γίνει έτσι, ήμουν πάντα πρόθυμος να κάνω εκείνο που ο οδηγός μου νόμιζε καλύτερο. Μ' ενθουσίαζε πολύ η ιδέα πως η επιτυχία μου ήταν δικιά του επιτυχία, πως σ' αυτόν ανήκε η τιμή της

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

διδασκαλίας που μου επέτρεψε να περάσω πρώτος σ' όλα τα θέματα. Αργότερα εκείνη την βδομάδα ένας κατάκοπος μαντατοφόρος, με τη γλώσσα έξω κι ετοιμοθάνατος σχεδόν φαινομενικά! Έφτασε μ' ένα μήνυμα του Εσώτατου εκείνου. Οι μαντατοφόροι χρησιμοποιούσαν πάντα το υποκριτικό τους ταλέντο, για να δώσουν στους άλλους να καταλάβουν την ταχύτητα με την οποία ταξίδεψαν και τα βάσανα που υπέφεραν για να παραδώσουν το μήνυμα που τούς εμπιστεύτηκαν. Καθώς όμως η Ποτάλα δεν ήταν παρά δύο χιλιόμετρα μακριά, σκέφτηκα πως το παράκανε λιγάκι. Ο Εσώτατος εκείνος μου έδινε συγχαρητήρια για την επιτυχία μου κι πρόσθετε πως από τώρα και το έξης έπρεπε να θεωρούμαι ένας Λάμα. Θα φορούσα την ενδυμασία ενός Λάμα και θα είχα όλα τα δικαιώματα και προνόμια αυτού του βαθμού. Συμφωνούσε με τον οδηγό μου ότι έπρεπε να υποστώ τις ανάλογες δοκιμασίες 156

Όταν συμπλήρωνα τα δεκάξι μου, καθώς μ' αυτό τον τρόπο θα οδηγηθείς να μελετήσεις εκείνα που αλλιώς θα απέφευγες και οι γνώσεις σου έτσι θα αυξηθούν. Τώρα που ήμουν ένας Λάμα, θα είχα περισσότερη ελευθερία να μελετήσω χωρίς ν' αφιερώνω το χρόνο μου σε κάποια τάξη. Οποιοσδήποτε μάλιστα με κάποια ιδιαίτερη γνώση, ήταν ελεύθερος να με διδάξει κι έτσι μπορούσα να μαθαίνω όσο γρήγορα ήθελα. Ένα από τα πρώτα πράγματα που έπρεπε να μάθω, ήταν η τέχνη του χαλαρώματος, χωρίς την οποία καμιά πραγματική μελέτη της μεταφυσικής δε μπορεί να αναλάβει κανείς. Κάποια μέρα ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ήρθε στο δωμάτιό μου, όπου μελετούσα κάποια βιβλία. Με κοίταξε και είπε. Λόμπσανγκ, φαίνεσαι πολύ εκνευρισμένος. Δε θα φτάσεις ποτέ στην γαλήνια θεώρηση της ζωής, αν δεν χαλαρώνεις, θα σου δείξω πως το πετυχαίνω εγώ. Μου είπε να ξαπλώσω σε ύπτια θέση στην αρχή, γιατί παρόλο που μπορεί να χαλαρώσει κανείς και όρθιος η καθιστός, είναι καλύτερα στην αρχή να το κάνει ξαπλωμένος. Φαντάσου πως μόλις έπεσες από κάποιο γκρεμό, είπε. Φαντάσου πως κείτεσαι κάτω στο χώμα, μία ζαρωμένη φιγούρα με όλους τούς μυς χαλαρούς, με τα μέλη γειρτά στη θέση όπου έπεσαν και το στόμα μισάνοιχτο, γιατί τότε μόνο χαλαρώνουν οι μυώνες στα μάγουλα. Στριφογύριζα στο πάτωμα ώσπου πέτυχα τη θέση

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

που ήθελε. Τώρα φαντάσου πως τα χέρια και τα πόδια σου είναι γεμάτα από μικρά ανθρωπάκια που σε κινούν τραβώντας τούς μυς σου. Πες σε όλους αυτούς να φύγουν από το πόδι σου, ώστε να μην υπάρχει καμιά αίσθηση, καμιά κίνηση, καμιά ένταση εκεί. Άφησε το μυαλό σου να ερευνήσει τα πόδια σου και να βεβαιωθεί ότι κανένας μυς δε χρησιμοποιείται. Έμενα έτσι ξαπλωμένος προσπαθώντας να φανταστώ μικρά ανθρωπάκια. Φαντάστηκα τον γέρο Τσου να τράβα με κλωστές από μέσα τα δάχτυλά μου! Ω, θα τον ξεφορτωνόμουν μ' ευχαρίστηση αυτόν! Τότε κάνε το ίδιο και με τα πόδια σου. Οι μηροί σου. Πρέπει να έχεις πολλά ανθρωπάκια να δουλεύουν εκεί μέσα, Λόμπσανγκ. Δούλευαν σκληρά σήμερα το πρωί όταν πηδούσες. Άφησετα τώρα να ξεκουραστούν. Βάλε τα να περπατήσουν προς το κεφάλι σου. Βγήκαν όλα. Είσαι σίγουρος. 1 57

Ψάξε παντού με τη σκέψη σου. Κάνε τα ν' αφήσουν κάθε μυώνα στη θέση του, ώστε να είσαι χαλαρός κι άτονος. Σταμάτησε ξαφνικά και τέντωσε το χέρι του δείχνοντας. Κοίτα! Έχεις ξεχάσει κάποιον στον μηρό σου. Ένας μικρούλης ανθρωπάκος κράτα ψηλά κάποιο μυώνα στο πόδι σου. Κάνε τον να φύγει, Λόμπσανγκ, κάνε τον να φύγει. Τελικά είχε την ικανοποίηση να δει τα πόδια μου να χαλαρώνουν εντελώς. Τώρα κάνε το ίδιο και με τα χέρια σου, είπε, αρχίζοντας από τα δάχτυλα. Κάνε τα να φύγουν, οδήγησε τα από τούς καρπούς ψηλά στους άγχωνες κι από εκεί στους ώμους. Φαντάσου πως φωνάζεις σ' όλα αυτά τ' ανθρωπάκια να φύγουν, ώστε να μην υπάρχει και καμιά ένταση, κανένα αίσθημα η τέντωμα. Αφού κι αυτό το κατόρθωσα είπε. Τώρα ερχόμαστε στο ίδιο το σώμα. Υπέθεσε πως το σώμα σου είναι ένα μοναστήρι. Σκέψου όλους αυτούς τούς μοναχούς μέσα σου που τραβούν τα μούσκλια σου και σε κινούν. Πες τους να φύγουν. Φρόντισε ν' αφήσουν το κάτω μέρος του σώματος πρώτα, αφού χαλαρώσουν όλους τούς μυς εκεί. Κάνε τους να αφήσουν ο,τι κάνουν και να φύγουν. Κάνε τους να χαλαρώσουν όλους τούς μυώνες σου, έτσι που το σώμα σου να συγκρατείται μόνο από το εξωτερικό του περίβλημα, έτσι ώστε το κάθε τι μέσα του να βουλιάζει και να πέφτει βρίσκοντας μόνο του τη θέση του. Τότε το σώμα σου είναι χαλαρωμένο. Φαίνεται πως έμεινε ικανοποιημένος από την πρόοδό μου, γιατί συνέχισε. Το κεφάλι είναι το πιο σημαντικό μέρος για

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

χαλάρωση. Ας δούμε τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό. Πρόσεξε το στόμα σου, έχεις σε κάθε γωνιά του από ένα σφικτό μυώνα. Χαλάρωσε τον, Λόμπσανγκ, χαλάρωσε κάθε πλευρά. Δεν πρόκειται να μιλήσεις η να φας, δε χρειάζεται λοιπόν να είναι τεντωμένο. Τα μάτια σου είναι μισόκλειστα. Δεν υπάρχει φως να τα ενοχλεί, κλείσε λοιπόν ελαφρά τα βλέφαρα, πολύ απαλά, χωρίς καμιά ένταση. Γύρισε και κοίταξε από το ανοιχτό παράθυρο. Ο καλύτερος γνώστης του μυστικού της χαλάρωσης βρίσκεται έξω, ξαπλωμένος στον ήλιο. Θα μπορούσες να μάθεις πολλά από τον τρόπο που χαλαρώνει μία γάτα, δεν υπάρχει κανείς που μπορεί να την ξεπεράσει σ' αυτό. Παίρνει πολύ χρόνο να τα γράψει κανείς όλα αυτά και φαίνεται δύσκολο στην αρχή, μα με λίγη εξάσκηση είναι δυνατό να μάθει να χαλαρώνει κανείς μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο. 158

Αυτό το σύστημα της χαλάρωσης ποτέ δεν αποτυγχάνει. Εκείνοι που αισθάνονται πολύ εκνευρισμένοι από τις φροντίδες του πολιτισμοί, θα κάνουν πολύ καλά να μελετήσουν αυτές τις γραμμές και το πνευματικό σύστημα που ακολουθεί. Σε αυτό το τελευταίο με συμβούλευσε να προχωρήσω κάπως διαφορετικά. Ο οδηγός μου μου είπε. Λίγα πράγματα κερδίζεις με το να είσαι σωματικά χαλαρός αν την ίδια στιγμή έχεις πνευματική ένταση. Καθώς μένεις έτσι εδώ, σωματικά χαλαρωμένος, ρίξε το βλέμμα σου στις σκέψεις σου. Παρακολούθησε τις και πρόσεξε να μάθεις τι είναι. Δες πόσο κοινότητες είναι. Ύστερα σταμάτησε τις, μην αφήνεις άλλες σκέψεις να γεννηθούν. Φαντάσου ένα μαύρο τετράγωνο ανυπαρξίας, με τις σκέψεις να προσπαθούν να πηδήξουν από τη μία πλευρά στην άλλη. Στην αρχή μερικές θα σου ξεφύγουν. Κυνήγησε τις, φερτές πίσω και ανάγκασε τις να πηδήξουν ξανά πίσω στο μαύρο κενό. Πραγματικά φαντάσου το, δες με τα μάτια σου τη σκηνή και σύντομα θα βλέπεις το σκοτάδι χωρίς προσπάθεια και θα χαίρεσαι έτσι απόλυτη πνευματική και φυσική χαλάρωση. Και σ' αυτή την περίπτωση είναι πάλι πολύ πιο δύσκολο να εξηγήσεις πως γίνεται από το να το κάνεις. Είναι πραγματικά μία πολύ απλή υπόθεση, αν εξασκηθεί κανείς λίγο και η χαλάρωση είναι κάτι το απαραίτητο. Πολλοί δε σταματούν ποτέ τις σκέψεις και μοιάζουν μ' εκείνους που προσπαθούν να δουλεύουν μέρα και νύχτα. Αν κάποιος προσπαθούσε να περπατήσει χωρίς ανάπαυση για λίγες μέρες και νύχτες, σύντομα θα

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κατέρρεε. Κι ενώ αυτό φαίνεται όλοι να το αναγνωρίζουν, κανείς δε δείχνει την ίδια φροντίδα για το μυαλό, που δουλεύει ασταμάτητα. Σε μας όλα σκόπευαν στην εκπαίδευση του μυαλού. Διδασκόμαστε τζούντο σαν άσκηση του αυτοελέγχου μας. Ο Λάμα που μας δίδασκε τζούντο, μπορούσε να αποκρούσει και να νικήσει δέκα ταυτόχρονα επιτιθέμενους. Αγαπούσε πραγματικά το τζούντο κι έβαζε τα δυνατά του να δώσει όσο ενδιαφέρον μπορούσε στο θέμα αυτό. Οι στραγγαλιστικές λαβές μπορεί ν' ακούγονται αποκρουστικές στα δυτικά αυτιά, μα μία τέτοια εντύπωση θα 'ταν πέρα για πέρα λάθος. Όπως έχω ήδη πει, δίνοντας ένα ορισμένο μικρό χτύπημα στον λαιμό κάποιου ανθρώπου, μπορούσαμε να τον αναισθητοποιήσουμε πριν καλά καλά το καταλάβει. 159

Ή μικρή πίεση παρέλυε ακίνδυνα τον εγκέφαλο. Στο Θιβέτ, όπου δεν υπάρχουν καθόλου αναισθητικά, χρησιμοποιούσαμε συχνά αυτή την πίεση, για να βγάζουμε δόντια ή για να βάλουμε στη θέση τους κόκαλα. Ο άρρωστος δεν ήξερε ούτε καταλάβαινε τίποτα. Χρησιμοποιόταν επίσης σε διδασκαλίες, όταν χρειαζόταν να απελευθερωθεί το εγώ από το σώμα για τ' αστρικά ταξίδια. Χάρη σ' αυτή την εκπαίδευση είμαστε σχεδόν άτρωτοι στα πεσίματα. Ένα μέρος του τζούντο διδάσκει πως να πέφτεις μαλακά κι εμείς οι μικροί μαθητές συνηθίζαμε να πηδούμε από τοίχους τρία και τέσσερα μέτρα ψηλούς έτσι για παιχνίδι. Μέρα παρά μέρα, πριν αρχίσουμε το μάθημα του τζούντο, έπρεπε να απαγγείλουμε τούς κανόνες της μέσης οδού, που είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του βουδισμού. Αυτοί οι κανόνες ήταν. Ορθές απόψεις. Ορθές Φιλοδοξίες. Ορθή διαγωγή. Ορθοί πόροι ζωής. Ορθές προσπάθειες. Ορθή νοητική στάση. Ορθή έκσταση. Απόψεις και γνώμες απαλλαγμένες από αυταπάτες κι ιδιοτέλεια με τις οποίες οφείλει να έχει κανείς υψηλές κι αξιόλογες προθέσεις και στόχους με την όποια δείχνεται κανείς ευγενικός, τίμιος και συμπονετικός για να υπακούσει κανείς σ' αυτό, πρέπει ν' αποφεύγει να βλάπτει ανθρώπους ή ζώα και πρέπει να μη στερεί στα τελευταία τα δικαιώματά τους σαν όντα πρέπει να έχει κανείς αυτοέλεγχο και να ασκεί συνέχεια τον εαυτό του να έχει σωστές σκέψεις και να προσπαθεί να κάνει πάντα αυτό που ξέρει ότι είναι το σωστό αυτή είναι η ευχαρίστηση που νιώθει κανείς, όταν διαλογίζεται πάνω στις αλήθειες της ζωής και του Υπερνού. Αν κάποιος από μας παρέβαινε τούς κανόνες,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

έπρεπε να ξαπλώσει μπρούμυτα στην κύρια είσοδο του ναού, ώστε όλοι όσοι έμπαιναν να πατούν πάνω στο σώμα του. 160

Έμενε σ' αυτή τη στάση από το πρώτο φως της αυγής ως το σούρουπο, χωρίς καμιά κίνηση, τροφή η ποτό. Ήταν μεγάλη ντροπή να τιμωρηθεί κάποιος έτσι. Ήμουν πια ένας Λάμα. Ένας από τούς εκλεκτούς. Ένας από τούς ανώτερους. Ακουγόταν υπέροχα. Υπήρχαν όμως δεσμεύσεις. Έπρεπε να υπακούω στον τρομακτικό αριθμό των τριάντα δύο κανόνων της ιερατικής διαγωγής πριν γίνω Λάμα. Σαν Λάμα ανακάλυψα με τρόμο και λύπη, πως οι κανόνες αυτοί ήταν συνολικά διακόσιοι πενήντα τρεις. Και στο Σακπόρι ο σοφός Λάμα δεν παραβαίνει κανένα απ' αυτούς τούς κανόνες! Μου φαινόταν ότι ο κόσμος ήταν τόσο γεμάτος με πράγματά που έπρεπε να μάθω που φοβόμουν πως θα έσκαγε το κεφάλι μου. Μα ήταν πολύ ευχάριστο να κάθεσαι ψηλά στη σκεπή και να βλέπεις το Δαλάι Λάμα να φτάνει από το Νόρμπου Λίνγκα, η πάρκο του πετραδιού, ακριβώς από κάτω. Έπρεπε να μένω κρυμμένος καθώς κοιτούσα τον πολύτιμο εκείνο, γιατί κανείς δεν πρέπει να τον κοιτάζει από ψηλά. Πολύ κάτω επίσης, αλλά από την άλλη πλευρά του σιδερένιου βουνού, μπορούσα να δω δύο όμορφα πάρκα, το Κάτι Λίνγκα και στην άλλη ακριβώς όχθη του χείμαρρου Κάλινγκ Τσου, το Ντόνπαλ Λίνγκα. Λίνγκα σημαίνει, η τουλάχιστον αντιστοιχεί στη δυτική λέξη πάρκο. Προς το βοριά μπορούσα ν' αντικρίσω τη δυτική πύλη και το πάρκο Κάλινγκ. Αυτό το μεγάλο γλυπτό σύμβολο βρισκόταν δίπλα στο δρόμο που οδηγούσε από το Ντρέπανγκ, μέσα από το χωριό Σό, ως την καρδιά της πόλης. Κοντύτερα, σχεδόν στους πρόποδες του Σακπόρι, βρισκόταν ένα μνημείο αφιερωμένο σ' έναν από τούς ήρωες της ιστορίας μας, το βασιλιά Κέζαρ, που έζησε στις μέρες του πολέμου και της

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

αναταραχής, πριν φτάσουν στο Θιβέτ ο βουδισμός και η ειρήνη. Όσο για δουλειά. Υπήρχε άφθονη. Είχαμε όμως και την ανταμοιβή μας, τις ευχάριστες ανάπαυλες. Μια τέτοια, πραγματικά υπέροχη ανταμοιβή, ήταν το να συναναστρέφεται ανθρώπους σαν το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Ανθρώπους που η μοναδική τους σκέψη ήταν η ειρήνη και μοναδική τους φροντίδα το πως θα βοηθούσαν τούς άλλους. 161

Ήταν επίσης μία ανταμοιβή το να μπορείς να κοιτάς αυτή την τόσο άμορφη κοιλάδα, την καταπράσινη και γεμάτη πανέμορφα δέντρα, να βλέπεις τα γαλανά νερά να ανοίγουν το δρόμο τους αργοκυλώντας ανάμεσα από τις οροσειρές, να βλέπεις τ' αστραφτερά μνημεία, τα ειδυλλιακά μοναστήρια κι ερημητήρια τα καρφωμένα σ' απάτητες πλαγιές. Ν' αντικρίζεις, με σεβασμό, τούς χρυσούς θόλους της Ποτάλα, της τόσο κοντινής μας και τις αστραφτερές σκεπές του Τζό Κάνγκ λίγο προς την ανατολή. Ή συντροφιά των άλλων, η τραχιά αδελφοσύνη με τούς μοναχούς των κατώτερων βαθμών, το τόσο οικείο άρωμα των μύρων που περιπλανιόταν ανάμεσα στους ναούς όλα αυτά τα πράγματα έφτιαχναν τη ζωή μας κι ήταν μία ζωή που άξιζε να τη ζει κανείς. Ταλαιπωρίες. Ναι, υπήρχαν πολλές. Μα άξιζε να τις επομένης σε κάθε κοινότητα υπάρχουν εκείνοι που δείχνουν μικρή κατανόηση η μικρή πίστη. Μα εδώ στο Σακπόρι ανήκαν αληθινά στη μειοψηφία. 162

Οι εβδομάδες έφευγαν μακριά. Υπήρχαν τόσα πράγματα να γίνουν, τόσα να μάθω και να κάνω. Ήμουν πλέον ικανός να ασχοληθώ με πολύ βαθύτερα με τα απόκρυφα ζητήματα, έτοιμος για ειδική εκπαίδευση μια μέρα, νωρίς τον Αυγουστο, ο οδηγός μου είπε. Το χρόνο αυτό θα πάμε μαζί με τούς συλλέκτες βοτάνων, θα κερδίσεις πολλές χρήσιμες γνώσεις για τα βότανα στο φυσικό τους περιβάλλον και θα γνωρίσεις το πραγματικό πέταγμα των αετών! Για δύο βδομάδες όλοι ήταν απασχολημένοι, νέες δερμάτινες σακούλες έπρεπε να φτιαχτούν και να καθαριστούν οι παλιές. Οι σκηνές έπρεπε να επισκευαστούν και τα ζώα να εξεταστούν προσεχτικά για να μάθουμε αν ήταν ν' αναλάβουν μακρύ ταξίδι. Ή ομάδα μας περιελάμβανε διακόσιους μοναχούς και θα χρησιμοποιούσε σαν βάση το παλιό μοναστήρι του Τρά γιέπα. Από εκεί θα στέλνονταν καθημερινά αποσπάσματα, που θα ερευνούσαν τις γειτονικές περιοχές για βότανα. Το

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τέλος του Αυγούστου ξεκινήσαμε με πολλές φωνές και θόρυβο. Εκείνοι που θα έμεναν πίσω, συνωστίζονταν ολόγυρα, ζηλεύοντας εκείνους που έφευγαν για διακοπές και περιπέτειες. Σαν Λάμα αυτή τη φορά καβαλίκεψα ένα άσπρο άλογο. Λίγοι από μας, με τα απολύτως απαραίτητα θα προπορευόνταν, ώστε να περιμένουμε πολλές μέρες στο Τρά γιέπα πριν φτάσουν κι οι υπόλοιποι. Τα άλογά μας μπορούσαν να ταξιδέψουν τριάντα με σαράντα χιλιόμετρα τη μέρα, μα τα γιάκ σπάνια κάλυπταν τα δέκα δεκαπέντε χιλιόμετρα τη μέρα. Είμαστε ελαφρά φορτωμένοι, καθώς παίρναμε τ' απολύτως αναγκαία, προτιμώντας να φτάσουμε γρήγορα. Το καραβάνι τον γιάκ που μας ακολουθούσε πιο αργά είχε το κάθε ζώο του φορτωμένο με το συνηθισμένο φορτίο των ογδόντα κιλών. 163

Οι είκοσι επτά από μας που ήταν η προπορευόμενη ομάδα, δοκιμάσαμε πραγματικά μεγάλη χαρά, όταν φτάσαμε μέρες αργότερα, στο παλιό μοναστήρι. Ο δρόμος μας ήταν δύσκολος κι άλλωστε εγώ ποτέ δεν έδειχνα προτίμηση στην ιππασία. Τώρα πια βέβαια μπορούσα να μείνω στη σέλα ακόμα κι όταν το άλογο κάλπαζε, μα οι ικανότητές μου σταματούσαν εκεί. Ποτέ δε θα μπορούσα να σταθώ σε μία σέλα όπως έκαναν οι άλλοι. Κολλούσα πάνω της κι αν δεν ήταν κομψό, ήταν τουλάχιστον ασφαλές. Μας είχαν δει να πλησιάζουμε από τη βουνοπλαγιά και οι μοναχοί που ζούσαν μόνιμα εκεί, προετοίμαζαν τεράστιες ποσότητες βουτυρωμένου τσαγιού, Τσάμπα και χορταρικών. Και δεν το έκαναν εντελώς αλτρουιστικά, ήταν ανυπόμονοι να μάθουν τα νέα από τη Λάσα και να πάρουν τα δώρα που, σύμφωνα με τα έθιμα, τούς φέρναμε. Ψηλά, από την επίπεδη οροφή του ναού, εστίες με λιβάνι έστελναν ψηλά στον ουρανό κολώνες πυκνού καπνού. Καλπάσαμε μέσα στην αυλή του μοναστηριού, με τη νέα δύναμη που μας έδινε η σκέψη του τέλους του ταξιδιού. Οι περισσότεροι από τούς άλλους Λάμα είχαν παλιούς φίλους να συναντήσουν. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ φαινόταν να είναι γνωστός σε όλους. Κρύφτηκε από τα μάτια μου από το πλήθος που τον καλωσόριζε και για μία ακόμα φορά ένιωσα μόνος στον κόσμο. Δεν πέρασαν όμως παρά λίγα λεπτά και άκουσα τη φωνή του. Λόμπσανγκ, Λόμπσανγκ, που είσαι. Σύντομα απάντησα και πριν καλά καλά το καταλάβω το πλήθος άνοιξε σαν να με κατάπινε. Ο οδηγός μου μιλούσε μ' ένα γέροντα Ηγούμενο, που γύρισε προς το μέρος μου λέγοντας. Ώστε αυτός είναι. Μπράβο, μπράβο, μπράβο, τόσο νέος! Ή πρώτη μου φροντίδα, ως συνήθως, ήταν το φαγητό. Χωρίς να χάσουμε καθόλου καιρό, κατευθυνθήκαμε όλοι προς την αίθουσα του συσσιτίου, όπου καθίσαμε και

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

φάγαμε σιωπηλοί, όπως συνηθίζαμε στο Σακπόρι. Υπήρχαν κάποιες αμφιβολίες, για το αν το Σακπόρι ήταν ένα τμήμα του Τρά γιέπα η αντιστρόφως. Σίγουρα και τα δύο μοναστήρια ήταν ανάμεσα στα πιο αρχαία του Θιβέτ. Το Τρά γιέπα ήταν φημισμένο για τα πραγματικά μοναδικά χειρόγραφα του σχετικά με τη βοτανική κι έτσι θα μπορούσα να τα μελετήσω και να κρατήσω όσες σημειώσεις χρειαζόμουν. 164

Υπήρχε επίσης η αναφορά της πρώτης αποστολής στα υψίπεδα Τσάνγκ τάνγκ, γραμμένη από τούς δέκα άντρες που έκαναν πρώτοι αυτό το παράξενο ταξίδι. Μα εκείνο που απορροφούσε προς το παρόν όλο μου το ενδιαφέρον, ήταν το κοντινό οροπέδιο, από όπου θα πετούσαμε τούς αετούς μας. Ή Γη εδώ ήταν παράξενη. Πελώριες κορφές ξεπρόβαλαν από την ολοένα και πιο ανηφορική Γη. Μεγάλα οροπέδια, σαν κήποι, εκτείνονταν στους πρόποδες των κορυφών σαν πλατιά σκαλοπάτια που έφταναν όλο και ψηλότερα. Μερικά από τα χαμηλότερα αυτά σκαλοπάτια ήταν πλούσια σε βότανα. Ένα είδος βρύων που ευδοκίμούσε εδώ, είχε πολύ ισχυρότερη απορροφητική δύναμη από το Σφάγνουμ, ένα μικρό φυτό που είχε καρπούς όμοιους με κίτρινα μούρα είχε φανταστικές αναλγητικές ιδιότητες. Οι μοναχοί και οι μικροί μαθητές μάζευαν αυτά τα βότανα και τ' άπλωναν κάτω να ξεραθούν. Εγώ, σαν Λάμα, μπορούσα πλέον να επιβλέπω αυτή τη δουλειά, μα ο κύριος σκοπός του ταξιδιού μου ήταν να πάρω πρακτική μόρφωση πάνω στα βότανα από τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ κι άλλους ειδικούς. Για την ώρα όμως η μόνη μου σκέψη ήταν οι ειδικοί για το πέταγμα ανθρώπου αετοί. Στοιβαγμένοι μακριά μέσα στα κτίρια, του μοναστηριού υπήρχαν κορμοί από ελατά, που είχαν μεταφερθεί ως εδώ από μία άλλη χώρα, γιατί δεν ευδοκιμούν τέτοια δέντρα στο Θιβέτ και επειδή το έλατο, και ιδιαίτερα μία ποικιλία του Ασαμ, θεωρείται σαν ιδανικό ξύλο για την κατασκευή αετών. Είναι ανθεκτικό σε δυνατά κτυπήματα κι ελαφρό. Αφού κατασκευαστεί μ' αυτά ο σκελετός των αετών, εξετάζοταν προσεκτικά και τοποθετούταν στις αποθήκες. Ή πειθαρχία δεν ήταν και τόσο χαλαρή εδώ, υπήρχε ακόμη ο εσπερινός τα μεσάνυχτα και όλες οι άλλες λειτουργίες σε κανονικά διαστήματα. Αυτό, αν το καλοσκεφτεί κανείς, ήταν το σοφότερο, καθώς θα μας ήταν μετά πολύ

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

δύσκολο να προσαρμοστούμε πάλι στην αυστηρή πειθαρχία του Σακπόρι αν χαλαρώναμε τώρα. Όλη η ώρα των διδασκαλιών αφιερωνόταν στη συλλογή των βοτάνων και το πέταγμα των αετών. Εδώ, σ' αυτό το σκαρφαλωμένο στα βουνά μοναστήρι, είχαμε ακόμα φως, όταν κάτω στα πόδια μας οι πεδιάδες τυλίγονταν στις πορφυρές σκιές του σούρουπου κι ο νυχτερινός άνεμος άρχιζε να σφυρίζει ανάμεσα στην αραιή βλάστηση. 165

Κάποτε βούλιαζε ο ήλιος πίσω από τις μακρινές βουνοκορφές και βρισκόμαστε κι εμείς στο σκοτάδι. Κάτω, η χώρα έμοιαζε με μαύρη λίμνη. Πουθενά, όσο έφτανε το μάτι, δεν υπήρχε κανένα ζωντανό πλάσμα, εκτός μέσα σ' αυτά τα ιερά κτίρια. Με το βασίλειμα του ήλιου σηκωνόταν ο νυχτερινός άνεμος αρχίζοντας τη δουλειά των θεών, το ξεσκόνισμα των γωνιών της Γης. Καθώς κυλούσε προς την κοιλάδα μακριά κάτω, παγιδευόταν από τις βουνοπλαγιές που τον έκαναν να σχηματίζει ρεύματα ανάμεσα στους βράχους και να χυμά προς τα πάνω μ' ένα πονεμένο μουγκρητό, σαν γιγάντιο γκονγκ που καλεί τούς μοναχούς στον εσπερινό. Γύρω μας ακουγόταν το τρίξιμο των βράχων που συστέλλονταν τώρα, που η ζέστη της μέρας δεν υπήρχε πια. Ψηλά από νυχτερινό ουρανό τ' άστρα έλαμπαν ζωηρά οι αρχαίοι έλεγαν πως οι στρατιές του Κέζαρ έριξαν τα ακόντια τους στο δάπεδο των ουρανών στο κάλεσμα του Βούδα και το άστρα δεν ήταν παρά οι αντανakλάσεις από τα φώτα του ουράνιου θόλου που έλαμπαν από τις τρύπες. Ξαφνικά ένας νέος ήχος σκέπασε το ούρλιασμα του νυχτερινοί ανέμου, οι σάλπιγγες του ναού που ανήγγειλαν το τέλος μιας ακόμα μέρας. Ψηλά πάνω στη σκεπή, όπως κοιτούσα, μπορούσα αμυδρά να διακρίνω τις σιλουέτες των μοναχών, με τούς χιτώνες τους ν' ανεμίζουν κατά πως φυσούσε ο αέρας. Για μας το κάλεσμα των σαλπίγγων σήμαινε πως ήταν ώρα να κοιμηθούμε ως τα μεσάνυχτα. Ολόγυρα στις αίθουσες και στους ναούς υπήρχαν ομάδες μοναχών που συζητούσαν τις υποθέσεις της Λάσα και του ανώτερου κόσμου. Συζητούσαν ακόμα για τον αγαπημένο μας Δαλάι Λάμα, τη μεγαλύτερη ενσάρκωση όλων των Δαλάι Λάμα. Με το άκουσμα των σαλπίγγων σύντομα διαλύθηκαν, τραβώντας ο καθένας το δικό του δρόμο προς το κελί του. Σιγά σιγά οι θόρυβοι του μοναστηριού έπαψαν ν' ακούγονται κι απλώθηκε μία γαλήνια ατμόσφαιρα. Έμενα ξαπλωμένος ανάσκελα,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κοιτώντας από ένα μικρό παράθυρο. Ήμουν γεμάτος τόση περιέργεια εκείνη τη νύχτα, που ούτε ήθελα ούτε μπορούσα να κοιμηθώ. Τα άστρα ψηλά, κι ολόκληρη η ζωή μου στα πόδια τους. Τόσα πολλά ήξερα για τη ζωή μου, τόσες πολλές μαντείες μου είχαν πει. Πόσα άλλα όμως δεν είχαν ειπωθεί. 166

Και οι προφητείες για το Θιβέτ, γιατί, μα γιατί θα δεχόμαστε εισβολή. Τι κακό είχαμε κάνει, εμείς, μία ειρηνόφιλη χώρα που δεν είχε άλλες φιλοδοξίες από το να εξελιχθεί πνευματικά. Γιατί ζητούσαν, τα άλλα έθνη τη Γη μας. Δε ζητούσαμε τίποτα, παρά μόνο αυτά που μας ανήκαν. Γιατί τότε άλλοι λαοί ζητούσαν να μας κατακτήσουν και να μας κάνουν σκλάβους τους. Το μόνο που θέλαμε, ήταν να μας αφήσουν ήσυχους να τραβήξουμε το δικό μας δρόμο της ζωής. Κι όσο για μένα, έμελλε να πάω ανάμεσα σ' εκείνους που αργότερα θα μας κατακτούσαν, να θεραπεύω τούς αρρώστους τους και να βοηθώ τούς τραυματίες τους σ' έναν πόλεμο που δεν είχε καν αρχίσει. Ήξερα τις προφητείες, τα βάσανα και τις περιπέτειες που με περίμεναν κι όμως έπρεπε να βαδίζω σαν το γιάκ πάνω στα ίχνη, ξέροντας όλους τούς σταθμούς και τα βοσκοτόπια, ξέροντας που δε θα έβρισκα τροφή, όντας όμως υποχρεωμένος να προχωρώ προς κάποιο γνωστό προορισμό. Ίσως το γιάκ που θα ξεπρόβαλε από την οροσειρά της ιερής ταπείνωσης, να καταλάβαινε ότι άξιζαν όλοι οι κόποι του καθώς θα αντίκριζε τα πρώτα φώτα της ιερής πόλης. Ο βαθύς ήχος των τυμπάνων του ναού με ξύπνησε απότομα. Δεν είχα καν καταλάβει ότι κοιμήθηκα! Με μία ασεβή σκέψη στο μυαλό μου σηκώθηκα παραπατώντας όρθιος, ψάχνοντας με μουνδιασμένα χέρια για κάποιον χιτώννα που ξέφευγε στο σκοτάδι. Μεσάνυχτα. Δε θα τα καταφέρω να μείνω ξύπνιος, ελπίζω να μην πέσω στις σκάλας. Ω τι κρίο που κάνει! Υπήρχαν διακόσιοι πενήντα τρεις νόμοι που έπρεπε να τηρώ σαν Λάμα. Λοιπόν, ένας από όλους παραβιάστηκε, γιατί πραγματικά ξεπέρασα τον εαυτό μου με τις βίαιες σκέψεις μου, αφού με ξύπνησαν τόσο απότομα. Βγήκα στο διάδρομο κι ενώθηκα με τούς άλλους, που επίσης ζαλισμένοι, βάδιζαν προς το ναό. Σύντομα βρεθήκαμε να ψέλνουμε στον εσπερινό. Με έχουν ρωτήσει. Αφού ήξερες όλες τις περιπτώσεις και τα βάσανα που είχαν προφητέψει, γιατί δε μπόρεσες να τα αποφύγεις. Ή πιο απλή απάντηση σ'

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

αυτό είναι ότι αν μπορούσα ν' αποφύγω τις προβλέψεις, τότε απλά και μόνο η αποφυγή τους θα τις αποδείκνυε λάθος! Οι προφητείες εκφράζουν πιθανότητες, δε σημαίνουν ότι ο άνθρωπος δεν έχει ελεύθερη θέληση. Εντελώς το αντίθετο. Κάποιος μπορεί να θέλει να πάει από το Σικάγο στην Ουάσιγκτον.¹⁶⁷

Ξέρει την αφετηρία του και τον προορισμό του. Αν κάνει τον κόπο και συμβουλευτεί ένα χάρτη, θα δει πως θα περάσει από ορισμένα μέρη, για να φτάσει κανονικά στον σκοπό του. Κι ενώ μπορεί να έχει τη δυνατότητα ν' αποφύγει τα επικίνδυνα μέρη, ίσως να μην προτιμήσει να το κάνει, γιατί αυτό μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα να μικρύνει η να γίνει πιο ακριβό το ταξίδι του. Παρόμοια, μπορεί κάποιος να θέλει να ταξιδέψει μ' αυτοκίνητο από το Λονδίνο στο Παρίσι. Ο σωστός οδηγός συμβουλευέται ένα χάρτη και καθορίζει το δρομολόγιό του. Κάνοντας κάτι τέτοιο, μπορεί ν' αποφύγει τούς άσχημους δρόμους η, αν δεν γίνεται αλλιώς, να είναι προετοιμασμένος γι' αυτούς και να οδηγεί πιο προσεκτικά. Αυτά για τις προφητείες. Δεν είναι σοφό να διαλέγεις τον ομαλό κι άνετο δρόμο. Σαν βουδιστής πιστεύω στη μετενσάρκωση πιστεύω πως ερχόμαστε στη Γη για να μάθουμε. Κι όταν βρίσκεται κανείς στο σχολείο, όλα φαίνονται δύσκολα και πικρά. Τα μαθήματα, ιστορία, αριθμητική, γεωγραφία, οτιδήποτε κι αν είναι, φαίνονται ανιαρά, άχρηστα κι άσκοπα. Έτσι μας φαίνεται όταν είμαστε στο σχολείο. Όταν το αφήσουμε όμως, πολλές φορές αναστενάζουμε για το καλό παλιό σχολείο μας. Μπορεί να είμαστε τόσο περήφανοι γι' αυτό, που να φοράμε κάποια κονκάρδα, μία ιδιαίτερη γραβάτα η κάποιο ιδιαίτερο χρώμα στο μοναχικό μας χιτώνα. Έτσι γίνεται και με τη ζωή. Είναι σκληρή και πικρή και τα μαθήματα που πρέπει να μάθουμε, είναι σχεδιασμένα για να δοκιμάσουν εμάς και κανέναν άλλο. Μα όταν αφήνουμε το σχολείο αυτής της Γης, ίσως να φοράμε κι εμείς τότε κάποιο διακριτικό σημάδι με περηφάνια. Βεβαίως κι ελπίζω να φορέσω κάποιο κομψό φωτοστέφανο αργότερα! Σοκαριστήκατε. Κανείς βουδιστής δεν θα το πάθαινε. Το να πεθαίνεις, σημαίνει απλά πως εγκαταλείπεις το γέρικο, άδειο σου σώμα και πως ξαναγεννιέσαι σ' έναν καλύτερο κόσμο. Με το φως της αυγής είμαστε όλοι στο πόδι, ανυπόμονοι να αρχίσουμε την εξερεύνηση οι γεροντότεροι ήθελαν να συναντήσουν εκείνους που δεν πρόλαβαν να δουν την

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

περασμένη μέρα. Εγώ, πάνω από όλα, ήθελα να δω αυτούς τούς τεράστιους χαρταετούς που σήκωναν ανθρώπους, που τόσα είχα ακούσει γι' αυτούς. Πρώτα όμως μας έδειξαν τα κατατόπια του μοναστηριού, ώστε να μπορούμε να μετακινούμαστε ελεύθερα. 168

Ψηλά στη σκεπή αντικρίσαμε ολόγυρα τις πανύψηλες βουνοκορφές και τα τρομερά φαράγγια. Μακρύτερα μπορούσα να δω ένα φουσκωμένο χείμαρρο με κίτρινα νερά, καθώς παρέσυραν τον άργιλο, τα πιο κοντινά ρυάκια είχαν το χρώμα του ουρανού και κελάρυσμα όμορφα. Όταν γινόταν ησυχία, μπορούσα να ακούσω το ευτυχισμένο κουδούνισμα του νερού κάποιου μικρού χείμαρρου, καθώς κατηφόριζε βιαστικό τη βουνοπλαγιά, ανυπόμονο να ενωθεί με τα φουσκωμένα νερά άλλων ποταμών που, στην Ινδία, θα ενώνονταν για να σχηματίσουν τον παντοδύναμο Βραχμαπούτρα που θα χυνόταν αργότερα στον ιερό Γάγγη, για να κυλήσουν μαζί στον κόλπο της Βεγγάλης. Ο ήλιος υψωνόταν πάνω απ' τις κορυφές και σύντομα ο παγωμένος αέρας εξαφανίστηκε. Ψηλά στον ουρανό μπορούσαμε να δούμε ένα μοναχικό γυπαετό να κάνει κύκλους, αναζητώντας την πρωινή του τροφή. Δίπλα μου ένας γεμάτος σεβασμό Λάμα μου έδειχνε ενδιαφέροντα θέματα. Γεμάτος σεβασμό, επειδή ήμουν ακόλουθος του πολυαγαπημένου τους Μινγκάρ Ντόνταπ και επειδή είχα το τρίτο μάτι και ήμουν μία αναγνωρισμένη ενσάρκωση, ένας τρύλκου, όπως τούς λέμε στη γλώσσα μας. Ίσως να είχε για μερικούς ενδιαφέρον να μάθαιναν μερικές λεπτομέρειες για το πως αναγνωρίζεται μία ενσάρκωση. Οι γονείς κάποιου παιδιού μπορεί να νομίζουν, από τη συμπεριφορά του ότι διαθέτει περισσότερες από το κανονικό γνώσεις ή αναμνήσεις, που δεν δικαιολογούνται από την τωρινή του ζωή. Οι γονείς τότε απευθύνονται στον Ηγούμενο κάποιου γειτονικού μοναστηριού και του ζητούν ν' αναθέσει σε μία ομάδα Λάμα την εξέταση του παιδιού. Στην αρχή φτιάχνονται ειδικά ωροσκόπια και εξετάζουν το παιδί, αναζητώντας ορισμένα σημάδια στο σώμα. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να έχει παράξενα σημάδια στα χέρια, στις ωμοπλάτες και τα πόδια. Αν κάποιο απ' αυτά τα σημάδια ανακαλυφθεί, τότε αναζητείται κάποια ένδειξη για το ποιος μπορεί να ήταν το παιδί στην προηγούμενη ζωή του. Μπορεί να συμβεί όπως στη δική μου περίπτωση να το αναγνωρίσει μία ομάδα από Λάμα, οπότε θα υπάρχουν

διαθέσιμα κι ορισμένα από τα υπάρχοντά του της προηγούμενης ζωής. 169

Αυτά τα αντικείμενα παρουσιάζονται στο παιδί μαζί με άλλα καθ' όλα Όμοια στην εμφάνιση και το παιδί πρέπει να αναγνωρίσει όλα τα αντικείμενα, που μπορεί να είναι κι εννέα ακόμα, που ήταν δικά του. Αυτό πρέπει να μπορεί να το κάνει όταν θα είναι τριών χρόνων. Σε εκείνη την ηλικία το παιδί θεωρείται πως είναι πολύ μικρό για να επηρεαστεί από την περιγραφή, που ίσως του κάνουν οι γονείς του αυτών των αντικειμένων. Αν το παιδί είναι μικρότερο, τόσο το καλύτερο. Πάντως, ακόμα κι αν οι γονείς πράγματι πουν στο παιδί τους τι να κάνει, αυτό δεν έχει καμιά σημασία, εφόσον δεν είναι παρόντες την ώρα της εκλογής και το παιδί πρέπει να διαλέξει εννέα αντικείμενα, ανάμεσα από άλλα τριάντα. Αν διαλέξει, έστω και δύο, λάθος αποτυγχάνει. Αν πετύχει, τότε μεγαλώνει σαν μία ενσάρκωση και η εκπαίδευσή του γίνεται εντατική. Όταν συμπληρώσει τα επτά του χρόνια, διαβάζονται προφητείες για το μέλλον του. Σ' εκείνη την ηλικία θεωρείται πολύ ικανός να καταλάβει όλα όσα λέγονται και υπονοούνται. Από προσωπική εμπειρία ξέρω πως πράγματι καταλαβαίνει! Ο γεμάτος σεβασμό Λάμα δίπλα μου κάτι τέτοιο είχε αναμφίβολα στο μυαλό του, καθώς μου έδειχνε την περιοχή. Εκεί πέρα, στα αριστερά του καταρράκτη, ήταν ένα πολύ ιδανικό μέρος για το μάζεμα του φυτού νόλ μίτάγκερε, μη μου απτού, του όποιου ο χυμός χρησιμοποιείται για την αφαίρεση κάλου και κρεατοελιών και για την ανακούφιση της υδρωπικίας και του ίκτερου. Προς το μέρος εκείνης της μικρής λίμνης μπορούσε κανείς να μαζέψει το *Polygonum Hydropiper*, το *Polygonum Hydropiper*, ένα αγκαθωτό αγριόχορτο που φυτρώνει κάτω από την επιφάνεια του νερού. Χρησιμοποιούσαμε τα φύλλα, για να θεραπεύουμε ρευματικούς πόνους και σαν αντίδοτο στη χολέρα. Εδώ βέβαια υπήρχαν μόνο τα συνηθισμένα φυτά, τα πραγματικά σπάνια μπορούσαμε να τα βρούμε μόνο στα υψίπεδα. Πολλοί ενδιαφέροντα για τα βότανα. Για αυτούς αναφέρω παρά κάτω μερικές λεπτομέρειες από τα πιο συνηθισμένα μας βότανα και τις χρήσεις τους. Τα ονόματα που δίνω είναι τα λατινικά. Το *Allium sativum*, κρόμμυον το σκόροδον, είναι ένα πολύ καλό αντισηπτικό και χρησιμοποιείται επίσης για

το άσθμα κι άλλες αρρώστιες του στήθους. 170

Ένα άλλο καλό αντισηπτικό, που χρησιμοποιείται σε μικρές μόνο δόσεις, είναι το *Balsamodendron myrrha*, το βαλσαμοδεντρο η μύρα. Το χρησιμοποιούμε ιδιαίτερα για τα ούλα και τούς βλεννογόνους αδένες. Εσωτερικά λαμβανόμενο καταπραΰνει την υστερία. Ένα ψηλό φυτό μ' άνθη χρώματος κρεμ δίνει ένα χυμό που απομακρύνει όλα τα ενοχλητικά έντομα. Το λατινικό του όνομα είναι *Becconia cordata*, βεγόνια η φρόνιμη. Ίσως να το ήξεραν αυτό τα έντομα και να ήταν το όνομα που τα κρατούσε μακριά! Είχαμε επίσης ένα φυτό που χρησιμοποιόταν για να διαστέλλει την κόρη του ματιού. Ή *Ephedra sinica*, έφεδρα η σινική, έχει μία δράση ανάλογη με την Ατροπίνη και βοηθά πάρα πολύ στις περιπτώσεις χαμηλής πιέσεις. Εκτός από αυτά, είναι ένα από τα καλύτερα θεραπευτικά για το άσθμα. Χρησιμοποιούσαμε ξεραμένα και κονιορτοποιημένα κλαδιά και ρίζες. Ή χολέρα ήταν συχνά πολύ αποκρουστική τόσο στον ασθενή όσο και στο γιατρό εξαιτίας της δυσοσμίας των τραυμάτων του δέρματος. Το *Ligusticum levisticum* λιγυστικόν το φαρμακευτικών εξουδετερώνει αυτή τη δυσοσμία. Και κάτι το ιδιαίτερο για τις κυρίες. Οι Κινέζοι χρησιμοποιούσουν τα πέταλα του *Hibiscus rosa-sinensis*, Ιβίσκος το σινικό Ρόδο, τόσο για το μαύρισμα των φρυδιών όσο και για τη βαφή των παπουτσιών. Χρησιμοποιούμε μία διάλυση από βρασμένα φύλλα για να δροσίζουμε το σώμα αρρώστων με ψηλό πυρετό. Πάλι για τις κυρίες, το *Lilium tigrinum* λείριον της Τίγρεως θεραπεύει αποτελεσματικά τις νευραλγίες των ωοθηκών, ενώ το *Flacourtia indica* δίνει φύλλα που βοηθούν τις γυναίκες να ξεπεράσουν τις περισσότερες από τις ιδιαίτερες ενοχλήσεις τους. Από τη συνομοταξία *Sumachs Rhus*, η *vernifera* η Βερνικοφόρος, προμηθεύει τούς Κινέζους και τούς Γιαπωνέζους με κινεζική λακ. Χρησιμοποιούσαμε το *glabra* για την ανακούφιση των διαβητικών, ενώ η αρωματικά βοηθά στις δερματικές αρρώστιες, στις ενοχλήσεις του ουροποιητικού συστήματος και στην κυστίτιδα. Ένα άλλο ισχυρότερο στυπτικό για τα έλκη της ουροδόχου κύστης παρασκευάζεται από τα φύλλα του *Arctestaphylos uva ursi* ουρσι, Αρκτοστάφυλος η φαρμακευτική. 171

Οι Κινέζοι προτιμούν το *Bignonia grandiflora*, από τα λουλούδια του όποιου κάνουν ένα στυπτικό για γενική χρήση. Αργότερα, όταν βρέθηκα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ανακάλυψα πως το *Polygonum bistorta* ήταν πραγματικά πολύ χρήσιμο στη θεραπεία της χρωματικής δυσεντερίας, για την οποία και το χρησιμοποιούσαμε στο Θιβέτ. Οι κυρίες που έπαιζαν κουτά, μα καλά, με τον έρωτα, συχνά χρησιμοποιούν ένα διάλυμα φτιαγμένο από το φυτό *Polygonum erectum*. Είναι μία πολύ ασφαλής μέθοδος έκτρωσης. Για εκείνους που είχαν πάθει σοβαρά εγκαύματα, διαθέταμε ένα καινούργιο δέρμα. Το *Siegesbeckia orientalis* είναι ένα ψηλό φυτό, κάπου ένα μέτρο. Τα λουλούδια του είναι κίτρινα. Ο χυμός τους, όταν απλωθεί πάνω σ' εγκαύματα και πληγές, διαμορφώνει ένα καινούργιο δέρμα με τον ίδιο σχεδόν τρόπο που το κάνει το κολλώδη. Να παρθεί εσωτερικά ο χυμός αυτός επιδρά όπως περίπου το χαμομήλι. Συνηθίζαμε να σταματούμε την αιμορραγία των τραυμάτων με το *Piper augustifolium*. Ή κάτω πλευρά των σε σχήμα καρδιάς φύλλων του είναι πολύ αποτελεσματική γι' αυτό το σκοπό. Όλα αυτά είναι πολύ κοινά βότανα, υπάρχουν πάρα πολλά που δεν έχουν λατινικά ονόματα, γιατί είναι άγνωστα στον δυτικό κόσμο. Τα ανέφερα εδώ για να δείξω πως κάτι ξέρουμε κι εμείς από βοτανική ιατρική! Από την προνομιούχο θέση μας, βλέπαμε πέρα σ' όλο το τοπίο αυτή την φωτεινή ηλιόλουστη μέρα, τις κοιλάδες και τα προφυλαγμένα μέρη, όπου φύτρωναν όλα αυτά τα φυτά. Ακόμα μακρύτερα, κοιτάζοντας πέρα από αυτή τη μικρή περιοχή, μπορούσαμε να δούμε τη Γη να γίνεται όλο και πιο έρημη. Μου είπαν πως η άλλη πλευρά της κορυφής όπου φώλιασε το μοναστήρι ήταν μία αληθινά έρημη περιοχή. Όλα αυτά θα μπορούσα και μόνος μου να τα διαπιστώσω όταν, αργότερα εκείνη τη βδομάδα, θα πετούσα ψηλά στον αέρα μ' έναν από τούς ειδικούς χαρταετούς. Αργότερα εκείνο το πρωί ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ με κάλεσε κοντά του και είπε. Έλα μαζί μου, Λόμπσανγκ, θα πάμε με τούς άλλους να επιθεωρήσουμε το μέρος απ' όπου θα πετάξουν οι αετοί. Αυτή θα είναι η μεγάλη σου μέρα! 172

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Πριν προλάβει να προσθέσει, τίποτα, βρισκόμουν όρθιος, έτοιμος να φύγω, χαμηλότερα στην κύρια πύλη μία ομάδα μοναχών με κόκκινους χιτώνες μας περίμενε και κατεβήκαμε μαζί τις σκάλες βαδίζοντας προς το γεμάτο ισχυρά ρεύματα οροπέδιο. Δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου βλάστηση εδώ πάνω, το έδαφος δεν ήταν παρά ένα λεπτό στρώμα Γης πάνω στο κέλυφος ενός βράχου. Λίγοι αραιοί θάμνοι κολλούσαν στην πλευρά του βράχου, σαν να φοβόταν μη γλιστρήσουν στον γκρεμό και κυλήσουν στη χαράδρα που έχασκε από κάτω. Πάνω από τα κεφάλια μας, στη σκεπή του μοναστηριού, οι σημαίες της προσευχής έμεναν τεντωμένες από τον άνεμο. Κάθε λίγο και λιγάκι τα κοντάρια τους έτριζαν κι έγερναν από το φορτίο όπως έκαναν αιώνες τώρα, χωρίς να σπάζουν ποτέ. Κοντύτερα ένας μικρός μαθητευόμενος σκάλιζε άσκοπα τη Γη με τη μπότα του κι ο δυνατός άνεμος έπαιρνε μακριά τη σκόνη σαν σύννεφο από καπνό. Περπατούσαμε προς μία βραχώδη άκρη του οροπεδίου, μία άκρη από όπου υψωνόταν κάποια κορφή με κάπως ομαλή κλίση. Οι χιτώνες μας πιέζονταν σφιχτά στην πλάτη μας κι ανέμιζαν μπροστά μας, σπρώχνοντάς μας με δύναμη να τρέξουμε. Κάπου έξι μ' εννιά μέτρα από εκείνη την άκρη υπήρχε μία ρωγμή στο έδαφος. Από εκεί ξεχυνόταν ο άνεμος με δύναμη αφάνταστη, εκτοξεύοντας πολλές φορές μικρές πέτρες και λειχήνες στον αέρα σαν βολίδες. Ο άνεμος που σάρωνε την κοιλάδα μακριά κάτω παγιδευόταν από τα βραχώδη τείχη και, μη βρίσκοντας εύκολη διέξοδο, ξεχυνόταν με υψηλές πιέσεις από τις σχισμές των βράχων, για να αναδυθεί κάποτε σ' αυτό το οροπέδιο μ' ένα ουρλιαχτό δύναμης και χαράς που ελευθερωνόταν. Μερικές φορές, την εποχή των σφοδρών ανέμων, μας είπαν πως ο θόρυβος έμοιαζε με τις πολεμικές κραυγές των δαιμόνων που ξέφευγαν από τα έγκατα της Γης αναζητώντας θύματα. Ο άνεμος που ερχόταν με ορμή από τα μακρινά λιβάδια, άλλαζε την πίεση του αέρινου πίδακα, αλλάζοντας μαζί και τον τόνο του συριστικού ήχου. Μα τώρα, αυτό το πρωί, το ρεύμα του αέρα ήταν συνεχές. Μπορούσα εύκολα να πιστέψω τις ιστορίες που έλεγαν για μικρά παιδιά που πιάστηκαν σ' αυτό το ρεύμα και τινάχτηκαν στον αέρα, για να πέσουν κάπου εξακόσια μέτρα κάτω στη βάση της χαράδρας. Παρόλα αυτά, ήταν ιδανικό σημείο για το πέταγμα των αετών, γιατί η δύναμη ήταν

τέτοια που σήκωνε τον αετό κατευθείαν προς τα πάνω. 173

Μας το έδειξαν αυτό χρησιμοποιώντας μικρούς αετούς, ομοίους μ' αυτούς που συνήθιζα να φτιάχνω όταν ήμουν μικρός. Ήταν πράγματι εκπληκτικό να κρατάς το νήμα και να ανακαλύπτεις ότι ακόμα κι ο μικρότερος αετός εξασκούσε μία ισχυρή δύναμη στο χέρι σου. Μας οδήγησαν παντού ολόγυρα στο οροπέδιο και οι πιο έμπειροι άντρες μας έδειχναν τα πιο επικίνδυνα σημεία, κορφές που είχαν επικίνδυνα καθοδικά ρεύματα ή άλλες που φαίνονταν να παρασύρουν τούς αετούς προς τα βράχια. Μας είπαν ότι κάθε μοναχός που πετούσε, έπρεπε να έχει μαζί του μία πέτρα, όπου ήταν δεμένη μία μεταξωτή ταινία κατά με προσευχές προς τούς θεούς του αέρα να ευλογήσουν αυτόν, ένα νεοφερμένο στο βασίλειό τους. Αυτή η πέτρα έπρεπε να αφηθεί ατούς ανέμου όταν βρισκόταν κανείς σ' αρκετό ύψος. Τότε οι Θεοί των ανέμων θα διάβαζαν την προσευχή, καθώς θ ανέμιζε η ταινία και έτσι υπήρχε ελπίδα θα προστάτευαν τον πιλότο του αετού από κάθε κακό. Πίσω στο μοναστήρι όλα ήταν ανάστατα, καθώς μεταφέραμε έξω από τις αποθήκες τα υλικά με τα όποια θα φτιάχναμε τούς αετούς. Επιθεωρούσαμε τα πάντα προσεκτικά. Τα κοντάρια από ξύλο ελάτου ελέγχονταν εκατοστό προς εκατοστό, ώστε να βεβαιωθούμε ότι ήταν από κάθε άποψη γερά. Το μετάξι με το όποιο θα καλύπταμε τούς σκελετούς, απλωνόταν πάνω σ' ένα ομαλό, καθαρό πάτωμα. Μοναχοί πεσμένοι στα τέσσερα εξέταζαν. Προσεκτικά κάθε τετραγωνικό μέτρο. Όταν όλοι έδειχναν ικανοποιημένοι, ο σκελετός δενόταν στη θέση του και συγκρατιόταν με μικρές σφήνες. Αυτοί οι αετοί είχαν το σχήμα κουτιού, με πλευρές δυόμισι μέτρα η κάθε μία και μήκος τρία μέτρα. Τα φτερά εκτείνονταν δύο με τρία μέτρα από τις οριζόντιες πλευρές. Κάτω από τα άκρα τους έπρεπε να στερεωθούν πέδιλα όπως των έλκηθρων, από μπαμπού, που είχαν προορισμό να προστατεύουν τα φτερά κατά την προσγείωση και την απογείωση. Στο πάτωμα του αετού, που ήταν ιδιαίτερα ενισχυμένο, υπήρχαν μακριά σκι που γύριζαν προς τα πάνω όπως οι Θιβητιανές μας μπότες. Είχαν πάχος όσο ο καρπός μου και ήταν σε τέτοια θέση βαλμένα ώστε, ακόμα κι όταν ο αετός ήταν στο έδαφος ακίνητος, να μην ακουμπά κάτω καθόλου το μετάξι. Σε πρώτη όψη όμως δεν μου άρεσε καθόλου το σχοινί από τρίχωμα γιακ 174

Έμοιαζε φθαρμένο. Ήταν δεμένο στις βάσεις των φτερών και σχημάτιζε ένα γ στο εμπρός μέρος του αετού. Δύο μοναχοί άρπαξαν τον αετό και τον μετέφεραν στην άκρη στο οροπέδιο. Χρειαζόταν πολύς αγώνας για να τον συγκρατήσουν ενάντια στα ρεύματα και πολλοί μοναχοί βοηθούσαν σ' αυτό. Στην αρχή έπρεπε να δοκιμαστεί η αντοχή του. Αυτό θα γινόταν με το να τον υψώσουμε πρώτα χωρίς άνθρωπο, τραβώντας εμείς οι ίδιοι το σχοινί, αντί για τα άλογα. Μια ομάδα από μοναχούς κρατούσε το σχοινί κι ο υπεύθυνος των αετών κοιτούσε προσεκτικά. Μόλις έδωσε σήμα, άρχισαν να τρέχουν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν, τραβώντας μαζί τους και τον αετό. Καθώς βρήκε το ανοδικό ρεύμα από τη σχισμή του βράχου, τινάχτηκε στον αέρα σαν τεράστιο πουλί. Οι μοναχοί που κρατούσαν το σχοινί του ήταν πολύ έμπειροι και σύντομα άφησαν κι άλλο σχοινί, ώστε να ανέβει όλο και ψηλότερα. Κρατούσαν σφιχτά κι ένας απ' αυτούς, τυλίγοντας στη μέση το χιτώνα του, σκαρφάλωσε στο σχοινί κάπου τρία μέτρα για να ελέγξει την ανυψωτική του δύναμη. Κάποιος άλλος τον ακολούθησε, κι υστέρα ανέβηκαν κι οι δύο τους πιο ψηλά, ώστε να τούς ακολουθήσει κι ένας τρίτος. Ή δύναμη αποδείχτηκε αρκετά ισχυρή, για να κρατήσει δύο μεγάλους κι ένα μικρό παιδί, μα όχι και τρεις μεγάλους. Αυτό δεν άρεσε στον υπεύθυνο των αετών, έτσι οι μοναχοί τράβηξαν με τέχνη το σχοινί, προσέχοντας να αποφεύγουν όλα τ' ανοδικά ρεύματα. Απομακρυνθήκαμε όλοι από το σημείο όπου θα προσγειωνόταν, εκτός από την ομάδα που κρατούσε το σχοινί. Και δύο άλλους που θα σταθεροποιούσαν τον αετό κατά την προσγείωση. Ο αετός ερχόταν προς τη Γη, διστακτικός που εγκατέλειπε την ουράνια ελευθερία του. Μ' ένα απαλό σύρσιμο ήρθε και στάθηκε στο έδαφος, ενώ οι δύο μοναχοί τον κρατούσαν από το μπαμπού κάτω από τα φτερά. Κάτω από τις οδηγίες του υπεύθυνου των αετών τεντώσαμε παντού το μετάξι, τοποθετώντας μικρές ξύλινες σφήνες ανάμεσα στα δοκάρια του σκελετού. Άλλοι έβγαλαν τα φτερά και τα ξανά τοποθέτησαν με κάπως διαφορετική γωνία και ο αετός δοκιμάστηκε ξανά. Αυτή τη φορά συγκρατούσε μ' ευκολία τρεις μεγάλους και φαινόταν ικανός να συγκρατήσει κι ένα μικρό παιδάκι ακόμα. 175

Ο υπεύθυνος είπε ότι ήταν ικανοποιητικό κι ότι τώρα θα δοκιμάζαμε τον αετό βάζοντάς του μία πέτρα που ζύγιζε όσο κι ένας άνθρωπος. Για μία ακόμα φορά η ομάδα των μοναχών πάλεψε να φέρει πίσω στη Γη τον αετό και γι' άλλη μία φορά τράβηξαν το σχοινί, για να πηδήξει στον αέρα με την πέτρα δεμένη πάνω του. Ο άνεμος ήταν στροβιλώδης κι ο αετός λικνιζόταν και βουτούσε από ψηλά. Ένωσα παράξενα στο στομάχι του, καθώς τον παρατηρούσα και σκεφτόμουν ότι βρισκόμουν εκεί ψηλά. Έφεραν ξανά στη Γη τον αετό και τον πήγαν στο σημείο εκκίνησης. Ένας έμπειρος Λάμα μου μίλησε. Θα ανέβω πρώτος εγώ και μετά θα είναι η σειρά σου. Πρόσεξε με σ' ο,τι κάνω. Μ' οδήγησε προς τον αετό. Κοίτα πως τοποθετώ τα πόδια μου εδώ, πάνω σ' αυτό το ξύλο. Ένωσε και τα δύο χέρια σ' αυτό το δοκάρι πίσω σου. Όταν βρεθείς πια στον αέρα άφησε το σώμα σου να γλιστρήσει πάνω στο γ και κάθισε στο χοντρό μέρος του σχοινιού. Όταν θα προσγειώνεσαι και καθώς θα βρίσκεσαι δύο η τρία μέτρα πάνω από το έδαφος, πηδήξε κάτω. Είναι η ασφαλέστερη μέθοδος. Τώρα θα πετάξω κι εσύ κοίτα με προσεχτικά. Αυτή τη φορά είχαν δέσει άλογα στο σχοινί. Όταν ο Λάμα έδωσε το σύνθημα, τ' άλογα όρμησαν καλπάζοντας μπροστά, ο αετός τα ακολούθησε, κτύπησε στο ανοδικό ρεύμα και υψώθηκε ψηλά. Όταν έφτασε στα τριάντα μέτρα από πάνω μας ο Λάμα γλίστρησε στο γ που σχημάτιζε το σχοινί και κάθισε εκεί λικνιζόμενος. Ανέβαινε όλο και ψηλότερα καθώς του άφηνε όλο και περισσότερο σχοινί η ομάδα των μοναχών που το κρατούσε. Κάποτε ο Λάμα κλώτσησε δυνατά το σχοινί, δίνοντας έτσι το σήμα ότι θέλει να κατεβεί. Οι μοναχοί τράβηξαν σιγά-σιγά το σχοινί κι ο αετός πλησίαζε με προσοχή το έδαφος, κινούμενος όπως κάνουν οι αετοί. Έξι μέτρα, τρία μέτρα, και ο Λάμα κρεμάστηκε με τα χέρια του. Τα άφησε, και καθώς έπεφτε στο έδαφος έκανε μία πολύ επιδέξια τούμπα και στάθηκε όρθιος. Ξεσκονίζοντας το χιτώνα του με τα χέρια του ήρθε προς το μέρος μου και είπε. Τώρα είναι η σειρά σου, Λόμπσανγκ. Δείξε μας τι μπορείς να κάνεις. Τώρα που έφτασε η στιγμή, αληθινά δεν ένιωθα και πολύ ενθουσιασμό για τις πτήσεις. Κουτή ιδέα, σκέφτηκα. Επικίνδυνη. Ωραίος τρόπος για να βάλεις τέλος σε μία λαμπρή καριέρα. 176

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Από τώρα ξαναγυρίζω πίσω στις προσευχές μου και ατά βότανα. Μα ύστερα παρηγορήθηκα, έστω και πολύ λίγο, φέρνοντας στο νου τις προφητείες που είχαν γίνει για τη ζωή μου. Αν σκοτωνόμουν οι αστρολόγοι θα είχαν κάνει λάθος και ποτέ δεν έκαναν τέτοια λάθη! Ο αετός βρισκόταν πια πίσω στο σημείο εκκίνησης και άρχισα να βαδίζω προς το μέρος του με όχι και τόσο σταθερό βήμα. Για να πω την αλήθεια, σχεδόν παραπατούσα! Ούτε και η φωνή μου έμεινε απαθής καθώς ανέβηκα στον ξύλινο σκελετό κι έπιασα τα χέρια μου πίσω απ' το κεντρικό δοκάρι που μόλις μπορούσα να φτάσω φωνάζοντας. Είμαι έτοιμος. Ίσως ποτέ άλλοτε στη ζωή μου να μην ήμουν τόσο ανέτοιμος. Μου φαινόταν ότι ο χρόνος είχε πάψει να κυλά. Το σχοινί τεντώθηκε μ' ανησυχητική βραδύτητα καθώς τ' άλογα κάλπασαν προς τα μπρος. Ένα ασθενικό τρεμούλιασμα απλώθηκε σ' όλο το σκελετό και την άλλη στιγμή ένιωσα ένα φοβερό τίναγμα που παρά λίγο να με πετάξει κάτω. Οι τελευταίες μου στιγμές πάνω στη Γη, σκέφτηκα, κλείνοντας τα μάτια, μιας και δεν υπήρχε πια λόγος να τα κρατώ ανοιχτά. Φρικτά τινάγματα και λικνίσματα έκαναν το στομάχι μου να διαμαρτύρεται. Α! Σκέφτηκα, ένα αδέξιο ξεκίνημα για το αστρικό ταξίδι. Άνοιξα με προσοχή τα μάτια μου, μα το σοκ που δοκίμασα μ' έκανε να τα ξανακλείσω. Βρισκόμουν τριάντα και περισσότερο μέτρα πάνω από το έδαφος. Νέες στομαχικές διαμαρτυρίες μ' έκαναν να φοβάμαι περισσότερο ότι θα υποχωρούσα στη ναυτία κι άνοιξα έτσι τα μάτια μου, για να είμαι σίγουρος για τη θέση μου σε μία περίπτωση ανάγκης. Ή θεά που αντίκρισα όμως ήταν τόσο υπέροχη που ξέχασα μία για πάντα κάθε ενόχληση! Ο αετός τινάζοταν και λικνιζόταν, ανεβαίνοντας όλο και ψηλότερα. Μακριά πέρα από το φρύδι του βουνού μπορούσα να δω την καφετιά Γη σπαρμένη με τις αγιότρευτες πληγές του χρόνου. Κοντύτερα υπήρχαν οι οροσειρές βαθιά χαρακωμένες από τις χαράδρες που άφηναν οι κατολισθήσεις. Που και που ευγενικές λειχήνες κάλυπταν αυτές τις πληγές. Πέρα στον ορίζοντα μία μακρινή λίμνη λουζόταν στο φως του ήλιου, που έκανε τα νερά της να φαίνονται ολόχρυα. Από πάνω μου ο άνεμος έκανε τον αετό να λικνίζεται απαλά φέρνοντας στο μυαλό μου τα παιχνίδια των θεών ατούς ουρανούς, που τόσο άπιαστα φαίνονταν σε μας τούς δεμένους στη Γη θνητούς, 177

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Που έπρεπε με κόπους και πόνους να παλεύουμε για να μείνουμε ζωντανοί, ώστε να μπορέσουμε να μάθουμε τα μαθηματά μας και να αποχωρήσουμε στο τέλος εν ειρήνη. Ένα βίαιο τίναγμα μ' έκανε να σκεφτώ ότι είχα αφήσει το στομάχι μου σε μία από τις κορυφές. Για πρώτη φορά κοίταξα προς τα κάτω. Οι μοναχοί φαίνονταν σαν μικρές κοκκινωπές κηλίδες, που συνεχώς μεγάλωναν. Με τραβούσαν κάτω. Λίγες εκατοντάδες μέτρα πιο χαμηλά μπορούσα να νιώθω το ανοδικό ρεύμα από τη σχισμή να τραβά το δρόμο του. Για πρώτη φορά στη ζωή μου είχα πετάξει εκατοντάδες μέτρα πάνω από τη Γη. Μα ο μικρός χείμαρρος στη χαράδρα συνέχιζε αμέριμνα να κατηφορίζει θα συνέχιζε, θα μεγάλωνε και κάποτε θα χυνόταν στον κόλπο της Βεγγάλης, χιλιόμετρα και χιλιόμετρα μακριά. Προσκυνητές θα έπιναν από τα ιερά νερά του, μα τώρα εγώ πετούσα πάνω από τον τόπο της γέννησής του, νιώθοντας σαν ένας από τούς θεούς. Τώρα ο αετός λικνιζόταν σαν τρελός κι οι μοναχοί στο έδαφος τραβούσαν πιο γρήγορα για να τον σταθεροποιήσουν. Ξαφνικά θυμήθηκα πως είχα ξεχάσει να γλιστρήσω κάτω στο σχοινί που σχημάτιζε το γ μπροστά μου! Όλη αυτή την ώρα στεκόμουν πάνω στο σκελετό. Ξεκρέμασα τα χέρια μου, έπεσα σε μία θέση καθιστή, τύλιξα χέρια και πόδια γύρω από το σχοινί κι αφέθηκα να γλιστρήσω. Χτύπησα το γ με ένα τίναγμα που παρά λίγο να με κόψει στα δύο. Εκείνη τη στιγμή το έδαφος βρισκόταν κάπου έξι μέτρα μακριά, δε μου έμενε λοιπόν καιρός για χάσιμο. Άρπαξα το σχοινί με τα χέρια μου και, καθώς ο αετός είχε κατέβει στα δυόμισι μέτρα, αφέθηκα να πέσω κάνοντας μία αρκετά επικίνδυνη τούμπα κατά την προσγείωση. Πήγες θαυμάσια, νεαρέ μου, είπε ο υπεύθυνος των αετών, έκανες καλά που θυμήθηκες να γλιστρήσεις στο γ, θα σου στοίχιζε τουλάχιστον δύο σπασμένα πόδια αν το ξεχνούσες. Τώρα θ' αφήσουμε μερικούς από τούς άλλους να δοκιμάσουν κι υστέρα μπορείς να ξαναπετάξεις. Ο επόμενος που πέταξε, ένας νεαρός μοναχός, πήγε καλύτερα από μένα, θυμήθηκε να γλιστρήσει στο γ χωρίς καθυστέρηση. Μα όταν ο φτωχούλης πλησίασε στη Γη, άφησε τέλεια τον αετό του και προσγειώθηκε για να ξαπλώσει την άλλη στιγμή μπρούμυτα στο έδαφος, με πρόσωπο ένα ρυτιδωμένο πράσινο, αληθινά και σοβαρά άρρωστο από ναυτία. 178

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Ο τρίτος που θα πετούσε στη συνέχεια ήταν μάλλον αντιπαθής για τις ασταμάτητες καυχησιολογίες του. Πετούσε εδώ και τρία χρόνια και θεωρούσε τον εαυτό του τον καλύτερο αεροπόρο όλων των εποχών. Ύψώθηκε στον αέρα, κάπου εκατόν πενήντα μέτρα ψηλά. Αντί να γλιστρήσει κάτω στο γ, τεντώθηκε και σκαρφάλωσε στο εσωτερικό του αετού. Παραπάτησε όμως κι έπεσε από το πίσω μέρος. Πρόλαβε κι αρπάχτηκε με το ένα χέρι από το σταυρωτό αντέρεισμα, μένοντας έτσι κρεμασμένος για λίγα δευτερόλεπτα. Είδαμε το άλλο του χέρι να αγωνίζεται μάταια αναζητώντας στήριγμα, μα την άλλη στιγμή ένα τράνταγμα του αετού τον έκανε να χάσει τη λαβή του, στέλνοντάς τον να συντρίβει στριφογυρίζοντας στους βράχους που περίμεναν χίλια πεντακόσια μέτρα πιο κάτω. Είδαμε το χιτώνα του να διαγράφει βίαιους κύκλους στον αέρα σαν αιματοβαμμένο σύννεφο. Το ατύχημα μούλιασε όλους στις δοκιμές, μα όχι αρκετά για να τις σταματήσουν. Κατέβασαν τον αετό και τον εξέτασαν για να δουν αν είχε πάθει καμιά ζημιά. Ύστερα ήταν πάλι η σειρά μου. Αυτή τη φορά γλίστρησα κάτω στο γ, μόλις ο αετός βρέθηκε στα τριάντα μέτρα ύψος. Μπορούσα να δω κάτω μου μία ομάδα από μοναχούς που κατέβαιναν με προσοχή την απότομη βουνοπλαγιά, για να μεταφέρουν το σώμα του μονάχου που κείτονταν σαν πορφυρή άμορφη μάζα στην άκρη κάποιου βράχου. Κοίταξα προς τα πάνω και σκέφτηκα πως κάποιος που θα στεκόταν στο εσωτερικό του αετού, θα μπορούσε ν' αλλάξει τη θέση και την ανυψωτική δύναμη του αετού. Θυμήθηκα το επεισόδιο με τη σκεπή του χωρικού και την κοπριά του γιάκ και το πως είχα κερδίσει ύψος τραβώντας το σπάγκο του αετού. Πρέπει να το συζητήσω με τον οδηγό μου, σκέφτηκα. Εκείνη τη στιγμή ένιωσα μία φριχτή αίσθηση πτώσης, τόσο γρήγορα κι απότομα που παρά λίγο να είχα την τύχη του προηγούμενου. Κάτω στη Γη οι μοναχοί τραβούσαν με όλη τους τη δύναμη το σχοινί. Καθώς έπεφτε η νύχτα και κρύωναν οι βράχοι, λιγόστευαν οι άνεμοι στην κοιλάδα και το ανοδικό ρεύμα από τη σχισμάδα είχε σχεδόν σταματήσει. Υπήρχε πολύ μικρή ανυψωτική δύναμη τώρα, και καθώς πήδηξα στα τρία μέτρα ο αετός τινάχτηκε προς τα πάνω για τελευταία φορά κι έπεσε κι αυτός από πίσω μου.¹⁷⁹

Έμεινα εκεί καθισμένος πάνω στους βράχους, με το κεφάλι μου περασμένο

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

στο μετάρχι που κάλυπτε το κάτω μέρος του αετού. Καθόμουν τόσο ακίνητος, τόσο βυθισμένος στις σκέψεις μου που οι άλλοι φαντάστηκαν πως ήμουν πληγωμένος. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ ήρθε τρέχοντας προς το μέρος μου. Αν είχαμε ένα δοκάρι κατά μήκος του αετού, είπα, θα μπορούσαμε να καθόμαστε πάνω του και να αλλάζουμε ελαφρά τη γωνία που σχηματίζει το σώμα του αετού με τον άνεμο, ελέγχοντας έτσι την ανυψωτική δύναμη. Ο υπεύθυνος των αετών με είχε ακούσει ναι, νεαρέ μου, έχεις δίκιο, μα ποιος θα το δοκιμάσει. Εγώ, απάντησα, αν μου το επέτρεπε ο οδηγός μου. Κάποιος άλλος Λάμα γύρισε και μου είπε χαμογελώντας. Είσαι κι εσύ πια ένας Λάμα, Λόμπσανγκ, δε χρειάζεται να ρωτήσεις κανένα. Μα ναι, χρειάζεται, του απάντησα. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου δίδαξε όλα όσα ξέρω και με διδάσκει αδιάκοπα, αυτός έχει λοιπόν το λόγο. Ο υπεύθυνος των αετών επέβλεψε τη μεταφορά του αετού πίσω στην αποθήκη κι υστέρα με κάλεσε στο δωμάτιό του. Εκεί είχε μικρά μοντέλα διάφορων αετών. Ένας από αυτούς ήταν πολύ μακρύς κι έμοιαζε κάπως με στενόμακρο πουλί. Σπρώξανε από το γκρεμό έναν από αυτούς με κάποιο μοναχό μέσα. Πέταξε κάπου τριάντα χιλιόμετρα κι υστέρα χτύπησε στην πλαγιά κάποιου βουνού. Από τότε δεν ξαναδοκιμάσαμε καθόλου αυτόν τον τύπο. Εδώ είναι ένας αετός σαν αυτό που φαντάστηκες. Ένα δοκάρι κατά μήκος και μία χειρολαβή στην κατάλληλη θέση. Έχουμε ήδη κατασκευάσει ένα τέτοιο μοντέλο, το σκελετό τουλάχιστον, και βρίσκεται σε μία μικρή παλιά αποθήκη, στο άλλο άκρο του μοναστηρίου. Δε μπόρεσα να βρω άνθρωπο να το δοκιμάσει κι εγώ πέφτω λίγο βαρύς. Καθώς ζύγιζε κάπου διακόσια κιλά, δεν ήταν και τόσο απίστευτο να ισχυρίζεται κάτι τέτοιο. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είχε μπει στο δωμάτιο ενώ συζητούσαμε. Τώρα έλεγε θα κάνουμε ένα ωροσκόπιο απόψε, Λόμπσανγκ, και θα δούμε τι λένε τ' άστρα γι' αυτό. Το χτύπημα των τυμπάνων μας ξύπνησε για τον εσπερινό τα μεσάνυχτα. Καθώς έπαιρνα τη θέση μου, μία τεράστια φιγούρα γλίστρησε πλάι μου, που φάνταζε σαν μικρό βουνό ανάμεσα από τα σύννεφα του λιβανωτού. Ήταν ο υπεύθυνος των αετών. Το κάνατε. Ψιθύρισε. 180

Ναι, ψιθύρισα με τη σειρά μου. Μπορώ να πετάξω μεθαύριο. Ωραία, ψέλλισε,

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

θα είναι έτοιμος. Εδώ στο ναό, με το τρεμουλιαστό φως από τις λάμπες του λίπους, ανάμεσα στις ιερές φιγούρες που στόλιζαν τούς τοίχους, ήταν δύσκολο να σκεφτείς τον άμυαλο μοναχό που είχε ξεπέσει από τη ζωή του. Αν δεν προσπαθούσε να κάνει την επίδειξή του, ίσως να μην είχα σκεφτεί να σταθώ στο εσωτερικό του αετού ελέγχοντας ως ένα βαθμό την άνοδο. Εδώ, μέσα στο κυρίως σώμα του ναού, όπου οι τοίχοι ήταν τόσο λαμπρά στολισμένοι με ιερές εικόνες, καθόμαστε στη στάση του λωτού, ο καθένας μας σαν ένα ζωντανό άγαλμα του Βούδα. Οι θέσεις μας ήταν δύο μαξιλάρια ψηλές και μας ύψωναν κάπου εικοσιπέντε εκατοστά από το πάτωμα. Καθόμαστε σχηματίζοντας διπλές σειρές, αντικριστά. Πρώτη ερχόταν η κανονική μας λειτουργία, ο αρχιψαλμωδός, διαλεγμένος ειδικά για τις μουσικές του γνώσεις και τη βαθιά του φωνή, έψελνε τις πρώτες στροφές στο τέλος της κάθε μιας η φωνή του γινόταν όλο και πιο βαθιά, πιο σιγανή, ώσπου να αδειάσουν τελείως από τον αέρα τα πνευμόνια του. Εμείς με τη σειρά μας ψέλναμε τα άντιφωνήματα, ορισμένα σημεία των οποίων στολίζονταν από τα χτυπήματα των τυμπάνων η από το γλυκό ήχο κουδουνιών. Έπρεπε να προσέχουμε πολύ τη φωνή μας επειδή πιστεύαμε ότι μπορεί να κρίνει κανείς την πειθαρχία ενός μοναστηρίου από την καθαρότητα και την ακρίβεια της μουσικής του. Ή γραπτή Θιβετιανή μουσική θα είναι δύσκολο να διαβαστεί από κάποιο δυτικό. Αποτελείται από καμπύλες. Σχεδιάζουμε το ύψωμα και το χαμήλωμα της φωνής. Αυτό είναι η βασική καμπύλη. Εκείνοι που ήθελαν να αυτοσχεδιάσουν πρόσθεταν τις ιδέες τους με τη μορφή μικρότερων καμπυλών κάτω από τη βασική. Μετά το τέλος της κανονικής λειτουργίας κάναμε ένα δεκάλεπτο διάλειμμα, πριν αρχίσει η νεκρώσιμη ακολουθία για το μοναχό που άφησε τη ζωή τόσο ξαφνικά εκείνη τη μέρα. Όταν δόθηκε το σήμα, συγκεντρωθήκαμε και πάλι. Ο αρχιψαλμωδός σηκώθηκε από τον ψηλό του θρόνο κι απάγγειλε με βαθιά φωνή ένα απόσπασμα από το μπάρντο θόντολ, τη Θιβετιανή βίβλο των νεκρών. Ω! Περιπλανώμενο πνεύμα του μονάχου Κούμπελ-λά, που έπεσε σήμερα από τη ζωή αυτού του κόσμου. 181

Μην τριγυρνάς άλλο ανάμεσά μας, γιατί έφυγες σήμερα από μας. Ω! Περιπλανώμενο πνεύμα του μοναχού Κούμπελ-λά, ανάβουμε αυτό το ραβδί

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

λιβανιού, για να σε οδηγήσει να βρεις το μονοπάτι σου ανάμεσα από τις χαμένες χώρες προς την ανώτατη αλήθεια. Οι υπόλοιποι ψέλναμε καλέσματα στο πνεύμα να έρθει και να πάρει φώτιση και καθοδήγηση, εμείς οι νεώτεροι με τις ψηλές φωνές μας, και οι γεροντότεροι τονίζοντας τ' αντιφωνήματα σε βαθιούς, μπάσους τόνους. Οι μοναχοί, και οι Λάμα που κάθονταν στην κυρίως αίθουσα του ναού σε στίχους, ύψωναν και χαμήλωναν θρησκευτικά σύμβολα, ακολουθώντας μία πανάρχαιη τελετουργία. Ω, περιπλανώμενο πνεύμα, έλα κοντά μας να οδηγηθείς. Τα πρόσωπά μας! Δεν τα βλέπεις, τα μύρα μας δεν έρχονται ως εσένα, είσαι νεκρός. Έλα! Να καθοδηγηθείς. Ή ορχήστρα από πνευστά, τύμπανα, γκονγκ και κύμβαλα γέμιζε τις παύσεις. Ένα ανθρώπινο κρανίο, αναποδογυρισμένο, γεμάτο κόκκινο νερό που συμβόλιζε αίμα, περνούσε μπροστά από κάθε μοναχό για να το αγγίξει. Το αίμα σου έβαψε τη Γη. Ω μοναχέ, που δεν είσαι παρά ένα περιπλανώμενο πνεύμα, έλα κοντά μας να ελευθερωθείς. Σπόροι ρυζιού, βαμμένοι ένα ζωηρό κίτρινο, σκορπίστηκαν στην ανατολή, στη δύση, στο βορρά και στο νότο. Προς τα που τραβά το πνεύμα σου. Στην ανατολή. Η στο βορρά. Στη δύση. Η στο νότο. Τροφή των θεών σκορπίζεται στις τέσσερις γωνίες της Γης, μα δε μπορείς να την αγγίξεις, είσαι νεκρός. Έλα, Ω περιπλανώμενο πνεύμα, να ελευθερωθείς και να καθοδηγηθείς. Το βαθύ τύμπανο παλλόταν με τον ήχο της ίδιας της ζωής, με το ρυθμό που νιώθουμε να υπάρχει στα κατάβαθα του σώματος μας. Σύντομα άλλα όργανα προστέθηκαν, παριστάνοντας τούς άλλους ήχους του σώματος. Ο αχνός θόρυβος του αίματος καθώς κυλά, από φλέβες κι αρτηρίες, ο ψίθυρος της αναπνοής στα πνευμόνια, το γουργουρητό των υγρών του σώματος και οι τόσοι άλλοι ήχοι που φτιάχνουν τη μουσική της ίδιας της ζωής. Ακούγονταν όλοι οι ήχοι της ανθρώπινης ζωής. Αρχίζαν με κανονικό ρυθμό, για ν' ακουστεί ξαφνικά η τρομαγμένη κραυγή μιας τρομπέτας, που την ακολούθησε ένας όλο και πιο γρήγορος ρυθμός της καρδιάς. Την άλλη στιγμή ένας φοβερός γδούπος ακούστηκε και μετά όλοι οι θόρυβοι σταμάτησαν. Το τέλος μιας ζωής, το βίαιο τέλος. 182

Ω! Εσύ που κάποτε ήσουν μοναχός και τώρα περιπλανώμενο πνεύμα, οι τηλεπαθητικοί μας θα σε οδηγήσουν. Δίωξε τον φόβο από μέσα σου, γύμνωσε το μυαλό σου. Ετοιμάσου να δεχτείς τις διδασκαλίες μας που θα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

σε ελευθερώσουν. Δεν υπάρχει θάνατος, περιπλανώμενο πνεύμα, μόνο ζωή ατελεύτητη. Ο θάνατος είναι γέννηση και ζητούμε να σ' ελευθερώσουμε για μία καινούργια ζωή. Επί αιώνες ατέλειωτους καλλιεργούμε, εμείς οι Θιβητιανοί, την επιστήμη των ήχων. Ξέρουμε όλους τούς ήχους του σώματος και είμαστε σε θέση να τούς αναπαράγουμε καθαρά. Όταν τούς ακούσει κανείς κάποτε, δεν τούς ξέχνα ποτέ. Έχετε εσείς ακουμπήσει ποτέ το κεφάλι σας σ' ένα μαξιλάρι, τη στιγμή που σάς παίρνει ο ύπνος, για να ακούσετε τούς χτύπους της καρδιάς σας, το φύσημα των πνευμόνων σας. Στο μοναστήρι του πρώτου μάντη της χώρας το μέντιουμ πέφτει σε ύπνωση, χρησιμοποιώντας μερικούς από αυτούς τούς ήχους και καταλαμβάνεται από κάποιο πνεύμα. Ο αρχηγός των βρετανικών δυνάμεων που μπήκαν στη Λάσα το 1904, στρατηγός Younghusband, μπορεί να βεβαιώσει για τη δύναμη αυτών των ήχων, καθώς και για το ότι ο μάντης κατά τη διάρκεια της ύπνωσης άλλαξε κυριολεκτικά εμφάνιση. Μετά το τέλος της λειτουργίας παρασυρθήκαμε για να συνεχίσουμε τον ύπνο μας. Μετά από την έξαψη της πτήσης και εξαιτίας της αραιότητας της, ατμόσφαιρας κοιμόμουν σχεδόν όρθιος. Όταν ήρθε το πρωί ο υπεύθυνος των αετών, μου μήνυσε ότι θα δούλευε πάνω στον ελεγχόμενο αετό, προσκαλώντας με να τον βοηθήσω. Με τον οδηγό μου πήγα στο εργαστήριο που διατηρούσε σε μία παλιά αποθήκη. Σωροί ολόκληροι από ξένα ξύλα σωριάζονταν στο πάτωμα και στους τοίχους υπήρχαν πολλά διαγράμματα αετών. Το ειδικό μοντέλο που έμελλε να χρησιμοποιήσω, κρεμόταν από το ταβάνι. Μου έκανε μεγάλη έκπληξη όταν είδα τον υπεύθυνο των αετών να τραβά ένα σχοινί και να φέρνει κοντά μας, στο δάπεδο, τον αετό. Ήταν κρεμασμένος από κάποιο είδος τροχαλίας. Μου είπε να μπω στο εσωτερικό του. Το πάτωμα του κυρίως σώματος του αετού είχε πολλά δοκάρια, όπου μπορούσε να σταθεί κανείς μ' άνεση και μία εγκάρσια δοκός στο ύψος του στήθους ήταν ένα αρκετά ασφαλές στήριγμα όπου μπορούσε να ακουμπήσει.¹⁸³

Επιθεωρήσαμε κάθε εκατοστό του αετού. Το μεταξωτό κάλυμμα αφαιρέθηκε και ο υπεύθυνος είπε πως θα κάλυπτε ο ίδιος τον αετό με καινούργιο μετάξι. Τα πλευρικά φτερά δεν ήταν ίδια με εκείνα του άλλου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

αετού. Αυτά ήταν καμπυλωμένα, σαν μία παλάμη στραμμένη προς τα κάτω. Είχαν κάπου τρία μέτρα μήκος και μου έδιναν την εντύπωση πως διέθεταν τεράστια ανυψωτική δύναμη. Το πρωί της επόμενης μέρας η μηχανή μεταφέρθηκε έξω και στοίχισε πολύ κόπο και προσπάθεια στους μοναχούς που τη μετέφεραν στο οροπέδιο με τα ανοδικά ρεύματα για να τη συγκρατήσουν στη Γη. Τελικά την τοποθέτησαν στη θέση της κι εγώ, έχοντας πλήρη συνείδηση της σπουδαιότητάς μου, σκαρφάλωσα στο κουτί. Αυτή τη φορά θα απογειωνόμουν με τη βοήθεια μοναχών αντί αλόγων, όπως ήταν πιο συνηθισμένο κι αυτό γιατί οι μοναχοί έλεγχαν περισσότερο τις κινήσεις τους. Ικανοποιημένος φώναξα. Τρά ντρί, δέμ- πά, (έτοιμος, τραβήξτε). Κι υστέρα, καθώς άρχισα να νιώθω τις πρώτες δονήσεις. Ο να ντώ α! Που σημαίνει αντίο! Ένωσα ένα ξαφνικό τίναγμα και η μηχανή ξεχύθηκε σαν βέλος προς τούς ουρανούς. Ευτυχώς που κρατιόμουν γερά, σκέφτηκα, αλλιώς θα έψαχναν για το δικό μου περιπλανώμενο πνεύμα απόψε, κι είμαι αρκετά ικανοποιημένος από αυτό το σώμα για να το αφήσω τόσο σύντομα. Οι μοναχοί στο έδαφος έπαιζαν επιδέξια με το σχοινί και ο αετός υψωνόταν ολοένα και περισσότερο. Άφησα την πέτρα με τις προσευχές στους θεούς των ανέμων και παρά λίγο να χτυπούσα κάποιον από τούς μοναχούς, θα μπορούσαμε τουλάχιστον να ξαναχρησιμοποιήσουμε αυτό το ύφασμα, αφού έπεσε στα πόδια των μοναχών. Εκεί κάτω ο υπεύθυνος των αετών χόρευε από την ανυπομονησία του για να αρχίσω τις δοκιμές κι έτσι σκέφτηκα πως θα ήταν καλύτερο να τις ξεκινήσω. Με πολλή προσοχή άρχισα να κινούμαι και σύντομα ανακάλυψα πως μπορούσα να επηρεάσω αρκετά τη συμπεριφορά του αετού, την ανυψωτική του δύναμη και την κατεύθυνσή του. Άρχισα να γίνομαι απρόσεκτος κι υπερβολικά τολμηρός. Κινήθηκα προς το πίσω μέρος του κουτιού και ο αετός άρχισε να πέφτει σαν πέτρα. Τα πόδια μου γλίστρησαν και βρέθηκα να κρεμιέμαι από τα χέρια μου, με όλο το σώμα στο κενό. 184

Με τεράστιες προσπάθειες, με το χιτώνα μου να τυλίγεται κροταλίζοντας γύρω στο κεφάλι μου, κατόρθωσα να τραβηχτώ επάνω και να πάρω την κανονική μου θέση. Ή πτώση σταμάτησε κι ο αετός όρμησε προς τα πάνω.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Εκείνη τη στιγμή απελευθέρωσα το κεφάλι μου από το χιτώνα και κοίταξα έξω. Εάν δεν ήμουν ένας Λάμα με ξυρισμένο κεφάλι θα είχαν σίγουρα σηκωθεί όλες μου οι τρίχες. Βρισκόμουν μόλις εξήντα μέτρα πάνω από το έδαφος. Κι αργότερα, όταν προσγειώθηκα, έμαθα πως είχα φτάσει δεκαπέντε μόλις μέτρα πάνω από τη Γη τη στιγμή που κατάφερα να ξαναπάρω πάλι τον έλεγχο. Έμεινα για λίγο γαντζωμένος στο δοκάρι, λαχανιασμένος από την προσπάθεια στην αραιή ατμόσφαιρα. Καθώς κοιτούσα ολόγυρα, το απέραντο τοπίο, είδα πολύ μακριά κάτι που έμοιαζε με αργοκίνητη κάμπια. Για λίγες στιγμές έμεινα μην καταλαβαίνοντας τίποτα, σε λίγο όμως μου ήρθε η ιδέα. Μα φυσικά! Ήταν το υπόλοιπο της ομάδας μας που τραβούσε τον αργό δρόμο του στην έρημη χώρα. Ξεχώριζαν μεγάλες κουκκίδες, μικρές κουκκίδες και μακριές κουκκίδες. Αντρες, παιδιά και ζώα, σκέφτηκα. Βάδιζαν απελπιστικά αργά, διστακτικά, οδυνηρά θα έλεγε κανείς. Είχα τη μεγάλη ευχαρίστηση να αναγγείλω, μόλις προσγειώθηκα, ότι οι υπόλοιποι της αποστολής θα ήταν μαζί μας σε μία μέρα περίπου. Ήταν πραγματικά εξάισιο να κοιτάς ολόγυρα πάνω από το ψυχρό γκρίζο των βράχων και το ζεστό κεραμίδι της Γης, αντικρίζοντας λίμνες που έλαμπαν στο φως κάπου μακριά. Ακριβώς από κάτω, στη χαράδρα, που ήταν πιο ζεστή καθώς προστατευόταν από τούς παγωμένους δυνατούς άνεμους, βρύα, λειχήνες κι άλλα φυτά έφτιαχναν ένα χαλί, που μου θύμιζε εκείνο στο γραφείο του πατέρα. Στο μέσο τους κυλούσε το ρυάκι που μου τραγουδούσε τη νύχτα. Κυλούσε ανάμεσα τους ναι κι αυτό μου έφερνε αναμνήσεις οδυνηρές από εκείνη τη μέρα που είχα αναποδογυρίσει μία κανάτα καθαρό νερό πάνω στο χαλί του πατέρα! Αληθινά, ο πατέρας μου είχε πολύ βαρύ χέρι! Το τοπίο από το πίσω μέρος του μοναστηρίου ήταν εντελώς ορεινό, η μία κορυφή υψωνόταν μετά την άλλη σ' ατέλειωτες σειρές, ώσπου έφταναν να σχηματίζουν, μακριά στον ορίζοντα, μία μαύρη γραμμή που φάνταζε απέραντη στο φως του ήλιου.

185

Ο ουρανός του Θιβέτ είναι ο καθαρότερος του κόσμου, μπορεί κανείς να δει μέχρι εκεί που του επιτρέπουν τα βουνά και δεν υπάρχουν θερμά στρώματα αέρα να προκαλούν παραμορφώσεις. Κι ως εκεί που μπορούσα να δω,

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τίποτα δεν κεινιόταν εκτός από τούς μοναχούς από κάτω μου κι εκείνες τις δυσδιάκριτες κουκκίδες που αργοκινούνταν ατέλειωτα προς το μέρος μας. Ίσως να μπορούσαν κι εκείνου να με δουν. Τώρα όμως ο αετός άρχισε να τινάζεται οι μοναχοί με τραβούσαν στο έδαφος. Με άπειρη προσοχή τραβούσαν, φροντίζοντας να φυλάξουν ανέπαφη την πολύτιμη πειραματική μηχανή. Στο έδαφος ο υπεύθυνος των αετών με κοίταξε με βαθιά αγάπη κι έβαλε τα πανίσχυρα χέρια του γύρω στους ώμους μου με τέτοιο ενθουσιασμό, που θα έπαιρνα όρκο πως είχε σπάσει κάθε μου κόκκαλο. Κανείς ποτέ δεν τον είχε βοηθήσει τόσο, για χρόνια τώρα είχε θεωρίες που δε μπορούσε όμως ποτέ να δοκιμάσει, μιας και το τεράστιο μέγεθός τους τον εμπόδιζε να πετάξει. Όπως δε σταματούσα να του λέω, όταν με άφηνε να πάρω αναπνοή, μου άρεσε να πετώ, έπαιρνα τόση ευχαρίστηση από την πτήση, όση έπαιρνε αυτός από τα σχέδια τούς πειραματισμούς και τις παρατηρήσεις του. Ναι, ναι, Λόμπσανγκ, λοιπόν, αν μετακινήσουμε αυτό λίγο προς τα δω, βάζοντας το δοκάρι πιο κει. Ναι, αυτό είναι. Χμμ, θα τον πάρουμε στην αποθήκη και θ' αρχίσουμε να δουλεύουμε από τώρα. Και είπες ότι έφευγε προς τα πλάγια όταν πήγαινες προς αυτό το μέρος. Έτσι συνεχίζαμε. Πτήση και αλλαγή, πτήση και αλλαγή. Κι απολάμβανα κάθε δευτερόλεπτο από τη συνεργασία μας. Δεν άφηναν κανένα άλλο να πετάξει ούτε καν ν' αγγίζει αυτόν τον ιδιαίτερο αετό. Κάθε φορά που τον χρησιμοποιούσα γινόταν κάποια αλλαγή, κάποια βελτίωση. Ή μεγαλύτερη πάντως βελτίωση, για μένα, ήταν μία δερμάτινη λωρίδα που με κρατούσε στη θέση μου! Ή άφιξη όμως του υπόλοιπου της αποστολής ανέβαλε για μία δύο μέρες τις δοκιμές. Έπρεπε να οργανώσουμε τούς νεοφερμένους σ' ομάδες συλλογής κι επεξεργασίας των βοτάνων. Οι λιγότερο έμπειροι μοναχοί δεν επιτρέπóταν να μαζεύουν παρά τρία μόνο είδη βοτάνων και στέλνονταν σε περιοχές όπου αφθονούσαν τέτοια φυτά. Ή κάθε ομάδα έμενε στην ύπαιθρο για μία βδομάδα, ψάχνοντας σε καθορισμένες περιοχές.

186

Την όγδοη μέρα γύριζαν με τα φυτά, τα όποια άπλωναν στο καθαρό δάπεδο μιας πελώριας αποθήκης. Πολύ έμπειροι Λάμα εξέταζαν ένα-ένα τα φυτά για να βεβαιωθούν ότι ήταν υγιή και από το σωστό είδος. Από

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ορισμένα φυτά αφαιρούσαν και ξέραιναν τα πέταλα. Από άλλα έκαναν σκόνη τις ρίζες. Άλλα, όμως, μόλις μεταφέρονταν στο μοναστήρι, συνθλίβονταν ανάμεσα σε κυλίνδρους για το χυμό τους. Αυτός ο χυμός αποθηκευόταν σε ερμητικά σφραγισμένες κανάτες. Σπόροι, φύλλα, μίσχοι, πέταλα, όλα καθαρίζονταν κι αποθηκεύονταν σε δερμάτινες σακούλες όταν ξεραίνονταν αρκετά. Στο εξωτερικό κάθε σακούλας σημειωνόταν το περιεχόμενο κι ύστερα ο λαιμός της δενόταν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αφήνει να μπαίνει νερό. Τότε βύθιζαν τη σακούλα σε νερό και μετά την άφηναν στο δυνατό ήλιο. Μέσα σε μία μέρα το δέρμα στέγνωνε και γινόταν σκληρό σαν ξύλο. Ή σκληράδα του ήταν τέτοια, που για ν' ανοίξει κανείς μία σακούλα, έπρεπε να σπάσει το δεμένο κόμπο λαιμό. Στην ξερή ατμόσφαιρα του Θιβέτ τα έτσι αποθηκευμένα βότανα διατηρούνται για χρόνια ολόκληρα. Μετά τις πρώτες λίγες μέρες μοίραζα τον καιρό μου ανάμεσα στη συλλογή των βοτάνων και τις πτήσεις με τον αετό. Ο γέροντας υπεύθυνος των αετών ήταν ένας άνθρωπος με μεγάλη επιρροή και, όπως έλεγε, αν λάβει κανείς υπόψη του τις προφητείες για το μέλλον μου, καταλάβαινε πως η γνώση των ιπτάμενων μηχανών ήταν το ίδιο σημαντική για μένα όσο κι η ικανότητα να συλλέγω και να ταξινομώ βότανα. Τρεις μέρες κάθε βδομάδα πετούσα. Τις υπόλοιπες μέρες τις περνούσα πηγαίνοντας από ομάδα σε ομάδα, για να μάθω όσο το δυνατό περισσότερα σε λιγότερο χρόνο. Συχνά, ενώ βρισκόμουν ψηλά σ' ένα αετό, μπορούσα ν' αναγνωρίζω στο γνώριμο πια τοπίο τις σκηνές των ανθρώπων που μάζευαν βότανα. Γύρω τους βοσκούσαν τα γιάκ, παίρνοντας δυνάμεις για το τέλος της βδομάδας, όταν θα έπρεπε να γυρίσουν στο μοναστήρι κουβαλώντας φορτία ολόκληρα από φυτά. Πολλά απ' αυτά τα βότανα ήταν γνωστά στις περισσότερες ανατολικές χώρες, μα υπήρχαν και άλλα που δεν είχαν ακόμα ανακαλυφθεί από το δυτικό κόσμο κι έτσι δεν είχαν λατινικά ονόματα. Ή γνώση τους με βοήθησε πάρα πολύ στη ζωή μου, όχι λιγότερο πάντως απ' ο,τι η γνώση της τεχνικής της πτήσης.¹⁸⁷

Είχαμε ένα ακόμα ατύχημα. Κάποιος μοναχός που με παρατηρούσε αρκετά προσεχτικά, όταν ήρθε η σειρά του να πετάξει, μ' ένα συνηθισμένο αετό, νόμισε πως μπορούσε να τα καταφέρει όπως εγώ. Ψηλά στον αέρα είδαμε τον αετό του να κάνει παράξενες κινήσεις. Είδαμε υστέρα και τον ίδιο να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κινείται πέρα δώθε προσπαθώντας να ελέγξει τη θέση της μηχανής. Κάποτε όμως ο αετός τινάχτηκε άγρια, πήρε βουτιά κι έγειρε στο ένα πλευρό. Ακούστηκαν ξύλα που έσπαζαν κι ο μοναχός πετάχτηκε στριφογυρίζοντας στο κενό. Έπεσε σχεδόν κατακόρυφα, με το χιτώνα ν ανεμίζει πάνω απ' το κεφάλι του. Μια βροχή από μικροαντικείμενα ξεπρόβαλε, η γαβάθα του Τσάμπα, το ξύλινο κύπελλο, το κομπολόι του κι άλλα πράγματα που δε χρειαζόταν πια. Κάνοντας τεράστιους κύκλους στον αέρα εξαφανίστηκε στη χαράδρα. Λίγο αργότερα ακούστηκε ο ήχος της σύγκρουσης. Όλα τα ωραία πράγματα τελειώνουν γρήγορα. Οι μέρες ήταν γεμάτες δουλειά, σκληρή δουλειά, μα κάποτε η τρίμηνη επίσκεψή μας έφτασε στο τέλος της. Αυτή ήταν η πρώτη από μία σειρά ευχάριστων επισκέψεων στους λόφους και στα άλλα Τρά γιέπα κοντύτερα στη Λάσα. Μαζεύαμε απρόθυμα τα πράγματά μας. Ο υπεύθυνος των αετών μου έκανε δώρο ένα μοντέλο χαρταετού από ξύλο, που είχε φτιάξει ειδικά για μένα. Την επόμενη μέρα ξεκινήσαμε για το Σακπόρι. Ορισμένοι από την αποστολή όπως είχε γίνει και στο ξεκίνημα, προπορεύτηκαν ταξιδεύοντας γρήγορα, ενώ το υπόλοιπο σώμα από μοναχούς, μαθητευόμενους και ζώα, ακολουθούσε σε πιο αργό ρυθμό. Χαιρόμαστε που θα ξαναβρίσκαμε το σιδερένιο βουνό μας, μα βαθιά μέσα μας κρυβόταν η θλίψη του αποχωρισμού από τούς νέους φίλους μας και την ελευθερία των λόφων.¹⁸⁸

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ
ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ**

Προλάβουμε να γυρίσουμε πίσω έγκαιρα για το Λόσγκαρ, τις τελετές του νέου έτους. Έπρεπε τα πάντα να καθαριστούν, όλα να είναι σε τάξη. Την δέκατη πέμπτη μέρα ο Δαλάι Λάμα πήγαινε στη μητρόπολη για ένα ορισμένο αριθμό λειτουργιών. Όταν αυτές τελείωναν, έβγαινε για, να κάνει το γύρο του Μπάρχορ, του κυκλικού δρόμου που πέρνα έξω από το Τζό κάνγκ και την αίθουσα του συμβουλίου, κάνει το γύρο της αγοράς και καταλήγει στα εμπορικά καταστήματα. Από εκείνη τη στιγμή η αυστηρότητα των τελετών έδινε τη θέση της στην ευθυμία. Οι Θεοί είχαν εξευμενιστεί κι ήταν πια καιρός για χαρά και διασκέδαση. Τεράστια πλαίσια, εννιά με δώδεκα μέτρα ψηλά, υποστήριζαν εικόνες φτιαγμένες από χρωματισμένο βούτυρο. Μερικά από τα πλαίσια είχαν ανάγλυφες τέτοιες εικόνες που παρίσταναν διάφορες σκηνές από τα ιερά μας βιβλία. Ο Δαλάι Λάμα περπατούσε ανάμεσά τους και τις εξέταζε μία-μία. Ή πιο ελκυστική από τις εικόνες κέρδιζε για το μοναστήρι που την έφτιαξε τον τίτλο των καλύτερων πλαστών του βουτύρου για εκείνο το έτος. Εμείς στο Σακπόρι δε δείχνανε κανένα ενδιαφέρον για αυτές τις γιορτές, μας φαίνονταν όλες παιδιάστικες και καθόλου διασκεδαστικές. Ούτε που ενδιαφερόμαστε για άλλα γεγονότα, όπως οι κούρσες αλόγων χωρίς αναβάτη που γίνονταν στην πεδιάδα της Λάσα. Το ενδιαφέρον μας στρεφόταν στις γιγάντιες φιγούρες που αναπαριστούσαν χαρακτήρες από τούς μύθους μας. Αυτές οι φιγούρες κατασκευάζονταν με ένα ελαφρό ξύλινο πλαίσιο, που αναπαριστούσε το σώμα που συγκρατούσε ένα πολύ ρεαλιστικό κεφάλι, πραγματικά τεράστιο. Μέσα στο κεφάλι βρίσκονταν λάμπες βουτύρου που φώτιζαν τα μάτια, κάνοντάς τα μάλιστα, καθώς τρεμόσβησαν, να φαίνονται πως κινούνται. 189

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

Ένας δυνατός μοναχός με ξυλοπόδαρα βρισκόταν μέσα στο πλαίσιο, με τα μάτια να κοιτούν αδιάφορα τάχα από ένα άνοιγμα στη μέση του γίγαντα. Κάθε είδους ασυνήθιστα ατυχήματα συνέβαιναν σ' αυτούς τούς μοναχούς, κάποτε βούλιαζε το ένα ξυλοπόδαρο σε κάποια τρύπα στο έδαφος κι ο άτυχος μοναχός ανακάλυπτε πως ισορροπούσε σ' ένα ξυλοπόδαρο, ενώ άλλες φορές γλιστρούσε σε κάποια γλιστερή ουσία, που τύχαινε να υπάρχει στο έδαφος. Ένα από τα χειρότερα ατυχήματα ήταν όταν λύνονταν οι λάμπες και έβαζαν φωτιά σ' ολόκληρη τη γιγάντια φιγούρα! Μια φορά, σε χρόνια κατοπινά, είχαν πείσει κι εμένα να ζωντανέψω μία τεράστια φιγούρα του Βούδα θεού της ιατρικής. Ήταν εφτά μέτρα ψηλή. Τα πανιά που κάλυπταν το πλαίσιο ανέμιζαν γύρω από τα ξυλοπόδαρα μου μαζί με ένα σωρό σκόρους, γιατί ήταν από καιρό στην αποθήκη. Όπως τινάζομουν περπατώντας ικανά να πέφτει σκόνη από τις πτυχές του υφάσματος που μου χάριζε ατέλειωτα φταρνίσματα. Και στο κάθε ένα από αυτά νόμιζα πως θ' αναποδογύριζα. Κάθε φτάρνισμα έκανε να τινάζομαι ακόμα περισσότερο, προσθέτοντας στις ανέσεις μου και λίγο καυτό βούτυρο από τις λάμπες πάνω στο ξυρισμένο φτωχό μου κεφάλι. Ή ζέστη ήταν τρομερή. Κουρέλια μουχλιασμένων παλιόρουχων, σμήνη ολόκληρα από ζαλισμένους σκόρους και ζεστό βούτυρο. Φυσιολογικά το βούτυρο σε μία λάμπα είναι στερεό, εκτός από μία μικρή περιοχή γύρω στο φτιλί. Τώρα όμως, μέσα σ' αυτή τη ζέστη, είχε λιώσει όλο το απόθεμα. Κι εκτός από αυτά, η μικρή τρύπα για τα μάτια στο μέσον της φιγούρας έπεφτε λίγο ψηλά για μένα και δε μπορούσα να κατέβω απ' τα ξυλοπόδαρα για να τη φτιάξω. Έτσι το μόνο που μπορούσα να βλέπω ήταν η πλάτη της φιγούρας που πήγαινε εμπρός μου κι από τον τρόπο που λικνιζόταν και χοροπηδούσε, δεν ήθελα και πολύ να καταλάβω το τι τραβούσε ο κακομοίρης που ήταν μέσα της. Όπως κι αν ήταν όμως, τη στιγμή που μας παρακολουθούσε ο Δαλάι Λάμα, δε μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα άλλο από το να προχωρούμε, πνιγμένοι από τα κουρέλια και μισοψημένοι στο βούτυρο από τις λάμπες. Μ' αυτή τη ζέστη και τον ιδρώτα θα πρέπει να έχασα πολλά κιλά εκείνη τη μέρα! Ένας ανώτερος Λάμα μου είπε εκείνη τη νύχτα.¹⁹⁰

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Ω, Λόμπσανγκ, τα πηγες πολύ καλά, θα γινόσουν ένας υπέροχος κωμικός! Δεν του είπα φυσικά ότι τα κόλπα που τόσο τον διασκέδασαν, ήταν εντελώς αθέλητα. Μετά από αυτό όμως ποτέ άλλοτε δε ζωντάνεψα κάποια φιγούρα! Όχι πολύ μετά από αυτό, θα πρέπει να ήταν πέντε η έξι μήνες, ξέσπασε μία τρομερή ανεμοθύελλα, που σήκωνε μαζί της σύννεφα από σκόνη και άμμο. Βρισκόμουν στη σκεπή μιας αποθήκης προσπαθώντας να τοποθετήσω φύλλα χρυσού για να μονώσω από τα νερά τη σκεπή. Ή ανεμοθύελλα με άρπαξε, με στριφογύρισε με βία και μ' έστειλε να σκάσω κάπου έξι μέτρα πιο πέρα, σε μία άλλη σκεπή. Ένα άλλο φύσημα με σήκωσε από κει, με έσπρωξε ως την άκρη της σκεπής εκείνης και με άφησε να κατρακυλήσω την πλευρά του σιδερένιου βουνού ως την οδό Λίνγκχορ, κάπου εκατό μέτρα πιο κάτω. Το έδαφος ήταν λασπερό και προσγειώθηκα με το πρόσωπο στις λάσπες. Ένας ισχυρός κρότος ακούστηκε, σαν κάποιος κορμός που έσπαζε. Ζαλισμένος προσπάθησα ν' αναστηθώ από τις λάσπες, μα ανακάλυψα πως και η παραμικρή προσπάθεια να κινήσω τ αριστερό μου χέρι η ώμο, προξενούσε φοβερούς πόνους. Κάποτε όμως, με ποιο τρόπο δεν ξέρω, κατάφερα να σηκωθώ όρθιος και να συρθώ με αφάνταστο κόπο ως το στεγνό μέρος του δρόμου. Ένιωθα άρρωστος από τον πόνο, δε μπορούσα να σκεφτώ καθαρά, η μοναδική μου σκέψη ήταν πως ν' ανέβω όσο γινόταν πιο γρήγορα το βουνό, πίσω στο μοναστήρι. Τράβηξα τον ανήφορο παραπατώντας, μ' υπεράνθρωπη προσπάθεια ώσπου, στα μισά σχεδόν του δρόμου, συνάντησα μία ομάδα από μοναχούς που έρχονταν τρέχοντας να δουν τι είχε συμβεί σε μένα κι ένα άλλο αγόρι. Εκείνο είχε πέσει πάνω σε βράχους και ήταν νεκρό. Εμένα με μετέφεραν στον υπόλοιπο δρόμο, ως το δωμάτιο του οδηγού μου. Με εξέτασε αμέσως. Πω, πω, φτωχά παιδιά, δεν έπρεπε να τα στείλουν έξω με τέτοια θύελλα! Κοίταξε προς το μέρος μου. Λοιπόν, Λόμπσανγκ, έχεις ένα χέρι κι έναν ώμο σπασμένο, θα πρέπει να τα βάλουμε στη θέση τους. Θα πονέσεις, μα δε γίνεται αλλιώς. Ενώ μιλούσε, και σχεδόν πριν το καταλάβω, είχε φτιάξει τον ώμο μου και έδενε ένα νάρθηκα στο μέρος εκείνο, για να συγκρατήσει τα κόκαλα στη θέση τους. 191

Το χέρι ήταν περισσότερο οδυνηρό, μα σύντομα μπήκε κι αυτό στη θέση του

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

και τοποθετήθηκε στο νάρθηκα. Το υπόλοιπο της μέρας δεν έκανα τίποτα άλλο από το να μένω ξαπλωμένος. Το πρωί της επόμενης μέρας ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ είπε. Δε μπορούμε να σ' αφήσουμε να μείνεις πίσω στις σπουδές σου, Λόμπσανγκ, γι' αυτό λοιπόν θα μελετούμε οι δύο μας μαζί εδώ. Όπως όλοι μας αντιμετωπίζεις με κάποια δυσφορία τη γνωριμία με νέα πράγματα, γι' αυτό κι εγώ πρόκειται να αφαιρέσω με τον υπνωτισμό αυτή την ανταγωνιστική της μάθησης τάση. Έκλεισε το παράθυρο και το δωμάτιο έμεινε στο σκοτάδι, φωτισμένο μόνο από τ' αδύναμο φως που έριχναν οι λάμπες του βωμού. Πήρε από κάπου ένα μικρό κουτί και το τοποθέτησε σ' ένα ράφι μπροστά μου. Μου φαινόταν πως έβλεπα φωτεινά φώτα, χρωματιστά φώτα, αχτίδες και λάμπεις διάφορες, ώσπου όλα φάνηκαν να τελειώνουν σε μία σιωπηλή έκρηξη φωτεινότητας. Θα πρέπει να ξύπνησα πολλές ώρες μετά από αυτό. Το παράθυρο ήταν και πάλι ανοιχτό, μα τώρα οι πορφυρές σκιές της νύχτας είχαν αρχίσει να γεμίζουν την κοιλάδα που απλωνόταν πιο κάτω. Μικρά τρεμουλιαστά φώτα φαινόταν να κάνουν το γύρο των κτιρίων της Ποτάλα, καθώς οι βραδινόι φρουροί περιπολούσαν για να βεβαιωθούν ότι όλα ήταν ασφαλή. Μπορούσα να δω ως μέσα στην πόλη, όπου άρχιζε επίσης η νυχτερινή ζωή. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκε στο δωμάτιο ο οδηγός μου. Ω! Είπε, ώστε γύρισες κοντά μας επιτέλους! Νομίζαμε πως θα έβρισκες τον αστρικό κόσμο τόσο ευχάριστο, που θα έμεινες λίγο ακόμα. Τώρα, υποθέτω πως ως συνήθως θα πεινάς. Τότε κατάλαβα πως πεινούσα πράγματι. Μου έφεραν σύντομα τροφή και καθώς, έτρωγα μου μιλούσε. Κανονικά θα έπρεπε να είχες αφήσει το σώμα σου. Αλλά τα άστρα σου έχουν πει ότι θα ζήσεις για να πεθάνεις στη Γη των κόκκινων ινδιάνων (Αμερική) μετά από πολλά χρόνια. Γίνεται μία λειτουργία για το αγόρι που δεν έμεινε μαζί μας. Σκοτώθηκε ακαριαία. Μου φαινόταν πως εκείνοι που δεν έμεναν μαζί μας ήταν οι τυχεροί. Οι προσωπικές μου εμπειρίες από τα αστρικά ταξίδια ήταν πολύ ευχάριστες. Ύστερα θύμισα στον εαυτό μου πως αληθινά σε κανένα δεν αρέσει το σχολείο, πως πρέπει να μείνουμε για να μάθουμε πράγματα και πως τι άλλο από σχολείο ήταν η ζωή στη Γη. Και σκληρό μάλιστα! Σκέφτηκα. 192

Να 'μαι λοιπόν με δύο σπασμένα κόκαλα, υποχρεωμένος να συνεχίσω να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μαθαίνω! Επί δύο βδομάδες είχα περισσότερο εντατική διδασκαλία από το συνηθισμένο κι αυτό, όπως μου είπαν, για να με εμποδίσει να σκέφτομαι τα σπασμένα μου κόκαλα. Τώρα, στο τέλος του δεκαπενθήμερου, είχαν κολλήσει, μα ένιωθα μουδιασμένος και πονούσα τόσο στον ώμο όσο και στο χέρι. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ διάβαζε κάποιο γράμμα, όταν πήγα κάποιο πρωί στο δωμάτιό του. Σήκωσε το βλέμμα του και με κοίταξε μόλις μπήκα. Λόμπσανγκ, μου είπε, έχουμε ένα δέμα από βότανα που πρέπει να παραδοθεί στην αξιότιμη μητέρα σου. Μπορείς να το πας εσύ ο ίδιος και να μείνεις εκεί όλη τη μέρα. Είμαι σίγουρος πως ο πατέρας μου δε θα θέλει να με δει, απάντησα. Με αγνόησε εντελώς όταν με συνάντησε στα σκαλιά της Ποτάλα. Ναι, φυσικά και το έκανε. Ήξερε πως μόλις ερχόσουν από μία ακρόαση του Εσώτατου εκείνου, ήξερε πως είχες ιδιαίτερα τιμηθεί κι έτσι δεν μπορούσε να σου μιλήσει εκτός κι αν ήμουν εγώ μαζί σου, γιατί ήσουν πλέον κάτω από τη δική μου κηδεμονία κατά διαταγή του ίδιου του πολυτιμότευ. Με κοίταξε κι οι άκρες των ματιών του ζάρωσαν καθώς γέλασε. Όπως και να 'ναι όμως, ο πατέρας σου δεν θα είναι εκεί αύριο. Έχει πάει στο Γιάνγκτσέ για πολλές μέρες. Το πρωί ο οδηγός μου με κοίταξε από την κορυφή ως τα νύχια και είπε. Μάλιστα, φαίνεσαι λίγο χλωμός, μα είσαι καθαρός κι ευπρεπισμένος κι αυτό θα πρέπει ν' αφήσει ικανοποιημένη μία μητέρα! Εδώ είναι και το φουλάρι σου, μην ξεχνάς πως τώρα πια είσαι ένας Λάμα που πρέπει να συμμορφώνεται με όλους τούς κανόνες. Έρθες εδώ ξυπόλητος. Σήμερα θα καβαλήσεις ένα από τα καλύτερα λευκά μας άλογα. Πάρε το δικό μου, του χρειάζεται λίγη άσκηση. Ή δερμάτινη θήκη με τα βότανα, που μου την έδωσαν καθώς έφευγα, ήταν τυλιγμένη σ' ένα μεταξωτό φουλάρι, δείγμα σεβασμού. Το κοίταζα δισταχτικά, μην ξέροντας πως θα μπορούσα να το κρατήσω καθαρό. 193

Στο τέλος έβγαλα το φουλάρι και το έχωσα μέσα στο χιτώνα μου, αφήνοντάς το εκεί, ώσπου να φτάσω κοντότερα στο σπίτι μου. Καβάλα στο

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Λευκό άλογο κατέβηκα τον απότομο λόφο. Στα μισά του δρόμου το άλογο σταμάτησε, γύρισε το κεφάλι του και μου έριξε μία προσεχτική ματιά. Απ' ότι φάνηκε δεν το ενθουσίασα και τόσο, γιατί άφησε ένα δυνατό χλιμίντρισμα και τάχυνε το βήμα του λες και δε μπορούσε ν' αντέξει τη θέα μου περισσότερο. Δεν το παρεξήγησα όμως, γιατί κατάλαβα πως είχαμε τις ίδιες απόψεις! Στο Θιβέτ οι πιο ορθόδοξοι από τούς Λάμα χρησιμοποιούσαν μουλάρια που υποτίθεται δεν έχουν φύλο. Οι λιγότερο σχολαστικοί χρησιμοποιούν αρσενικά άλογα η πόνυ Όσο για μένα, προτιμούσα να περπατώ, όταν ήταν δυνατό. Στο κάτω μέρος του λόφου στρίψαμε δεξιά. Αναστέναξα μ' ανακούφιση, βλέποντας πως και το άλογο δεν είχε διαφορετική γνώμη. Ίσως γιατί διασχίζει κανείς πάντα τον δρόμο Λίνγκχορ από τ' αριστερά προς τα δεξιά, για θρησκευτικούς λόγους. Στρίψαμε λοιπόν δεξιά διασχίζοντας το δρόμο που οδηγούσε στο Ντρεπάνγκ, για να συνεχίσουμε στην οδό Λίνγκχορ. Προσπέρασα την Ποτάλα που δε μου φάνηκε τόσο ελκυστική όσο το Σακπόρι και διέσχισα το δρόμο για την Ινδία, αφήνοντας το Κάλινγκ Τσου στ' αριστερά μου και το ναό του φιδιού στα δεξιά. Στην είσοδο του παλιού μου σπιτιού, λίγο πιο εκεί, με είδαν οι υπηρέτες κι έτρεξαν ν' ανοίξουν τις πύλες. Κάλπασα ίσια μέσα στην αυλή, με περηφάνια κι ελπίδες πως δε θα πέσω. Ευτυχώς κάποιος από τούς υπηρέτες κράτησε το άλογο και γλίστρησα κάτω. Μ' επισημότητα ο επιστάτης κι εγώ ανταλλάξαμε τα τελετουργικά μας φουλάρια. Ευλόγησε αυτό το σπίτι και τούς κατοίκους του, αξιότιμε Λάμα της ιατρικής, κύριε! Είπε ο επιστάτης. Ας είναι μαζί σας οι ευλογίες του Βούδα, του πάναγνου και παντογνώστη, να σας κρατούν υγιείς. Απάντησα. Αξιότιμε κύριε, η δέσποινα του σπιτιού με διατάζει να σας οδηγήσω κοντά της. Έτσι κι έγινε (μία και δε μπορούσα να βρω μόνος το δρόμο μου!) Ενώ εγώ προσπαθούσα να τυλίγω βιαστικά τη δερμάτινη σακούλα μ' εκείνο το φουλάρι. Ανεβήκαμε στο πάνω πάτωμα, στο καλύτερο δωμάτιο της μητέρας. Δεν μου επέτρεπε ποτέ να μπω εδώ μέσα, όσο ήμουν ένας απλός γιος, σκέφτηκα. 194

Ή δεύτερη σκέψη μου ήταν αν θα έπρεπε να γυρίσω και να το βάλω στα πόδια, το δωμάτιο ήταν γεμάτο γυναίκες! Πριν μπορέσω να το κάνω, ήρθε κοντά μου η μητέρα μου και υποκλίθηκε. Αξιότιμε κύριε και γιε, οι φίλες μου

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

συγκεντρώθηκαν εδώ, ανυπομονώντας να ακούσουν την ιστορία της τιμής που σάς έγινε από τον πολυτιμότερο. Αξιότιμη μητέρα, απάντησα, οι κανόνες του τάγματος μου δε μου επιτρέπουν να επαναλάβω τα λόγια του πολυτιμότερου. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου ζήτησε να σάς φέρω αυτό το δέμα με τα βότανα και να σάς προσφέρω το φουλάρι του χαιρετισμού. Αξιότιμε Λάμα και γιε, οι κυρίες αυτές έχουν ταξιδέψει από πολύ μακριά, για να ακούσουν για τον Εσώτατο οίκο και για τον πολυτιμότερο που τον κατοικεί. Είναι αλήθεια ότι διαβάζει ινδικά περιοδικά. Έχει στ' αλήθεια ένα Κρύσταλλο με το οποίο μπορεί να κοιτάζει μέσα από τούς τοίχους των σπιτιών. Κυρία, απάντησα, δεν είμαι παρά ένας φτωχός Λάμα της ιατρικής, που μόλις ήρθε από τούς λόφους. Δεν αρμόζει στη θέση μου να μιλώ για τις πράξεις της κεφαλής του τάγματος μας. Βρίσκομαι εδώ σαν απλός αγγελιοφόρος. Μια νεαρή γυναίκα ήρθε κοντά μου και είπε. Δε με θυμάσαι. Είμαι η Γιασό. Για να πω την αλήθεια, δε τη θυμόμουν, είχε τόσο μεγαλώσει και φορούσε τόσα στολίδια. Άρχισα να φοβάμαι. Οχτώ, όχι, εννέα γυναίκες ήταν υπερβολικό πρόβλημα για μένα. Με τούς άντρες, μάλιστα, ήξερα πως να τούς φερθώ, μα οι γυναίκες! Με κοίταζαν σαν να ήμουν κανένα ολόπαχο αρνάκι κι εκείνες πεινασμένοι λύκοι των πεδιάδων. Δεν υπήρχε παρά ένα πράγμα να κάνω. Υποχώρηση. Αξιότιμη μητέρα, είπα, παρέδωσα το μήνυμά μου. Είμαι πλέον έτοιμος να επιστρέψω στα καθήκοντά μου. Ήμουν βαριά άρρωστος και έχω πολλά να κάνω. Με αυτά υποκλίθηκα, γύρισα και άφησα το δωμάτιο με όση ταχύτητα μου επέτρεπε η ευπρέπεια μου. Ο επιστάτης είχε γυρίσει στο γραφείο του και το άλογο το έφερε ο σταυλάρχης. Βοήθησε με ν' ανέβω προσεκτικά, του είπα, γιατί το χέρι και ο ώμος μου είναι πρόσφατα σπασμένα και δε μπορώ να τα καταφέρω αβοήθητος. 195

Ο σταυλάρχης άνοιξε την πύλη και κάλπασα έξω, τη στιγμή ακριβώς που εμφανίστηκε στο μπαλκόνι η μητέρα φωνάζοντας κάτι. Το λευκό άλογο έστριψε αριστερά, ώστε να ταξιδέψουμε πάλι με τη φορά του ρολογιού τον

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κυκλικό δρόμο Λίνγκχορ. Επιβράδυνα τον βηματισμό του. Δεν ήθελα να γυρίσω πίσω και υπερβολικά γρήγορα. Πέρασα το Γιού-πο Λίνγκα, το Μουρου Κόμπα και άφησα τον κυκλικό δρόμο. Και πάλι πίσω στο σιδερένιο βουνό, στο Σακπόρι, το σπίτι μου, έτρεξα να βρω το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Με κοίταξε στα μάτια. Γιατί, Λόμπσανγκ, μήπως όλα τα περιπλανώμενα πνεύματα του ουρανού σε κυνήγησαν στην πόλη. Φαίνεσαι κατατρομαγμένος! Κατατρομαγμένος απάντησα, κατατρομαγμένος. Η μητέρα μου είχε φέρει μία παρέα από γυναίκες, που ήθελαν όλες τους να μάθουν για τον Εσώτατο εκείνο και για το τι μου είπε. Τους είπα ότι οι κανόνες του τάγματος μου δεν μου επιτρέπουν να μιλήσω. Και πρόλαβα να φύγω όσο ήμουν ακόμα ασφαλής, όλες εκείνες οι γυναίκες να με κοιτούν έτσι! Ο οδηγός μου τρανταζόταν ασταμάτητα από τα γέλια. Όσο πιο πολύ τον κοιτούσα ξαφνιασμένος, τόσο πιο πολύ γελούσε. Ο πολυτιμότερος ήθελε να μάθει αν έχεις δοθεί ολόψυχα στο Σακπόρι, ήθελε να δει μήπως έχεις νοσταλγήσει το σπίτι σου το πατρικό. Ή μοναστική ζωή είχε αναστατώσει τις κοινωνικές μου αξίες, οι γυναίκες μου φαίνονται παράξενα πλάσματα (και ακόμα είναι!) Μα είμαι σπίτι μου. Ω, όχι, δε θέλω να ξαναγυρίσω στο πατρικό μου. Ή θέα όλων εκείνων των γυναικών, βαμμένων, στολισμένων κι ο τρόπος που με κοιτούσαν. Σαν να ήμουν αρνάκι του γάλακτος κι εκείνες σφαγείς από το Σο. Είχαν στριγγιές φωνές και η φωνή μου έγινε ψίθυρος εκείνα τα χρώματα της αύρας τους. Φοβερά! Ω, αξιότιμε Λάμα οδηγέ, ας μη μιλούμε άλλο για αυτό! Για μέρες δε με άφησαν να το ξεχάσω. Ω Λόμπσανγκ, να σε κάνουν να το βάλεις στα πόδια μία χούφτα γυναίκες! Η. Λόμπσανγκ, θα 'θελα να πας στο σπίτι της αξιότιμης μητέρας σου, έχει γιορτή σήμερα και ζητούν κάποιον να τις διασκεδάσει. 196

Μα ύστερα από μία βδομάδα μου είπαν και πάλι ότι ο Δαλάι Λάμα έδειχνε πολύ ενδιαφέρον για μένα και ότι είχε κανονίσει να παρευρίσκομαι σ' ένα άπω τα πολυάριθμα κοινωνικά πάρτι που διοργάνωνε η μητέρα μου. Κανείς

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

δεν έφερνε ποτέ αντίρρηση στον πολυτιμότητα, όλοι τον αγαπούσαμε, όχι απλά σαν θεό επί της Γης, αλλά και σαν τον αληθινό άνθρωπο που ήταν. Ο χαρακτήρας του ήταν κάπως βιαστικός, μα έτσι ήταν κι ο δικός μου και ποτέ δεν άφηνε τις προσωπικές προκαταλήψεις ν' ανακατευτούν με τις κρατικές υποθέσεις. Ποτέ άλλωστε δεν παρέμενε οργισμένος περισσότερο από λίγα λεπτά. Ήταν ο ανώτατος άρχοντας κράτους κι εκκλησίας.¹⁹⁷

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΜΑΤΙ**

Κάποιο πρωινό, ενώ κοιτούσα γαλήνιος τον κόσμο, μην ξέροντας πως να γεμίσω την μισή ώρα που έμενε ως την επόμενη λειτουργία, με πλησίασε ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Ας περπατήσουμε μαζί, Λόμπσανγκ, έχω μία μικρή δουλειά για σένα. Πήδηξα όρθιος, χαρούμενος που θα έβγαινα με τον οδηγό μου. Δεν αργήσαμε να ετοιμαστούμε και σε λίγο ξεκινήσαμε. Καθώς αφήναμε το ναό ένας από τούς γάτους μας έδειξε φανερά την εκτίμησή του και δεν μπορέσαμε να τον αφήσουμε παρά μόνο όταν σταμάτησε το γουργουρητό του και χαμήλωσε η ουρά του. Ήταν ένας πελώριος γάτος και τον φωνάζαμε, στα Θιβετιανά φυσικά, γάτο, δηλαδή σι μι. Ικανοποιημένος που η αγάπη του βρήκε ανταπόκριση περπατούσε μ' επισημότητα δίπλα μας σχεδόν ως τούς πρόποδες του βουνού. Εκεί φαίνεται πως θυμήθηκε ότι είχε αφήσει τα πετράδια αφύλακτα κι έτρεξε γεμάτος βιασύνη πίσω στο πόστο του. Οι γάτες του ναού δεν ήταν απλά στολίδια, ήταν φύλακες άγριοι των άπειρων ακατέργαστων πετραδιών που βρίσκονταν σκορπισμένα ολόγυρα στις ιερές εικόνες. Τα σπίτια είχαν για φρουρούς τεράστια λυκόσκυλα έκανα να ξεσκίσουν οποιονδήποτε. Τα σκυλιά όμως μπορούσε κανείς να τα φοβίσει και να τα διώξει. Δε συνέβαινε το ίδιο με τις γάτες. Από τη στιγμή που σου ριχνόντουσαν, μόνο ο θάνατος μπορούσε να τις σταματήσει. Ήταν της ράτσας που συχνά ονομάζεται σιαμαία. Το Θιβέτ είναι κρύα χώρα, κι έτσι οι γάτες είναι σχεδόν μαύρες. Στις ζεστές χώρες, από ότι μου έχουν πει, είναι άσπρες. Ή θερμοκρασία επηρεάζει το χρώμα. Τα μάτια τους είναι γαλανά και τα πίσω πόδια τους μακριά, τόσο που τούς δίνουν μία διαφορετική εμφάνιση καθώς περπατούν.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Οι ουρές τους είναι μακριές σαν μαστίγια, και οι φωνές τους! Κανένα είδος γάτας σ' όλο τον κόσμο δε διαθέτει τέτοια φωνή. Ή ένταση και η έκταση των χρωματισμών της είναι σχεδόν απίστευτα. Οι γάτες αυτές περιφέρονταν περήφανες στους ναούς, σιωπηλές και πάντα έτοιμες, σαν μαύρες σκιές στη νύχτα. Αν ποτέ κάποιος προσπαθούσε να κλέψει τα πετράδια, που κανείς άλλος δε φρουρούσε, μία γάτα ξεχυνόταν από το σκοτάδι αρπάζοντας το χέρι του. Αν δεν άφηνε αμέσως ο,τι είχε αρπάξει, μία άλλη γάτα χειμούσε, ίσως και από ψηλά από την ίδια την ιερή εικόνα, κατευθείαν στον λαιμό του κλέφτη. Κι αυτές οι γάτες είχαν σαγόνια δύο φορές μακρύτερα από εκείνα μιας συνηθισμένης γάτας και δεν άφηναν τίποτα να τούς ξεφύγει. Τα σκυλιά μπορούσε κανείς να τα διώξει, ακόμα και να τα δηλητηριάσει. Όχι όμως και τις γάτες. Αυτές μπορούσαν να τρέψουν σε φυγή ακόμα και τα τεράστια λυκόσκυλα. Μόνο εκείνοι που ήξεραν προσωπικά αυτές τις γάτες, μπορούσαν να τις πλησιάσουν, όταν έστεκαν φρουροί. Συνεχίσαμε το δρόμο μας. Κάτω στο δρόμο στρίψαμε δεξιά διασχίζοντας το πάρκο Κάλινγκ και το χωριό Σο. Πέρασαμε από τη γέφυρα του Τυρκουάζ και στρίψαμε και πάλι δεξιά στον οίκο των Ντόρινγκ. Ο δρόμος αυτός μας έβγαλε στη μία πλευρά του κτιρίου της παλιάς κινεζικής αποστολής. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μου μιλούσε καθώς περπατούσαμε. Μία νέα Κινεζική αποστολή έχει μόλις φθάσει, όπως σου είπα. Ας τούς ρίξουμε μία ματιά να δούμε με τι μοιάζουν. Ή πρώτη μου εντύπωση ήταν πολύ άσχημη. Μέσα στο σπίτι πολυάριθμοι άντρες βηματίζουν υπεροπτικά, ανοίγοντας κιβώτια και βαλίτσες. Φαίνονταν να διαθέτουν αρκετά όπλα για τον εξοπλισμό ενός μικρού στρατού. Σαν μικρό αγόρι που ήμουν, μπορούσα να εξερευνήσω το σπίτι μ' ένα τρόπο που δε θα ταίριαζε καθόλου σε κάποιον μεγάλο. Έπεσα στα τέσσερα στο έδαφος και πλησίασα με προφύλαξη ένα ανοιχτό παράθυρο. Για λίγο καιρό έμεινα και παρακολουθούσα την κίνηση ώσπου με είδε κάποιος. Ξεστόμισε μία Κινεζική βρισιά για τούς προγόνους και τούς απογόνους μου χωρίς διάκριση κι άπλωσε το χέρι του να πιάσει κάτι. Ευτυχώς πρόλαβα κι απομακρύνθηκα πριν μου το πετάξει.¹⁹⁹

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Πίσω στην οδό Λίνγκχορ Ξανά, είπα στον οδηγό μου. Ω! Αυτές οι αύρες τους, πόσο κόκκινες έγιναν! Κι εκείνα τα μαχαίρια που κουνούσαν! Τον υπόλοιπο δρόμο προς το μοναστήρι, ο Λάμα ήταν πολύ σκεπτικός. Μετά από το δείπνο μου είπε. Σκεφτόμουν πολλά γι' αυτούς τούς Κινέζους, θα 'θελα να προτείνω στον πολυτιμότεο να χρησιμοποιήσουμε τις ιδιαίτερες ικανότητές σου. Νιώθεις σίγουρος ότι θα μπορέσεις να τούς παρακολουθείς κρυμμένος κατάλληλα, αν όλα κανονιστούν. Το μόνο που μπόρεσα να πω ήταν. Αν νομίζετε ότι μπορώ να το κάνω, τότε θα το κάνω. Την επόμενη μέρα δεν είδα καθόλου τον οδηγό μου, μα την μεθεπόμενη με δίδασκε όλο το πρωί και μετά το μεσημεριανό φαγητό μου είπε. Θα κάνουμε έναν περίπατο το απόγευμα, Λόμπσανγκ. Να, πάρε κι αυτό το πρώτης ποιότητας φουλάρι, ώστε να μη χρειαστεί να χρησιμοποιήσεις τις διορατικές σου δυνάμεις για να μαντέψεις το που θα πάμε. Έχεις δέκα λεπτά για να ετοιμαστείς κι υστέρα έλα να με συναντήσεις στο δωμάτιό μου. Εγώ πρέπει να δω τον Ηγούμενο πρώτα. Για μία φορά ακόμα πήραμε το απότομο μονοπάτι που κατηφόριζε στην πλαγιά. Κόψαμε δρόμο, τραβώντας νοτιοδυτικά και πολύ σύντομα φτάσαμε στο Νόρμπου Λίγκα. Ο Δαλάι Λάμα αγαπούσε πολύ αυτό το πάρκο του πετραδιού και περνούσε τον περισσότερο χρόνο του εκεί. Ή Ποτάλα ήταν ένα πολύ όμορφο μέρος απέξω, μα από μέσα ήταν αρκετά αποπνικτικό εξαιτίας του άσχημου εξαερισμού και των πολλών λυχνιών βουτύρου που έκαιγαν ασταμάτητα. Όλα αυτά τα χρόνια είχε συσσωρευθεί αρκετό βούτυρο στο πάτωμα και δεν ήταν και τόσο σπάνια εμπειρία για έναν αξιοπρεπή Λάμα, καθώς βάδιζε μεγαλόπρεπα κάποιον κατηφορικό διάδρομο, να πατήσει κάποιο σβώλο λίπους κρυμμένο στη σκόνη και να βρεθεί στο άλλο άκρο του διαδρόμου με ένα πονεμένο ωπ!, Καθώς χτυπούσε μέρος της ανατομίας του στο σκληρό πέτρινο πάτωμα. Ο Δαλάι Λάμα, μη θέλοντας να διακινδυνεύσει να γίνει το αντικείμενο τέτοιου καθόλου διδακτικού θεάματος, προτιμούσε να μείνει στο Νόρμπου Λίγκα όποτε ήταν δυνατό. Το πάρκο του πετραδιού κυκλωνόταν από ένα πέτρινο τείχος κάπου τέσσερα μέτρα ψηλό. 200

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Αυτό το πάρκο δεν έχει ηλικία μεγαλύτερη από έναν αιώνα. Το παλάτι στο κέντρο του είχε επίχρυσους πύργους και το αποτελούσαν τρία επιμέρους κτίρια που χρησίμευαν για επίσημες κρατικές υποθέσεις. Ή εσωτερική αυλή, που επίσης περιβαλλόταν από ένα ψηλό τοίχο, χρησιμοποιόταν από τον Δαλάι Λάμα σαν κήπος αναψυχής. Μερικοί γράφουν ότι απαγορευόταν στους αξιωματούχους να μπαίνουν σε αυτόν τον κήπο. Αυτό είναι λάθος. Εκείνο που απαγορευόταν, ήταν να κάνουν επίσημες δουλειές μέσα στην εσωτερική αυλή. Την έχω επισκεφτεί κάπου τριάντα φορές και το ξέρω καλά. Περιελάμβανε μία πολύ όμορφη τεχνητή λίμνη με δύο νησιά. Στο κάθε ένα πάνω ήταν χτισμένο κι από ένα καλοκαιρινό σπίτι. Από τη βορειοδυτική πλευρά, ένας πλατύς πέτρινος διάδρομος επέτρεπε να πάει κανείς με τα πόδια στα νησάκια και στα σπίτια που ήταν εκεί χτισμένα. Ο Δαλάι Λάμα περνούσε πολλές ώρες της μέρες σ' ένα από αυτά τα σπίτια, τις περισσότερες διαλογιζόμενος. Μέσα στο πάρκο υπήρχε ένας στρατώνας, που στέγαζε κάπου πεντακόσιους άντρες, την προσωπική του φρουρά. Σε αυτό το μέρος με οδηγούσε ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Αυτή ήταν η πρώτη μου επίσκεψη εκεί. Διασχίσαμε την πανέμορφη Γη και, περνώντας από μία καταστόλιστη πύλη, βρεθήκαμε στην εσωτερική αυλή. Πουλιά όλων των ειδών τσιμπούσαν την τροφή τους από το έδαφος καθώς μπήκαμε και κανένα δε μας έδωσε προσοχή, εμείς έπρεπε να παραμερίζουμε για να περάσουν αυτά! Ή λίμνη ήταν γαλήνια, σαν καλογυαλισμένος μεταλλικός καθρέφτης. Ο πέτρινος διάδρομος είχε πρόσφατα καθαριστεί και βαδίσαμε πάνω του ως το μακρινότερο νησί, όπου ο Εσώτατος εκείνος καθόταν σε βαθύ διαλογισμό. Καθώς πλησιάσαμε, σήκωσε το βλέμμα του και χαμογέλασε. Γονατίσαμε κι αφήσαμε στα πόδια του τα φουλάρια μας. Εκείνος μας είπε να καθίσουμε εμπρός του. Χτύπησε ένα κουδούνι για να φέρουν το βουτυρωμένο τσάι, χωρίς το οποίο κανείς Θιβετιανός δεν ξεκινούσε μία συζήτηση. Ενώ το περιμέναμε, μου μίλησε για τα διάφορα ζώα που είχε στον κήπο και υποσχέθηκε πως θα μου τα έδειχνε αργότερα.²⁰¹

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Όταν απομακρύνθηκε ο Λάμα που έφερε το τσάι, ο Δαλάι Λάμα με κοίταξε και είπε. Ο καλός μας φίλος Μινγκυάρ μου λέει πως δε σου άρεσαν καθόλου τα χρώματα της αύρας των ανθρώπων της κινεζικής αντιπροσωπείας. Μου είπε επίσης πως κρατούν πολλά όπλα πάνω τους. Σε όλες τις δοκιμές, μυστικές και φανερές, της διορατικότητας σου, ποτέ δεν απέτυχες. Ποια είναι η γνώμη σου γι' αυτούς τούς ανθρώπους. Δεν ένιωσα και πολύ ευχαριστημένος με την ερώτηση, δε μου άρεσε να λέω σε άλλους εκτός από τον οδηγό μου το τι έβλεπα στα χρώματα και το τι νόημα είχαν για μένα. Κατά τη γνώμη μου, αν κάποιος δε μπορούσε να δει από μόνος του, τότε δεν έπρεπε και να ξέρει. Μα πως μπορεί κανείς να πει κάτι τέτοιο στην κεφαλή ενός κράτους. Και ιδιαίτερα αν αυτή η κεφαλή δεν ήταν διορατική. Ή απάντησή μου στον Δαλάι Λάμα ήταν. Αξιότιμε πολύτιμε προστάτη, δεν είμαι καθόλου προετοιμασμένος στην ανάγνωση της αύρας των ξένων, θεωρώ τον εαυτό μου ανάξιο να εκφέρει γνώμη. Αυτή η απάντηση δεν έφερε κανένα αποτέλεσμα. Ο Εσώτατος εκείνος απάντησε. Σαν κάποιος που κατέχει ειδικές ικανότητες, που χάρη στις αρχαίες τέχνες έχουν τεθεί κάτω από τον ελέγχό σου, έχεις καθήκον να μιλήσεις. Πες μου λοιπόν τι είδες. Αξιότιμε πολύτιμε προστάτη, αυτοί οι άνθρωποι έχουν κακές προθέσεις. Τα χρώματα της αύρας τους δείχνουν ότι συνωμοτούν. Αυτά ήταν όλα όσα είπα. Ο Δαλάι Λάμα έδειχνε ικανοποιημένος. Πολύ καλά, τα επανέλαβες όπως τα είχες πει στον Μινγκυάρ. Αύριο θα κρυφτείς πίσω απ' αυτό το παραβάν και θα παρατηρείς αθέατος τούς Κινέζους όταν θα με επισκεφτούν. Πρέπει να είμαστε σίγουροι όμως ότι δε θα σε δουν. Κρύψου τώρα, για να δούμε μήπως φαίνεσαι. Φαινόμενουν κι έτσι καλέστηκαν υπηρέτες που μετακίνησαν λίγο το παραπέτασμα ώστε να με κρύβει εντελώς. Ορισμένοι από τούς Λάμα παράστησαν τούς Κινέζους αντιπρόσωπους σε μία πρόβα. Προσπάθησαν πολύ να βρουν το μέρος όπου κρυβόμουν. Άκουσα τηλεπαθητικά τη σκέψη ενός απ' αυτούς. Ναι, θα έχω πολλά να κερδίσω αν μπορέσω να το δω! Μα δεν κέρδισε τίποτα, αφού κοιτούσε σε λάθος μέρος. Κάποτε ο Εσώτατος εκείνος έδειξε ικανοποιημένος και φώναξε να εμφανιστώ. 202

Μας μίλησε για λίγο και μας είπε να βρισκόμαστε εκεί την άλλη μέρα, γιατί

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τότε θα τον επισκεπτόταν η κινεζική αντιπροσωπεία, προσπαθώντας να αποσπάσει μία συμφωνία με το Θιβέτ. Μ' αυτές τις σκέψεις στο μυαλό, αφήσαμε τον Πολυτιμότατο και τραβήξαμε τον ανηφορικό δρόμο μας προς το Σακπόρι. Την επόμενη μέρα, κατά τις έντεκα το πρωί, κατεβήκαμε ξανά το σιδερένιο βουνό και μπήκαμε στην εσωτερική αυλή. Ο Δαλάι Λάμα μου χαμογέλασε και είπε πως έπρεπε να φάω κάτι ήμουν πάντα έτοιμος για κάτι τέτοιο πριν κρυφτώ. Διέταξε να φέρουν στον οδηγό μου και σε μένα μία πολύ εύγευστη τροφή, λιχουδιές φερμένος από την Ινδία. Δεν ξέρω πως ονομάζονταν, ξέρω μόνο πως ήταν πολύ ευχάριστη αλλαγή μετά τη συνεχή διατροφή με Τσάμπα, τσάι και γογγύλια. Καλά χορτασμένος, μπορούσα πια ν' αντιμετωπίσω πιο εύθυμα την προοπτική της πολύωρης ακινησίας. Ή απόλυτη ακινησία ήταν ένα πολύ απλό πράγμα για μένα και για κάθε Λάμα. Όταν διαλογιζόμαστε έπρεπε πάντα να μένουμε ακίνητοι. Από πολύ μικρή ηλικία, από επτά χρόνων για να είμαστε ακριβείς, είχα διδαχτεί να κάθομαι ακίνητος για ώρες ατέλειωτες. Συνήθιζαν να τοποθετούν μία αναμμένη λάμπα λίπους πάνω στο κεφάλι μου κι έπρεπε να παραμείνω στη στάση του λωτού, ώσπου να καιγόταν όλο το λίπος. Αυτό μπορούσε να κρατήσει και δώδεκα ώρες. Έτσι λοιπόν τώρα, τρεις και τέσσερις ώρες ακινησίας, δε σήμαιναν τίποτα. Κατευθείαν εμπρός μου κάθισε στη στάση του λωτού ο Δαλάι Λάμα, στον θρόνο του, ενάμιση μέτρο πάνω από το δάπεδο. Εκείνος κι εγώ, μείναμε ακίνητοι. Έξω από τα τείχη ακούστηκαν άγριες φωνές και πολλές βρισιές στα Κινεζικά. Μετά από λίγο κατάλαβα τι είχε συμβεί. Οι Κινέζοι είχαν τούς χιτώνες τους ύποπτα φουσκωμένους και τούς έψαξαν για όλα. Μετά από αυτό τούς επέτρεψαν να μπουν στην εσωτερική αυλή. Τούς είδαμε να έρχονται, οδηγημένοι από τούς άντρες της φρουράς, διασχίζοντας τον πέτρινο διάδρομο και την πύλη του περιπτέρου στο νησάκι. Ένας ανώτερός Λάμα εψάλλε **OM MANI PANTME XO'UM**, και οι Κινέζοι, αντί να ψάλλουν το μάντραμ σαν ένδειξη αβροφροσύνης, απάντησαν με το Κινεζικό νο μί τ'ο φό (που σημαίνει. Άκουσέ μας, ω Βούδα!) Λοιπόν, Λόμπσανγκ, η δουλειά σου είναι πολύ εύκολη δεν κουράζονται να κρύψουν τις πραγματικές διαθέσεις τους, σκέφτηκα. 203

Καθώς τούς κοίταζα από την κρυψώνα μου, διέκρινα το λαμπύρισμα της αύρας τους, τις θαμπές ανταύγειες που επισκιάζονταν από ένα ζοφερό

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κόκκινο. Σκέψεις γεμάτες μίσος ξεχύλιζαν και στροβιλίζονταν. Λωρίδες και σπείρες από χρώματα απαίσια, μπερδεμένα, αποτελούσαν τις αύρες τους. Κανείς δε διέθετε τις καθαρές, αγνές αποχρώσεις της ανώτερης σκέψης, μα τούς φριχτούς, μολυσμένους χρωματισμούς εκείνων, που έχουν αφιερώσει τη ζωική τους δύναμη σε ολικές επιδιώξεις και στο κακό. Ήταν από εκείνους τούς ανθρώπους, για τούς οποίους λέμε. Ο λόγος τους έσταζε μέλι, μα οι σκέψεις τους ήταν σάπιες. Κοιτούσα επίσης τον Δαλάι Λάμα. Τα χρώματά του έδειχναν θλίψη, μία θλίψη που φούντωνε καθώς θυμόταν την παλιά του επίσκεψη στην Κίνα. Μου άρεσαν όλα όσα έβλεπα στον Εσώτατο εκείνο, τον καλύτερο κυβερνήτη που είχε ποτέ το Θιβέτ. Είχε ένα χαρακτήρα αρκετά ευέξαπτο και κάποτε και τα δικά του χρώματα πετούσαν κόκκινες σπίθες, μα η ιστορία θα γράψει πως ποτέ δεν έζησε ένας καλύτερος Δαλάι Λάμα, τόσο αφοσιωμένος στη χώρα του. Τον σκεφτόμουν πάντα με πολύ συμπάθεια και στην καρδιά μου ήταν δεύτερος, μετά το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, για τον όποιο ένιωθα κάτι περισσότερο από συμπάθεια. Μα η συνομιλία τραβούσε αργά αργά προς το άχρηστο τέλος της, άχρηστο γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν έρχονταν σαν φίλοι, μα σαν εχθροί. Ή μοναδική τους σκέψη ήταν το πως θα καταφέρουν αυτό που θέλουν και δε λογάριζαν πολύ τις μεθόδους που θα χρησιμοποιούσαν. Ζητούσαν ολόκληρες περιοχές, ζητούσαν να ελέγχουν την πολιτική του Θιβέτ και ήθελαν χρυσάφι! Αυτό το τελευταίο ήταν κάτι που τούς δελέαζε εδώ και πάμπολλα χρόνια. Υπάρχουν εκατοντάδες τόννοι χρυσού στο Θιβέτ, το θεωρούμε ιερό μέταλλο. Σύμφωνα μ' ο,τι πιστεύουμε, το έδαφος βεβηλώνεται όταν του αφαιρούμε τον χρυσό που περιέχει και έτσι σπάνια τον αγγίζαμε. Από ορισμένα ποτάμια μπορούσε να μαζέψει κανείς σβόλους από χρυσάφι, φερμένο από τα ψηλά βουνά. Στην περιοχή Τσάνγκ Τάνγκ έχω δει χρυσάφι στις όχθες ορμητικών χειμάρρων τόσο άφθονο, όσο είναι η άμμος σε άλλους ποταμούς. 204

Λιώναμε μερικούς από αυτούς τούς σβόλους και φτιάχναμε καλλιτεχνήματα, για να στολίσουμε τούς ναούς, βάζοντας το ιερό αυτό μέταλλο σε ιερές χρήσεις. Ακόμα και λάμπες φτιάχναμε από χρυσό.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Δυστυχώς, το μέταλλο αυτό είναι τόσο μαλακό, που τα καλλιτεχνήματα αλλοιώνονται εύκολα. Το Θιβέτ είναι κάπου οχτώ φορές μεγαλύτερο από τα βρετανικά νησιά. Τεράστιες περιοχές μένουν πρακτικά ανεξερευνήτες, μα από τα ταξίδια που έχω κάνει εγώ προσωπικά με τον οδηγό μου, ξέρω πως υπάρχει χρυσός, ασήμι και ουράνιο. Δεν επιτρέψαμε ποτέ σε δυτικούς να κάνουν εξερευνήσεις εκεί παρά τις έντονες προσπάθειές τους γιατί ένας παλιός μύθος λέει. Εκεί όπου πατούν το πόδι τους άνθρωποι από τη δύση, εκεί τούς ακολουθεί και ο πόλεμος! Θα πρέπει να θυμάται λοιπόν κανείς, όταν διαβάζει για χρυσές τρομπέτες, χρυσά πιάτα, χρυσοστόλιστα σώματα, πως ο χρυσός δεν είναι καθόλου σπάνιο μέταλλο στο Θιβέτ, μα ιερό. Το Θιβέτ θα μπορούσε να είναι μία από τις μεγαλύτερες αποθήκες του κόσμου, αν η ανθρωπότητα επιδίωκε ενωμένη την ειρήνη, εγκαταλείποντας το άχρηστο κυνηγητό περισσότερης δύναμης. Κάποιο πρωί κι ενώ αντέγραφα ένα παλιό χειρόγραφο ετοιμάζοντας το για τύπωμα, ήρθε να με δει ο οδηγός μου. Λόμπσανγκ, θα πρέπει ν' αναβάλεις ο,τι κάνεις για αργότερα. Ο Πολυτιμότητος έστειλε και μας ζητά. Πρέπει να πάμε αθέατοι ως το Νόρμπου Λίνγκα, για ν' αναλύσουμε τα χρώματα κάποιου ξένου από το δυτικό κόσμο. Πρέπει να βιαστείς, να ετοιμαστείς, ο Πολυτιμότητος θέλει να δει εμάς πρώτα. Δε θα χρειαστούν ούτε φουλάρια, ούτε επισημότητα, μόνο ταχύτητα! Ωστε αυτό ήταν. Έμεινα να τον κοιτάζω για λίγα δευτερόλεπτα κι υστέρα πήδηξα όρθιος. Να φορέσω ένα καθαρό χιτώνα, αξιότιμε Λάμα διδάσκαλε κι είμαι έτοιμος. Δεν άργησα και πολύ να πάρω μία κάπως ευπρεπή εμφάνιση. Ξεκινήσαμε μαζί χωρίς λόγια, η απόσταση δεν ήταν παρά ένα χιλιόμετρο. Στους πρόποδες του βουνού, εκεί ακριβώς που είχα πέσει και σπάσει μερικά κόκαλα, περάσαμε μία μικρή γέφυρα και βγήκαμε στην οδό Λίγκχορ. Τη διασχίσαμε και σύντομα βρεθήκαμε στις πύλες του Νόρμπου Λίνγκα, του πάρκου του πετραδιού, όπως συχνά μεταφράζεται. Οι φρουροί ήταν έτοιμοι να μας διώξουν, όταν Αναγνώρισαν τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. άλλαξαν αμέσως διάθεση.205

Μας πέρασαν γρήγορα στην εσωτερική αυλή, όπου καθόταν ο Δαλάι Λάμα σε μία βεράντα. Ένιωσα αρκετά αμήχανος, μη έχοντας κανένα φουλάρι να παρουσιάσω και μην ξέροντας έτσι πως να φερθώ. Ο Εσώτατος. Εκείνος μας κοίταξε χαμογελώντας. Κάθισε Μινγκυάρ κι εσύ Λόμπσανγκ.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Βιαστήκατε πραγματικά. Καθίσαμε και περιμέναμε να μας μιλήσει. Διαλογίσθηκε γι' αρκετή ώρα, δίνοντας την εντύπωση πως έβαζε σε κάποια τάξη τις σκέψεις του. Πριν λίγα χρόνια, άρχισε να λέει, ο στρατός των κόκκινων βαρβάρων (των Άγγλων) εισέβαλε στην ιερή μας Γη. Κατέφυγα στην Ινδία κι από εκεί ταξίδεψα πάρα πολύ. Το έτος του σιδερένιου σκύλου (1910) τη βρετανική εισβολή ακολούθησε η Κινεζική. Κατέφυγα και πάλι στην Ινδία κι εκεί συνάντησα τον άνθρωπο που πρόκειται να δεχτούμε σήμερα. Τα λέω όλα αυτά για σένα, Λόμπσανγκ, ο Μινγκυάρ ήταν μαζί μου. Οι Βρετανοί έδωσαν υποσχέσεις, που δεν κράτησαν ποτέ. Θα ήθελα τώρα να ξέρω αν αυτός ο άνθρωπος μιλά με μία η δύο γλώσσες. Εσύ, Λόμπσανγκ, δε θα καταλαβαίνεις τα λόγια του κι έτσι θα μείνεις ανεπηρέαστος στην κρίση σου. Εσύ κι ένας άλλος θα παρακολουθείτε τη σκηνή κρυμμένοι πίσω από εκείνα τα υψώματα, κανείς δε θα ξέρει την παρουσία σας. Θα γράψετε και οι δύο τις εντυπώσεις σας από τα αστρικά χρώματα, έτσι όπως διδαχθήκατε να το κάνετε από τον οδηγό σας, που τόσο καλά λόγια λέει για σας. Τώρα, Μινγκυάρ, δείξε στο μαθητή σου το μέρος όπου θα κρυφτεί, αφού είναι περισσότερο συνηθισμένος σε σένα από ότι σε μένα και αφού θεωρεί πραγματικά το πιστεύω τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ να είναι ανώτερος του Δαλάι Λάμα! Κρυμμένος πίσω από το παραβάν είχα πια κουραστεί να χαζεύω ολόγυρα. Είχα κουραστεί να κοιτώ τα πουλιά και το κυμάτισμα των φύλλων στα δέντρα. Πότε πότε τσιμπούσα στα κρυφά καμιά μπουκιά από το λίγο Τσάμπα που είχα μαζί μου. Σύννεφα ταξίδευαν στον ουρανό και σκεφτόμουν πόσο ωραία θα ήταν να βρίσκομαι σε κάποιον αετό, νιώθοντας το σώμα μου να λικνίζεται και να δονείται καθώς ο ορμητικός άνεμος ούρλιαζε ανάμεσα στα ξύλα του σκελετού και του τεντωμένου σχοινιού. 206

Ξαφνικά τινάχτηκα σαν να είχα με κάτι συγκρουστεί. Για μία στιγμή νόμισα πως πράγματι ήμουν σ' έναν αετό, πως με είχε πάρει ο ύπνος και ότι είχα πέσει στο κενό! Όμως όχι, η πύλη του εσωτερικού κήπου είχε ανοίξει, και ανώτεροι Λάμα ντυμένοι στα χρυσά συνόδευαν ένα πολύ παράδοξο θέαμα. Με δυσκολία κρατήθηκα να μη φωνάξω ήθελα να ξεσπάσω σε γέλια. Ήταν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ένας ψηλός, λεπτός άντρας. Λευκά μαλλιά, λευκό πρόσωπο, αραιά φρύδια και μάτια βυθισμένα στις κόγχες τους. Ένα στόμα αρκετά σκληρό. Αλλά αυτά που φορούσε! Κάποιο είδος γαλάζιου υφάσματος, με μία ολόκληρη σειρά από γυαλιστερούς κόμπους που κατέβαιναν στο μπροστινό μέρος, θα πρέπει να ραβόταν σε πολύ κακό Ράφτη, γιατί το κολάρο ήταν τόσο μεγάλο, που έπρεπε να διπλώνεται. Το ύφασμα διπλωνόταν επίσης και πάνω από ορισμένα μπαλώματα. Σκέφτηκα πως οι δυτικοί μπορεί να έχουν συμβολικά μπαλώματα όπως είχαμε εμείς μιμούμενοι τον Βούδα. Εκείνη την εποχή οι τσέπες μου ήταν ολότελα άγνωστες, όπως και τα πέτα. Στο Θιβέτ, εκείνοι που δεν κάνουν καμιά χειρωνακτική εργασία, έχουν μακρυνά μανίκια που καλύπτουν εντελώς τα χέρια. Αυτός ο άνθρωπος είχε κοντά μανίκια, που έφταναν ως τούς καρπούς του. Κι όμως δε μπορεί να είναι εργάτης, σκέφτηκα, τα χέρια του δείχνουν πολύ απαλά. Ίσως να μην ξέρει πως να ντύνεται. Μα ο χιτώννας αυτού του ανθρώπου τέλειωνε εκεί όπου ενώνονταν τα πόδια με το σώμα του. Φτωχός, πολύ φτωχός, σκέφτηκα. Τα παντελόνια του ήταν πολύ στενά κι υπερβολικά μακριά, γιατί οι άκρες ήταν γυρισμένες προς τα πάνω. Θα πρέπει να αισθάνεται φριχτά με τέτοια εμφάνιση μπροστά στον Πολυτιμότητα, σκέφτηκα. Αναρωτιέμαι αν θα μπορούσε κάποιος του μεγέθους του να του δανείσει ρούχα κάπως πιο ευπρεπή. Ύστερα κοίταξα τα πόδια του. Πολύ, πολύ παράξενο. Φορούσε κάτι πολύ περίεργα μαύρα πράγματα που τα κάλυπταν ολόκληρα. Γυάλιζαν τόσο, που έλεγες πως ήταν καλυμμένα με πάγο. Δεν έμοιαζαν καθόλου με τις μάλλινες μπότες που φορούσαμε, όχι, αποφάσισα πως ποτέ στη ζωή μου δε θα έβλεπα τίποτα το πιο παράξενο από αυτό. Εντελώς αυτόματα κατέγραφα αναμεταξύ τα χρώματα που έβλεπα, σημειώνοντας παράλληλα και τη δικιά μου ερμηνεία. 207

Για λίγο στην αρχή ο ξένος μίλησε Θιβετιανά, αρκετά καλά μάλιστα, μα σε λίγο άρχισε να παράγει την πιο παράξενη συλλογή ήχων που είχα ποτέ μου ακούσει. Ήταν αγγλικά, όπως μου είπαν, όταν κατόπιν είδα μόνο μου τον Δαλάι Λάμα. Κάτι άλλο που με εντυπωσίασε φοβερά στον επισκέπτη μας, ήταν όταν έφερε το χέρι σ' ένα από τα μπαλώματα στα πλευρά της ενδυμασίας του κι έβγαλε από μέσα ένα κομμάτι λευκό ύφασμα. Μπροστά

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

στα έκπληκτα μάτια μου έβαλε το ύφασμα πάνω στη μύτη και στο στόμα του, κι έβαλε ένα ήχο σαν μικρή τρομπέτα, θα είναι κάποιο είδος χαιρετισμού για τον Πολυτιμότητα, σκέφτηκα. Όταν τέλειωσε τον χαιρετισμό του, έβαλε προσεκτικά το ύφασμα πίσω από το ίδιο μπάλωμα. Κάτι έψαξε στα διάφορα άλλα μπαλώματα και σύντομα παρουσίασε διάφορα χαρτιά ενός τύπου που πρώτη φορά έβλεπα. Λευκό, απαλό χαρτί. Πως γίνεται να γράφει κανείς πάνω σε τέτοιο χαρτί. Αναρωτήθηκα, δεν υπάρχει τίποτα που να μπορείς να ξύσεις, αν δοκίμαζες να το κάνεις σίγουρα θα ξέσχιζόταν! Ο επισκέπτης μας πήρε από πίσω από ένα τα μπαλώματα ένα λεπτό ραβδάκι από χρωματισμένο ξύλο που φαινόταν να έχει ένα κομμάτι καπνιάς στο μέσον. Χρησιμοποιώντας το ζωγράφισε τα πιο παράξενα σχήματα που φανταζόμουν ποτέ ότι υπήρχαν. Φαντάστηκα πως δεν ήξερε να γράφει και πως απλά υποκρινόταν κάνοντας αυτά τα σημάδια. Καπνιά. Που ακούστηκε να γράφει κανείς μ' ένα κομμάτι καπνιάς. Να φυσήξει κάποιος στο χαρτί και τότε τα δούμε πως εξαφανίζεται η κάπνα! Θα πρέπει σίγουρα να ήταν ανάπηρος, γιατί ήταν υποχρεωμένος να κάθεται σ' ένα ξύλινο πλαίσιο που στηριζόταν σε τέσσερα ραβδιά. Καθόταν πάνω στο πλαίσιο κι άφηνε τα πόδια του να κρέμονται από την άκρη. Πίστεψα πως και η σπονδυλική του στήλη ήταν τραυματισμένη, γιατί δύο άλλα ραβδιά από το πλαίσιο πάνω στο οποίο καθόταν την υποστήριζαν. Αρχίζα να τον λυπάμαι πραγματικά. Ρούχα φριχτά, ανικανότητα γραφής, προσπαθούσε να επιδειχθεί φυσώντας μία τρομπέτα βγαλμένη από κάποιο μπάλωμα και τώρα, για να φανεί ακόμη πιο απόκοσμος, δε μπορούσε να κάτσει σαν άνθρωπος, αλλά έπρεπε να έχει κάτι να στηρίζει την πλάτη του και τα πόδια του να κρέμονται. Έδειχνε να μη βολεύεται πουθενά, σταύρωνε και ξεσταύρωνε τα πόδια του ολοένα. 208

Κάποια στιγμή, προς μεγάλη μου φρίκη, γύρισε το αριστερό του πόδι με τέτοιο τρόπο που η σόλα στράφηκε προς τον Δαλάι Λάμα, κάτι που ήταν μία φοβερή προσβολή αν γινόταν από Θιβετιανό, μα σύντομα φάνηκε πως το θυμήθηκε αυτό γιατί ξεσταύρωσε και πάλι τα πόδια του. Ο Εσώτατος εκείνος πραγματικά μεγάλη τιμή σ' εκείνο τον άνθρωπο, γιατί κι αυτός καθόταν επίσης σ' ένα από τα ξύλινα πλαίσια, αφήνοντας τα πόδια του να κρέμονται. Ο επισκέπτης μας είχε ένα πολύ παράξενο όνομα, τον φώναζαν

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

θηλυκό μουσικό όργανο κι είχε μερικά διακοσμητικά γράμματα μπροστά του. Από τώρα και στο εξής θα αναφέρομαι σ' αυτόν σαν σ. Α. Μπέλλ. Από τα χρώματα της αύρας του έκρινα πως δοκιμαζόταν η υγεία του, πολύ πιθανό επειδή ζούσε σε ένα κλίμα που δεν του ταίριαζε. Φαινόταν να κατέχεται από γνήσια επιθυμία να βοηθήσει, μα ήταν φανερό από τα χρώματά του ότι φοβόταν μήπως ενοχλήσει την κυβέρνησή του, κάτι που θα είχε αντίκτυπο στη σύνταξή του. Ήθελε να τραβήξει μία πορεία, μα η κυβέρνησή του δεν ήταν πρόθυμη κι έτσι το μόνο που του έμενε, ήταν να λείι ορισμένα πράγματα, ελπίζοντας πως κάποτε θα αποδεικνύονταν σωστές οι γνώμες του. Γνωρίζαμε πολλά πράγματα για τον κ. Μπέλλ. Είχαμε όλα τα γεγονότα, την ημερομηνία της γέννησής του και ορισμένες σημαντικές στιγμές από την καριέρα του, με τη βοήθεια των οποίων θα μπορούσαμε να σχεδιάσουμε όλη την υπόλοιπη εξέλιξη της ζωής του. Οι αστρολόγοι ανακάλυψαν ότι είχε ζήσει προηγουμένως στο Θιβέτ κι ότι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας του ζωής, είχε εκφράσει την επιθυμία του να υποστεί άλλη μία ενσάρκωση, αυτή τη φορά όμως στη δύση, με την ελπίδα μήπως μπορέσει να βοηθήσει ν' αναπτυχθούν φιλικές σχέσεις ανάμεσα σ' αυτούς τούς δύο διαφορετικούς κόσμους, ανατολή και δύση. Όλα αυτά, όπως μου είπαν, τα ανέφερε σε ένα από τα βιβλία που είχε γράψει. Φυσικά, αν μπορούσε να επηρεάσει την κυβέρνησή του με τον τρόπο που ο ίδιος ήθελε, δε θα γινόταν καμιά κομμουνιστική εισβολή στη χώρα μου. Όμως, οι γραφές έλεγαν ότι θα γινόταν μία τέτοια εισβολή και ποτέ, μα ποτέ, οι μαντείες δε βγήκαν λανθασμένες. Ή Αγγλική κυβέρνηση ήταν πολύ καχύποπτη, πίστευε ότι το Θιβέτ διαπραγματευόταν με τη Ρωσία. Αυτό δεν τούς άρεσε. 209

Ή Αγγλία δεν ήθελε να υπογράψει καμιά συμφωνία με το Θιβέτ, ούτε Όμως το Θιβέτ να έχει φιλικές σχέσεις με κάποια άλλη χώρα. Το Σικκίν, το Μπουτάν, όλοι μπορούσαν να υπογράψουν συμφωνίες, εκτός βέβαια από το Θιβέτ. Έτσι οι Άγγλοι είχαν ανάψει μέσα σ' αυτά τα τόσο περίεργα κολάρα τους, προσπαθώντας είτε να εισβάλουν στη χώρα μας είτε να μας στραγγαλίσουν δεν τούς ενδιέφερε ποιά από τα δύο θα γινόταν. Ο κ. Μπέλλ, όμως, που βρισκόταν κοντά μας, είδε ότι εμάς δε μας ενδιέφερε να πάμε με

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

το μέρος κανενός κράτους, θέλαμε να μείνουμε μόνοι μας, να ζήσουμε τη ζωή μας με τον δικό μας τρόπο και να μείνουμε μακριά από κάθε είδους διαπραγματεύσεις και συνθήκες με ξένους, οι όποιοι στο παρελθόν το μόνο που μας πρόσφεραν ήταν ταραχές, απώλειες και βάσανα. Ο Εσώτατος εκείνος ευχαριστήθηκε πάρα πολύ με τις παρατηρήσεις που έκανα, όταν ο κ. Μπέλλ είχε φύγει. Σκέφτηκε, όμως, πως ακόμη και τώρα χρειαζόμουν πολλή εξάσκηση και εργασία. Ναι, ναι, είπε, πρέπει να αναπτυχθείς ακόμα περισσότερο, Λόμπσανγκ. Όλα αυτά θα σου φανούν πολύ χρήσιμα, όταν θα πας στις μακρινές χώρες, θα πρέπει να συνεχίσεις με μεγαλύτερη ακόμα ένταση την εκπαίδευσή σου με τη μέθοδο της ύπνωσης, για να μπορέσεις να δεχθείς όσο το δυνατόν περισσότερες γνώσεις. Χτύπησε το κουδούνι του καλώντας έναν από τούς ακολούθους του. Το Μινγκυάρ Ντόνταπ, τον θέλω εδώ, τώρα ! Είπε. Λίγα λεπτά αργότερα εμφανίστηκε ο οδηγός μου και μας πλησίασε αργά. Για κανέναν στο κόσμο δεν ήταν διατεθειμένος αυτός ο Λάμα να βιαστεί! Ο Δαλάι Λάμα τον ήξερε πολύ καλά, ήταν φίλοι και δεν έκανε την παραμικρή προσπάθεια να τον πείσει να έρθει πιο γρήγορα. Ο οδηγός μου κάθισε δίπλα μου, απέναντι από τον πολύτιμο εκείνον. Ένας ακόλουθος έτρεξε να φέρει ακόμα περισσότερο βουτυρωμένο τσάι και λιχουδιές από την Ινδία για να φάμε. Όταν πια τακτοποιηθήκαμε, ο Δαλάι Λάμα είπε. Μινγκυάρ, είχες δίκιο, έχει ικανότητες. Μπορεί, όμως, να αναπτυχθεί ακόμα περισσότερο και πρέπει να αναπτυχθεί. Ακολούθησε όποιον δρόμο νομίζεις πως είναι ο πιο κατάλληλος για να εκπαιδευτεί γρήγορα και σωστά. Χρησιμοποίησε όλες τις πηγές μας γιατί, όπως τώρα πια ξέρουμε πολύ καλά, δύσκολοι καιροί θα έρθουν για τη χώρα μας και θα πρέπει να υπάρχει κάποιος, που να μπορεί να συλλέξει το αρχείο μας για τις αρχαίες τέχνες. 210

Έτσι, οι μέρες μου έγιναν πιο δύσκολες με περισσότερα μαθήματα. Από τότε, συχνά, με έστελναν βιαστικά να πάω να αναλύσω τα χρώματα κάποιου ανθρώπου, η ενός μορφωμένου ηγούμενου από κάποιο μακρινό μοναστήρι η ενός πολιτικού ηγέτη κάποιας απομακρυσμένης επαρχίας. Όλοι πια στην Ποτάλα και στο Νόρμπου Λίνγκα με ήξεραν. Στην Ποτάλα, μάλιστα, μπορούσα να χρησιμοποιώ τα τηλεσκόπια, που με άρεσαν τόσο πολύ, ιδιαίτερα ένα μεγάλο αστρονομικό μοντέλο, που ήταν στηριγμένο πάνω σε έναν βαρύ τρίποδα. Αργά τη νύχτα, περνούσα ώρες ολόκληρες

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κοιτάζοντας το Φεγγάρι και τα αστέρια. Αρκετά συχνά, πήγαινα μαζί με τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ στη πόλη της Λάσα για να παρατηρούμε τούς επισκέπτες. Μπορούσε με τη βοήθεια των αξιοθαύμαστων δυνάμεων διορατικότητας που είχε και τη βαθιά του γνώση για τούς ανθρώπους να ελέγχει και να διορθώνει τις παρατηρήσεις μου. Ήταν πολύ ενδιαφέρον να στεκόμαστε μπροστά στο μαγαζί ενός έμπορα και να τον ακούμε να έπαινοι με δυνατή φωνή τα εμπορεύματά του και να συγκρίνουμε τα λόγια του με τις σκέψεις του, που δεν ήταν για μας καθόλου κρυφές. Επίσης, αναπτύχθηκε πάρα πολύ η μνήμη μου γιατί έπρεπε να ακούω για πολλές ώρες διάφορες ανακατωμένες παραγράφους και μετά να τις λέω πάλι από την αρχή. Για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα βρισκόμουν ξαπλωμένος σε κατάσταση ύπνωσης ενώ οι μοναχοί μου διάβαζαν αποσπάσματα από τις αρχαιότερες γραφές μας.²¹¹

Εκείνη την εποχή πήγαμε στα ψηλά οροπέδια του Τσάνγκ Τάνγκ. Σ' αυτό το βιβλίο θα αρκεστώ να δώσω μία σύντομη περιγραφή αυτής της περιοχής, γιατί αν επιχειρούσα να δώσω λεπτομέρειες, δε θα με έφταναν ολόκληροι

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

τόμοι. Ο Δαλάι Λάμα είχε ευλογήσει τον καθένα από τα δεκαπέντε μέλη της αποστολής και είχαμε ξεκινήσει όλοι ευδιάθετοι, πάνω σε μουλάρια. Τα μουλάρια πήγαιναν σε μέρη απάτητα για τα άλογα. Αργοκίνητοι, τραβήξαμε προς το Τέγκρι Τσό, συνεχίσαμε στις τεράστιες λίμνες του Τσίλιγκ νόρ κι ακόμα βορειότερα. Σκαρφαλώσαμε με δυσκολία στην οροσειρά Τάγκλα κι από εκεί βρεθήκαμε σ' ανεξερεύνητη περιοχή. Είναι δύσκολο να πω πόσο καιρό μας πήρε το ταξίδι, γιατί ο χρόνος δε σήμαινε τίποτα για μας. Δεν υπήρχε κανένας λόγος να βιαστούμε, πηγαίναμε μ' εκείνη την ταχύτητα που μας ήταν περισσότερο βολική, φυλάγοντας τη δύναμη και την ενέργειά μας για τις μελλούμενες δυσκολίες. Καθώς συνεχίζαμε το ταξίδι μας όλο και βαθύτερα στα υψίπεδα με το συνεχώς ανηφορικό έδαφος, τα πάντα μου θύμιζαν το πρόσωπο του φεγγαριού, όπως το είχα δει από το μεγάλο τηλεσκόπιο της Ποτάλα. Τεράστιες οροσειρές και βαθιά φαράγγια. Εδώ το τοπίο ήταν το ίδιο. Ατέλειωτα, αιώνια βουνά και χαράδρες που φαίνονταν να μην έχουν βυθό. Παλεύαμε να συνεχίσουμε σ' αυτό το Σεληνιακό τοπίο, βρίσκοντας τις συνθήκες όλο και δυσκολότερες. Κάποτε τα μουλάρια φάνηκαν ανήμπορα να συνεχίσουν. Στην αραιή ατμόσφαιρα των βουνών τα καταλάμβανε γρήγορα η εξάντληση και δε μπορούσαν να καταφέρουν να διασχίσουν μερικές από τις γεμάτες βράχια χαράδρες, όπου κρεμόμαστε από κάποιο αιωρούμενο στο κενό σχοινί. 212

Στο πιο προφυλαγμένο σημείο που μπορούσαμε να βρούμε, αφήσαμε τα μουλάρια μας και πέντε από τα ασθενέστερα μέλη της αποστολής. Ένα πέτρινο τείχος που υψωνόταν στον ουρανό σαν πριονωτό δόντι λύκου τούς πρόσφερε καταφύγιο από τα ξαφνικά ξεσπάσματα αυτού του γυμνού, ανεμοδαρμένου τοπίου. Στη βάση του, όπου μαλακότερος βράχος είχε φθαρεί από το πέρασμα του χρόνου, υπήρχε ένα σπήλαιο. Ένα πολύ απότομο μονοπάτι οδηγούσε προς τα κάτω σε μία κοιλάδα όπου υπήρχε αραιή βλάστηση, αρκετή όμως για να συντηρήσει τα μουλάρια. Ένα κελαρυστό ποτάμι κυλούσε στο πλάτωμα της κοιλάδας, για να πέσει σε λίγο από κάποιο γκρεμό εκατοντάδες μέτρα πιο κάτω, τόσο κάτω που χανόταν ακόμα κι ο θόρυβος της πτώσης του. Εδώ ξεκουραστήκαμε για δύο μέρες πριν συνεχίσουμε τον ανηφορικό δρόμο μας. Οι πλάτες μας πονούσαν με τα φορτία που κουβαλούσαμε και τα πνευμόνια μας ήταν έτοιμα να σκάσουν από έλλειψη οξυγόνου. Εμείς όμως συνεχίζαμε, πάνω από

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

φαράγγια και γκρεμούς. Σε πολλά από αυτά έπρεπε να χρησιμοποιήσουμε ατσάλινα αγκίστρια με σχοινιά. Τα τινάζαμε προς την απέναντι μεριά, ελπίζοντας πως θα πιάσουν κάπου στέρεα. Ένας ένας τινάζε το γάντζο του κι ένας ένας σκαρφαλώναμε απέναντι, όταν έπιανε στέρεα κάποιος γάντζος. Όταν περνούσαμε όλοι απέναντι τραβούσαμε πίσω και το σχοινί που χρησιμοποιήσαμε, τραβώντας το ένα του άκρο. Μερικές φορές όμως στεκόταν αδύνατο να πιαστεί ο γάντζος. Τότε κάποιος από μας έδενε το σχοινί γύρω στη μέση του και προσπαθούσε, από το ψηλότερο σημείο που μπορούσαμε να φτάσουμε, να αιωρηθεί σαν εκκρεμές, αυξάνοντας ολοένα την ορμή του. Κατόρθωνε έτσι να πιαστεί από τα βράχια απέναντι και να μείνει εκεί. Τότε έβαζε τα δυνατά του να φτάσει ένα σημείο, από όπου το σχοινί θα ήταν σχεδόν οριζόντιο. Καθώς ήταν δύσκολη κι επικίνδυνη δουλειά, την κάναμε όλοι με τη σειρά. Ένας μοναχός σκοτώθηκε έτσι. Είχε σκαρφαλώσει ψηλά στη δίκια μας μεριά του φαραγγιού κι αφέθηκε να αιωρηθεί. Φαίνεται όμως πως είχε κάνει λάθος στους υπολογισμούς του, γιατί συντρίφτηκε με φοβερή δύναμη στα απέναντι βράχια, αφήνοντας το πρόσωπο και το μυαλό του στις αιχμές των προιονωτών βράχων. 213

Τραβήξαμε το σώμα πίσω και ψάλαμε τη νεκρώσιμη ακολουθία. Δεν υπήρχε τρόπος να θάψουμε το σώμα στο στέρεο βράχο κι έτσι το αφήσαμε στον άνεμο, τη βροχή και τα πουλιά. Ο μοναχός που είχε σειρά τώρα δεν έδειχνε καθόλου ευχαριστημένος κι έτσι δοκίμασα εγώ στη θέση του. Πίστευα ότι, σύμφωνα με τις προφητείες που είχαν γίνει, θα πρέπει να ήμουν αρκετά ασφαλής, και η πίστη μου ανταμείφθηκε. Ή δικιά μου αιώρηση ήταν πολύ προσεκτική παρά τις προφητείες και κατευθύνθηκα προς το απέναντι βράχια έτοιμος να αρπαχτώ. Μόλις και μετά βίας κατόρθωσα να κρεμαστώ από κάπου και να συρθώ επάνω, με την αναπνοή μου να ξεσχίζει το λαρύγγι μου και την καρδιά μου να χτυπά λες και ήμουν έτοιμος να εκραγώ. Έμεινα για λίγο ακίνητος στα βράχια, εξαντλημένος κι ύστερα κατάφερα, με πολύ κόπο, να συρθώ στην ανηφορική πλαγιά. Οι άλλοι, οι καλύτεροι σύντροφοι που θα μπορούσε να έχει ποτέ κανείς, έριξαν το άλλο σχοινί προς το μέρος μου, όσο πιο καλύτερα γινόταν. Έχοντας πια και τις δύο άκρες στα χέρια μου τις ασφάλισα και τούς φώναξα να τραβήξουν δυνατά

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

για να τις δοκιμάσουν. Ένας ένας πέρασαν απέναντι, με το σώμα οριζόντιο και κοιτάζοντας προς τα πάνω, χέρια και πόδια ενωμένα πάνω από το σχοινί, με χιτώνες που ανέμιζαν στον παγωμένο αέρα, έναν αέρα που μόνο μας εμπόδιζε και καθόλου δεν βοηθούσε στην αναπνοή. Στην άλλη πλευρά του φαραγγιού ξεκουραζόμαστε για λίγο και φτιάχναμε το τσάι μας, παρόλο που σε τέτοιο ύψος το σημείο βρασμού ήταν χαμηλό και το τσάι δεν μας ζέσταινε πραγματικά. Κάπως λιγότερο κουρασμένοι τώρα, φορτωνόμαστε τον εξοπλισμό μας και συνεχίζαμε την πορεία μας προς την καρδιά της τρομερής περιοχής. Σύντομα φτάσαμε σ' ένα χώρο καλυμμένο με πάγο, σ' έναν παγετώνα ίσως, και η πορεία μας έγινε ακόμα δυσκολότερη. Δεν είχαμε μπότες με καρφιά, δεν είχαμε γάντζους για τον πάγο η άλλα σύνεργα ορειβασίας ο μοναδικός μας εξοπλισμός ήταν οι συνηθισμένες δερμάτινες μάλλινες μπότες μας, με μαλλιά δεμένα στις σόλες τους, για περισσότερη τριβή, και σχοινιά. Θα ήταν ενδιαφέρον ίσως να πω εδώ πως η κόλαση της Θιβετιανής μυθολογίας είναι παγωμένη. Ή ζεστασιά είναι ευλογία σε μας, το αντίθετό της λοιπόν αρμόζει σε μία κόλαση. 214

Αυτό το ταξίδι στα υψίπεδα μου έδειξε τι σημαίνει κρύο! Μετά από τρεις μέρες ανοδική πορεία πάνω στον πάγο, που τις περάσαμε τρέμοντας στον παγωμένο άνεμο, ευχόμενοι να μην είχαμε δει ποτέ αυτόν τον τόπο. Το έδαφος άρχισε να γίνεται κατηφορικό, οδηγώντας μας κάτω, ανάμεσα από πανύψηλους βράχους. Ολοένα και κατεβαίναμε, σκοντάφτοντας και γλιστρώντας, κάτω σ' άγνωστο βάθος. Πολλά χιλιόμετρα μακρύτερα παρακάμψαμε ένα απότομο ύψωμα κι αντικρίσαμε εμπρός μας μία πυκνή λευκή ομίχλη. Από μακριά δε μπορούσαμε να πούμε αν ήταν χιόνι η σύννεφο, τόσο πυκνό κι αδιάσπαστο ήταν. Όταν πλησιάσαμε, είδαμε πως ήταν πραγματικά ομίχλη, γιατί μικρά συννεφάκια ξεκολλούσαν κι έφευγαν μακριά. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, ο μοναδικός από μας που είχε ξαναεπισκεφτεί τα υψίπεδα, χαμογέλασε ικανοποιημένος. Φαίνεστε πραγματικά θλιμμένοι! Μα σύντομα θα βρείτε κάποια ευχαρίστηση. Δε βλέπαμε τίποτα το ευχάριστο μπροστά μας. Ομίχλη. Κρύο. Παγωμένο νερό κάτω από τα πόδια μας και παγωμένος ουρανός πάνω από το κεφάλι μας. Βράχοι πριονωτοί όπως τα δόντια του λύκου, βράχια που πλήγωναν τα

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κορμιά μας. Και ο οδηγός μου μιλούσε για ευχαρίστηση! Θλιμμένα περπατώντας, τραβώντας και εμείς δεν ξέραμε για που, μπήκαμε μέσα στην παγωμένη, πηχτή ομίχλη. Χτυπούσαν τα δόντια μας κι έτρεμαν τα κορμιά μας. Τυλίγαμε σφιχτά τούς χιτώνες μας για κάποια αυταπάτη ζέστης. Πηγαίναμε και όλο πηγαίναμε. Ξαφνικά όμως σταματήσαμε, πετρωμένοι από έκπληξη και τρόμο. Ή ομίχλη άρχιζε να γίνεται ζεστή, το έδαφος θερμό. Εκείνοι που δεν είχαν ακόμα φτάσει ως εδώ, μη μπορώντας να δουν μες την ομίχλη, έπεσαν πάνω μας. Συνήλθαμε κάπως από την έκπληξη από το γέλιο του Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ και συνεχίσαμε στα τυφλά και πάλι το δρόμο μας, ακουμπώντας ο καθένας στον μπροστινό του, ενώ ο επικεφαλής έψαχνε στα τυφλά ολόγυρα με το μπαστούνι του. Κάτω στο έδαφος πέτρες απειλούσαν να μας τραυματίσουν και κάτω από τις μπότες μας έτριζαν χαλίκια. Πέτρες. Χαλίκια. Και που ήταν τότε ο πάγος. Αρκετά ξαφνικά η ομίχλη αραιώσε και μπορούσαμε πλέον να δούμε. 215

Ένας ένας βρίσκαμε ψηλαφιστά το δρόμο μας. Λοιπόν, όταν κοίταξα τριγύρω μου, νόμισα πως είχα πεθάνει από το κρύο και πως είχα μεταφερθεί στην ουράνια Γη. Έτριψα τα μάτια μου με ζεστά χέρια τσιμπήθηκα κι έτριψα τις παλάμες μου σ' ένα μυτερό βράχο, για να δω αν ήμουν πνεύμα η σάρκα. Ύστερα κοίταξα ολόγυρα. Οι οχτώ μου σύντροφοι ήταν μαζί μου. Ήταν δυνατό να είχαμε όλοι τόσο ξαφνικά μεταφερθεί. Κι αν έτσι, τι είχε γίνει το δέκατο μέλος που σκοτώθηκε σ' εκείνο το φαράγγι. Κι έπειτα, είμαστε όλοι άξιοι του παράδεισου που έβλεπα μπροστά μας. Τριάντα καρδιοχτύπια πιο πριν, στην άλλη πλευρά του ομιχλιασμένου παραπετάσματος, τρέμαμε από το κρύο. Τώρα ψηνόμαστε σχεδόν από τη ζέστη! Ο αέρας λαμπύριζε, το έδαφος άφηνε ατμούς. Ένα ρυάκι στα πόδια μας ξεπρόβαλε μέσα από τη Γη, σπρωγμένο από πίδακες ατμού. Γύρω μας απλώνονταν καταπράσινα χόρτα, τόσο πράσινα που δεν είχα δει ποτέ μου. Πλατύφυλλα χόρτα φύτρωναν στα πόδια μας, φτάνοντας ως τα γόνατά μας. Νιώθαμε ζαλισμένοι και φοβισμένοι. Όλα ήταν μαγικά, κάτι πέρα από όλες τις άλλες εμπειρίες μας. Τότε μίλησε ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Αν είχα την έκφρασή σας όταν τα πρωτοείδα, τότε ήμουν πράγματι θέαμα! Εσείς μοιάζετε να νομίζετε

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

ότι γίνατε παιχνίδια στα χέρια των θεών του πάγου! Κοιτάζαμε ολόγυρα, ανίκανοι να κινηθούμε από τον τρόπο μας, όταν ξαναμίλησε ο οδηγός μου. Ας πηδήξουμε πάνω από το ρυάκι, ας πηδήξουμε πραγματικά, γιατί το νερό βράζει. Λίγα χιλιόμετρα πιο πέρα θα βρούμε ένα πραγματικά όμορφο μέρος, όπου θα μπορέσουμε να ξεκουραστούμε. Όπως πάντα είχε δίκιο. Πέντε χιλιόμετρα πιο πέρα ξαπλώσαμε σ' ένα χορταριασμένο έδαφος, ξαπλώσαμε χωρίς τούς μανδύες μας, γιατί αισθανόμαστε σαν να βράζαμε. Εδώ υπήρχαν δέντρα τέτοια, που άλλοτε δεν είχα δει, και που ίσως δε θα ξαναδώ ποτέ. Λουλούδια μ' έντονα χρώματα στόλιζαν τα πάντα. Κληματαριές τυλίγονταν στους κορμούς των δέντρων και κρέμονταν από τα κλαδιά τους. Στα δεξιά του υπέροχου ξέφωτου όπου ξεκουραζόμαστε, μπορούσαμε να δούμε μία μικρή λίμνη. Κυματάκια και κύκλοι στην επιφάνειά της έδειχναν ότι φιλοξενούσε ζωή. Ακόμα νιώθαμε μαγεμένοι, ήμαστε σίγουροι ότι μας είχε καταβάλει η ζέστη κι ότι είχαμε περάσει σε κάποιο άλλο επίπεδο ύπαρξης η μήπως μας είχε καταβάλει το κρύο. 216

Δεν ξέραμε! Ή βλάστηση ήταν πυκνότατη, τώρα που έχω ταξιδέψει τόσο, μπορώ να πω ότι ήταν τροπική. Υπήρχαν πουλιά ενός είδους, που ακόμα και σήμερα μου είναι άγνωστο. Ήταν μία ηφαιστειακή περιοχή. Θερμοί πίδακες ανάβλυσαν από το έδαφος και υπήρχε η μυρωδιά θειαφιού. Ο οδηγός μου μας είπε πως, από ο,τι ήξερε, μόνο δύο τέτοια μέρη υπήρχαν στα υψίπεδα. Είπε πως η υπόγεια ζέστη και οι θερμές πηγές έλιωσαν τούς πάγους, ενώ τα ψηλά πέτρινα τείχη της κοιλάδας παγίδεψαν το θερμό αέρα. Ή πυκνή λευκή ομίχλη που περάσαμε, ήταν ο τόπος της συνάντησης του κρύου και του θερμού ρεύματος. Μας είπε επίσης ότι είχε δει γιγάντιους σκελετούς ζώων, σκελετούς που θα πρέπει κάποτε να στήριζαν ζώα έξι κι εννιά ακόμα μέτρα ψηλά. Αργότερα είδα κι εγώ ο ίδιος τέτοιους σκελετούς. Σ' εκείνη την περιοχή αντίκρισα για πρώτη φορά ένα Γιέτι. Είχα σκύψει και μάζευα βότανα, όταν κάτι με έκανε να σηκώσω κεφάλι μου. Εκεί, εννιά μόλις μέτρα πιο πέρα, στεκόταν αυτό το πλάσμα για το οποίο τόσα είχα ακούσει. Οι γονείς στο Θιβέτ συχνά απειλούν τ' άτακτα παιδιά τους με το. Κάθισε φρόνιμα, γιατί θα έρθει το Γιέτι να σε πάρει! Τώρα, σκεφτόμουν, ένα Γιέτι με είχε πάρει. Και δεν ένιωθα καθόλου ευτυχισμένος με το γεγονός. Κοιτάζαμε ο ένας τον άλλο παγωμένοι από φόβο για μερικές στιγμές που έμοιαζαν αιώνες. Έτεινε ένα χέρι προς το μέρος μου, αφήνοντας μία

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

παραπονιάρικη φωνή σαν γατάκι. Το κεφάλι του φαινόταν να μην έχει μετωπικούς λωβούς, φαινόταν να γέρνει προς τα πίσω σχεδόν αμέσως μετά τα πολύ πυκνά φρύδια. Το σαγόνι έκλεινε υπερβολικά προς τα πίσω και τα δόντια ήταν μεγάλα και προεξείχαν. Παρόλα αυτά, η χωρητικότητα του κρανίου φαινόταν να μην είναι πολύ διαφορετική από εκείνη του σύγχρονου ανθρώπου, με την εξαίρεση του μετώπου που εδώ έλειπε. Τα χέρια και τα πόδια ήταν μεγάλα και φαρδιά. Τα πόδια του ήταν κυρτωμένα και τα χέρια πολύ μακρύτερα από το κανονικό. Παρατήρησα πως το πλάσμα αυτό περπατούσε με την εξωτερική πλευρά των πελμάτων του όπως κάνουν οι άνθρωποι, οι πίθηκοι και τα άλλα πιθηκοειδή δεν περπατούν με τις εξωτερικές επιφάνειες.²¹⁷

Καθώς κοιτούσα, πήδηξα από φόβο η κάποια άλλη αίτια. Την ίδια στιγμή άφησε και το Γιέτι μία φωνή, γύρισε και πήδηξε μακριά. Φαινόταν πως πηδούσε με το ένα πόδι και το αποτέλεσμα ήταν να δρασκελίζει μονομιάς μεγάλη απόσταση. Και η δική μου αντίδραση ήταν να τρέξω, στην αντίθετη κατεύθυνση φυσικά! Αργότερα που το σκεφτόμουν, έφτασα στο συμπέρασμα πως είχα σπάσει το Θιβετιανό ρεκόρ δρόμου για πίστες πάνω από τα πέντε χιλιάδες μέτρα υψόμετρο. Πίο υστέρα είδαμε από απόσταση ορισμένα Γιέτι. Μόλις μας είδαν κι αυτά βιάστηκαν να κρυφτούν κι εμείς βέβαια δεν πήγαμε γυρεύοντας. Ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ μας είπε πως τα Γιέτι αυτά ήταν δείγματα ανθρώπινης φυλής, που είχαν όμως πάρει διαφορετικό μονοπάτι στην εξέλιξή τους και που μπορούσαν να ζήσουν στα πιο απομονωμένα μέρη. Πολύ συχνά ακούγαμε ιστορίες για Γιέτι, που είχαν αφήσει τα υψίπεδα και που τα είχαν δει να χοροπηδούν ολόγυρα σε κατοικημένες περιοχές. Υπάρχουν ιστορίες μοναχικών γυναικών, που μεταφέρθηκαν σε μέρη άγνωστα από αρσενικά Γιέτι. Ίσως να είναι κι αυτός ένας τρόπος για την επιβίωση του είδους τους. Βεβαίως πολύ αργότερα ορισμένες μοναχές μας επιβεβαίωσαν αυτές τις ιστορίες, λέγοντάς μας ότι κάποιο Γιέτι είχε κάποτε απαγάγει μία από το τάγμα τους τη νύχτα. Πάντως όμως δεν είμαι αρκετά πληροφορημένος για να γράψω γι' αυτό το θέμα. Το μόνο που μπορώ να πω είναι ότι έχω δει Γιέτι και μωρά Γιέτι. Έχω επίσης

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

δει σκελετούς από Γιέτι. Πολλοί έχουν εκφράσει αμφιβολίες για την αλήθεια των περιγραφών μου σχετικά με τα Γιέτι. Υπάρχουν φαίνεται πολλοί, που έχουν γράψει βιβλία ολόκληρα γεμάτα υποθέσεις γύρω από τα Γιέτι, μα κανένας από αυτούς τούς συγγραφείς δεν έχει δει κανένα από αυτά, όπως και το παραδέχονται. Εγώ έχω. Λίγα χρόνια πριν όλοι γελούσαν με το Μαρκόνι, που υποστήριζε πως θα έστελνε ένα ραδιοφωνικό μήνυμα πέρα απ' τον ατλαντικό. Γιατροί στη δύση με μεγάλη σιγουριά υποστήριζαν ότι ο άνθρωπος δε θα μπορούσε να ταξιδέψει με περισσότερα από ογδόντα χιλιόμετρα, γιατί θα πέθαινε από την ορμή του αέρα. Υπήρχαν κάποιες ιστορίες για ένα ψάρι που ήταν ζωντανό απολίθωμα. Τώρα οι επιστήμονες τα έχουν δει όλα αυτά, τα έχουν πιάσει και τα έχουν εξετάσει. 218

Κι αν ο δυτικός άνθρωπος είχε βρει κάποιο τρόπο, τα φτωχά μας τα Γιέτι θα είχαν προ πολλού πιαστεί, κομματιαστεί και διατηρηθεί στο οινόπνευμα. Πιστεύουμε ότι τα Γιέτι έχουν αποσυρθεί στα ψηλά οροπέδια και ότι για όλον τον κόσμο, εκτός από τούς λίγους, σπάνιους ταξιδιώτες, δεν υπάρχουν. Την πρώτη φορά που θα τα δεις σε κυριεύει τρόμος. Τη δεύτερη όμως φορά γεμίζεις συμπόνοια για αυτά τα φτωχά πλάσματα, που ανήκουν σε περασμένα χρόνια και που ο δρόμος της μοντέρνας ζωής τα σπρώχνει στην εξαφάνιση και την καταστροφή. Είμαι έτοιμος, όταν διωχθούν πια οι Κινέζοι κομμουνιστές από το Θιβέτ, να συνοδεύσω μία αποστολή σκεπτικιστών για να τούς δείξω τα Γιέτι στα ψηλά οροπέδια. Θ' αξίζει τον κόπο να βλέπεις τα πρόσωπα όλων αυτών των μεγάλων επιχειρηματιών, όταν θ' αντικρίσουν κάτι, που δε θα περιλαμβάνεται μέσα στην πείρα της δουλειάς τους. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν οξυγόνο και υπηρέτες, εγώ θα έχω μόνο τον παλιό χιτώνα του μονάχου. Οι φωτογραφικές μηχανές θα δείξουν την αλήθεια. Τον καιρό που βρισκόμουν εγώ στο Θιβέτ, δεν είχαμε κανένα από αυτά τα μηχανήματα. Οι παλιοί μας μύθοι μας διδάσκουν ότι πριν από πολλούς αιώνες το Θιβέτ είχε ακτές που βρέχονταν από καταγάλανες θάλασσες. Είναι σίγουρο ότι κάτω από την επιφάνεια του εδάφους βρίσκονται απολιθώματα από ψάρια και άλλα θαλάσσια πλάσματα. Οι Κινέζοι έχουν παρόμοιους μύθους. Ή πινακίδα του Γιοβ, που παλιότερα βρισκόταν στην κορφή Κουλου του βουνού Χέγκ

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

στην επαρχία του Χουπέι αναφέρει ότι ο μεγάλος Γιου αναπαύτηκε σ' αυτή τη θέση το 2278 πχ. Μετά από τον άθλο του να στραγγίσει τα νερά του κατακλυσμού, που είχαν εκείνη την εποχή κατακλύσει την κίνα εκτός από τα ψηλά οροπέδια. Ή γνήσια αυτή πινακίδα, νομίζω, ότι έχει μεταφερθεί, μα υπάρχουν απομιμήσεις στο Βουτσάνγκ φου, μία περιοχή κοντά στα Χάνκοου. Ένα ακόμα αντίγραφο βρίσκεται στο ναό Γιουλίν, κοντά στο Σάο-χσίνγκ φου στο Τσόκινγκ. Σύμφωνα με τις πεποιθήσεις μας, το Θιβέτ κάποτε βρισκόταν χαμηλά, στο ύψος της θάλασσας, ύστερα όμως από φοβερούς σεισμούς, που έγιναν από άγνωστες ακόμα αίτιες, πολλές τοποθεσίες βούλιαξαν βαθιά μέσα στους ωκεανούς κι άλλες υψώθηκαν πάνω απ' τα νερά σαν πανύψηλα βουνά. 219

Τα οροπέδια Τσάνγκ Τάνγκ, γεμάτα απολιθώματα, ήταν μία απόδειξη ότι όλη αυτή η περιοχή ήταν κάποτε παραθαλάσσια. Γιγαντιαία όστρακα με ζωηρούς χρωματισμούς, περίεργοι πέτρινοι σπόγγοι και κοράλλινες προεξοχές βρίσκονται σε αφθονία. Υπάρχει επίσης χρυσάφι και τούς σβόλους του μπορείς πολύ εύκολα να τούς μαζέψεις, όπως τα χαλίκια. Το νερό που έτρεχε από τα βάθη της Γης, είχε διάφορες θερμοκρασίες, από ζεστές πηγές ατμού μέχρι και παγωμένο νερό. Ήταν μία Γη γεμάτη με φανταστικές αντιθέσεις. Εδώ βρισκόταν μία ζεστή, υγρή ατμόσφαιρα, τέτοια που ποτέ άλλοτε δεν είχαμε ξανασυναντήσει. Λίγα μέτρα πιο κάτω, ακριβώς απ' την άλλη πλευρά της ομιχλώδους κουρτίνας, υπήρχε τσουχτερό κρύο, που μπορούσε να υποσκάψει τη ζωή και να κάνει ένα σώμα τόσο εύθραυστο όσο ένα γυαλί. Τα πιο σπάνια από τα σπάνια βότανα βρίσκονταν εδώ και γι αυτά μόνο είχαμε κάνει όλο αυτό το ταξίδι. Ολόγυρα μας υπήρχαν κάτι περίεργα φρούτα που δεν είχαμε δει. Ποτέ άλλοτε. Δοκιμάσαμε, μας άρεσαν και χορτάσαμε τα πεινασμένα μας στομάχια με αυτά. Η τιμωρία όμως ήταν σκληρή. Όλη τη νύχτα και την επόμενη μέρα είχαμε άλλη δουλειά και δε μαζέψαμε καθόλου βότανα. Τα στομάχια μας δεν ήταν συνηθισμένα σε τέτοιου είδους φαγητό. Μετά απ' αυτήν την τρομακτική εμπειρία δεν ξανά αγγίξαμε αυτά τα φρούτα! Φορτωμένοι με βότανα και φυτά, πήραμε πάλι το δρόμο του γυρισμού περπατώντας μέσα απ' την ομίχλη. Το κρύο που συναντήσαμε ήταν ανυπόφορο. Φυσικά, όλοι μας θέλαμε να γυρίσουμε πίσω και να ζήσουμε σ'

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

εκείνη την υπέροχη κοιλάδα. Ένας Λάμα δε μπόρεσε να αντέξει το κρύο. Μετά από λίγες ώρες πορείας σωριάστηκε χάμω και, αν και κατασκηνώσαμε αμέσως για να μπορέσουμε να τον βοηθήσουμε, τη νύχτα μας άφησε και ταξίδεψε στις ουράνιες πεδιάδες. Προσπαθήσαμε μ' όλες τις δυνάμεις μας όλη τη νύχτα την περάσαμε ξαπλωμένοι δίπλα του για να τον ζεστάνουμε, μα το κρύο αυτής της γυμνής, ξερής περιοχής ήταν πολύ δυνατό. Κοιμήθηκε και δεν ξύπνησε. Το φορτίο του το μοιραστήκαμε, αν και πιστεύαμε ότι ήταν αδύνατο να σηκώσουμε λίγο βάρος παραπάνω. 220

Τα βήματά μας μας οδήγησαν πάλι σ' εκείνο το ακτινοβολώ στρώμα του αιωνόβιου πάγου. Οι δυνάμεις μας έμοιαζαν να έχουν υπονομευθεί από τη ζεστασιά της κρυμμένης κοιλάδας και το φαγητό όλο και τελείωνε. Τις τελευταίες δύο μέρες το ταξιδιού μας δε φάγαμε καθόλου. Δε μας είχε απομείνει τίποτε, ούτε καν τσάι. Ενώ μας έμεναν ακόμα μερικά χιλιόμετρα, ένας από τη συντροφιά μας παραπάτησε και δε σηκώθηκε πάλι. Το κρύο, η πείνα, οι κακουχίες μας είχαν αποχωρίσει από έναν ακόμα δικό μας. Και δυστυχώς δεν ήταν ο τελευταίος. Όταν φτάσαμε στην κατασκήνωση που χρησιμοποιούσαμε για βάση, βρήκαμε τέσσερις μοναχούς να μας περιμένουν. Τέσσερις μοναχούς που σύρθηκαν στα πόδια τους για να μας βοηθήσουν να καλύψουμε τα τελευταία μέτρα που μας χώριζαν. Τέσσερις. Ο πέμπτος βρισκόταν έξω, όταν ξέσπασε μία ανεμοθύελλα, παρασύρθηκε και κατρακύλησε στη διπλανή χαράδρα. Ξάπλωσα χάμω, μπρούμυτα και καθώς οι υπόλοιποι μου κρατούσαν τα πόδια για να μη γλιστρήσω, σύρθηκα μέχρι την άκρη και τον είδα ξαπλωμένο, εκατοντάδες μέτρα πιο κάτω, σκεπασμένο με τον κατακόκκινο χιτώνα του, που τώρα ήταν βουτηγμένος μέσα στο αίμα. Τις τρεις επόμενες μέρες ξεκουραστήκαμε προσπαθώντας να ανακτήσουμε τις δυνάμεις μας. Δεν ήταν μόνο η κούραση και η εξάντληση που μας εμπόδιζε να κινηθούμε, μα και ο άνεμος που ούρλιαζε ανάμεσα στα βράχια, παρασύροντας χαλίκια και στέλνοντας κοφτερές σπηλιάδες άμμο φορτωμένου αέρα μέσα στη σπηλιά μας. Ακόμα και αυτό το μικρό ρυάκι ταρακουνιόταν ολόκληρο και μας έλουζε με σταγόνες βροχής. Όλη τη νύχτα η θύελλα μαινόταν γύρω μας, σαν να είχαν

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

στήσει χορό άδηφάγοι δαίμονες πάνω από τα κεφάλια μας ζητώντας τις σάρκες μας. Από κάπου κοντά ακούστηκε μία καταχθόνια βοή, ένα κράμπ κράμπ και ακολούθησε ένας υπόκωφος σεισμός. Ένας ακόμη τεράστιος βράχος από την οροσειρά υπέκυψε στη φθοροποιό δύναμη του ανέμου και του νερού και προκάλεσε μία κατολίσθηση. Νωρίς νωρίς το πρωί της δεύτερης μέρας, προτού η πρώτη αχτίδα φθάσει την κοιλάδα κάτω, όταν παντού στα βουνά απλωνόταν το τρεμουλιαστό φως της δειλής χαρραυγής, ένας πελώριος βράχος αποσπάσθηκε από την κορφή που βρισκόταν από πάνω μας. 221

Τον ακούσαμε που ερχόταν και αγκαλιαστήκαμε όλοι μαζί, προσπαθώντας να γίνουμε όσο το δυνατόν πιο μικροί. Κατρακυλούσε συνέχεια, με τρομερό θόρυβο σαν να κάλπαζαν προς το μέρος μας οι δαίμονες του ουρανού με τ' άρματά τους. Μια βροχή από μικρότερες πέτρες τον συνόδευαν στο δρόμο του. Ένας τρομερός θόρυβος ακούστηκε και αισθανθήκαμε τη Γη να φεύγει κάτω από τα πόδια μας καθώς ο τεράστιος αυτός όγκος έφθανε στο τέλος της διαδρομής του, στο βραχώδες οροπέδιο μπροστά μας. Το χείλος του γκρεμού ταλαντεύτηκε και τραντάχτηκε και ύστερα από λίγο ένα μεγάλο κομμάτι δε μπόρεσε ν' αντέξει το βάρος, έσπασε και κατρακύλησε μακριά. Ύστερα από λίγο ακούσαμε την ηχώ και την αντήχηση από τα συντρίμια. Έτσι θάφτηκε ο σύντροφός μας. Ο καιρός χειρότερευε συνέχεια. Αποφασίσαμε να φύγουμε το επόμενο πρωί, για να μην αποκλειστούμε μέσα στη σπηλιά. Επιθεωρήσαμε όλες τις αποσκευές μας, δοκιμάσαμε τα σχοινιά μας κι εξετάσαμε τα μουλάρια μας για πληγές η τραύματα. Τα χαράματα, την άλλη μέρα, ο καιρός φαινόταν λίγο πιο ήπιος. Ξεκινήσαμε, χαρούμενοι στη σκέψη ότι τώρα πια γυρίζαμε σπίτι μας. Ή συντροφιά μας, όμως τώρα, είχε έντεκα άτομα κι όχι τα δεκαπέντε που είχαν ξεκινήσει στην αρχή με τόση χαρά. Τη μία μέρα μετά την άλλη σερνόμαστε, με πονεμένα πόδια, εξαντλημένοι κουβαλώντας πάνω στις πλάτες των μουλαριών μας το πολύτιμο φορτίο των βοτάνων. Ή πορεία μας ήταν πολύ αργή. Ο χρόνος δεν είχε σημασία για μας. Περπατούσαμε δοσμένοι μέσα σε μία παραζάλη από κούραση. Το μερίδιό μας στο φαγητό ήταν μισό και συνέχεια πεινούσαμε. Τελικά οι λίμνες φάνηκαν πάλι μπροστά στα μάτια μας και με

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μεγάλη μας χαρά είδαμε μία ομάδα γιάκ να βόσκουν λίγο πιο πέρα. Οι έμποροι, που οδηγούσαν το καραβάνι με τα γιάκ, μας καλωσόρισαν, μας έδωσαν φαγητό και τσάι κι έκαναν ο,τι μπορούσαν για να μας ανακουφίσουν από την κούραση και την πείνα. Ήμαστε κουρελιασμένοι και τραυματισμένοι. Οι χιτώνες μας είχαν κομματιαστεί και τα πόδια μας έτρεχαν αίμα εκεί που οι μεγάλες φουσκάλες είχαν σπάσει. Όμως είχαμε πάει στα οροπέδια Τσάνγκ-Τάνγκ και μερικοί από μας είχαμε επιστρέψει! Ο οδηγός μου ήταν ο μόνος άνθρωπος στον κόσμο που είχε κάνει δύο τέτοια ταξίδια. 222

Οι έμποροι μας περιποιήθηκαν καλά. Μαζεμένοι γύρω από τη φωτιά της κοπριάς των γιάκ στη σκοτεινιά της νύχτας κουνούσαν το κεφάλι τους με θαυμασμό, καθώς τούς διηγούμαστε την εμπειρία μας. Ακούσαμε κι εμείς με ευχαρίστηση τις ιστορίες τους για τα ταξίδια τους στην Ινδία και για τις συναντήσεις τους με τούς άλλους έμπορους από το Χίντου κους. Λυπηθήκαμε πολύ που θα έπρεπε να αφήσουμε αυτούς τούς ανθρώπους, θα ήμαστε πολύ ευτυχισμένοι αν πηγαίνανε στην ίδια διεύθυνση με μας. Όμως αυτοί, μόλις τώρα είχαν ξεκινήσει από τη Λάσα εμείς γυρίζαμε εκεί. Έτσι, το πρωί, χωριστήκαμε εκφράζοντας με ευχές την αγάπη μας. Πολλοί μοναχοί δε συνομιλούν με έμπορους, μα ο Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ πίστευε ότι όλοι οι άνθρωποι ήταν ίσοι η φυλή, το χρώμα, η πίστη δεν παίζουν κανένα ρόλο. Το μόνο που είχε σημασία, ήταν οι προθέσεις και οι πράξεις ενός ανθρώπου. Τώρα πια είχαμε ξανακερδίσει τις δυνάμεις μας και γυρίζαμε στο μοναστήρι. Το τοπίο γινόταν όλο και πιο πράσινο και εύφορο και τελικά μπροστά στα μάτια μας εμφανίστηκε το αστραφτερό χρυσό της Ποτάλα και λίγο πιο πάνω από την κορφή το δικό μας Σακπόρι. Τα μουλάρια είναι σοφά ζώα τα δικά μας βιάζονταν να γυρίσουν στο δικό τους το σπίτι στο Σο και μας τραβούσαν τόσο δυνατά, που πολύ δύσκολα καταφέραμε να τα συγκρατήσουμε. Θα νόμιζε κανείς, ότι αυτά είχαν ανεβεί στο Τσάνγκ-Τάνγκ και όχι εμείς! Ανεβήκαμε χαρούμενοι τον πέτρινο δρόμο του σιδερένιου βουνού. Χαρούμενοι γιατί είχαμε γυρίσει από τη Σαμπάλα, όπως ονομάζουμε τον παγωμένο βορρά. Τώρα άρχιζε η σειρά των επισκέψεών μας, πρώτα όμως θα έπρεπε να δούμε τον Εσώτατο εκείνον. Ή υποδοχή του υπήρξε εξαιρετική. Κάνατε ο,τι εγώ θα ήθελα να

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κάνω, είδατε ο,τι εγώ με τόσο πάθος θέλω να δω. Βρίσκομαι εδώ έχοντας όλες τις δυνάμεις κι όμως είμαι φυλακισμένος του λαού μου. Όσο μεγαλύτερη είναι η δύναμη, τόσο μικρότερη είναι η ελευθερία όσο ψηλότερη είναι η γενιά, τόσο περισσότερο είσαι ένας υπηρέτης. Θα τα έδινα όλα ευχαρίστως, για να δω ο,τι εσείς είδατε.²²³

Στο λίμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, στον αρχηγό της αποστολής, δόθηκε η σάρπα της τιμής, με τούς τριπλούς κόκκινους κόμπους. Τιμήθηκα κι εγώ, με έναν παρόμοιο τρόπο, γιατί ήμουν το νεώτερο μέλος της αποστολής. Ήξερα πολύ καλά ότι μία αμοιβή των δύο άκρων περιελάμβανε όλα τα μεταξύ. Τις βδομάδες που ακολούθησαν, έπρεπε να ταξιδεύουμε στα άλλα μοναστήρια, να δίνουμε διαλέξεις, να μοιράζουμε σπάνια βότανα και έτσι μου δινόταν η ευκαιρία να γνωρίσω άλλες περιοχές. Αρχικά έπρεπε να επισκεφτούμε τούς τρεις θρόνους. Ντρέουγκ, σέρα και Γκάντεν. Από εκεί προχωρήσαμε ακόμα πιο μακριά στο Ντόρτζε Θάγκ και το Σαμίε, και τα δύο στον ποταμό Τσάνγκπο, εβδομήντα πέντε χιλιόμετρα μακριά. Επισκεφτήκαμε επίσης το μοναστήρι Σάμντεν, ανάμεσα στις λίμνες Ντύ-με και γΓάμντόκ, πέντε χιλιάδες μέτρα πάνω από τη θάλασσα, ακολουθούσαμε με πραγματική ανακούφιση το δικό μας ποτάμι, τον Κύ Τσου. Το όνομα του ταίριαζε πραγματικά, γιατί σήμαινε ο ποταμός της ευτυχίας. Ή εκπαίδευσή μου δεν είχε σταματήσει ποτέ, συνεχιζόταν σ' όλο το ταξίδι σε κάθε στάση και κάθε ώρα ανάπαυσης. Τώρα πλέον πλησίαζε η ώρα της εξέτασής μου για το βαθμό του Λάμα κι έτσι επιστρέψαμε για μία ακόμα φορά στο Σακπόρι, ώστε να μη με απασχολεί τίποτε εκτός από αυτήν.²²⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ
Ο ΒΑΘΜΟΣ ΤΟΥ ΛΑΜΑ

Ἡ εκπαίδευσή μου τώρα είχε στραφεί προς την κατεύθυνση της τέχνης του αστρικού ταξιδιού, όπου το πνεύμα, η εγώ, αφήνει το υλικό σώμα και μένει δεμένο με τη ζωή στη Γη μόνο με την αργυρή χορδή. Πολλοί το βρίσκουν δύσκολο να πιστέψουν πως ταξιδεύουμε μ' αυτό τον τρόπο. Κι όμως όλοι το κάνουμε, όταν κοιμόμαστε. Στη δύση βέβαια αυτό είναι σχεδόν πάντα αθέλητο στην ανατολή γίνεται από τούς Λάμα κάτω από πλήρη συνειδητό έλεγχο. Κατορθώνουν να διατηρήσουν έτσι μία καθαρή ανάμνηση όλων όσων έκαναν, όλων όσων είδαν στους τόπους που πήγαν. Οι λαοί της δύσης έχουν χάσει αυτή την τέχνη κι έτσι όταν ξυπνούν, νομίζουν πως είχαν ένα όνειρο. Σ' όλες τις χώρες υπάρχει κάποια γνώση γύρω από το αστρικό ταξίδι. Στην Αγγλία πολλοί πιστεύουν ότι οι μάγισσες μπορούν να πετάξουν. Τα σκουπόξυλα βέβαια δεν τα έχει κανείς ανάγκη, εκτός κι αν τα χρησιμοποιεί σαν μέσο εκλογίκευσης εκείνου που δε θα 'θελε να πιστέψει. Στην Αμερική τα πνεύματα των κόκκινων ανθρώπων θεωρούνται πως πετούν. Σ' όλες τις χώρες, παντού, υπάρχει κάποια θαμμένη γνώση αυτών των πραγμάτων. Εγώ εκπαιδεύτηκα, για να μπορώ να τα κάνω. Το ίδιο μπορεί να γίνει με τον οποιονδήποτε. Ἡ τηλεπάθεια είναι μία άλλη τέχνη εύκολη στην εκμάθησή της. Όχι όμως αν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για θεατρικό νούμερο. Ευτυχώς αυτή η τέχνη αρχίζει πλέον να αναγνωρίζεται κάπως. Μια ακόμα τέχνη της ανατολής είναι ο υπνωτισμός. Έχω επιχειρήσει πάνω σε υπνωτισμένους ασθενείς, εγχειρήσεις όπως οι ακρωτηριασμοί και άλλες εξίσου σοβαρής φύσης. 225

Ο άρρωστος δεν αισθάνεται τίποτα, δεν υποφέρει καθόλου και ξυπνά πάντα καλύτερα από πριν, χωρίς μάλιστα να είναι υποχρεωμένος να υποφέρει τις παρενέργειες των ορθόδοξων αναισθητικών. Τώρα, από ο,τι μου λένε, ο υπνωτισμός αρχίζει να χρησιμοποιείται σε περιορισμένη κλίμακα στη Βρετανία. Ένα άλλο θέμα είναι η Αορατότητα. Είναι πραγματικό ευτύχημα που αυτό το πράγμα είναι πέρα από τις ικανότητες των περισσότερων. Ή θεωρία της είναι εύκολη, η πρακτική είναι δύσκολη. Σκεφτείτε τι προκαλεί την προσοχή σας. Ένας θόρυβος. Μία γρήγορη κίνηση ή οι αναλαμπές κάποιου χρώματος. Οι θόρυβοι και οι γρήγορες κινήσεις διεγείρουν τούς ανθρώπους, τούς κάνουν ν' αντιλαμβάνονται τα πάντα. Ένα ακίνητο πρόσωπο δε γίνεται εύκολα αντιληπτό, όπως δε γίνεται εύκολα αντιληπτός ένας οικείος τύπος ή τάξη ανθρώπων. Ο ταχυδρόμος της συνοικίας, για παράδειγμα. Συχνά ακούει κανείς ανθρώπους να λένε. Κανείς δεν ήταν εδώ, κανείς απολύτως, κι όμως η αλληλογραφία τους βρίσκεται σπίτι. Πως όμως. Φερμένη μήπως από κάποιον αόρατο άνθρωπο. Η κάποιον που είναι ένα τόσο συνηθισμένο θέαμα που δεν τον βλέπουμε, δηλαδή δεν τον αντιλαμβανόμαστε. Προσέχει κανείς την παρουσία αστυνομικού σχεδόν μόνο όταν έχει κάποια αιτία να νιώθει ένοχος. Για αυτό και όλοι μας σχεδόν προσέχουμε τούς αστυνομικούς! Για να πετύχει κανείς να μείνει αόρατος, πρέπει να αναστείλει κάθε κίνηση. Πρέπει επίσης να αναστείλει τα εγκεφαλικά του κύματα! Αν ο φυσικός εγκέφαλος αφεθεί να λειτουργήσει, δηλαδή να σκεφτεί, οποιοσδήποτε άλλος βρίσκεται κοντά του αντιλαμβάνεται τηλεπαθητικά την παρουσία του κι έτσι παύει να είναι αόρατος. Υπάρχουν άνθρωποι στο Θιβέτ που μπορούν να γίνουν αόρατοι όποτε το θελήσουν, αυτή είναι ικανοί να κρύβουν τα εγκεφαλικά τους κύματα. Ευτυχώς, ίσως, για την ανθρωπότητα που οι ικανοί για κάτι τέτοιο είναι τόσο λίγοι. Ή ανύψωση του σώματος στον αέρα χωρίς κανένα τεχνικό μέσο μπορεί να επιτευχθεί και μερικές φορές γίνεται άπλα και μόνο για τις τεχνικές ασκήσεις που απαιτούνται. Είναι πάντως μία πολύ αδέξια μέθοδος για να κινείσαι. Οι πραγματικοί μύστες χρησιμοποιούν το αστρικά ταξίδια, που αληθινά είναι κάτι το αφάνταστα απλό. 226

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Με τον όρο βέβαια να έχει κανείς ικανό δάσκαλο. Εγώ είχα, και μπορούσα (και ακόμα μπορώ) να ταξιδεύω με το αστρικό μου σώμα. Δε μπόρεσα ποτέ μου όμως να γίνω αόρατος, παρά τις ειλικρινείς μου προσπάθειες, θα ήταν μεγάλο ευτύχημα να μπορούσα να το κάνω. Ούτε είχα, όπως είπα και πιο πριν, μουσικό ταλέντο. Ή φωνή μου εξόργισε πραγματικά το δάσκαλο της μουσικής, μα αυτή η οργή δεν ήταν τίποτα μπροστά στην αναταραχή που προκάλεσα όταν προσπάθησα να παίζω τα κύμβαλα, αυτά τα δύο μεταλλικά πιάτα νομίζοντας πως ο οποιοσδήποτε μπορούσε να παίζει αυτά τα πράγματα καταλήγοντας, εντελώς τυχαία, να χτυπήσω το κεφάλι κάποιου φτωχού, άτυχου μονάχου και στις δύο πλευρές. Από τότε με συμβούλεψαν, όχι και τόσο ευγενικά, να περιορίσω τις δραστηριότητές μου στα πνευματικά θέματα και την ιατρική! Κάναμε πολλές ασκήσεις σύμφωνα μ' αυτό που ονομάζεται γιόγκα στο δυτικό κόσμο. Είναι, φυσικά, μία αληθινά μεγάλη επιστήμη, μία επιστήμη που μπορεί να βελτιώσει τον άνθρωπο σε σχεδόν απίστευτο βαθμό. Ή προσωπική μου γνώμη πάντως είναι ότι η γιόγκα δεν είναι κατάλληλη για τούς δυτικούς, χωρίς αρκετές αναγκαίες τροποποιήσεις. Ή επιστήμη αυτή μας είναι γνωστή εδώ κι αιώνες διδασκόμαστε στις στάσεις της από την πιο τρυφερή μας ηλικία. Τα μέλη μας, ο σκελετός μας, οι μυς, τα πάντα είναι συνηθισμένα στη γιόγκα. Οι δυτικοί, μέσης ηλικίας άνθρωποι πολλές φορές, μπορεί να κάνουν πραγματικά κακό στον εαυτό τους δοκιμάζοντας ορισμένες στάσεις. Αυτή είναι απλά η γνώμη μου σαν Θιβετιανού, μα νομίζω πως, εκτός κι αν είναι ασκήσεις ειδικά μελετημένες, πρέπει να υπάρχει κάποια προειδοποίηση για τούς ανθρώπους που θα τις δοκιμάσουν. Αν πάλι θέλει κανείς να εξασφαλιστεί εντελώς από λάθη και ατυχήματα, χρειάζεται έναν πολύ καλό Ανατολίτη δάσκαλο, κάποιον εξαιρετικά εκπαιδευμένο στην αντρική και γυναικεία ανατομία. Γιατί δεν είναι μόνο οι στάσεις που μπορούν να βλάψουν, αλλά και οι αναπνευστικές ασκήσεις ακόμα! Ή αναπνοή σύμφωνα με ορισμένο τρόπο είναι το κλειδί για πολλά Θιβετιανά φαινόμενα. Κι εδώ ακόμα, αν δε διαθέτει κανείς ένα σοφό κι έμπειρο δάσκαλο, μπορεί να πάθει σοβαρές, αν όχι μοιραίες, βλάβες από τέτοιες ασκήσεις. 227

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Πολλοί ταξιδιώτες έχουν γράψει για τούς δρομείς, για τούς Λάμα εκείνους που μπορούν να ελέγχουν το βάρος του σώματός τους χωρίς να το ανυψώνουν και να τρέχουν με φανταστική ταχύτητα για ώρες ολόκληρες λίγα χιλιοστά πάνω από το έδαφος, μόλις αγγίζοντας τη Γη. Χρειάζεται πολλή εξάσκηση και ο δρομεύς πρέπει να βρίσκεται σε μία ήμι υπνωτική κατάσταση. Το βράδυ είναι η καλύτερη ώρα για κάτι τέτοιο, επειδή υπάρχουν άστρα που μπορεί να τα χαζεύεις και ο τόπος όπου γίνεται η κούρσα πρέπει να είναι μονότονος, να μην υπάρχει τίποτα που να μπορεί να διακόψει την ήμι υπνωτική κατάσταση. Ο άνθρωπος που τρέχει έτσι, είναι σε μία κατάσταση όμοια με του υπνοβάτη. Βλέπει πάντα μπροστά του τον προορισμό του, τον κρατά συνέχεια μπροστά στο τρίτο του μάτι, και ψέλνει ασταμάτητα το κατάλληλο μάντρας. Μπορεί έτσι να τρέχει για ώρες ατέλειωτες και να φτάσει στον προορισμό του ξεκούραστος. Αυτό το σύστημα ένα μόνο πλεονέκτημα έχει απέναντι στο αστρικό ταξίδι. Το ότι, όταν ταξιδεύει κανείς με το αστρικό, κινείται με την πνευματική του κατάσταση και δε μπορεί να πάρει μαζί του υλικά αντικείμενα, όπως είναι, για παράδειγμα, τα υπάρχοντά του. Ο Αρζόπα, Ατζοπα όπως ονομάζουμε τον δρομέα, μπορεί να μεταφέρει το συνηθισμένο φορτίο για έναν ταξιδιώτη, μα κι αυτός παλεύει με πολλά μειονεκτήματα. Ή σωστή αναπνοή επιτρέπει σε Θιβετιανούς μύστες να κάθονται γυμνοί πάνω σε πάγο, πεντέμισι η περισσότερο χιλιάδες μέτρα πάνω από τη θάλασσα και να διατηρούν ζεστό το σώμα τους, τόσο ζεστό μάλιστα που λιώνει ο πάγος και ο μύστης ιδρώνει. Μια μικρή παρένθεση εδώ. Κάποτε έλεγα σε κάποιον ότι το είχα κάνει κι εγώ ο ίδιος αυτό το πράγμα σε ύψος πεντέμισι χιλιάδων μέτρων πάνω από τη θάλασσα. Ο ακροατής μου, εντελώς σοβαρά, ρώτησε. Με την παλίρροια η την άμπωτη. Έχετε προσπαθήσει ποτέ να σηκώσετε ένα βαρύ αντικείμενο ενώ τα πνευμόνια σας είναι άδεια από αέρα. Δοκιμάστε το και θ' ανακαλύψετε ότι είναι σχεδόν αδύνατο. Γεμίστε ύστερα τα πνευμόνια σας όσο πιο πολύ μπορείτε, κρατείστε την αναπνοή σας, και παρατηρήστε πόσο εύκολα το σηκώνετε τώρα. Σ' άλλη περίπτωση, μπορεί να είσαστε θυμωμένοι η φοβισμένοι.228

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Πάρτε μία βαθιά αναπνοή, όσο πιο βαθιά μπορείτε, και κρατείστε την για δέκα δευτερόλεπτα. Ύστερα εκπνεύστε αργά. Επαναλάβετε το τρεις φορές και θ' ανακαλύψετε στο τέλος πως η καρδιά σας κτυπά με πιο αργό ρυθμό και πως νιώθετε ηρεμότερη αυτά είναι πράγματα που μπορεί να τα δοκιμάσει ο οποιοσδήποτε, χωρίς κανένα κίνδυνο. Ή ικανότητα που είχα στον έλεγχο της αναπνοής με βοήθησε να αντέξω τα βασανιστήρια των γιαπωνέζων και των κομμουνιστών. Πάντως οι γιαπωνέζοι στα χειρότερα τους είναι κύριοι αν συγκριθούν με τούς Ρώσους! Και μπορώ να το λέω αυτό, επειδή τούς έχω γνωρίσει και τούς δύο από την καλή! Είχε πια έρθει ο καιρός που θα εξεταζόμουν για το βαθμό του Λάμα. Πριν από αυτόν έπρεπε να με ευλογήσει ο Δαλάι Λάμα. Κάθε χρόνο ευλογεί έναν έναν όλους τούς μοναχούς του Θιβέτ, και μάλιστα όχι μαζικά, όπως κάνει, για παράδειγμα, ο πάπας της Ρώμης. Ο Εσώτατος εκείνος αγγίζει τούς περισσότερους μοναχούς με μία φούντα δεμένη στην άκρη ενός ραβδίου. Εκείνους που εκτιμά, η εκείνους που έχουν ανώτερο βαθμό, τούς αγγίζει στο κεφάλι με το ένα χέρι του. Και εκείνους που εκτιμά ιδιαίτερα τούς ευλογεί τοποθετώντας και τα δύο χέρια του στο κεφάλι τους. Για πρώτη φορά με άγγιξε με τα δύο του χέρια και είπε χαμηλόφωνα. Πηγαίνεις καλά, αγόρι μου. Φρόντισε να πηγαίνεις ακόμα καλύτερα στις εξετάσεις. Δικαίωσε την πίστη που έχουμε σε εσένα. Τρεις μέρες πριν κλείσω τα δεκάξι μου παρουσιάστηκα στις εξετάσεις μαζί με δεκατέσσερις άλλους υποψήφιους. Τα κουτιά των εξετάσεων μου φάνηκαν μικρότερα, ίσως γιατί ήμουν εγώ μεγαλύτερος πια. Όταν ξάπλωνα στο πάτωμα, με τα πόδια μου στον ένα τοίχο, μπορούσα να αγγίξω τον απέναντι τοίχο τεντώνοντας λίγο μόνο τα χέρια μου πάνω από το κεφάλι μου. Ο πίσω τοίχος θα πρέπει να είχε το διπλάσιο από το δικό μου ύψος. Δεν υπήρχε σκεπή κι έτσι είχαμε τουλάχιστον αρκετό αέρα. Για μία ακόμα φορά μας έψαξαν πριν μπούμε μέσα και σε κανέναν δεν επέτρεψαν να πάρει μαζί του τίποτα άλλο εκτός από τη ξύλινη γαβάθα, το κομπολόι και γραφική ύλη. Όταν οι ερευνητές έμειναν ικανοποιημένοι, μας οδήγησαν έναν ένα στους θαλάμους μας, κλείνοντας και σφραγίζοντας την πόρτα όταν μπαίναμε. 229

Τη σφραγίδα τοποθετούσε ο ηγούμενος κι ο αρχιεξεταστής, έτσι ώστε να μη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μπορεί ν' ανοιχτεί η πόρτα. Ένα παραθυράκι δεκαπέντε εκατοστών πλάτους μπορούσε ν' ανοιχτεί μόνο απέξω. Από εκεί μας έδιναν, το πρωί της κάθε μέρας, τα ερωτηματολόγια. Οι απαντήσεις συλλέγονταν το σούρουπο. Μια φορά τη μέρα μας έδιναν επίσης Τσάμπα. Με το βουτυρωμένο τσάι ήταν διαφορετικά, μπορούσαμε να είχαμε όσο θέλαμε φωνάζοντας απλώς πω τσα κέσσο δηλαδή φέρτε τσάι. Πάντως, αφού με κανένα τρόπο δεν μας επέτρεπαν να αφήσουμε το θάλαμο, δεν πίναμε και υπερβολικά! Έμεινα σ' εκείνον τον θάλαμο για δέκα μέρες. Εξετάστηκα στις γνώσεις μου για τα βότανα, ανατομία, ένα θέμα που το ήξερα πολύ καλά, και στη θεολογία. Ασχολιόμουν με αυτά τα θέματα από το πρώτο ως το τελευταίο φως πέντε ατέλειωτων ημερών. Ή έκτη μέρα έφερε μία αλλαγή γεμάτη αναταραχή. Από κάποιο κοντινό θάλαμο ακούστηκαν ουρλιαχτά και κραυγές. Ύστερα πόδια που έτρεχαν και φωνές που μιλούσαν. Το τρίξιμο μιας βαριάς ξύλινης πόρτας που ξεκλειδωνόταν. Παρηγορητικά λόγια, που έκαναν να υποχωρήσουν οι κραυγές δίνοντας τη θέση τους σε κάποιο μισοπνιγμένο κλάμα. Ή εξέταση είχε τελειώσει για κάποιον. Για μένα μόλις τότε άρχιζε το άλλο μισό. Μια ώρα αργότερα μου έδωσαν τα χαρτιά της έκτης μέρας. Μεταφυσική. Γιόγκα. Εννέα παρακλάδια της. Κι έπρεπε ν' αποδείξω τις γνώσεις σε όλα. Από τα είδη της γιόγκα πέντε μόνο είναι σχετικά γνωστά στο δυτικό κόσμο. Ή χάθα γιόγκα διδάσκει τον τέλειο έλεγχο πάνω στο καθαρά φυσικό σώμα, η όχημα, όπως το ονομάζουμε. Ή κουνταλίνι γιόγκα οδηγεί στην απόκτηση ψυχικών δυνάμεων, διορατικότητας, τηλεπάθειας κλπ. Ή λάγια γιόγκα διδάσκει τέλειο έλεγχο πάνω στο νου, ένα από τα αποτελέσματά της είναι η ικανότητα του να θυμάσαι για πάντα κάτι που άκουσες η διάβασες. Ή ράγια γιόγκα προετοιμάζει εκείνον που την ακολουθεί για υπερβατική συνείδηση και σοφία. Ή σαμάντι γιόγκα οδηγεί στην απόλυτη φώτιση κι επιτρέπει να αντικρίσει κανείς το σκοπό και το νόημα πέρα από τη ζωή στη Γη. Είναι αυτό το είδος της γιόγκα, που επιτρέπει σε κάποιον, τη στιγμή που αφήνει τη γήινη ζωή του, να κατευθυνθεί προς την ύψιστη πραγματικότητα και να εγκαταλείψει τον κύκλο της αναγέννησης εκτός κι αν αποφασίσει κανείς να γυρίσει στη Γη για κάποιο ιδιαίτερο σκοπό, για να βοηθήσει τούς άλλους σε κάποιον τομέα. 230

Τα άλλα είδη της γιόγκα δε μπορούν να συζητηθούν σ' ένα βιβλίο αυτής της

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

φύσης και ασφαλώς η γνώση μου της Αγγλικής γλώσσας δεν μου επιτρέπει να περιγράψω και να κάνω κατανοητά τόσο σημαντικά θέματα. Έτσι, γι' άλλες πέντε μέρες, ήμουν απασχολημένος, σαν κλώσα κλεισμένη στο κουτί της. Μια ακόμα και οι δεκαήμερες εξετάσεις τελειώνουν κάποτε και όλοι χαιρετήσαμε με χαμόγελα χαράς τον Λάμα που μάζεψε τα χαρτιά μας στο τέλος της δέκατης μέρας. Εκείνη τη νύχτα είχαμε και χορταρικά με το Τσάμππα μας, η μοναδική παρέκκλιση από αυτή τη βασική τροφή εδώ και δέκα μέρες. Ήταν πολύ εύκολο να κοιμηθεί κανείς εκείνη τη νύχτα. Ποτέ δεν ανησύχησα για το αν θα περάσω, μα για το με ποιο βαθμό θα περάσω μου είχαν ζητήσει να είμαι από τούς πρώτους στον τελικό κατάλογο. Το πρωί αφαιρέθηκαν οι σφραγίδες από τις πόρτες και, αφού καθαρίσαμε προσεχτικά, αφήσαμε τούς θαλάμους μας. Μας άφησαν μία ολόκληρη βδομάδα να ανακτήσουμε τις δυνάμεις μας μετά από τη φοβερή δοκιμασία. Ύστερα ακολούθησαν δύο μέρες τζούντο, όπου δοκιμάσαμε όλες τις λαβές μας και ρίχναμε ο ένας τον άλλο αναίσθητο με τις αναισθητικές λαβές. Δύο ακόμα μέρες αφιερώθηκαν σε προφορική εξέταση γύρω από εκείνα που είχαμε γράψει. Σ' αυτή την εξέταση μας έκαναν ερωτήσεις σχετικές μόνο με τ' αδύνατα μας σημεία, θα πρέπει ίσως να τονίσω εδώ πως ο καθένας από τούς υποψήφιους εξεταζόταν επί δύο μέρες. Μια ακόμα βδομάδα ακολούθησε, κατά τη διάρκεια της οποίας αφεθήκαμε να συμπεριφερόμαστε σύμφωνα με τον χαρακτήρα μας. Ύστερα ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα. Όπως τα καταλάβαινε κανείς κι από τον τρόπο που εκδήλωσα τη χαρά μου, είχα έρθει πρώτος. Δυό λόγοι με έκαναν να χαίρομαι. Πρώτο, επειδή αποδεικνυόταν έτσι ότι ο Λάμα Μινγκκυάρ Ντόνταπ ήταν ο καλύτερος δάσκαλος από όλους, και δεύτερο επειδή ήξερα ότι ο Δαλάι Λάμα θα ήταν πολύ ευχαριστημένος μαζί μου και με τον δάσκαλό μου. Λίγες μέρες αργότερα κι ενώ άκουγα τις διδασκαλίες του οδηγού μου στο δωμάτιό του, καταλαχανιασμένος μαντατοφόρος άνοιξε σαν αστραπή την πόρτα κι όρμησε μέσα. Κρατούσε το διχαλωτό ραβδί των μηνυμάτων. 231

Από τον Εσώτατο εκείνο, είπε λαχανιασμένα, προς τον αξιότιμο Λάμα της

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ιατρικής τρίτη Λόμπσανγκ Ράμπα. Μ' αυτά τα λόγια πήρε από τον χιτώννα του το γράμμα, τυλιγμένο στο μεταξωτό φουλάρι του χαιρετισμού. Με όλες μου τις δυνάμεις, αξιότιμε κύριε, έτρεξα να σάς το φέρω. Ανακουφισμένος από το φορτίο του, γύρισε και ξεχύθηκε ακόμα γρηγορότερα στον διάδρομο αναζητώντας τσάνγκ! Έμεινα με το μήνυμα. Όχι, δεν ήθελα να το ανοίξω. Βέβαια, σε μένα απευθυνόταν, μα τι να είχε μέσα. Περισσότερες σπουδές. Περισσότερη δουλειά. Έμοιαζε πολύ μεγάλο και πολύ επίσημο. Για όσο καιρό δεν το άνοιγα, δε θα ήξερα τι περιέχει κι έτσι κανείς δε θα μπορούσε να με κατηγορήσει ότι δεν κάνω αυτό η εκείνο. Κάπως έτσι ήταν οι πρώτες μου σκέψεις. Ο οδηγός μου καθόταν παράμερα γελώντας μαζί μου κι έτσι του έδωσα το γράμμα και το φουλάρι κι όλα. Τα πήρε κι άνοιξε τον φάκελο, η εξωτερικό περιτύλιγμα. Δύο διπλωμένα φύλλα ήταν στο εσωτερικό. Τα πήρε και τα άνοιξε, αρχίζοντας να διαβάζει, επίτηδες αργά, ώστε να με πειράζει ακόμα περισσότερο. Στο τέλος, κι ενώ καιγόμουν από την ανυπομονησία μου να μάθω τα χειρότερα, είπε. Εντάξει, μπορείς να αναπνεύσεις ξανά. Πρέπει να πάμε στην Ποτάλα να τον δούμε χωρίς καθυστέρηση. Αυτό σημαίνει τώρα, Λόμπσανγκ. Λέει εδώ πως πρέπει να είμαι κι εγώ μαζί σου. Χτύπησε το γκονγκ στο πλευρό του κι αμέσως εμφανίστηκε κάποιος υπηρέτης. Του ζήτησε να σελώσει αμέσως δύο λευκά άλογα. Αλλάξαμε γρήγορα χιτώνες και διαλέξαμε τα καλύτερά μας λευκά φουλάρια. Πήγαμε μαζί στον Ηγούμενο και του είπαμε ότι έπρεπε να πάμε στην Ποτάλα να δούμε τον Πολυτιμότητα. Στην κορυφή της Ποτάλα, ήταν στο Νόρμπου Λίνγκα χτες. Τέλος πάντων, το γράμμα σάς λέει που θα είναι, θα πρόκειται για κάτι το πολύ επίσημο. Στο προαύλιο μοναχοί περίμεναν με τ' άλογά μας. Καβαλικέψαμε και κατεβήκαμε το βουνίσιο μονοπάτι. Λίγο πιο πέρα αρχίσαμε το σκαρφάλωμα στο άλλο βουνό, της Ποτάλα. Αναρωτιόμουν αν αυτό το μήνυμα άξιζε τον κόπο του να κάθεται στη ράχη του αλόγου! Υπήρχε πάντως κι ένα πλεονέκτημα. Τ' άλογα θα μας πήγαιναν σχεδόν ως την κορυφή, ανεβαίνοντας τις σκάλες. 232

Υπηρέτες μας περίμεναν και μόλις ξεπεζέψαμε πήραν μακριά τ' άλογά μας και μας οδήγησαν βιαστικά στην ιδιαίτερη κατοικία του Εσώτατου εκείνου.

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

Μπήκα μόνος και χαιρέτησα σύμφωνα με την εθιμοτυπία, με το φουλάρι. Κάθισε, Λόμπσανγκ, είπε. Είμαι πολύ ευχαριστημένος μαζί σου. Είμαι επίσης ευχαριστημένος με το διδάσκαλο σου και με όσα σου έμαθε. Διάβασα προσωπικά ο ίδιος όλα τα χαρτιά σου των εξετάσεων. Αυτό μ' έκανε ν ανατριχιάσω από φόβο. Ένα από τα πολλά λάθη μου, μου είχαν πει, ήταν το ότι διέθετα μία κάπως αίσθηση του χιούμορ. Μερικές φορές άφηνα να φανεί αυτό το χιούμορ σε ορισμένες από τις απαντήσεις μου, γιατί μου φαινόταν πως έτσι ταίριαζε με το είδος των ερωτήσεων! Ο Δαλάι Λάμα διάβασε τις σκέψεις μου, γιατί γέλασε ανοιχτόκαρδα και είπε. Ναι, έχεις κάποια τάση να κάνεις χιούμορ σε ακατάλληλες στιγμές, με μία μακριά παύση γεμάτη από τον φόβο μου κι ύστερα. Χάρηκα κάθε λέξη σου. Έμεινα μαζί του για δύο ώρες. Την δεύτερη ώρα καλέστηκε και ο οδηγός μου, που πήρε οδηγίες από τον Πολυτιμότητα σχετικά με την συνέχιση της εκπαίδευσής μου. Έμελλε να υποστώ την τελετή του μικρού θανάτου και θα επισκεπτόμουν μαζί με τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ άλλα μοναστήρια. Έπρεπε επίσης να μελετήσω με τούς διαμελιστές των νεκρών. Καθώς αυτοί οι τελευταίοι ανήκαν σε κατώτερη κάστα και καθώς η δουλειά τους ήταν τέτοιας φύσης, ο Δαλάι Λάμα μου έδωσε ένα χειρόγραφο, που θα μου χρησίμευε να διατηρήσω τη θέση μου. Ζητούσε από τούς διαμελιστές των νεκρών να μου δώσουν κάθε δυνατή βοήθεια σε κάθε τομέα, ώστε να μου φανερωθούν όλα τα μυστικά του σώματος, καθώς η φυσική αιτία της εγκατάλειψης κι απόρριψής του με τον θάνατο. Να μου δοθούν επίσης όσα μέρη του σώματος ζητήσω σαν βοηθήματα για τις μελέτες μου. Ωστε αυτό ήταν! Πριν συνεχίσω με την περιγραφή της απόρριψης των νεκρών σωμάτων, νομίζω πως θα ήταν ορθότερο να περιγράψω πρώτα τις Θιβετιανές απόψεις για το θάνατο. Ή στάση μας απέναντι του είναι αρκετά διαφορετική από εκείνη των δυτικών λαών. Για μας το σώμα δεν είναι παρά ένα κέλυφος, ένα υλικό κάλυμμα του αθάνατου πνεύματος. 233

Για μας ένα νεκρό σώμα έχει λιγότερη αξία από κάποιο παλιό, φθαρμένο κοστούμι ρούχα. Στην περίπτωση του φυσικού θανάτου, του θανάτου δηλαδή που δε συμβαίνει από ξαφνική, απροσδόκητη βία, θεωρούμε πως η

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

διαδικασία γίνεται κάπως έτσι. Το σώμα είναι άρρωστο, γεμάτο βλάβες και άρα τόσο δυσάρεστο για το πνεύμα, που δε μπορεί πλέον να το χρησιμοποιήσει για να διδαχθεί. Αυτό σημαίνει πως έχει φτάσει η ώρα για την απόρριψή του. Βαθμιαία το πνεύμα αποσύρεται κι εξωτερικεύεται πέρα από το σαρκικό σώμα. Ή μορφή του πνεύματος έχει ακριβώς το ίδιο σχήμα με το υλικό σώμα και μπορεί να τη διακρίνει καθαρά κάποιος διορατικός. Τη στιγμή του θανάτου, η χορδή που ενώνει το φυσικό με το πνευματικό σώμα (η αργυρή χορδή της χριστιανικής βίβλου) λεπταίνει και κόβεται, ενώ το πνεύμα απομακρύνεται. Αυτή είναι η στιγμή του θανάτου, αλλά και της γέννησης σε μία νέα ζωή, γιατί η χορδή είναι σαν τον ομφάλιο λώρο, που όταν κόβεται αποδίδει στο νεογέννητο την ξεχωριστή του ύπαρξη. Τη στιγμή του θανάτου η λάμψη της ζωικής δύναμης εξαφανίζεται από το κεφάλι. Αυτή η λάμψη μπορεί επίσης να γίνει ορατή από κάποιον διορατικό και στη χριστιανική βίβλο αναφέρεται σαν το χρυσό σκεύος. Επειδή δεν είμαι χριστιανός, η βίβλος δε μου είναι γνωστή, μα πιστεύω πως κάπου αναφέρεται ότι μη τυχόν αποκοπεί η αργυρή χορδή και το χρυσό σκεύος κατακερματισθεί. Τρεις μέρες, πιστεύουμε, χρειάζονται για να πεθάνει ένα σώμα, για να σταματήσουν δηλαδή όλες οι φυσικές λειτουργίες του και για να είναι το πνεύμα η Ψυχή η το εγώ εντελώς ελεύθερο από το σαρκικά του περίβλημα. Πιστεύουμε ότι κατά τη διάρκεια της ζωής διαμορφώνεται ένα αιθερικό αντίγραφο του σώματος. Αυτό το αντίγραφο μπορεί να γίνει φάντασμα. Ο καθένας σας, όταν κοιτά για πολλή ώρα ένα δυνατό φως, εξακολουθεί να το βλέπει και λίγη ώρα αφού σβήσει. Πιστεύουμε ότι η ζωή είναι ηλεκτρισμός, ένα δυναμικό πεδίο, και το αιθερικό αντίγραφο που παραμένει μετά το θάνατο, μοιάζει με τη λάμψη που βλέπει κανείς αφού κοιτάζει σ ένα δυνατό φως, η σε τεχνική ορολογία, μοιάζει με την παραμένουσα μαγνήτιση κάποιου ηλεκτρομαγνήτη. 234

Αν το σώμα είχε ισχυρούς λόγους να παραμείνει στη ζωή, τότε υπάρχει και μία δυνατή αιθερική μορφή που στοιχειώνει τούς οικείους τόπους. Ένας φιλάργυρος μπορεί να είναι τόσο πολύ αφιερωμένος στα χρήματά του, που να έχει εστιάσει πάνω τους όλη του τη ζωική δύναμη. Κατά το θάνατό του

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

είναι πολύ πιθανό η τελευταία του σκέψη να είναι γεμάτη ανησυχία για την τύχη των χρημάτων του κι αυτός ο φόβος προσθέτει στην ισχύ του αίθερικού του σώματος. Ο τυχερός κληρονόμος του ίσως να νιώθει κάπως δυσάρεστα κατά τα μεσάνυχτα. Μπορεί να αισθάνεται ότι ο γέρο τάδε κυνήγα πάλι τα χρήματά του. Ναι, έχει δίκιο, το φάντασμα του γέρο τάδε ίσως να είναι πολύ αναστατωμένο που τα (αίθερικά) χέρια του δε μπορούν ν' αγγίξουν για μία ακόμα φορά τα χρήματά του! Υπάρχουν τρία βασικά σώματα το σαρκικό χάρη στο οποίο πνεύμα μαθαίνει τα σκληρά μαθήματα της ζωής, το αίθερικό η μαγνητικό σώμα, που παράγεται στον καθένα μας από τούς πόθους, τις επιθυμίες και τα διάφορα δυνατά μας πάθη και το πνευματικό σώμα, η αθάνατη Ψυχή. Αυτές είναι οι πίστεις του Λαμαϊσμού, που μπορεί να μη συμφωνούν σ' ορισμένα σημεία με τον ορθόδοξο βουδισμό. Ένα πρόσωπο που πεθαίνει πρέπει να περάσει από τρία στάδια. Πρέπει να απορριφθεί το φυσικό σώμα, να διαλυθεί το αίθερικό και να οδηγηθεί το πνεύμα στον δρόμο του προς τον κόσμο του πνεύματος. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι πίστευαν επίσης στο αίθερικό αντίγραφο, στους οδηγούς των νεκρών και στον κόσμο του πνεύματος στο Θιβέτ βοηθούσαμε τούς ετοιμοθάνατους, ο μύστης δεν έχει καμιά ανάγκη τέτοιας βοήθειας, μα ένας συνηθισμένος άντρας η γυναίκα η τράπα πρέπει να καθοδηγηθεί. Ίσως η περιγραφή του τι συμβαίνει, να έχει κάποιο ενδιαφέρον για πολλούς. Κάποια μέρα ο αξιότιμος διδάσκαλος του θανάτου με φώναξε κοντά του. Είναι καιρός πια, Λόμπσανγκ, να μελετήσεις τις πρακτικές μεθόδους της απελευθέρωσης της ψυχής. Αυτή τη μέρα θα με συνοδέψεις. Κατεβήκαμε γλιστερές σκάλες στο τέλος μακριών διαδρόμων και κάποτε φτάσαμε στα διαμερίσματα των τράπα. 235

Εδώ, σ' ένα νοσοκομειακό θάλαμο, ένας γέροντας μοναχός πλησίαζε το μονοπάτι που όλοι πρέπει να πάρουμε κάποτε. Είχε πάθει συμφόρηση και ήταν πολύ αδύνατος. Ή δύναμή του όλο και εξασθενίζε και το ίδιο έκαναν τα χρώματα της αύρας του καθώς την παρατηρούσα. Έπρεπε με κάθε θυσία να διατηρηθεί συνειδητός, ως τη στιγμή που δε θα υπήρχε πια άλλη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ζωή να διατηρήσει αυτή την κατάσταση. Ο Λάμα που με συνόδευε πήρε τα χέρια του μοναχού και τα κράτησε ευγενικά μέσα στα δικά του. Ή απελευθέρωση από τα βάσανα της σάρκας είναι κοντά, γέροντα. Πρόσεξε τα λόγια μου που θα σε βοηθήσουν να διαλέξεις το εύκολο μονοπάτι. Τα πόδια σου κρυώνουν. Ή ζωή σου τρεμοσβήνει, όλο και κοντύτερα στην τελική της απόδραση. Ηρέμησε το νου σου, γέροντα, δεν υπάρχει τίποτα να σε φοβίζει. Ή ζωή αφήνει τα μέλη σου και η όραση σου θολώνει. Το κρύο ανεβαίνει προς τα πάνω, ακολουθώντας τη χλωμή ζωή σου στον δρόμο σου. Ηρέμησε το νου σου, γέροντα, γιατί δεν υπάρχει τίποτα που πρέπει να φοβάσαι στην απόδραση της ζωής προς την ύψιστη πραγματικότητα. Οι σκιές της αιώνιας νύχτας σκεπάζουν το βλέμμα σου και η ανάσα σου αγκομαχά στο λαιμό σου. Πλησιάζει ο καιρός της ανάπαυσης του λαιμού σου. Πλησιάζει ο καιρός της ανάπαυσης του πνεύματός σου στον κόσμο του. Ηρέμησε το νου σου, γέροντα. Πλησιάζει ο καιρός της ανάπαυσής σου. Όλο αυτό το διάστημα ο Λάμα χαίδευε τον ετοιμοθάνατο. Από την κλείδωση του ώμου ως την κορυφή του κρανίου του μ' ένα τρόπο που έχει αποδειχθεί ότι βοηθά στην ανώδυνη απελευθέρωση του πνεύματος. Μιλούσε ασταμάτητα για τις παγίδες που υπάρχουν στο δρόμο του και για το πως μπορούσε να τις αποφύγει. Το δρομολόγιο του περιγράφηκε μ' ακρίβεια, όπως ακριβώς το είχαν, περιγράψει εκείνοι οι τηλεπαθητικοί Λάμα, που είχαν πλέον πεθάνει και που συνέχιζαν όμως να μας μιλούν τηλεπαθητικά από εκεί που βρίσκονται. Έσβησε η όραση σου, γέροντα, και νιώθεις πια ανήμπορος να πάρεις ανάσα. Κρυώνει το σώμα σου και τ' αυτιά σου δεν αντιλαμβάνονται πια τούς ήχους αυτή της ζωής. Ηρέμησε το νου σου εν ειρήνη, γέροντα, γιατί σε βρήκε πλέον ο θάνατος. Ακολούθησε τον δρόμο που σου υποδεικνύουμε και τότε ειρήνη και χαρά θα σου ανήκουν.²³⁶

Τα χέρια του Λάμα συνέχιζαν να χαϊδεύουν το πίσω μέρος του κεφαλιού του γέροντα, καθώς η αύρα του γινόταν ολοένα και πιο αδύνατη, για να σβήσει κάποτε εντελώς. Ο Λάμα, σύμφωνα με την πανάρχαιη αυτή τελετουργία, άφησε ένα ξαφνικό, εκρηκτικό ήχο που βοηθούσε την τελική απελευθέρωση του αγωνιζόμενου πνεύματος. Ή ζωική δύναμη του

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

γέροντα συγκεντρώθηκε πάνω από τ' ακίνητο σώμα του σαν μία συννεφένια μάζα, στροβιλιζόμενη σαν να βρισκόταν σε σύγχυση. Σε λίγο διαμορφώθηκε ακριβώς στο σχήμα του σώματος, με το οποίο ήταν ακόμα δεμένη με την αργυρή χορδή. Σιγά σιγά λέπτυνε η χορδή και όπως γεννιέται ένα παιδί με το κόψιμο του ομφάλιου λώρου, έτσι γεννήθηκε και ο γέροντας στην επόμενη ζωή. Ή χορδή λέπτυνε, έγινε λεπτή σαν κλωστή κι υστέρα κόπηκε. Αργά, σαν κάποιο περιπλανώμενο σύννεφο στον ουρανό, η σαν καπνός λιβανωτού στο ναό, η μορφή γλίστρησε μακριά. Ο Λάμα συνέχιζε να δίνει τηλεπαθητικά οδηγίες, που θα βοηθούσαν το πνεύμα στο πρώτο στάδιο του ταξιδιού του. Είσαι νεκρός. Δεν υπάρχει τίποτα πια για σένα εδώ. Έσπασαν τα δεσμά της σάρκας. Βρίσκεται στο μπάρντο. Πήγαινε στο δρόμο σου και εμείς θ' ακολουθήσουμε τον δικό μας. Ακολούθησε το δρόμο που σου περιγράψαμε. Άφησε αυτόν τον κόσμο της αυταπάτης και μπες στην ύψιστη πραγματικότητα. Είσαι νεκρός, συνέχισε το δρόμο σου. Τα σύννεφα του λιβανωτού υψώνονταν στον αέρα, παρηγορώντας την ταραγμένη ατμόσφαιρα με τις ειρηνικές δονήσεις του. Από κάπου μακριά τύμπανα συνέχιζαν το μουρμουρητό τους. Από κάποιο ψηλό σημείο ατή σκεπή του μοναστηριού μία βαθύφωνη τρομπέτα άφησε το μήνυμα της ν' απλωθεί στο τοπίο. Έξω στους διαδρόμους ακούγονταν οι ήχοι της ζωής, το σύρσιμο από τις δερμάτινες μπότες και το μακρινό μουγκρητό κάποιου γιάκ. Εδώ, σ' αυτό το μικρό δωμάτιο, ήταν ησυχία. Ή σιωπή του θανάτου. Μόνο οι τηλεπαθητικές οδηγίες του Λάμα τάραζαν την επιφάνεια της σιωπής, θάνατος, ένας ακόμα γέροντας έφυγε ακολουθώντας το μακρύ του γύρο των υπάρξεων, έχοντας κερδίσει τα μαθήματα της ζωής ίσως, μα προορισμένος να συνεχίσει ώσπου να έφτανε τη φώτιση, μετά από πολλές, πολλές προσπάθειες. 237

Καθίσαμε το σώμα στη σωστή στάση του λωτού και στείλαμε να φωνάξουν εκείνους που προετοιμάζουν τα σώματα. Στείλαμε να φωνάξουν άλλους ικανούς να συνεχίσουν τις τηλεπαθητικές οδηγίες προς το νεογέννητο πνεύμα. Αυτό συνεχίστηκε για τρεις μέρες, από διαφορετικούς Λάμα. Το πρωί της τέταρτης μέρας ήρθε ένας από τούς Ραγκιάμπ. Ερχόταν από τον τόπο όπου κατοικούσαν οι νεκροπομποί, στο σημείο όπου χωρίζεται ο

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

δρόμος του Λίγκχορ προς το Ντέτσεν Τζόνγκ. Με την άφιξή του οι Λάμα σταμάτησαν τις οδηγίες τους και το σώμα παραδόθηκε στον νεκροπομπό. Το δίπλωσε όσο πιο όμορφα μπορούσε και το τύλιξε μ' ένα λευκό ύφασμα. Σήκωσε το δέμα του με ευκολία, το έβαλε στον ώμο του κι απομακρύνθηκε. Έξω τον περίμενε ένα γιάκ. Χωρίς ν' αργοπορήσει πέταξε τη λευκή μάζα στη ράχη του ζώου και ξεκίνησαν μαζί. Όταν ο μεταφορέας έφτανε στον τόπο του διαμελισμού των πτωμάτων, παρέδιδε το φορτίο του στους διαμελιστές. Ο τόπος ήταν ένα έρημο κομμάτι Γης γεμάτο τεράστιες πέτρες, που η κάθε μία τους συγκρατούσε μία λίθινη πλάκα, μεγάλη αρκετά ώστε να χωρά και το μεγαλύτερο σώμα. Στις τέσσερις γωνίες της πλάκας υπήρχαν τρύπες, οι οποίες στήριζαν ξύλινους πασσάλους. Μια άλλη λίθινη πλάκα είχε τρύπες πάνω της που έφταναν σε βάθος το μισό της πάχους. Τοποθετούσαν το σώμα πάνω σε μία τέτοια πλάκα και το γύμνωναν. Έπειτα έδεναν τα χέρια και τα πόδια στους τέσσερις πασσάλους. Ύστερα ένας από τούς διαμελιστές έπαιρνε το μακρύ μαχαίρι του και έκοβε το σώμα. Φρόντιζε να το κόβει με τέτοιο τρόπο που να μπορεί να βγαίνει η σάρκα σχηματίζοντας μακριές λωρίδες. Αφού τέλειωνε με το σώμα συνέχιζε με τα χέρια και πόδια, για να τελειώσει με το κεφάλι, το οποίο έκοβε κι άνοιγε. Μόλις έκανε την εμφάνισή του ο νεκροπομπός στον ορίζοντα, γυπαιοί ορμούσαν από τον ουρανό κι έπαιρναν θέσεις σαν θεατές σ' ανοιχτώ θέατρο. Αυτά τα πουλιά είχαν μία αυστηρή κοινωνική τάξη κι αν ποτέ κάποιο αλαζονικό προσπαθούσε να προσγειωθεί πριν από τούς αρχηγούς, κατέληγε να γίνει αυτό το θύμα των επιθέσεων της ομάδας. Ωσπου να γίνουν αυτά, ο διαμελιστής είχε ήδη ανοίξει τον κορμό του σώματος. 238

Βυθίζοντας τα χέρια του στο στήθος έβγαζε την καρδιά, στη θέα της οποίας ο αρχηγός των γυπαιών φτερουγίζε βαριά στο έδαφος και προχωρούσε παραπατώντας, για να πάρει την καρδιά από το τεντωμένο χέρι του διαμελιστή. Το επόμενο στην ιεραρχία πουλί πετούσε κι αυτό κοντά, για να πάρει το συκώτι. Τα υπόλοιπα εντόσθια μοιράζονταν στα ανωτέρα πουλιά της ιεραρχίας. Ύστερα κόβονταν οι σάρκες και δίνονταν στα υπόλοιπα. Κάποιο από τα πουλιά γύριζε πίσω τότε τότε για ένα πρόσθετο κομμάτι από το μυαλό, ενώ άλλα πετούσαν ολόγυρα αναζητώντας μία νόστιμη

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

μερίδα. Σ' εκπληκτικά σύντομο χρόνο όλες οι σάρκες και τα όργανα είχαν φαγωθεί, και δεν έμεναν παρά τα γυμνά κόκαλα πάνω στη λίθινη πλάκα. Οι διαμελιστές τότε τα έσπαζαν σε μικρότερα κομμάτια, όπως κάνουμε με τα ξύλα για το τζάκι και έχωναν τα κομμάτια στις τρύπες της άλλης πλάκας. Ύστερα χρησιμοποιούσαν βαριά σφυριά και κονιορτοποιούσαν τα κόκαλα. Τα πουλιά έτρωγαν ακόμα κι αυτή τη σκόνη! Αυτοί οι διαμελιστές ήταν εξαιρετικά ικανοί άνθρωποι. Περηφανεύονταν για τη δουλειά τους και για προσωπική τους ικανοποίηση εξέταζαν όλα τα όργανα, για να βρουν την αιτία του θανάτου. Ή μακρόχρονη πείρα τούς επέτρεπε να κάνουν κάτι τέτοιο μ' αξιοθαύμαστη ευκολία. Δεν υπήρχε, φυσικά, κανείς ιδιαίτερος λόγος που να δικαιολογούσε το ενδιαφέρον τους, μα ήταν πια ζήτημα παράδοσης η ανακάλυψη της αίτιας που ανάγκασε το πνεύμα ν' αναχωρήσει από αυτό το όχημα. Αν αυτή η αιτία ήταν δηλητηρίαση τυχαία η υπολογισμένη η αλήθεια γινόταν γρήγορα φανερή. Βεβαίως βρήκα τις ικανότητές τους αυτές να είναι μεγάλο βοήθημα στις μελέτες μου. Σύντομα έγινα πολύ καλός στο να ανατέμνω νεκρά σώματα. Ο αρχidiaμελιστής στεκόταν δίπλα μου υποδεικνύοντας ενδιαφέροντα σημεία. Αυτός ο άνθρωπος, αξιότιμε Λάμα, πέθανε από το σταμάτημα αίματος στην καρδιά. Παρακολουθείστε, θα κόψουμε αυτή την αρτηρία, εδώ, και μάλιστα να το πηγμένο αίμα που εμπόδισε την κυκλοφορία. Η άλλοτε πάλι έλεγε. Αυτή η γυναίκα τώρα, αξιότιμε Λάμα, έχει μία παράξενη όψη. Κάποιος αδένας δε θα πρέπει να λειτουργούσε σωστά, θα τον βγάλουμε να δούμε. Ακολουθούσε μία μικρή παύση, καθώς έκοβε ένα μεγάλο όγκο κι ύστερα. Να, ας τον ανοίξουμε. 239

Μάλιστα, έχει ένα σκληρό πυρήνα στο εσωτερικό του. Έτσι συνεχιζόταν. Όλοι τους ήταν περήφανοι και πρόθυμοι να μου δείχνουν ο,τι μπορούν, ήξεραν άλλωστε πως μελετούσα μαζί τους με διαταγή του ίδιου του Δαλάι Λάμα. Αν δεν ήμουν εκεί και κάποιο σώμα έδειχνε να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, το φιλούσαν ώσπου να έρθω. Μπόρεσα μ' αυτόν τον τρόπο να εξετάσω εκατοντάδες νεκρά σώματα, πράγμα που μου επέτρεψε να αποκτήσω τέλεια χειρουργική τεχνική! Αυτό το είδος της εκπαίδευσης αποδείχτηκε πολύ καλύτερο από γνωστό σύστημα των νεκροτομείων των ιατρικών σχολών στη δύση. Κοντά στους διαμελιστές των σωμάτων έμαθα

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

περισσότερη ανατομία από ο,τι έμαθα σε μία τέλεια εξοπλισμένη ιατρική σχολή αργότερα. Στο Θιβέτ είναι αδύνατο να ταφούν οι νεκροί, θα χρειαζόταν πολύ δύσκολη και σκληρή δουλειά εξαιτίας του βραχώδους υπεδάφους και της λεπτότητας του χώματος. Αλλά και η καύση είναι επίσης αδύνατη για οικονομικούς λόγους. Το ξύλο είναι κάτι σπάνιο και για την καύση ενός σώματος έπρεπε να εισαχθεί ξύλο από την Ινδία, που θα έφτανε ως το Θιβέτ μεταφερμένο πάνω στις ράχες των γιάκ. Το κόστος θα ήταν τρομερό. Δεν ήταν επίσης δυνατό να πετούμε τούς νεκρούς στα ποτάμια, γιατί κάτι τέτοιο θα σήμαινε μόλυνση του νερού που έπιναν οι ζωντανοί. Δεν υπήρχε λοιπόν καμιά άλλη μέθοδος από αυτή που ακολουθούμε και στην οποία, όπως περιέγραφα και πιο πάνω, γυπαετοί τρώγανε τις σάρκες και τα κόκαλα των νεκρών. Σε δύο μόνο σημεία διαφέρει από τη δυτική μέθοδο. Οι δυτικοί θάβουν τα σώματα κι αφήνουν τα σκουλήκια να πάρουν τη θέση των γυπαετών. Και δεύτερο, στον δυτικό κόσμο η γνώση της αίτιας του θανάτου θάβεται μαζί με το σώμα και κανείς δεν ξέρει πραγματικά αν το πιστοποιητικό θανάτου λέει την αλήθεια. Οι Θιβετιανοί διαμελιστές όμως φροντίζουν πραγματικά να μάθουν από τι αιτία προήλθε ο θάνατος! Όλοι όσοι πεθαίνουν στο Θιβέτ υπόκεινται στην ίδια διαδικασία, εκτός από τούς ανώτερους Λάμα, που υπήρξαν ζώσες ενσαρκώσεις. Αυτοί ταριχεύονται και τοποθετούνται σ' ένα γυάλινο κουτί όπου μπορεί να τούς δει κανείς τοποθετημένους στους ναούς, η ταριχεύονται και καλύπτονται με χρυσό. Αυτή η τελευταία διαδικασία παρουσίαζε πολύ ενδιαφέρον. Πήρα μέρος σε τέτοιες προετοιμασίες πολλές φορές. 240

Ορισμένοι Αμερικανοί που διάβασαν τις σημειώσεις μου γύρω από το θέμα, δε μπορούσαν να πιστέψουν ότι χρησιμοποιούσαμε πραγματικά χρυσό έλεγαν ότι κάτι τέτοιο θα ξεπερνούσε ακόμα κι ενός Αμερικάνου τις ικανότητες! Μα ασφαλώς και τις ξεπερνούσε, γιατί δεν κάναμε μαζική παραγωγή, μα ασχολούμαστε με ξεχωριστές περιπτώσεις, έτσι όπως μόνο οι παλιοί τεχνίτες μπορούν. Εμείς στο Θιβέτ δε μπορούμε να φτιάξουμε ένα ρολόι που θα κοστίζει ένα μόνο δολάριο, μα μπορούμε πραγματικά να καλύπτουμε σώματα με χρυσό. Κάποιο βράδυ με κάλεσαν να παρουσιάσω στον Ηγούμενο. Είπε. Μία ζώσα ενσάρκωση πρόκειται σύντομα να αφήσει

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

το σώμα όπου κατοικεί. Τώρα βρίσκεται στο άγριο Ρόδο. Θα ήθελα να βρίσκεσαι εκεί, για να παρατηρείς τη διαδικασία της διατήρησης της ιερότητας. Έτσι για μία ακόμα φορά έπρεπε αντιμετωπίσω τις δυσκολίες της ιππασίας και του ταξιδιού ως τη σέρα. Όταν έφτασα εκεί, με οδήγησαν στο δωμάτιο του γέροντα ηγούμενου. Τα χρώματα της αύρας του ήταν υπερβολικά εξασθενημένα και μετά από μία ώρα περίπου πέρασε από το σώμα στο πνεύμα. Σαν ηγούμενος κι άνθρωπος πολυμαθής, δεν είχε ανάγκη να του υποδείξουν το δρόμο που έπρεπε να ακολουθήσει. Ούτε και υπήρχε ανάγκη να περιμένουμε τρεις μέρες για την ολοκλήρωση του θανάτου. Εκείνη τη νύχτα μόνο έμεινε το σώμα καθισμένο στη στάση του λωτού, ενώ οι Λάμα κρατούσαν τις βάρδιες τους. Το πρωί, με το πρώτο φως της μέρας, μία σοβαρή πομπή διέσχισε το κεντρικό κτίριο του μοναστηριού, μπήκε στο ναό και πέρασε από μία σπάνια χρησιμοποιούμενη πόρτα σε υπόγειες μυστικές διαβάσεις. Μπροστά μου δύο Λάμα μετέφεραν το σώμα πάνω σε φορείο. Βρισκόταν ακόμα στη στάση του λωτού. Από τούς μοναχούς πίσω μου ερχόταν μία βαθιά ψαλμωδία και, στις παύσεις, ο θρήνος από τα αργυρά τους κουδούνια. Φορούσαμε τούς κόκκινους χιτώνες μας κι από πάνω τους τις κίτρινες στολές μας. Το φως από τις λάμπες και τούς δαυλούς έκανε τις σκιές μας να χορεύουν παραμορφωμένες στους τοίχους. Κάποτε κι ενώ θα έπρεπε να βρισκόμαστε κάπου δεκαπέντε μέτρα κάτω από το έδαφος, σταματήσαμε μπροστά από μία σφραγισμένη πέτρινη πόρτα. 241

Η αίθουσα ήταν τρομερά παγωμένη. Οι μοναχοί ακούμπησαν προσεκτικά το σώμα στο έδαφος κι υστέρα έφυγαν, αφήνοντας στην αίθουσα τρεις μόνο Λάμα κι έμένα. Εκατοντάδες λάμπες λίπους ανάφτηκαν, γεμίζοντας τον χώρο με μία άγρια κίτρινη λάμψη. Έγδυσαν εντελώς το σώμα και το έπλυναν προσεκτικά. Τα εσωτερικά όργανα αφαιρέθηκαν από τις φυσικές οπές του σώματος και τοποθετήθηκαν σε δοχεία, που σφραγίσθηκαν με πολλή προσοχή. Το εσωτερικό του σώματος πλύθηκε και στέγνωσε μ' επιμέλεια. Στο τέλος της διαδικασίας χύθηκε στο εσωτερικό ένα ειδικό υγρό ικανό να σχηματίζει μία σκληρή κρούστα πάνω από τις εσωτερικές κοιλότητες, έτσι ώστε να μην παραμορφωθεί το σχήμα του σώματος. Όταν είχε

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

στεγνώσει πολύ καλά, πρόσθεταν και άλλα υλικά στην εσωτερική κοιλότητα και τέλος έχυναν ακόμα περισσότερο από το πρώτο υγρό ώστε να διαβραχεί και να σκληρύνει το γέμισμα, προμηθεύοντας έτσι ένα στέρεο εσωτερικό. Έβαψαν επίσης και την εξωτερική επιφάνεια του σώματος και την άφησαν να στεγνώσει. Πάνω στην σκληρυμένη επιφάνεια προστέθηκε μία άποκολλητική διάλυση, που θα επέτρεπε να αφαιρεθούν χωρίς βλάβη τα λεπτά φύλλα μεταξιού με τα οποία έμελλε να καλυφθεί το σώμα. Όταν θεωρήθηκε ικανοποιητική και η κάλυψη με το μετάξι, προστέθηκε ένα διαφορετικού είδους υγρό και το σώμα ήταν πλέον έτοιμο για το επόμενο στάδιο της διαδικασίας. Για ένα μερόνυχτο αφέθηκε το σώμα ακίνητο, ώστε να στεγνώσει εντελώς στο τέλος αυτού του χρονικού διαστήματος επιστρέψαμε στο δωμάτιο για να βρούμε το σώμα τελείως σκληρό και στεγνό στη στάση του λωτού. Το μεταφέραμε με πομπή σ' ένα άλλο δωμάτιο, ακόμα πιο βαθιά στη Γη. Αυτό ήταν φούρνος χτισμένος με τέτοιο τρόπο, ώστε οι φλόγες και η θερμότητα να κυκλοφορούν τέλεια έξω από τους τοίχους του δωματίου, παρέχοντας έτσι μία σταθερή και υψηλή θερμοκρασία. Ένα παχύ στρώμα ειδικής σκόνης κάλυπτε το πάτωμα, στο κέντρο του οποίου τοποθετήσαμε το σώμα. Πιο κάτω ακόμα, μοναχοί προετοιμάζαν τις φωτιές. Προσεχτικά γεμίσαμε όλο το δωμάτιο με ένα ειδικό αλάτι που βρίσκεται σ' ορισμένη περιοχή του Θιβέτ, ανακατεμένο με βότανα κι άλλα ορυκτά. Όταν είχε γεμίσει ο χώρος από το δάπεδο ως την οροφή, απομακρυνθήκαμε στο διάδρομο και κλείσαμε την πόρτα του δωματίου, σφραγίζοντας την με τη σφραγίδα του μοναστηριού. 242

Ύστερα δόθηκε η διαταγή να αναφτούν οι φούρνοι. Σύντομα ακούστηκε το τρίξιμο του ξύλου και το τσίρισμα του λίπους καθώς απλώνονταν οι φλόγες. Όταν οι φούρνοι είχαν ανάψει για καλά θα συνέχιζαν να καίνε κοπριά γιάκ και χαλασμένο βούτυρο. Για μία ολόκληρη βδομάδα πάλευαν οι φλόγες κάτω στους φούρνους, στέλλνοντας σύννεφα θερμού αέρα στα κοιλώματα των τοίχων της αίθουσας βαλσαμώματος. Στο τέλος της έβδομης μέρας η φωτιά έπαψε να τροφοδοτείται. Σιγά σιγά έσβησε. Οι ογκώδεις πέτρινοι τοίχοι έτριζαν και μούγκριζαν καθώς κρύωναν. Για μία ακόμα φορά ο διάδρομος απέκτησε μία θερμοκρασία που επέτρεπε την παραμονή ανθρώπου εκεί. Για τρεις μέρες όμως όλα έμειναν όπως είχαν, καθώς περιμέναμε να φτάσει και το ίδιο το δωμάτιο σε κανονική θερμοκρασία. Την

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ενδέκατη μέρα από τη μέρα του σφραγίσματος σπάσαμε τη μεγάλη σφραγίδα κι ανοίξαμε την πόρτα. Ομάδες μοναχών έσκαβαν το σκληρυμένο μείγμα με τα χέρια τους. Δεν χρησιμοποιούσαν εργαλεία μήπως και βλάψουν το σώμα. Επί δύο μέρες έσκαβαν έτσι, σπάζοντας με τα χέρια το λιωμένο αλάτι. Στο τέλος το δωμάτιο έμεινε και πάλι άδειο εκτός από το σώμα που έμενε πάντα ακίνητο στο κέντρο του δωματίου, πάντα στη στάση του λωτού. Το σηκώσαμε και το μεταφέραμε με πολλή φροντίδα σ' ένα άλλο χώρο, όπου μπορούσαμε να δούμε καλύτερα κάτω από το φως των δαυλών. Ένα ένα αφαιρέθηκαν τώρα τα μεταξωτά καλύμματα, ώσπου έμεινε μόνο το σώμα. Είχε διατηρηθεί τέλεια. Αν εξαιρέσουμε το σκοτεινό χρώμα που είχε πάρει, το σώμα έμοιαζε ν' ανήκει σ' ένα κοιμισμένο γέροντα, που μπορούσε από στιγμή σε στιγμή να ξυπνήσει. Όλες οι ρυτίδες διακρίνονταν και δεν υπήρχε καμιά συρρίκνωση. Για μία ακόμα φορά αλείφτηκε με υγρό το νεκρό σώμα κι ύστερα ανέλαβαν οι χρυσοχόοι. Αυτοί ήταν άνθρωποι αξεπέραστης τέχνης. Πραγματικοί τεχνίτες. Άνθρωποι ικανοί να καλύψουν με χρυσό τη νεκρή σάρκα. Δούλευαν αργά, αποθέτοντας στο σώμα το ένα στρώμα μετά το άλλο από το λεπτότερο, καθαρότερο χρυσό που υπάρχει. Χρυσό που έξω από το Θιβέτ θα κόστιζε μία περιουσία, μα που σε μας δεν άξιζε παρά σαν ιερό μέταλλο ένα μέταλλο άφθαρτο, γι' αυτό και συμβολικό της τελικής κατάστασης του ανθρωπίνου πνεύματος. 243

Οι ιερείς χρυσοχόοι δούλευαν μ' απόλυτη προσοχή, φροντίζοντας και την παραμικρότερη λεπτομέρεια, έτσι που όταν τέλειωναν τη δουλειά τους, άφηναν σαν μαρτυρία του ταλέντου τους μία χρυσή φιγούρα, ακριβώς όπως ήταν η ζωντανή, με κάθε γραμμή και ρυτίδα. Το επιχρυσωμένο και βαρύ πια σώμα μεταφέρθηκε στην αίθουσα των ενσαρκώσεων και, όπως όλες οι φιγούρες εκεί, τοποθετήθηκε σ' ένα χρυσό θρόνο. Εδώ, σ' αυτήν την αίθουσα, υπήρχαν φιγούρες πραγματικά πανάρχαιες καθισμένες σε σειρές ολόκληρες έμοιαζαν με αυστηρούς δικαστές που κοίταζαν με μισόκλειστα μάτια τις αδυναμίες και τα σφάλματα της τωρινής γενιάς. Μιλούσαμε ψιθυριστά και περπατούσαμε με προσοχή εδώ, για να μην ενοχλήσουμε τούς ζωντανούς νεκρούς. Ανακάλυψα πως ένιωθα μία ιδιαίτερη έλξη για

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ένα απ' αυτά τα σώματα. Μια παράξενη δύναμη με κρατούσε σ' έκσταση μπροστά του. Μου φαινόταν να με κοιτά με ένα πολύ γνωστό χαμόγελο. Ακριβώς εκείνη τη στιγμή ένιωσα κάτι να μ' αγγίζει απαλά στον ώμο και παραλίγο να λιποθυμήσω από το φόβο μου. Αυτός ήσουν εσύ, Λόμπσανγκ, στην τελευταία σου ενσάρκωση. Περιμέναμε πως θα το αναγνωρίσεις! Ο οδηγός μου με οδήγησε στην επόμενη φιγούρα και είπε. Και αυτός ήμουν εγώ. Σιωπηλά, πολύ συγκινημένοι και οι δύο, βγήκαμε σιγοπερνώντας από την αίθουσα και σφραγίσαμε την πόρτα πίσω μας. Πολλές φορές αργότερα μου επέτρεψαν να μπω στην αίθουσα και να μελετώ τα χρυσά σώματα. Μερικές φορές πήγαινα μόνος και καθόμουν μπροστά τους διαλογιζόμενος. Ή κάθε φιγούρα είχε γραμμένη την ιστορία της, την οποία και μελετούσα μ' άπειρο ενδιαφέρον. Εδώ υπήρχε και η ιστορία του τωρινού οδηγού μου, του Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ, η ιστορία του τι είχε κάνει στο παρελθόν και μία σύντομη περιγραφή του χαρακτήρα και των ικανοτήτων του. Των τιμών που του έγιναν. Ο τρόπος του θανάτου του. Εδώ υπήρχε ακόμα και η δική μου περασμένη ιστορία. Και αυτή επίσης τη μελετούσα μ' όλη μου την προσοχή. Ενενήντα οχτώ χρυσές φιγούρες έμεναν καθισμένες στην αίθουσα, τη βαθιά κρυμμένη στην καρδιά του βράχου, με τη σφραγισμένη πόρτα. Ή ιστορία του Θιβέτ ήταν μπροστά μου. Ή έτσι τουλάχιστον νόμιζα. Πολύ αργότερα έμελλε να γνωρίσω την αρχαιότερη ιστορία μας.²⁴⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΕΒΔΟΜΟ Η ΤΕΛΙΚΗ ΜΥΗΣΗ

Στον καιρό που ακολούθησε, είδα κάπου έξι άλλες φορές τη διαδικασία του βαλσαμώματος σε διάφορα μοναστήρια. Κάποια μέρα με φώναξε κοντά

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

του ο Ηγούμενος στο Σακπόρι. Φίλε μου, μου είπε, σύμφωνα με οδηγίες του ίδιου του Πολυτιμότατου, πρόκειται να μυηθείς στο βαθμό του Ηγούμενου. Μπορείς όμως, όπως το ζήτησες, να διατηρήσεις την προσφώνηση του Λάμα, όπως έγινε και με τον Μινγκυάρ Ντόνταπ. Εγώ απλώς σου μεταδίδω το μήνυμα του Πολυτιμότατου. Έτσι, σαν ζώσα ενσάρκωση, είχα αποκτήσει και πάλι τη θέση που είχα όταν άφησα τη Γη κάπου εξακόσια χρόνια πριν. Ο τροχός της ζωής είχε συμπληρώσει την περιστροφή του. Λίγο αργότερα ένας ηλικιωμένος Λάμα ήρθε στο δωμάτιο μου και μου είπε ότι τώρα πλέον πρέπει να υποστώ την τελετή του μικρού θανάτου. Γιατί, γιε μου, μόνο όταν θα έχεις περάσει την πύλη του θανάτου και επιστρέψεις, μπορείς να γνωρίζεις πραγματικά ότι δεν υπάρχει θάνατος. Οι μελέτες που έκανες στ' αστρικά ταξίδια σου έμαθαν πολλά. Αυτό θα σου μάθει ακόμα περισσότερα, αφού θα σε μεταφέρει πέρα από ετούτη τη ζωή, ως το παρελθόν της χώρας μας. Ή προετοιμασία μου ήταν σκληρή και μακρόχρονη. Επί τρεις μήνες ζούσα μία αυστηρά επιβλεπόμενη ζωή. Ειδικά προετοιμασμένα βότανα με φριχτή γεύση πρόσθεταν ένα πραγματικά δυσάρεστο πιάτο στο καθημερινό μου μενού. Με συμβούλεψαν να μη σκέφτομαι παρά εκείνο μόνο που είναι αγνό και άγιο. Λες και η μοναστική ζωή με άφηνε να διαλέξω! Ελαττώθηκαν ακόμα και οι ποσότητες του Τσάμπα και του τσαγιού. Αυστηρή κι άκαμπτη πειθαρχία κι ατέλειωτες ώρες διαλογισμού. 245

Στο τέλος, υστέρα από τρεις μήνες, οι αστρολόγοι είπαν ότι έφτασε ο κατάλληλος καιρός με τούς καλούς οιωνούς. Επί εικοσιτέσσερις ώρες δεν έβαλα τίποτα στο στόμα μου κι ένιωθα στο τέλος άδειος σαν τύμπανο. Ύστερα με οδήγησαν στις κρυφές σκάλες και διαδρόμους κάτω από την Ποτάλα. Κατεβαίναμε όλο και πιο βαθιά στη Γη, όλοι εκτός από μένα κρατούσαν αναμμένους δαυλούς στα χέρια. Περάσαμε τούς γνωστούς μου, από παλιά, διαδρόμους. Κάποτε φτάσαμε στο τέλος της στοάς, αντιμέτωποι με το στέreo βράχο. Μα ένας ολόκληρος ογκόλιθος έστριψε στο πλησίασμα μας, αφήνοντας ένα τεράστιο άνοιγμα. Ένα άλλο μονοπάτι απλωνόταν μπροστά μας ένα σκοτεινό και στενό μονοπάτι. Ή ατμόσφαιρα ολόγυρα ήταν πλημμυρισμένη από τη μυρωδιά της μούχλας και του λιβανιού. Αρκετά μέτρα πιο πέρα σταματήσαμε προσωρινά προς σε μία βαριά, ολόχρυση πόρτα, που σύντομα ανοίξαμε, δονώντας τον αέρα του

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

απέραντου χώρου με τα τριξίματα της. Εδώ έσβησαν τούς δαυλούς και άναψαν λάμπες λίπους προχωρήσαμε πιο πέρα, για να βρεθούμε σύντομα σ' ένα κρυμμένο ναό, που σκάφτηκε από ηφαιστειακή δράση στο στέreo βράχο πολλές χιλιάδες χρόνια πριν. Αυτοί οι διάδρομοι κι οι στοές ήταν κάποτε οι κοίτες των ποταμών της λάβας που ξεχυνόταν από τον κρατήρα κάποιου νεογέννητου ηφαιστείου. Τώρα αδύναμοι, μικροσκοπικοί άνθρωποι πατούσαν το έδαφός τους, νομίζοντας πως είναι Θεοί. Μα τώρα, σκέφτηκα, πρέπει να συγκεντρωθώ στη δοκιμασία που πρόκειται να υποστώ, γιατί βρισκόμαστε πια στο ναό της μυστικής σοφίας. Τρεις ηγούμενοι μόνο έμειναν κοντά μου. Οι υπόλοιποι της ακολουθίας είχαν διαλυθεί θαρρείς στο σκοτάδι, σαν να ήταν αναμνήσεις από κάποιο όνειρο. Τρεις Ηγούμενοι γερασμένοι, αποξηραμένοι από το πέρασμα του χρόνου, που περίμεναν με ευχαρίστηση την ανάκλησή τους στα ουράνια πεδία. Τρεις γέροντες, οι μεγαλύτεροι ίσως μεταφυσικοί όλου του κόσμου, έτοιμοι να με οδηγήσουν στη δοκιμασία της τελικής μύησης. Ο καθένας τους κρατούσε στο δεξί χέρι μία λάμπα λίπους και στο αριστερό ένα χοντρό ραβδί από λιβάδι αναμμένο. Το κρύο εδώ ήταν έντονο, ένα παράξενο κρύο που έμοιαζε να μην ανήκει σ' αυτό τον κόσμο. Ή σιωπή ήταν βαθιά. 246

Οι αδύναμοι θόρυβοι που κάναμε την τόνιζαν ακόμα περισσότερο. Οι μάλλινες μπότες μας δεν άφηναν ίχνη. Θα μπορούσαμε να είμαστε περιπλανώμενα φαντάσματα. Οι χρυσού φαντοί κίτρινοι χιτώνες των ηγούμενων θρόιζαν ελαφρά. Με τρόπο άρχισα να νιώθω ανατριχίλες και τινάγματα παντού στο σώμα μου. Τα χέρια μου έλαμπαν σαν να είχε προστεθεί μία νέα αύρα πάνω τους. Είδα ότι και οι Ηγούμενοι έλαμπαν. Ο απόλυτα ξηρός αέρας και η τριβή των χιτώνων μας είχαν δημιουργήσει φορτία στατικού ηλεκτρισμού. Ένας από τούς Ηγούμενους μου έδωσε ένα κοντό χρυσό ραβδί και ψιθύρισε. Κράτησε αυτό στο αριστερό σου χέρι και ακούμπα το στον τοίχο καθώς περπατάς, όλες οι ενοχλήσεις θα σταματήσουν. Το έκανα και με την πρώτη εκφόρτωση των ηλεκτρικών φορτίων ένιωσα ένα σοκ, που παρά λίγο να με πετάξει στο έδαφος. Μετά απ' αυτό όμως δεν ξανά είχα άλλη ενόχληση. Μία μία άναβαν λάμπες λίπους από αόρατα χέρια. Καθώς δυνάμωνε το τρεμουλιαστό κίτρινο φως

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

αντίκρισα γιγάντιες φιγούρες, καλυμμένες με χρυσό. Ορισμένες ήταν μισοθαμμένες σ' άκοπα πετράδια. Ένα τεράστιο άγαλμα του Βούδα υψωνόταν μπροστά μας, τόσο τεράστιο που το φως δεν έφτανε να το φωτίσει πάνω από τη μέση του. Άλλες φιγούρες διακρίνονταν αχνά εικόνες διαβόλων, αναπαραστάσεις των ανθρωπίνων παθών κι όλα τα είδη των δοκιμασιών που πρέπει να υποστεί ο άνθρωπος στην πορεία του προς την εξατομίκευση. Πλησιάσαμε έναν τοίχο, πάνω στον όποιο ήταν ζωγραφισμένος ένας τροχός της ζωής ύψους τεσσεράμισι μέτρων. Στο τρεμούλιασμα του φωτός φαινόταν να περιστρέφεται, παρασύροντας μαζί του και τις αισθήσεις μας. Συνεχίσαμε την πορεία μας, ώσπου μας σταμάτησαν τα βράχια. Ο Ηγούμενος που προπορευόταν εξαφανίστηκε. Εκείνο που φανταζόμουν να είναι μία ακόμα σκιά ήταν μία καλά κρυμμένη πύλη. Αυτή οδηγούσε σ' ένα κατηφορικό μονοπάτι ένα στενό, απότομο, περιστροφικό μονοπάτι, όπου οι ασθενικές λάμπες από τις λάμπες των Ηγούμενων δεν κατάφερναν τίποτα άλλο από το να εντείνουν το σκοτάδι. Τραβούσαμε το δρόμο μας δισταχτικά, παραπατώντας, πολλές φορές γλιστρώντας. Ο αέρας ήταν βαρύς και καταθλιπτικός και νιώθαμε σαν να μας πίεζε όλο το βάρος της Γης που βρισκόταν από πάνω μας. 247

Αισθανόμουν σαν να τρυπούσαμε την καρδιά του κόσμου. Μετά από ένα τελευταίο γύρισμα του επικίνδυνου μονοπατιού, βρεθήκαμε σ' ένα τεράστιο κοίλωμα, ένα κοίλωμα του βράχου που έλαμπε από χρυσό. Φλέβες ολόκληρες και σβόλοι χρυσού υπήρχαν παντού. Ένα στρώμα βράχου, ένα στρώμα χρυσού, ένα στρώμα βράχου το ένα διαδεχόταν το άλλο. Ψηλά, πολύ ψηλά πάνω από τα κεφάλια μας, μυτερά κομμάτια χρυσού αντανακλούσαν το φως από τις λάμπες μας, μοιάζοντας με τ' άστρα μίας σκοτεινής νύχτας. Στο κέντρο της κοιλότητας βρισκόταν ένα γυαλιστερό μαύρο κτίριο ένα κτίριο που έμοιαζε να είναι φτιαγμένο από λουστραρισμένο έβενο. Παράξενα σύμβολα στόλιζαν τις πλευρές του και παράξενα διαγράμματα όμοια με εκείνα που είχα δει στους τοίχους της στοάς κάτω από τη λίμνη. Περπατήσαμε προς το χτίριο και μπήκαμε στο εσωτερικό του, περνώντας από μία ψηλή, πλατιά πύλη. Εκεί βρίσκονταν τρία πέτρινα μαύρα φέρετρα, παράξενα σκαλισμένα και σημειωμένα. Δεν υπήρχε σκέπασμα. Κοίταξα μέσα και στη θέα του περιεχομένου τους

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

κόπηκε η αναπνοή μου κι ένιωσα στα πρόθυρα της λιποθυμίας. Γιε μου, είπε ο πρώτος Ηγούμενος, κοίτα αυτά τα σώματα. Ήταν Θεοί πάνω στη Γη μας τις μέρες πριν τον ερχομό των βουνών. Περπατούσαν στη χώρα μας τότε που θάλασσες έβρεχαν τις ακτές μας και στον ουρανό έλαμπαν διαφορετικά άστρα. Κοίτα, γιατί κανείς, παρά μόνο οι μύστες, δεν επιτρέπεται να τα δουν. Κοίταξα ξανά, κατάπληκτος, γοητευμένος. Μπροστά μου κείτονταν τρεις γυμνές φιγούρες. Δύο αντρικές και μία γυναικεία. Κάθε γραμμή τους, κάθε σημάδι στο σώμα είχε τέλεια αναπαραχθεί στο χρυσό. Μα το μέγεθος τους! Ή θηλυκή φιγούρα ξεπερνούσε τα τρία μέτρα σε μήκος έτσι ξαπλωμένη και η μεγαλύτερη από τις δύο αντρικές φιγούρες δεν ήταν κάτω από τεσσεράμισι μέτρα. Τα κεφάλια τους ήταν μεγάλα και κάπως κωνικά στην κορυφή. Τα σαγόνια ήταν στενά, και το στόμα μικρό, με λεπτά χείλια. Ή μύτη ήταν μακριά και λεπτή, ενώ τα μάτια ήταν βαθιά τοποθετημένα στις κόγχες τους. Δεν έμοιαζαν καθόλου νεκρές έμοιαζαν κοιμισμένες. Κινούμαστε με ησυχία και μιλούσα σιγανά, σαν να φοβόμαστε μήπως τούς ξυπνήσουμε. Είδα το σκέπασμα ενός από τα φέρετρα σε κάποια γωνιά. 248

Πάνω του ήταν σκαλισμένος ένας χάρτης των ουρανών μα πόσο διαφορετικές ήταν οι θέσεις των άστρων! Οι σπουδές μου της αστρολογίας με είχαν κάνει πολύ-πολύ εξοικειωμένο με τούς ουρανούς της νύχτας. Αυτοί ήταν ολότελα διαφορετικοί. Ο γεροντότερος Ηγούμενος γύρισε προς το μέρος μου και είπε. Σε λίγο θα γίνεις ένας μύστης, ένας που θα βλέπει το παρελθόν και θα γνωρίζει το μέλλον, θα απαιτηθεί τρομακτική προσπάθεια από μέρους σου. Πολλοί πεθαίνουν άτι αυτή, πολλοί σταματούν, μα κανείς απο όσους αποτυγχάνουν δεν αφήνει ζωντανός αυτόν τον τόπο. Είσαι προετοιμασμένος και πρόθυμος. Απάντησα πως ήμουν. Με οδήγησαν σε μία πέτρινη πλάκα ανάμεσα σε δύο φέρετρα. Εκεί κάθισα, όπως μου είπαν, στη στάση του λωτού, με τα πόδια διπλωμένα, την σπονδυλική στήλη τεντωμένη και τις παλάμες στραμμένες προς τα πάνω. Τέσσερα ραβδιά λιβανιού ανάφτηκαν, ένα για κάθε φέρετρο κι ένα για την πλάκα μου. Οι Ηγούμενοι πήραν ο καθένας τους τη λάμπα του και έφυγαν. Όταν έκλεισε η βαριά μαύρη πόρτα έμεινα μόνος με τα σώματα των χιλιόχρονων νεκρών.

Τ. Λομπσανγκ Ράμπια Το τρίτο Μάτι 1956

Ο χρόνος περνούσε κι εγώ διαλογιζόμουν καθισμένος στη λίθινη πλάκα μου. Ή λάμπα που είχαν αφήσει πίσω οι συνοδοί μου έσβησε τσιρίζοντας. Για λίγες στιγμές έμεινε μόνο το κόκκινο χρώμα από το καρβουνιασμένο φιτίλι, μα σε λίγο απλώθηκε στον αέρα η μυρωδιά καμένου υφάσματος κι ακόμα κι αυτή η λάμψη χλόμιασε κι έσβησε. Ξάπλωσα πάνω στην πλάκα μου κι άρχισα ν' αναπνέω μ' έναν ειδικό τρόπο, που επί τόσα χρόνια διδασκόμουν. Ή σιωπή και το σκοτάδι ήταν καταθλιπτικά. Ήταν αληθινά η σιωπή του τάφου. Αρκετά ξαφνικά ένιωσα το σώμα μου να γίνεται άκαμπτο, να πέφτει σε μία καταληπτική κατάσταση. Τα μέλη μου μούδιασαν και πάγωσαν. Είχα την αίσθηση πως πέθαινα σ' αυτό τον πανάρχαιο τάφο, κάπου εκατόν είκοσι και περισσότερα μέτρα κάτω από το φως του ήλιου. Ένιωσα μέσα μου ένα βίαιο ξαφνικό τίναγμα κι είχα την ακουστική εντύπωση κάποιου παράξενου θροϊσματος, που φαινόταν να προέρχεται από το δίπλωμα παλιού δέρματος. Βαθμιαία ένα χλωμό γαλαζωπό φως πλημμύρισε τον τάφο, όπως το φως του φεγγαριού πλημμυρίζει τα ψηλά βουνίσια μονοπάτια. 249

Ένιωσα να λικνίζομαι, να υψώνομαι και να πέφτω. Κάποια στιγμή φαντάστηκα πως βρισκόμουν και πάλι σε κάποιο χαρταετό, που κλυδωνιζόταν στον αέρα. Κάποτε όμως συνειδητοποίησα ότι πραγματικά πετούσα πάνω από το σάρκينو σώμα μου. Τότε μπόρεσα και να κινηθώ. Σαν σύννεφο καπνού που το παρασέρνει ο άνεμος υψώθηκα ψηλά. Πάνω από το κεφάλι μου αντιλήφθηκα μία ακτινοβολία, σαν κάποιο χρυσό σκεύος. Από το μέσον του κρεμόταν μία άσημογάλαζη χορδή. Παλλόταν γεμάτη ζωή κι ακτινοβολούσε ζωτικότητα. Κοίταξα κάτω το ξαπλωμένο σώμα μου, που τώρα αναπαυόταν σαν πτώμα ανάμεσα σε πτώματα. Αργά αργά άρχισα ν' αντιλαμβάνομαι μικρές διαφορές ανάμεσα στο σώμα μου και σ' εκείνα των γιγάντιων ανθρωποειδών. Ή μελέτη με είχε απορροφήσει ολότελα. Σκέφτηκα την ανόητη αλαζονεία της σημερινής ανθρωπότητας κι αναρωτήθηκα πως θα εξηγούσαν οι υλιστές την παρουσία αυτών των γιγάντιων σωμάτων. Σκεφτόμουν. Μα την άλλη στιγμή κατάλαβα πως κάτι ενοχλούσε τις σκέψεις μου. Είχα την εντύπωση πως δεν ήμουν πια μόνος. Αποσπάσματα από συζητήσεις έφταναν ως εμένα, κομμάτια από

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

ανέκφραστες σκέψεις. Σκόρπιες εικόνες άρχισαν ν' αστράφτουν μπροστά στην πνευματική μου όραση. Από κάπου μακριά κάποιος φαινόταν να χτυπά ένα μεγάλο, βαθύφωνο τύμπανο. Γρήγορα ήρθε κοντύτερα και μου φάνηκε πως κτυπούσε πια μέσα στο κεφάλι μου, κάνοντάς με ν' αντικρίζω ακτίνες χρωματιστού φωτός και λάμψεις πρωτόγνωρων αποχρώσεων. Το αστρικό μου σώμα τιναζόταν και παρασυρόταν σαν φύλλο σε χειμωνιάτικη θύελλα. Αναλαμπές πορφυρού πόνου μαστίγωνσαν τη συνείδησή μου. Ένωσα μόνος, εγκαταλειμμένος, ένα ναύαγιο σε σύμπαν μεθυσμένο. Μια μαύρη ομίχλη κατέβηκε πάνω μου και μαζί της μία γαλήνη πέρα από αυτόν τον κόσμο. Σιγά σιγά η απόλυτη μαυρίλα που με τριγύριζε κύλησε μακριά. Από κάπου ερχόταν ο θόρυβος της θάλασσας και ο συριστικός θόρυβος των χαλικιών που τα χτυπά το κύμα. Μπορούσα να μυρίσω το φορτωμένο αλάτι αέρα και το άρωμα των φυκιών. Ή σκηνή μου ήταν γνωστή. Γύρισα νωχελικά την πλάτη μου, ξαπλωμένος στην άμμο που θέρμαινε ο ήλιος, κοιτάζοντας τις φοινικιές. 250

Όμως, κάποιο μέρος του εαυτού μου είπε, ποτέ στη ζωή μου δεν έχω δει θάλασσα κι ούτε έχω ακούσει καν για φοινικιές! Από ένα κοντινό μέρος ακούστηκαν γέλια και φωνές που γίνονταν όλο και δυνατότερες, καθώς μία ομάδα από ευτυχισμένους ανθρώπους με μπρούτζινο χρώμα έκανε την εμφάνισή της. Γίγαντες! Ήταν όλοι τους γίγαντες. Κοίταξα προς τα κάτω κι είδα πως κι εγώ, επίσης ήμουν γίγαντας. Στις αστρικές μου αισθήσεις σχηματίστηκαν οι εντυπώσεις. Αναρίθμητοι αιώνες στο παρελθόν. Ή Γη περιστρεφόταν κοντύτερα στον ήλιο και προς την αντίθετη κατεύθυνση. Οι μέρες ήταν μικρότερες και θερμότερες. Μεγάλοι πολιτισμοί γεννήθηκαν και τότε οι άνθρωποι ήξεραν περισσότερα απ' όσα ξέρουν τώρα. Από το απώτατο διάστημα ξεπρόβαλε ένας περιπλανώμενος πλανήτης και κτύπησε τη Γη με τέτοια ορμή που την έστειλε έξω απ' την τροχιά της, αλλάζοντας και την φορά της περιστροφής της. Άνεμοι σηκώθηκαν και μαστίγωναν τα νερά, που, κάτω από διαφορετικά πεδία βαρύτητας, υψώθηκαν πάνω στη ξηρά προκαλώντας παγκόσμιες πλημμύρες. Σεισμοί τράνταζαν το πρόσωπο της Γης. Εκτάσεις ολόκληρες βυθίστηκαν κάτω από τις θάλασσες, ενώ άλλες υψώθηκαν. Ή θερμή κι ευχάριστη χώρα που ήταν

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

το Θιβέτ, έπαψε να είναι παραθαλάσσια και τινάχτηκε κάπου τέσσερις χιλιάδες μέτρα πάνω από τη θάλασσα. Γύρω στη χώρα πανίσχυρα βουνά έκαναν την εμφάνισή τους, ξερνώντας καυτή λάβα. Μακριά στα υψίπεδα δημιουργήθηκαν ρωγμές στο έδαφος που επέτρεψαν σε φυτά και ζώα εκείνης της μακρινής εποχής να επιζήσουν. Μα υπάρχουν άπειρες λεπτομέρειες για να χωρέσουν σ' ένα βιβλίο και ορισμένα σημεία της αστρικής μου μύησης είναι πολύ ιερά και μυστικά για να γραφούν. Λίγη ώρα μετά ένιωσα τα οράματά μου να εξασθενίζουν και να σκοτεινιάζουν. Σιγά σιγά η αστρική και φυσική μου συνείδηση με εγκατέλειψαν. Αργότερα επανήλθε, κάνοντάς με να νιώσω δυσάρεστο κρύο το κρύο μιας πέτρας στο παγερό σκοτάδι ενός τάφου. Ξένες σκέψεις έψαχναν το μυαλό μου, λέγοντας. Ναι, επέστρεψε κοντά μας. Ας τον βοηθήσουμε! Λίγα λεπτά αργότερα μία ασθενική λάμψη με πλησίασε. Λάμπες λίπους. Οι τρεις γέροντες Ηγούμενοι. Πήγες πολύ καλά, γιε μου. Έμεινες εδώ ξαπλωμένος για τρεις μέρες. 251

Τώρα έχεις πια δει. Έχεις πεθάνει. Και έχεις ζήσει. Μουδιασμένος σηκώθηκα όρθιος, τρέμοντας από αδυναμία και πείνα. Άφησα τον αξέχαστο εκείνο τάφο, ανεβαίνοντας στις άλλες παγωμένες στοές. Ένωθα εξαντλημένος από την πείνα και από όλα όσα είχα δει κι αισθανθεί. Έφαγα και ήπια όσο μπορούσα κι εκείνη τη νύχτα, καθώς έπεσα να κοιμηθώ, ήξερα πως σύντομα θα έπρεπε αφήσω το Θιβέτ, ταξιδεύοντας σε παράξενες ξένες χώρες, όπως έλεγαν οι προφητείες. Μα τώρα μπορώ να πω πως ήταν και είναι ακόμη πιο παράξενες από ότι τις φανταζόμουν τότε! 252

Λίγες μέρες αργότερα, την ώρα που ο οδηγός μου κι εγώ καθόμαστε στις όχθες του ποταμού της ευτυχίας, ένας καβαλάρης μας πλησίασε τρέχοντας. Γυρίζοντας το βλέμμα του προς το μέρος του αναγνώρισε τον Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Στη στιγμή η σκόνη από τα πόδια του αλόγου του στροβιλίστηκε από το ξαφνικό του σταμάτημα. Έχω ένα μήνυμα από τον Εσώτατο, για τον Λάμα Λόμπσανγκ Ράμπα. Από τον κόρφο του έβγαλε το μακρύ, γνώριμο πακέτο, το τυλιγμένο στο φουλάρι του χαιρετισμού. Μου το έδωσε κάνοντας τρεις υποκλίσεις, οπισθοχώρησε, ανέβηκε στ' άλογο του κι απομακρύνθηκε καλπάζοντας. Τώρα πια ένιωθα πολύ περισσότερο σίγουρος τα γεγονότα στα έγκατα της Ποτάλα μου είχαν δώσει αυτοπεποίθηση. Άνοιξα το μήνυμα και το διάβασα πριν το δώσω στον οδηγό μου και φίλο το Λάμα Μινγκυάρ Ντόνταπ. Πρέπει να δω τον

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

Εσώτατο στο πάρκο του πετραδιού το πρωί. Πρέπει να με συνοδεύετε. Δεν είναι σωστό να μαντεύουμε τις σκέψεις του Πολυτιμότητας προστάτη, Λόμπσανγκ, μα νιώθω πως σύντομα θα φύγεις για την Κίνα κι εγώ, λοιπόν, όπως σου έχω πει, σύντομα θα πάρω το δρόμο μου για τα ουράνια πεδία. Ας περάσουμε μαζί τον υπόλοιπο λιγοστό χρόνο που μας μένει. Το πρωί πήρα το γνώριμο μονοπάτι προς το πάρκο του πετραδιού, κατέβηκα το λόφο, διέσχισα το δρόμο και πέρασα από την κύρια πύλη. Ο οδηγός μου περπατούσε δίπλα μου. 253

Και των δύο μας το νου βασάνιζε η σκέψη πως ίσως αυτή να ήταν η τελευταία φορά που κάναμε μαζί αυτό το ταξίδι. Και θα πρέπει να καθρεφτιζόταν τόσο έντονα στο πρόσωπό μου, γιατί όταν είδα, μόνος, το Δαλάι Λάμα, μου είπε. Ο καιρός του χωρισμού, ο καιρός των νέων δρόμων είναι πάντα σκληρός και φορτωμένος θλίψη. Εδώ, σ' αυτό το περίπτερο διαλογιζόμουν επί ώρες, μην ξέροντας τι θα ήταν πιο σωστό, να μείνω ή να φύγω, όταν θα έρχονταν εισβολείς στη χώρα μας. Και τα δύο θα έκαναν κάποιους να πονέσουν. Το μονοπάτι σου απλώνεται μπροστά, Λόμπσανγκ, και δεν είναι καθόλου εύκολο. Οικογένεια, φίλους, πατρίδα, όλα πρέπει να τ αφήσεις πίσω. Ο δρόμος σου, όπως ήδη σου έχουν πει, είναι γεμάτος δυσκολίες, βασανιστήρια, παρανόηση, δυσπιστία και όλα αυτά θα σου κοστίσουν πόνο. Οι τρόποι των ξένων είναι παράδοξοι κι απροσδόκητοι. Όπως και άλλη φορά σου είπα, πιστεύουν μόνο σ' εκείνο που μπορούν να κάνουν, μόνο σ' εκείνο που μπορούν να ελέγξουν στις αίθουσες της επιστήμης τους. Κι όμως τη μεγαλύτερη απ' όλες τις επιστήμες, την επιστήμη του Υπερνού, την έχουν αφήσει απείραχτη. Αυτός είναι ο δρόμος σου, ο δρόμος που διάλεξες πριν έρθεις σ' αυτή τη ζωή. Έχω κανονίσει να φύγεις για την Κίνα σε πέντε μέρες. Πέντε μέρες! Πέντε μέρες! Περίμενα πέντε βδομάδες. Καθώς ο οδηγός μου κι εγώ ανεβαίναμε πίσω προς το ορεινό σπίτι μας, καμιά κουβέντα δεν ανταλλάξαμε, έως τη στιγμή που βρεθήκαμε στο εσωτερικό των τειχών του ναού. Θα πρέπει να δεις τούς γονείς σου, Λόμπσανγκ, θα στείλω ένα μαντατοφόρο. Γονείς. Ο Λάμα Μινγκκυάρ Ντόνταπ ήταν κάτι περισσότερο από πατέρα και μητέρα για μένα και σε λίγα σύντομα χρόνια θ' άφηγε αυτή τη ζωή, πριν προλάβω να επιστρέψω στο Θιβέτ. Το μόνο που θα μπορούσα να δω από την υλική μορφή του τότε, θα είναι το καλυμμένο με χρυσό σώμα του στην αίθουσα των ενσαρκώσεων

Τ. Λομπσανγκ Ράμππα Το τρίτο Μάτι 1956

σαν ένας παλιός, άχρηστος πια χιτώνας. Πέντε μέρες! Μέρες γεμάτες ασχολίες. Από το μουσείο της Ποτάλα μου έφεραν να δοκιμάσω ένα καινούργιο κοστούμι δυτικά ρούχα. Όχι γιατί έπρεπε να τα φορώ στην Κίνα, για εκεί η στολή του Λάμα ταίριαζε καλύτερα, μα για να δουν οι άλλοι πως θα φαινόμουν με αυτό το κοστούμι! **254**

Στενές σωλήνες από ύφασμα εσφίγγαν τα πόδια μου, τόσο δυνατά που φοβόμουν να σκύψω. Τώρα καταλάβαινα γιατί δεν κάθονταν οι δυτικοί στη στάση του λωτού ήταν πολύ στενά τα ρούχα τους. Αυτές οι λεπτές σωλήνες μου άφησαν την εντύπωση πως μου είχαν σπάσει τα πόδια. Ύστερα με τύλιξαν σ' ένα λευκό σάβανο και γύρω στον λαιμό μου έδεσαν μία χοντρή κορδέλα τόσο σφιχτά, που φοβήθηκα ότι με στραγγαλίζουν. Πάνω απ' αυτό μου φόρεσαν ένα κοντό κομμάτι ύφασμα με τρύπες και μπαλώματα, στα όποια, μου είπαν έβαζαν οι δυτικοί τα πράγματά τους, αντί να τα βάζουν όπως εμείς στους χιτώνες μας. Μα το χειρότερο δεν είχε έρθει ακόμα. Έβαλαν χοντρά και βαριά γάντια στα πόδια μου και τα έσφιξαν με κάτι μαύρα κορδόνια που είχαν μεταλλικά άκρα. Οι ζητιάνοι που τριγύριζαν περπατώντας στα τέσσερα στην οδό Λίγκχορ, χρησιμοποιούσαν μερικές φορές γάντια όμοια με τούτα εδώ στα χέρια, μα ήταν αρκετά έξυπνοι, ώστε να χρησιμοποιούν Θιβετιανές μάλλινες μπότες στα πόδια. Ένωσα πως θα καταντούσα ανάπηρος και πως θα έπρεπε να με μεταφέρουν στην Κίνα. Μια μαύρη αναποδογυρισμένη γαβάθα με γέισο ολόγυρα τοποθετήθηκε στο κεφάλι μου και τότε μου είπαν τελικά ότι είχα ντυθεί σαν αργόσχολος δυτικός κύριος μου φαινόταν πως δε μπορούσαν να κάνουν αλλιώς παρά να είναι αργόσχολοι, αφού το νόμιζα αδιανόητο να μπορεί να δουλεύει κανείς ντυμένος έτσι! Την τρίτη μέρα επισκέφτηκα το πατρικό μου σπίτι. Μόνος, με τα πόδια, όπως ήμουν την πρώτη φορά που έφευγα. Μα αυτή τη φορά πήγαινα σαν Λάμα και σαν Ηγούμενος. Ο πατέρας και η μητέρα με περίμεναν σπίτι. Αυτή τη φορά ήμουν ο τιμώμενος καλεσμένος. Το βράδυ εκείνης της μέρας πήγα ξανά στο γραφείο του πατέρα μου και υπέγραψα με το όνομα και το βαθμό μου στο βιβλίο της οικογένειας. Ύστερα έφυγα και πάλι πεζός, για το μοναστήρι, που για τόσο καιρό ήταν το σπίτι μου. Οι

Τ. Λομπσανγκ Ράμπα Το τρίτο Μάτι 1956

υπόλοιπες δύο μέρες έφυγαν γρήγορα. Το βράδυ της τελευταίας μέρας είδα πάλι το Δαλάι Λάμα, τον αποχαιρέτησα και πήρα την ευλογία του. Ένωθα βαριά την καρδιά μου καθώς τον άφηνα. Την επόμενη φορά που θα τον έβλεπα, το ξέραμε και οι δύο, θα ήταν νεκρός **255**

Το πρωί, με το πρώτο φως της ημέρας, ξεκινήσαμε. Αργά, δισταχτικά. Για μία ακόμα φορά ήμουν δίχως σπίτι, για μία ακόμα φορά έφυγα για παράξενους τόπους, αναζητώντας τη γνώση. Όταν φτάσαμε στα ψηλά βουνίσια μονοπάτια, γυρίσαμε για ν' αντικρίσω για τελευταία φορά την άγια πόλη της Λάσα. Από την κορυφή της Ποτάλα πετούσε ένας μοναχικός αετός **256**

solitary kite was flying.

